

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HALEP AĞZI
(İNCELEME – METİNLER- SÖZLÜK)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Laila MAHMOUD

Danışman
Prof. Dr. Mehmet KUTALMIŞ

BOLU -2013

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Laila MAHMOUD'a ait "HALEP AĞZI (İNCELEME- METİNLER-SÖZLÜK)" adlı çalışma jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir 30/07/2013.

Akademik Unvan, Ad Soyad

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Mehmet KUTALMIŞ

Üye : Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK

Üye : Doç. Dr. Halit KARATAY

İmza

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Mustafa Yahya KESKİN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİLİŞKİN METİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum, **HALEP AĞZI (İNCELEME-METİNLER- SÖZLÜK)** başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, beyan ederim. 22/07/2013

Laila MAHMOUD

ABSTRACT

HALAB (ALEPPO) DIALECT “ANALYSE, TEXTS, DICTIONARY”

Laila MAHMOUD

Master Thesis

Department of Turkish Language and Literature

Dissertation Advisor: Prof. Dr. Mehmet KUTALMIŞ

July 2013, x + 187 Pages.

Aleppo, the second biggest city of Syria, is one of the most important industrial centers of the country. 38% of the trade in Syria is run through this city. This thesis, presenting a brief historic past of Aleppo city, studies the Turkish spoken by Turks live there, i.e, Aleppo dialect. I determined too many dialect features of Aleppo dialect via collections that I have had from this city's people. When we study the Aleppo dialect we see that vowels “**a, e, i, ı, o, ö, u, ü**” are used in return for ξ sound in this dialect, especially in words taken from Arabic. The closed vowel “**ê**” appears in Halab dialect, although it's not a frequently met case. Vowel “**î**” is also pretty widespread.

The double-lip consonant “**w**” which seen in Kharazm Turkish is present in Aleppo dialect. On studying the sound cases of Halab dialect as like sound changes, sound similarities, substitutions and that consonant becomes twin, I achieved that Aleppo dialect has too many common features with Anatolian dialects

Key Words: Aleppo dialect, Language characteristics, dialect, Phonetic, morphology

ÖZET

HALEP AĞZI “İNCELEME, METİNLER, SÖZLÜK”

Laila MAHMOUD

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet KUTALMIŞ

Temmuz 2013, x + 187 Sayfa

Suriye'nin ikinci büyük şehri olan Halep, en önemli sanayi merkezlerinden biridir. Suriye ticaretinin %38'i bu şehir yoluyla yapılmaktadır. Bu tezimizde Halep şehrinin kısa bir tarihi geçmişinden bahsedilmiş olup; orada yaşayan Türklerin konuştuğu Türkçeyi yani Halep Ağzı'nı ele almaktayız. Halep Ağzı'nda o şehrin insanlarından elde ettiğimiz derlemeler sonucu birçok ağızözelliği tespit edilmiştir. Halep Ağzı'nı incelediğimizde bu ağızda ve özellikle Arapça'dan alınma kelimelerdeki **ع** sesine karşılık olarak **'a, 'e, 'i, 'ı, 'o, 'ö, 'u, 'ü** ünlülerinin kullanıldığını görmekteyiz. Kapalı **é** ünlüsü de sık karşılanan bir örnek olmasa da Halep Ağzı'nda yer almaktadır. **í** ünlüsü de Halep Ağzı'nda oldukça yaygın.

Harezmi Türkçesinde görülen çift dudak ünsüzü **w** Halep Ağzı'nda da mevcuttur. Çalışmada ele alınan ses değişimleri, benzeşimleri, ünsüz ikizleşmeleri ve yer değiştirme ses olayları Anadolu ağızlarıyla Halep Ağzı arasında birçok ortak özellik bulunduğunugöstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Halep Ağzı, Dil özellikleri, Ağız, Ses bilgisi, Şekil bilgisi

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca emeği geçen birçok değerli insan bulunmaktadır. Bunlar arasında bu çalışmamda beni yüreklendiren, cesaretlendiren ve yol gösteren danışman hocam Prof. Dr. Mehmet Kutalmış'a, özellikle araştırmanın bütün çalışma sahalarında her türlü yardımı gösteren hocam Doç. Dr. Erol Öztürk'e, tezimi okuma ve düzeltme konusunda yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Şaban Doğan'a, tezin bitirilmesi konusunda her türlü desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen saygı değer İlahiyat Fakültesi hocaları'na, Suriye'ye gidemediğim dönemde beni evinde misafir olduğum maddi ve manevi desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen Trabzon Dernekpazarı Belediye Başkanı Cemal Cevdet Cansız'a ve muhterem eşi Zuleyha Cansız'a, son olarak da ilim yolculuğu uğruna beni hiç düşünmeden uzak diyarlara gönderen ve halen savaşın hüküm sürdüğü Suriye'de kalan sevgili anneme sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Laila MAHMOUD

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iv
ÖZET.....	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar	ix
İŞARET VE KISATMALAR.....	x
 BÖLÜM I.....	 1
1. GİRİŞ	1
1.1. Tezin Konusu ve Amacı	1
1.2. Tezde Tutulan Yol.	2
1.3. Şahıslar ve Metinler	3
1.4. Halep Tarihi	3
 BÖLÜM II	 7
2. SES BİLGİSİ.....	7
2.1. Ünlüler	7
2.1.1. Yazı dilinde bulunmayan ünlüler	7
2.1.2. Uzun ünlüler	9
2. 2. Ünsüzler.....	10
2. 3. Ses Olayları.....	12
2.3.1. Ses değişimleri.....	12
2.3.2. Ses benzeşimleri	16
2.3.3. Yer değiştirme	21
2.3.4. Ünsüz ikizleşmesi.....	22
2.3.5. Tekleşme	23

BÖLÜM III	24
3. ŞEKİL BİLGİSİ	24
3.1. İsimler	24
3.1.1. İsim yapım ekleri.....	24
3.1.2. İsim çekim ekleri.....	28
3.2. Zamirler	36
3.2.1. Şahıs zamirleri.....	36
3.2.2. İşaret zamirleri:	36
3.2.3. Belirsizlik zamirleri:.....	37
3.2.4. Soru zamirleri.....	38
3.3. Fiiller.....	38
3.3.1. Fiil çekimleri:	38
3.4. Fiillerin birleşik çekimi.....	44
3.4.1. Hikâye	44
3.4.2. Rivayet	45
3.4.3. Şart kipi	45
3.5. Sıfat-Fiiller.....	46
3.6. Zarf- Fiiller	47
3.7. Zarflar	47
3.7.1. Yer ve yön zarfları.....	48
3.7.2. Durum zarfları	48
3.7.3. Soru zarfları.....	48
3.7.4. Azlık-çokluk zarfları	49
3.8. Edatlar.....	49
3.9. Bağlaçlar	50
3.10. Cümle Bilgisi.....	51
 BÖLÜM IV	 52
4. METİNLER	52
 SONUÇ.....	 140
SÖZLÜK.....	141
KAYNAKLAR.....	185

TABLÖLAR

Tablo 2.1. Halep Ağzı'ndaki ünlüler	7
Tablo 2.2. Halep Ağzı'nda Ünsüzle.....	10
Tablo 3.1. Halep Ağzı'nda şahıs zamirlerinin hal ekleriyle durumu	36
Tablo3.2. Halep Ağzı'ndaki işaret zamirleri	37

İŞARET VE KISATMALAR

ā	: uzun “a” sesi.
‘a	: ayınlı a sesi.
ē	: uzun “e” sesi.
‘e	: ayınlı e sesi.
è	: kapalı e sesi
ḥ	: “ḥa- ح” sesi.
ḥ	: “ḥı- خ” sesi.
‘ı	: ayınlı ı sesi.
‘i	: ayınlı i sesi.
ḳ	: kalın “ḳa - ق” sesi.
‘o	: ayınlı o sesi.
‘ö	: ayınlı ö sesi.
‘u	: ayınlı u sesi.
‘ü	: ayınlı ü sesi.
w	: “wa- و” sesi
ğ	: “gaym- غ” sesi
ı	: “i” ile “ı” arası bir ses
’	: hemze (ء) işareti

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Türkoloji, Türklerin çok eski zamandan beri tarihi devrelere ait metinlerini ve bunların dil özellikleri üzerinde yapılan çalışmaları inceleyen bir bilim dalıdır. Türkçenin şimdilik takip edilebilen yazılı tarihi ise milattan sonra sekizinci yüzyılda yazılan Orhun Kitabelerine dayanır. O zamandan günümüze gelene kadar Türk dili üzerinden zengin bir edebiyat geleneği kurulmuş ve Türkçenin sınırlarları Türkiye’yi aşarak geniş coğrafyalara yayılmıştır.

Halep Ağzı “İnceleme, Metinler, Sözlük” başlıklı çalışmam dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm; “Giriş”, İkinci Bölüm; “Ses Bilgisi”, Üçüncü Bölüm; “Şekil Bilgisi”, Dördüncü Bölüm; “Metinler ”

Giriş Bölümünde tezin konusu ve amacı, tezde tutulan yol, metinler ve şahıslar, Halep tarihi hakkında kısa bilgiler verilmektedir.

İkinci ve üçüncü bölümde metinlerin transkripsiyon işleminden elde ettiğimiz ses ve şekil bilgisi açısından incelemeler yapılmıştır. Dördüncü bölümde ise Halep’ten yaptığımız derlemelerden çıkarılan metinler yer almaktadır. Bu metinlerde bulunan bölgeye has anlaşılmayan bazı Arapça ve Türkçe kökenli kelimeler sözlük bölümünde açıklanmıştır.

1.1. Tezin Konusu ve Amacı

Teknolojinin ilerlemesi ve sanayileşmenin hızlanması ile birlikte, okuma- yazma

oranı her geçen yıl daha da yükselmiş, basın-yayın faaliyetlerinin yaygınlaşmasıyla da halk arasında kullanılan konuşma şekli yavaş yavaş kaybolmaya başlamıştır. Ayrıca her gelen yeni nesil bir önceki neslin kültürel değerlerinden bir şeyler eksiltip yeni şeyler ilave ettikleri gibi sahip olunan birçok kelimeleri bırakıp bu dile modern kelimeler eklemektedir. Bunun akabinde ‘ağız’ zenginliğinin ve özelliğinin içerisinde saklanan tarihi dil ve değerlerinin kaybolması gibi bir tehlikeyle karşı karşıya kalınmaktadır. Bu sebeple daha fazla vakit kaybetmeden araştırmacıların ilgilerini ‘ağız’ çalışmalarına yönlendirme gereği ortaya çıkmaktadır. Zira bir süre sonra bu alanla ilgili yapılan çalışmalar bir anlam ifade etmeyecektir.

Bu sebeple kaybolmaya yüz tutmuş ağızlardan biri olan Halep Ağzı’nı çalışmayı gerekli gördük. Halep’i seçmemizin nedeni ise Suriye’nin ikinci büyük şehri olan bu bölgenin hem doğup büyüdüğüm memleketim olması hem de dilini konuşuyor olmamdır. Bu çalışmada Suriye’nin ikinci büyük şehri olan Halep Türkmenlerinin konuştuğu ağız özelliği incelenmiştir.

1.2. Tezde Tutulan Yol.

“Halep Ağzı” adlı çalışmamız Zeynep KORKMAZ, Tuncer GÜLENSOY, Ahmet Bican ERCİLASUN, Ahmet BURAN gibi önemli bilim adamlarının eserlerinden faydalanarak ortaya konulmuştur.

Bu çalışmadaki derlemeler ses kayıt cihazı ile elde edilmiştir. Kayıtların tabii bir ortam içerisinde yapılmasına özen gösterildi. Derlemeleri Haydariye, Hüllük ve Bustanbaşa gibi Türkmenlerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerden seçmeye önem verildi. Derlemeleri ses kayıt cihazı ile elde ettik. Kayıt esnasında kişilerle tabii bir ortam içerisinde konuşmaya özen gösterdik

Araştırma sonucu bu bölgelerdeki yaşlıların yazları köylerde tarımla uğraşırken genç kısımları ise çoğunlukla ayakkabıcılık ve terzilik gibi meslekleri yaparak geçimlerini sağladıklarını öğrenildi.

1.3. Şahıslar ve Metinler

Bu çalışmamızda elde ettiğimiz metrin sayısı 17'dir 4 erkek ve 13 kadından oluşmaktadır. Derleme yaptığımız kişilerin en genci 27 yaşındayken en yaşlısı ise 100 yaşında olmaktadır. Bu kişiyle Meyyede Hisso, Halil Nasen, Hatice Muhammed ve Ayşe Ahmet dışında okur yazar değillerdir.

Adı Soyadı	Yaşı	Metin Sayısı
Fatma Nasen	50	I
Zeliha İbrahim	70	II
Sultan Eyuubo	60	III
Suaad Deveci	68	IV
Ramziye Dede	56	V
Meyyede Hisso	27	VI
İsmail Hanif	100	VII
Zeynep Derde	60	VIII
Hibe Hisso	30	IX
Ahmet İsa Abbas	87	X
Halil Ömer Dibo	58	XI
Halil Nasen	75	XII
Emine Hisso	30	XIII
Emine Ahmet	55	XIV
Ayşe Ahmet	40	XV
Ayşe Mustafa	47	XVI
Hatice Muhammed	40	XVII

1.4. Halep Tarihi

Suriye'nin ikinci büyük şehri Kuzey Suriye'nin ise en önemli şehri olan Halep, kendi adını taşıyan ilin merkezi olup Anadolu'dan Mezopotamya'ya ve Akdeniz'den İran'a giden ana yolların kavşak noktasında kurulmuştur. Bu dikkat çekici coğrafi konumu dolayısıyla kervanların uğrak yeri olmuş, bunun sonucunda ticaret ile

zenginleşip medeniyette yükselirken sık sık aynı yollardan sefere çıkan orduların tahribatına ve yağmalarına maruz kalmıştır. Şehir, Eski çağ tarihinde taşıdığı önemi coğrafi konumu kadar, fırtına tanrısı Adad'ın kült merkezi olmasına da borçludur. İlk olarak milattan önce üçüncü bin yıl çivi yazılı Akad tabletlerinde Halaba ve Halman / Halwan şeklinde adına rastlanan Halep'in milattan önce XVIII. yüzyılda Yamhad krallığının baş şehri olduğu görülür. Yeryüzündeki ilk yerleşim yerlerinden biri olan Halep şehri, milattan önce IX. yüzyılda Anadolu'da kurulan Hitit Krallığı'nın eline geçerek bu devletin en önemli eyalet merkezlerinden biri olduğu görülmektedir (Yazıcı İ.A., 1997: 239-240). Daha sonraları Asur, Babil, Pers, Selevkos, Roma ve Bizans'ın eline geçen Halep, 636 yılında Halep Ebu Ubeyde b. Cerrah'ın emrindeki İslam ordusu tarafından fethedilmiş, sonradan da Emevi, Abbasi, Hamdani ve Mirdasi hanedanları tarafından idare edilmiştir. XI. asrın sonlarına doğru Türk hâkimiyetine giren Halep, Selçuklu, Eyyubi, Memlûklü ve Osmanlı hanedanlarınca yönetilmiştir. Doğu Akdeniz çevresinde ve özellikle Halep'te Türk hâkimiyetinin kurulması için Türk hanedan üyeleri ve Türk beyleri büyük bir mücadele içerisine girmişlerdir (Yazıcı, İ.A., 1997: 239-240; Tutar 2010: 80).

Halep, Osmanlılar idaresine geçtikten sonra, Memlûkler dönemindeki ticari önemini muhafaza etmekle kalmamış, bütün doğunun belli başlı pazarı durumuna gelmiştir. Halep'in ticari önemi sebebiyle Venedikliler 1548 tarihinde konsolosluk ve ticaret müesseselerini Halep'e nakletmiş, arkasından Fransızlar 562, İngilizler 583 ve Hollandalılar 1613 tarihinde şehirde konsolosluklar ile ticaret evleri açmışlardır. Osmanlılar bu ticaret neticesinde şehirde pek çok ticari mekânlar, camiler ve medreseler yapmışlardır (Tutar, 2010: 80; J. Sauvaget, 121).

Fetih'ten hemen sonra Müslümanlar Halep'i bir İslam şehri haline getirmiş ve çok sayıda mimari eserlerle süslemişlerdir; ancak felaketler sebebiyle Hamdaniler'den önceki döneme ait olanlar ortadan kalkmıştır. Halep, Kahire'den sonra birçoğu bugün de varlığını koruyan Eyyubi ve Memlûk yapılarının en bol bulunduğu ikinci merkezdir. Defalarca onarılmış olan surların bazı kısımlarıyla birkaç kapı ve burcu günümüze kadar gelebilmiştir; ayakta kalabilen kapılar şunlardır: Babü'l- Hadid, Babü'n-Nasr, Babü Antakya ve Babü Kınnesrin. İzzeddin İbn Şeddad, kendi zamanındaki kapıların

sayısının on beş olduğunu söylemektedir.

İlkçağ Halep'ine ait 49 m. yüksekliğindeki oval biçimli höyüğün içinde yer alan iç kale bugün her yönüyle tam bir İslami eser hüviyetindedir. İyaz b. Ganım Seyfüddevle ve Nureddin Mahmud Zengi kaleye büyük önem vermişleridir. En parlak günlerini Eyyubi Hükümdarı el-Malikü'z- Zahir Gazi döneminde yaşayan kale Hülagu'nun ve Timur'un tahriplerinden sonra tekrar inşa edilmiş son olarak da Kansu Gavri zamanında yeniden yapılracasına köklü biçimde onarılmıştır (Yazıcı, İA, 1997: 243).

Halep şehrinde 1890'lı yıllarda 110 mahalle bulunmakta ve bu mahallelerde 74.184 Müslüman, 22.763 Hristiyan ve 9.366 Yahudi olmak üzere toplam 106313 kişi yaşamaktaydı. Bu mahallelerin 55'inde Müslümanlar, 3'ünde Müslümanlar ve Yahudiler, 7'sinde Müslüman, Yahudi ve Hristiyanlar, 5'inde Hristiyanlar ve 40'ında Müslümanlar ve Hristiyanlar birlikte yaşamaktaydı (Tutar, 2010: 81-82; el-Gazzi; 1991: 39 vd).

I. Dünya Savaşı öncesinde Halep, İstanbul ve Kahire'den sonra Osmanlı Devleti'nin üçüncü büyük şehri durumundaydı. Savaşın sonlarına doğru İtilaf devletleriyle Arapların hücumlarını sıklaştırmaları üzerine Dördüncü Ordu Kumandanı Cemal Paşa başarısız savunma teşebbüslerinden vazgeçip geri çekildi ve şehir önce Arap kuvvetleri, ardından da İngilizler tarafından işgal edildi. 1920 Martının başında Şam'da toplanan Eşraf kongresinin, Suriye Krlığı kurulduğunu açıklamasına ve Şerif Hüseyin'in oğlu Faysal'ın Suriye kralı olarak taç giymesine rağmen Fransızlar Sykes-Picout ve Manda anlaşmasına göre Şam ve Halep'e girdiler. Fransızlar Halep'i, batıyı doğuya bağlayan ana ticaret yolu üzerinde olması sebebiyle, ekonomik yönünden daha fazla avantaj sağlayabilmek için Suriye'den ayırmaya çalışıyorlardı. Bunun üzerine Halep bölgesinde Fransız yöntemine karşı İbrahim Henanu liderliğinde büyük bir milliyetçi teşkilatı kuruldu ve Türkler tarafından silah ve mühimmatla desteklendi; ancak 1921 yılında bu destek kesildi, Fransız Türk savaşı da sona erince Fransız otoriteleri Anadolu'daki bütün askeri güçlerini çekip Arap milliyetçilerinin karşısına çıkardılar. Fransızlar 1922 yılının sonlarında Halep özerk bölgesiyle, onunla birlikte

oluşturdıkları Şam, Dürzî ve Alevi özerk bölgelerini birleştirerek merkezi Halep olan bir devlet kurdular. 1924'te bu federal devlet Suriye adı altında üniter hale getirildi ve hükümet merkezi Şam'a taşındı. 1936 yılında da Türkiye, İskenderun meselesini ortaya attı ve sonunda Fransa ile Türkiye arasında imzalanan bir antlaşma ile İskenderun Türkiye'ye ilhak edildi. II. Dünya savaşı başlarken Fransa'da Almanya yanlısı Vichy hükümeti iktidarı ele geçirdi. İngiliz savaş uçakları, Halep'in Barun otelindeki Fransız kumanda merkezini bombaladı. 1941 yılında General Wilson kumandasındaki İngiliz güçleriyle General Catroux kumandasındaki Hür Fransız güçleri birlikte hareket ederek Halep'e girip Suriye'deki Vichy hükümetine bağlı yönetime son verdiler. 29 Şubat 1945'te Birleşmiş Milletler tarafından bağımsız bir devlet olarak tanındı, Ancak Fransa hükümeti bağımsızlığın gerçekleşmesi konusunda isteksiz davranınca ülkenin her tarafında Fransa aleyhine gösteriler başladı. Suriyelilerle Fransızlar arasında çıkan çarpışmalara Birleşmiş Milletler müdahale ederek yabancı güçlerin ülkeden çekilmesine karar verdi ve çekilme işlemi 15 Nisan 1946'da tamamlandı.

Halep, kara ve demir yollarının merkezinde bulunduğu Şam'la mukayese edildiğinde bir ticaret merkezi olarak, daha önemli olduğu dikkati çeker. Bu şehir bütün tarım ürünlerini Lazkiye yoluyla ihraç eden bir ticaret merkezi haline gelmiştir. Bugün Suriye ticaretinin %38'i Şam, %30'u Halep yoluyla yapılmaktadır. Halep aynı zamanda Suriye'nin en önemli sanayi merkezlerden biridir. Şehirde cam, çimento ve özellikle çeşitli tekstil fabrikaları bulunmakta, ayrıca geleneksel dokuma tezgâhları da faaliyetlerine devam etmektedir. Halep'te 1946 yılında ilk defa mimarlık fakültesinin açılmasıyla başlayan yüksek öğretim faaliyetleri şehri bugün ülkenin ikinci büyük eğitim merkezi haline getirmiştir. Halen burada 1958'den beri çeşitli fakülteleriyle hizmet veren ve toplam öğrenci sayısı 60.000'e yaklaşan bir üniversite, birçok yüksek okul ve enstitü ile tıp fakültesi öğrencilerinin eğitim gördükleri ve aynı zamanda şehrin en büyük sağlık kuruluşu bir uygulama ve yüksek ihtisas hastanesi bulunmaktadır (Haritani, IA, 1997:247-248).

BÖLÜM II

1. SES BİLGİSİ

2.1. Ünlüler

Halep Ağzı’nda Türkiye Türkçesinde kullanılan standart ünlüler dışında 10 ünlü daha kullanılmaktadır.

Tablo 2.1. Halep Ağzı’ndaki ünlüler:

	Düz Geniş		Yuvarlak Geniş		Yuvarlak Dar
Kalın	a	ı	o		u
	‘a	‘ı	‘o		‘u
Yarı Kalın	è	í			
İnce	e	i	ö		ü
	‘e	‘i	‘ö		‘ü

2.1.1. Yazı dilinde bulunmayan ünlüler

‘a ünlüsü

Halep Ağzı’nda standart a ünlüsünün özellikle Arapça kelimelerde kullanılan gırtlaksız biçimidir. Arapçadaki ع ünsüzünün bölge Ağzındaki **‘a** ünlüsü için kullanılan karşılığıdır. Bu ses Urfa ve Diyarbakır Ağzında da sık görülmektedir (Özçelik, 1997, 13; Erten 1994: 3).

‘arapça ‘arapça’ (I /44), ‘ammo ‘amca’ (X/23), Til şî ‘ar ‘bölge adı’ (X/30), ‘araba ‘araba’ (XI/20), ‘Amık ‘bölge adı’ (X/82), ‘Arapnan ‘araba ile’ (X/130), bağa ‘aun etti ‘bana yardım etti’ (IV/646).

e ünlüsü

Arapça kelimelerdeki ع sesinin e için kullanılan karşılığıdır. Türkiye Türkçesinde Standart e sesinden farklı olarak gırtlaksız biçimde telaffuz edilir:

se‘et ‘saat’ (I/36), Mi ‘ereşli ‘ bölge adı’ (X/21), ‘Ezez’deki ‘köy adı’ (X/22), ‘eskerleri ‘askerleri’ (X/42), be‘ez ‘bazı’ (XVI/16), be‘zileri ‘bazıları’ (XIII/16), sen‘etimize ‘mesleğimize’ (XI/5), ‘elem ‘alem’ (XI/28), ‘elî ‘alî’ (XI/23), ‘Entep’te ‘Antep’te’ (XI/24), fe ‘eller ‘işçiler’ (X/134), ‘emmîsîne ‘amcasına’ (X/144), ‘elemîn ‘alemin’ (X/159), ‘ezez ‘bölge adı’ (X/182), se ‘etten ‘saatten’ (X/100), be‘zileri ‘bazıları’ (X/16), ‘eyerlersîn ‘ayarlarsın’ (I/47), ‘eyuş ‘isim’ (I/52), ‘eylesî ‘ailesi’ (XII/13), ‘ecer ‘yeni’ (XII/16), ‘eynî ‘aynî’ (XII/24), ‘eyel ‘kadın’ (VIII/6), ‘awın ‘yardım’ (VIII/13), ‘ef ettiler ‘afettiler’ (VIII/109), du ‘e ‘dua’ (II/113), , ‘emeliyet ‘ameliyat’ (III/78), se), se ‘etlik ‘saatlik’ (X/116), ‘eceb (X/130), ‘edî sarma ‘normal sarma’ (XV/19), ‘ecere ‘yeni’ (XV/28), ‘efeyle ‘affet’ (IV/49), ‘eyîp ‘ayıp’ (IV/301).

î, ĩ, ı ünlüleri

Dar, düz olan ünlüleri ع için Arapça kelimelerde kullanılan karşılığıdır:

‘İfrinde ‘bölge adı’ (X/93), ‘İynî ‘aynî’ (XV/71), Sî‘ır ‘fiyat’ (X/148), cîm‘iye ‘cumaya’ (VIII/16), ‘ımriya (II/112), ‘ımra ‘umre’ (II/120), Dērî‘ızıye, ‘bölge adı’ (X/168), ‘İynî ‘aynî’ (XV/52), ye‘nî ‘yani’ (XV/108), İsme‘îl ‘İsmail’ (IV/52).

ö ünlüsü

Ö ünlüsünün Arapçadaki ع sesiyle karşıladığı ünlüdür:

‘ömür ‘ömür’ (X/187).

ü, û ünlüsü

Dar, yuvarlak ünlülerin ع sesine karşılık geldiği gırtlaksız biçimleridir:

‘Ümer ‘ömer’ (I /2), ‘üfüller ‘hindiler’ (III /64), ‘ükkelere ‘kovalara’ (IV/325), ‘umur ‘ömür’ (IV/547).

ê ünlüsü

Halep Ağzı'nda çok yaygın değildir. Türkiye Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesinde, Azerbaycan Türkçesinde kullanılan örneklerin çoğu Halep Ağzı'nda açık e ile söylenmektedir:

bêlê 'böyle' (XVII /33), şêlê ' şöyle ' (IX /14).

î ünlüsü

î – ı arası bir sestir. Yarı kalın olan bu ses Halep Ağzı'nda yaygın olarak kullanılır. 'Bilindiği gibi Türkçede damak ünsüzlerinden bir kısmı ünlüler üzerinde boğumlanma niteliklerini değiştirici bazı etkiler yapmaktadır' (Öztürk, 2009: 53; Korkmaz, 1977: 31) 'Bu ünsüzlerin etkileri, kalın ünlülerin incelmesi, ince ünlülerin kalınlaşması gibi sonuçlar doğurur. Bu ünlülerin temel ünlü olmasında belli faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan bazı sebeplerin de etkili olduğu görülür' (Öztürk, 2009: 53). yínîr 'yenir' (XV/107), dímîş 'demiş' (XIV/7), kîfte'köfte' (XV/1), bîr 'bir' (XVI/5), herîfîm'herif' (XVI/8), mîllette 'millet' (IV/516).

2.1.2. Uzun ünlüler

Bir ünlünün oluşmaya başladığı an ile bittiği an arasındaki süre onun kısalık ve uzunluğunu gösterir (Gülseren, 2000: 45). Bu ünlüler gerek alınma gerek Türkçe kelimelerde çeşitli ses hadiselerinin doğurduğu uzun ünlülerdir. Anadolu ağızlarında her ünlünün uzun ve kisasına rastlanır. Ancak bu uzunluk Arapça ve Farsçadaki gibi tam bir uzunluk olmayıp normal ünlülerden çok az fark gösteren yarım bir uzunluktur. Çeşitli kelimelerde, çeşitli ünlüler üzerindeki uzamalar da pek tabi olarak birbirine eşit değildir. Ayrıca bu uzunlukların birçoğu konuşanın şahsi ağızhususiyetiyle ilgilidir. Her zaman, her yerde ve herkes tarafından aynı ünlü aynı şekilde uzatılmaz. Aynı kimsenin aynı ünlüyü bazen uzun bazen kısa telaffuz ettiği çok görülür (Ercilasun, 2002: 55).

Ā şū ğader dōşürmüş 'işte şu kadar toplamış' (X/56), Walla istedîm dâ dîdîler kîne 'vallahi istedim daha bana dediler ki' (X/62), elînî tâ ağzının yanna uzattı (X/162),

dîdî ‘ā dya baḥsana’ (X/198), nār (XV/4), çekerîk ‘çekeriz’ (XV/5), itenē ‘iyice’ (XV/16), dōnderrîm ‘çeviririm’ (XV/22), yawāş yawāş ‘yavaş yavaş’ (XV/42), ḳawrîrsîn ‘kızartırsın’ (XV/125), ewlîyîm hē ‘evliyim evet’ (XVI/1), sularîḳ ‘sularız’ (XVI/7), wallā ewelî ‘vallah önceleri’ (XVI/14), ektîk (XVI/24), mülkümüz wār ‘mülkümüz var’ (XIV/13), bîr teneke ‘bir kavanoz’ (I/72).

2. 2. Ünsüzler

Tablo 2.2. Halep Ağzı’nda Ünsüzler (Erdem, Kırık, 2011;91,Öztürk, 2009;89):

Ünsüzler	Patlayıcı			Sızıcı			Akıcı	
	Ötümlü	Yarı ötümlü	Ötümsüz	Ötümlü	Yarı ötümlü	Ötümsüz	ötümlü	
Çift Dudak	b	p	w				m	
Diş Dudak				v		F		
Asıl Diş	d		t	z		S	n	r
Dişeti	c	ç		j	ş			l
Ön Damak	g		k					y
Art Damak			ḳ	ğ				
Gırtlak						ḥ		
Nefesli						ḥ		

ğ “ Ğ ” ünsüzü

Bu sesi sızıcı ğ ile göstermeyi uygun gördük. Bu ses Türkiye Türkçesin’den farklı olarak kelime başında da kullanılır:

boğızladılar ‘kestiler’ (VIII/5), ocağa (VIII/8), sağolasın (II/1), ğızım ‘kızım’ (II/3), dağılırdı (II/8), burğul ‘bulgur’ (III/2), ḳulağının (III/5), yoğurdu (IV/7), yağınçı ‘yapınca’ (IV/13), yığılıllar ‘toplanırlar’ (IV/21), ğaynattılar ‘haşlarlar’ (V/16), doğumluyum (VI/1), ḳağıtta (VI/7), ğaumlarımız ‘akrabalarımız’ (VII/13), çığırdılār ‘çağırdılar’ (VII/14), soğanı (IX/3), ğatarsın ‘katarsın’ (IX/7), uşaklığım ‘çocukluğum’ (XVII/7), ḳağardı (XVII/19), çıraklığı (XII/6).

h “ح” ünsüzü

h bu ses ح sesinin karşılığıdır. Nefesli bir sestir. h ünsüzü Arapça ve Farsça kelimelerde görülür (Erten, 1994: 6).

hassadadan (XI/16), hüdüdü ‘sınırı’ (XI/22), hawışta (XII/16), harıya ‘mahalleye, sokağa’ (XII/47), sebehten (I/1), heşe ‘haşa’ (I/73), hesen ‘hasan’ (XIII/21), hazırlarsın ‘hazırlarsın’ (XIII/5), hece ‘haca’ (XIV/5), hafta ‘hafta’ (XIV/16), hesen (X/6), hazır olur (XIII/9), hazırlık ‘hazırlık’ (I/16).

k “ك” ünsüzü

k kalın “ك” ünsüzünün karşılığıdır. Türkiye Türkçesi’nde kullanılan bir sestir. Arapça, Farsça ve kalın sıradaki Türkçe kelimelerde kullanılır. Arka damakta boğumlanan patlayıcı süreksiz ünsüzüdür (Öztürk, 2009: 89).

Otururduk ‘otururduk’ (XI/3), çıktım ‘çıktım’ (XII/3), kahtık ‘kalktık’ (XII/7), rahmatlık ‘rahmetli’ (I/17), yumağ ‘top’ (I/22), goruğ ‘koyarız’ (XIII/17), atıktan (XIII/22), bağ (XIV/5), oturmuşşuğ (XIV/7), yoğ (XVI/1), bostandayık ‘bahçeyik’ (XVI/2), ufağ (XV/2), kaşşık ‘kaşık’ (XV/2), sıcak (XV/10), kırınçık ‘kırınca’ (X/45), çıkmışlar ‘çıkılmışlar’ (X/45), barmağ ‘parmak’ (X/47), kadınlar’savcılar’ (XI/22), gonracılık ‘ayakkabıcılık’ (XII/2), kalmadı ‘kalmadı’ (XII/8), kaldırdım (I/3), kaynadırığ ‘haşlarız’ (I/20), gollar ‘koyarlar’ (XIII/1), katarsın ‘katarsın’ (XIII/21), goyunlara ‘koyunlara’ (XIV/13), karıştırrığ ‘karıştırırız’ (XV/5), gomağ ‘koymayız’ (XV/11), kardaşı ‘kardeş’ (X/42), kaçan ‘kaçan’ (X/50), kariyi ‘yaşlı kadını’ (VIII/4), kına ‘kına’ (VIII/4).

ğ “غ” ünsüzü:

ğ sesi “غ” ünsüzünün karşılığıdır. Bu ses Türkçe ve Farsça kelimelere hastır. Bir gırtlak ünsüzüdür, tonsuz olup kuvvetli bir nefes baskısı altında tonlularak ortaya çıkar. Halep Ağzı’nda Arapça kelimelerde de mevcuttur: bağardık ‘bakardık’ (XI/14),

harman ‘harman’ (XI/4), şarhında ‘doğusuna’ (XI/2), arhasında ‘arkasına’ (XII/4), aḥşam ‘akşam’ (XII/19), kalḥtım ‘kalktım’ (I/1), oḥuyan ‘okuyan’ (I/2), ḥağitlık ‘liralık’ (I/4), noḥudu ‘nohut’ (XIII/1).

w “ و ” ünsüzü

Çift dudak ünsüzüdür. Karahanlı ve Harezmi Türkçelerinde kullanılan bu ses Halep Ağzı’nda da mevcuttur. Bugün bazı Anadolu ağızlarında yakın şekilde kullanılmaktadır: walla (XI/21), dawıl (XI/7), warşelerimî ‘küçük atolyelerimi’ (XII/2), war (XII/20), ew se‘bîne ‘ev sahibine’ (I/4), duwara (I/20), ḳawırın ‘karıştırırız’ (XIII/4), yawaş (XIII/22), tuwaraḳ ‘yuvarlak’ (XIII/30), awrattan (XIV/1), cewaplamadın (XIV/3), waḥid ‘tek’ (XVI/8), dewlisî ‘ertesî gün’ (XVI/17), ewelî ‘eskiden’ (X/1), warmış (X/7).

2. 3. Ses Olayları

2.3.1. Ses değişimleri

Dil canlı bir varlıktır. Gelişir, serpilir, değişir. Kelimeler dilde hep ilk şekilleri ile kalmazlar. Uzun hayatları boyunca bir takım değişimlere uğurlarlar. Bu değişiklikler de umumiyetle ses değişimleridir. Mesela başlangıçta Türkçede bir edgü kelimesi vardır. Zamanla bu kelimeye d-y değişimi ile eygü oldu. Sonra g düştü eyü oldu. Sonra düzlük yuvarlaklık uyumuna uydu eyi oldu bugün hala eyi diyenler vardır. Mesela eskiden bedük kelimesi vardı d-y değişimi ile beyük oldu. b dudak konsonantının tesiri ile e yuvarlaklaştı, ö oldu. Çünkü e’nin yuvarlaklığı ö’dür. Bu yuvarlaklaşmayı ikinci vokal olan ü’de teşvik etti. Böylece kelime büyük şekline geçti(Ergin, 2001; 143). Buna benzer ses hadiseleri Halep Ağzı’nda da farklı şekillerde görülmektedir:

Ünlü değişimleri

e > a değişimi: ḥalal ‘helal’ (III/8), raḥmatlı ‘rahmetli’(X/5), barabar ‘beraber’

(XV/22), atrofina 'etrafina' (XV/40), kamal 'kemal' (XIV/22), tana 'tane' (XIV/11).

a > e değişmesi: sebeḥ 'sabah' (III/12), Ḥesen 'hasan' (X/163), ḥec'haç' (X/167), bírez 'biraz' (XV/27), seḥlep 'salep' (XV/104), aḳrebe 'akraba' (XVI/10), tene 'tane' (XVI/1), se 'ette' 'saatte' (XIII/32), ḥeste 'hasta' (I/28), mekínedan 'makina ile' (IX/36), ḥesep 'hesap' (II/5), aḳrebe 'akraba' (XVI/10), ezen 'ezan' (X/5), ne 'ne' 'nane' (XV/54).

ü > e değişmesi: zeliḥa' züleyha' (III/133).

e > i değişmesi: rik 'et' 'rekat' (IV/46), zeliḥa' züleyha' (III/133).

u > ı değişmesi: yağmır 'yağmur' (III/36), ḥamırı 'hamuru' (III/54), ḥawıç 'havuç' (XV/134), wırıcılar 'vuracaklar' (X/31), namısına 'namusuna' (IV/401), dawıl 'namusuna' (IV/416), çamır 'çamur' (II/33), ḳawırırın 'kavurursun' (XIII/8), sabınan 'sabun ile' (IV/146).

ü > u değişmesi: buyuk 'büyük' (I/68), boyun'bugün' (XII/17).

i > u değişmesi: uçun' için' (IV/88).

ü > ö değişmesi: böyüktü 'büyük' (XII/21).

Ünsüz değişmeleri

Tonlulaşma yoluyla ünzüz değişmeleri

Ön seste tonlulaşma

Tonsuz ünsüzlerin ön seste tonlulaşmasının Batı Türkçesinin özelliklerinden olduğu bilinmektedir (Öztürk, 2009: 98). Halep Ağzı'nda da ön seste tonlulaşma oldukça yaygındır: *p->b-*, *p->P-*, *t->d-*, *k->g-*, *ḳ->g-* değişmesiyle kendini

göstermektedir.

p->b-, *P-*: bazar ‘pazar’ (XI/27), bişer ‘pişer’ (XV/4), bekmezî (II/18), bişirdîn (IV/491), balcan (XV/34), barmaq (XV/45), bahalı (II/119).

t->d-: dadı ‘tadı’ (XV/82), duz ‘tuz’ (XV/20), daş (II/45), duzlarık (II/45), datlı (IV/289), damın (II/54), dezzem (III/5), daştan (III/5), damançıyı (III/8), daşlallar (III/21), daşıdı (IV/517), datlıyı (IV/390), dadı (XV/7), dahtı (XI/47).

İç seste tonlulaşma

-p->-b-, *-P-*: kalibîni ‘kalıbını’ (XV/8), kabım ‘bulaşığım’ (I/10), kapı ‘kapı’ (IV/39).

-t->-d-: awradı (III/6), sūdümüzden (IV/ 130).

-ç->-c-: acım’açım’ (IV/ 622).

-k->-g-, *-g-*: Barkıyanığ’a ‘bölge adı’ (V/1), ‘amığ (X/ 2).

-f->-F-: uFağ (XV/ 2), seFer (IV/ 629).

-s->-z-: Çok az sayıda örneği vardır.

Sekzen ‘seksen’ (VI/ 1) .

-k- > -g- : Halep Ağzı’nda bu biçime daha çok kelime ortasında ve ekleşme sırasında görülmektedir:

kepegî (X/74), ekmegîmî (IV/247), yemegînnen (II/128), eşegî (II/17), yemegî (IV/505).

ç > c değişmesi: Türkiye Türkçesine uygun olarak iki ünlü arasında kalınca *çe* sesi yumuşuyor:

acım (IV/491), acımdan (IV/55).

Son seste tonlulaşma

-s>-z: Çok az sayıda rneği vardır

aptaz ‘abdest ‘ (IV/ 240).

Diğer nsz değişmeleri

b> m değişmesi: Bu ses değişmesi, Azeri Türkçesinin umumi tesirine rağmen Halep Ağzı’nda Türkçe kelimelerin başında görülmez. Fakat iç seste kimi ‘gibi’ ve damana ‘tabanca’ gibi kelimelerde görülen b> m değişmesi Azeri sahasına giren kuzeydoğu Anadolu ağızlarında olduğu gibi Halep Ağzı’nda da grlr: damançıyı (III/8), km (XV/22).

v> w değişmesi: Halep Ağzı’nda ister Türkçe kelimelerden ister alınma kelimelerde olsun bu değişime çok sayıda örnek görülmektedir. Ayrıca bu tür değişimi eski aslı şekillerin korunması söz konusu olduğunu da hatırlatmak gerekir:

Wırrı ‘vurur’ (III/5), awrat (III/13), dawarı ‘davarı’ (III/16), dawarın (XIV/14), deweyin ‘devenin’ (IV/495), wağtı ‘vakti’ (IV/558), war (VI/4), mawadleri ‘malzemeleri’ (VI/13), dwşp (XIV/14), wağwinde ‘bölge adı’ (X/18), wuriy ‘vuruyor’ (X/26), warşe ‘küçük atölye’ (XII/2), şawış ‘müstakil daire’ (XII/10), ewlendk (V/4), dewls ‘ertesi’ (V/15), duwara (I/20), ewwel ‘evvel, önce’ (I/61).

 > ř değişmesi: Halep Ağzı’nda kelime başında ve sonunda görülen bu tür nsz değişmesine Halep Ağzı’nda çok az sayıda örnek görülmektedir:

şorba (II/12), aştım (XII/2).

s > ř değişmesi: Halep Ağzı’nda nadir görülen bir değişimdir: herkiş (III/22, IV/520).

2.3.2. Ses benzeşmeleri

Ünlü benzeşmeleri (ünlü uyumları)

Ünlülerin, dilin ve dudakların durumuna göre göstermiş olduğu durum olan ünlü uyumları kalınlık- incelik (dil benzeşmesi), düzlük- yuvarlaklık (dudak benzeşmesi) olmak üzere iki çeşittir.

İç seste yanyana iki ünsüz bulunan yerlerde veya söyleniş bakımından aynı durumda bulunan komşu kelimelerin son ve ön sesleri arasında, bazen iki ünsüzden biri, kendisine yakın bulma niteliği taşıyan öteki tarafından büsbütün veya kısmen benzeştirilir (Gülensoy, 1988: 60; Korkmaz, 1963: 92-93). Türk dilinin önemli ses hadiselerinden olan benzeşmeler ünlü uyumlarını doğrudan etkilemektedir Halep Ağzı'nda da benzeşmeler yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kalınlık incelik uyumu

Halep Ağzı'nın kalınlık- incelik uyumu açısından standart Türkiye Türkçesiyle paralel bir yapıya sahip olduğu hatta standart Türkiye Türkçesinde uyuma uymayan bazı kelimelerin uyuma uyduğu görülmektedir.

Eski Anadolu Türkçesinde kanı ve kankı / kanķı şekillerinde bulunan, yazı dilinde son ses incilmesi ile uyumu bozulmuş olan 'hani' (Gülseren, 2000: 52). Halep Ağzı'nda; hanı (IV/324) biçimini kullanarak ünlü uyumunu sağlamıştır.

Standart Türkiye Türkçesinde bulunan şimdiki zaman -yor Halep Ağzı'nda -y şeklinde kullanılmaktadır. Bu ekin uyuma tabi olup olmayacağını söyleme imkânı yoktur; getmiyler (XI/42), diyler (XVII/13).

Yazı dilinde çeşitli sebeplerle kalınlık- incelik uyumuna girmeyen bazı kelimeler Halep Ağzı'nda uyuma tabidir: hası 'hangisi' (IV/467), alma 'elma' (XV/93), 'esker' 'asker' (XI/41), kıymatlı 'kıymetli' (IV/246), meselen 'mesela' (XIII/17).

Alıntı kelimelerde kalınlık- incelik uyumu

Halep'te Türklerin Araplarla aynı coğrafyayı paylaşması doğal olarak Halep Ağzı'na çok sayıda Arapça kelimenin girmesine yol açmıştır. Standart Türkiye Türkçesinde çok belirgin bir şekilde hâkim olan kalınlık- incelik uyumu bu kelimelerin bazılarında kendini göstermiştir. Halep Ağzı'ndaki örneklerin hemen hemen aynısını Elazığ Ağzında da görmekteyiz (Buran, 2003: 42-43).

Arapça, Farsça gibi alıntı kelimelerde kalınlık incelik uyumu Halep Ağzı'nda benzeşmeler yoluyla ortaya çıkmaktadır.

a. Gerileyici benzeşme yoluyla:

helilden 'halil' (III/108), Helep'te'Halep' (III/1), tene 'tane' (XV/134).

b. İlerleyici benzeşme yoluyla:

ataşa 'ateş' (X/191) rahmatlık 'rahmet' (I/17), camı 'cami' (IV/251), zatan 'zaten' (XV/47), zalımlar 'zalimler' (XII/75), baħça 'bahçe' (VII/5).

c. İlerleyici- gerileyici benzeşme yoluyla:

Orta hecedeki farklı ünlü, iki tarafındaki benzer ünlülerin etkisi altında kalarak onlara benzemekte, böylece ünlü uyumu hâsıl olmaktadır (Ercilasun, 2002: 67). Bu uyuma Halep Ağzı'nda az sayıda örnek bulunmaktadır: barabar (XV/10), amanat (IV/482) emanet.

Kalınlık- incelik uyumunun bozulması

Kalınlık- incelik uyumunun bozulması aşağıdaki eklerde de görülmektedir:

a. Şimdiki zaman eki:

Standart Türkiye Türkçesinde şimdiki zaman eki olan –yor ünlü uyumunu bozmaktadır. Halep Ağzı'nda 'y' şeklinde kullanıldığı için uyuma tabi uyup uymadığını tespit etmek zordur ancak yardımcı ünlü aldığı ve bu ünlünün kalın sıradaki fiillerle ince ve düz şeklinde kullanıldığı zaman bu uyumu bozmuştur:

ağlıysın 'ağlıyorsun' (X/55), yapıyık 'yapıyoruz' (I/16), yapıyık 'yapıyoruz' (XI/5), baħiyık 'bakıyoruz' (XI/38), danşıyık 'fıkrını soruyoruz' (XI/39), kurban boğazliyk 'kurban kesiyoruz' (XI/39).

b. Geniş zaman eki:

Geniş zaman ekleri Halep Ağzı'nda ünlü uyumlarına uygun olarak kullanılmaktadır. Ancak ince sıradan kelimelerde şahıs eklerinin bilinmeyen bir sebeple yarı kalınlaştığı görülmektedir. Bu durum uyumun bozulmasına yol açar:

işlerim 'çalışırım' (X/83), yerim (III/82), ederim (III/93), çekerim (IV/154), sürtersin 'sürersin' (XV/140), döğersin 'döversin' (XV/122), werırsın 'verirsın' (X/161), incır (IV/152).

c. Bilinen geçmiş zaman eki:

Halep Ağzı'nda bilinen geçmiş zaman eki ince sıradaki fiillere kalın olarak eklenmektedir ve bu durum uyumu bozmaktadır:

beleştı 'bedava idi' (II/55), werdık 'verdık' (VIII/13), istediler 'istediler' (VIII/4), değıştiler (II/109), ettık (II/112).

d. Öğrenilen geçmiş zaman eki:

Halep Ağzı'nda öğrenilen geçmiş zaman ekinin ünlüsü ince sıradaki fiillerle kalın gelerek ünlü uyumunu bozmuştur:

getmiş 'gitmiş' (III/93), gelmişler 'gelmişler' (XII/76), görürlermiş (XVII/20), se bımış (IV/641).

Burada 'r' bulunmamasına rağmen yarı kalın ı'nın gelmesi şöyle izah edilebilir, se bımış kelimesi bilindiği gibi sahibi imiş صاحب terkibinden gelmektedir bu yüzden kelimenin aslı zaten kalın ünlülüdür.

e. Gelecek zaman eki:

Halep Ağzı'nda gelecek zaman eki -acak / -ecek şeklindedir uyuma uyar ancak Ancak şahıs eklerinde uyumu bozmuştur: işleyeceyık (IV/262), ulaşacaqsız (X/30).

Kökte ünlü değişmesine dayanan kalınlık- incelik uyumu

Halep Ağzı'nda, kalın sırada bulunan birçok Türkçe ve alınma kelime, çeşitli sebeplerle ince sıraya geçmekte ve kalınlık–incelik uyumu da buna göre durum

almaktadır (Ercilasun, 2002: 76; Korkmaz, 1956, 39). Bu hadisede en çok kökteki y, ç, ş, s, z, r ünsüzlerinin inceltici etkileri rol oynamıştır (Ercilasun, 2002: 76). Halep Ağzı'nda bu hadisenin örnekleri şunlardır:

Çente 'çanta' (IV/104), esen 'hasan' (X/6), se'et 'saat' (II/95), be'ezî 'bazî' (XV/131).

Düzlük-yuvarlaklık uyumu

Dudak ünsüzleri etkisiyle:

Halep Ağzı'nda da Anadolu ağızlarında olduğu gibi dudak ünsüzleri etkisi altında ünlüler arasında değişme yaparak ünlü uyumunu bozmuştur; bazı kelimelerde Türkiye Türkçesi aksine yuvarlaklaştırıcı etkiye sahip dudak ünsüzleri Halep Ağzı'nda komşuluğundaki düz ünlüleri yuvarlaklaştırmamış, dolayısıyla da sözcükler uyum dışına çıkmamıştır. Meseleye bu açıdan bakılacak olursa Halep Ağzı'nda düzlük yuvarlaklık uyumunun standart Türkiye Türkçesinden daha sağlam olduğu söylenebilir:

yağmır (III/36), ħamır (XV/146).

Düzlük-yuvarlaklık uyumunun bozulması:

a. Şimdiki zaman ekinde:

Halep Ağzı'nda düzlük- yuvarlaklık uyumunun bozulması şimdiki zaman ekinin yardımcı ünlüsünde görülmektedir:

oturiym 'oturuyorum' (XVI/1), oliy 'oluyor' (XI/55), yaşıym 'yaşıyorum' (XIV/11), tutiy'tutuyor' (X/22), oturiy 'oturuyor' (XIV/7), yapıyķ'yapıyoruz' (I/16), yoliysiz 'yoluyorsunuz' (X/147), oħiylar 'okuyorlar' (XVI/1), oturiylar 'oturuyorlar' (XII/65), goħiylar 'kokuyorlar' (IV/30), gomiylar 'koymuyorlar' (IV/37).

b. y ünsüzünün etkisiyle:

Y yardımcı ünsüzü inceltici ve daraltıcı etkisi ile yuvarlak ünlülü kelimelerden sonra düz- dar ünlüler meydana getirerek düzlük, yuvarlaklık uyumunu bozar (Ercilasun, 2002: 81). Halep Ağzı'nda da bu tür örneklerle çok rastlamaktayız:

burıya 'buraya' (XII/48), torbıya (IV/7), arıya 'araya' (IV/23), görükmiy 'gözüküyor' (II/99), oħiylar 'okuyorlar' (XVI/1), oturiym 'oturuyorum' (XVI/1),

oturiyık'oturuyoruz' (I/31), orıya 'oraya' (XI/15), yaşıym 'yaşıyorum' (XIV/10).

Ünsüz benzeşmeleri

Bir ünsüzün diğer bir ünsüzü kendisine benzeştirme olayıdır (Özçelik, 1997: 52). Ya da başka bir deyişle; 'Konuşmada seslerin birbirini etkilemesi ve boğumlanma noktalarını değiştirmesi söz konusudur. Sesler arasında karşılıklı etkileşmenin başında benzeşmeler gelir' (Öztürk, 2009: 90). Benzeşme kelime içerisinde bir sesin boğumlanma noktası veya niteliği bakımından yanyana veya araklı duran başka bir sesle benzer veya eş duruma getirilmesi olayıdır (Öztürk, 2009: 90; Korkmaz, 1992: 23).

-nl-> -nn- benzeşmesi

Halep Ağzı'nda bu tür benzeşme örneğine çok rastlanmaktadır. ' n ile biten isim ve fiil kök veya gövdelerinden sonra l ile başlayan ekler (-lar/ -ler, -la/ -le, -lı/ -li/ -li/ -lı, -la/-le v.b.) geldiği zaman eklerin başındaki l hemen hemen daima n'ye dönüşür (Ercilasun, 2002: 125).

ğabığnnan 'kabuğu ile' (X/91), genneri 'onları' (II/109), soğannan 'soğan ile' (XV/13), duzunnan 'tuzu ile' (XV/23), anasinnan 'annesi ile' (XVI/9), unnan 'un ile' (XIII/15), süzmesin 'süzme yoğurt ile' (I/58), cacığinnan 'yeşiliği ile' (I/9), bennen 'benim ile' (XII/35), bırıbırin 'birbiri ile' (XII/95), se' binnan 'ev sahibi ile' (XII/119), düğün 'düğün ile' (XI/43), bennen 'benim ile' (XI/60), genner 'onlar' (XI/23).

-nd- > -nn- benzeşmesi

n ile sona eren isimlere zamir n'si almış bulunan isimlerin çıkma hallerinde, hal ekinin başındaki d çok defa n'ye dönüşür (Ercilasun, 2002: 126).

İlkinnen 'önceden' (I/62), onnan 'ondan' (X/2), aclarinnan 'açlıklarından' (X/76), salannan 'gönderenden' (X/206), ilkinen 'önceden' (XIV/3), bennen 'benden' (XIV/14), gollarinnan 'kollarından' (XII/14), içinnen 'içinden' (XII/48), erkennen 'erkenden' (XII/100), oğlun 'oğlundan' (XI/45), onnan 'ondan' (XI/4), gennerden 'onlardan' (III/25).

- rl- > -ll- benzeşmesi

Gelirleyici tam yakın bir benzeşmedir. Geniş zaman 3. Çokluk kişi çekiminde görülür (Özçelik, 1997: 55). Halep Ağzı'nda bu benzeşme türüne daha çok geniş zaman çekimlerinin üçüncü çokluk şahıslarında görmekteyiz:

geliller (IV/152; I/53), indiriller (XVI/7), içeller 'içerler' (III/110), deller 'derler, söylerler' (XVI/1), dōweller 'döverler' (X/193), nediller 'ne derler' (I/25), diller (I/44), depelellerdī (II/31), kaynadıllar 'haşlarlar' (II/34).

- zs- > -ss- benzeşmesi

Bir gerileyici benzeşme hadisesi olarak fiillerin geniş zamanın şart çekiminde görülür (Erten, 1994: 16). Halep Ağzı'nda sık görülen bir benzeşmedir:

wermessen (X/16), atmassan (I/37), olmassa (X/182, XI/60), ıslamassın (XV/120), olmassa (XII/38), getmesse (XI/42), gözlemessen (IV/388), bilmessen (IV/462), etmessek (II/20).

- rl- > -rr- benzeşmesi

Şimdiki zaman ve geniş zaman çekimlerinin üçüncü çokluk şahıslarında l ünsüzü benzeştirici olduğu halde diğer eklerde benzeyen ses durumundadır. Bu gibi durumlarda benzeştirici ses, isim fiillerin sonlarındaki r sesidir. Tabiidir ki benzeştirici ses farklı olunca benzeştirme yönü de değişmekte ve ilerleyici olmaktadır (Ercilasun, 2002: 127).

bazarlık 'çehiz' (XI/48), yoldurum (XI/56), karıştırık 'karıştırırız' (XV/5), söndürük (XV/5), düşürük (XVI/7), toparrannık 'toparlanınız' (I/53), getirrim (XII/13), wırık 'vururuz' (XII/28), baħarık 'bakarız' (XI/30).

2.3.3. Yer değiştirme

Birçok Anadolu ağızlarında görülen ünsüzlerin yer değiştirmesi olayıdır (Özçelik, 1997, 62). Boğumlanması zayıf, titrek ve düşmeye çok elverişli olan, kelimelerin her yerinde aynı rahatlıkla kullanılmayan **r** ünsüzün birçok ses hadisesinde rol oynaması gibi yer değiştirmede de amil olması gayet tabiidir (Ercilasun, 2002: 141).

torpağ (IV/63), arğırsa (II/135), dorğu (IV/198). Bu tür yer değişimelerindeki sebep, kelime başında bulunmayan, hece başında da bilhassa kapalı heceden sonra güçlkle bulunabilen **r** ünsüzünü kolaylaştırmaktır. Nitekim bu gibi durumlarda, aynı güçlüğü ortadan kaldırmak için bir başka yola da başvurulduğunu ve **r**’ den önce kelime başında her zaman, kelime ortasında da bazen ünlü türettiğini görmüştük (Ercilasun, 2002: 141). Yer değiştirme olayı, yanyana iki ünsüzden veya bitişik ünsüz- ünlü arasında ikincisinin birincisi yerine geçmesi şeklinde ortaya çıkıyorsa, buna “yandaş göçüşme / yakın yer değiştirme” adı verilir. Bazen de, birbirinden uzak, yan yana bulunmayan ünsüzlerin yer değiştirmesi ile de oluşabilir. Buna da “uzak göçüşme/ uzak yer değiştirme “ de denilebilir (Gülseren, 2000: 96).

Bu yer değiştirme olaylarından olan ve Anadolu ağızlarında görülen k- ş sesleri arasındaki değişimine de Halep Ağzı’nda de rastlamaktadır; eşkı (XV/65). torpağ (II/31), arğırsa (II/69).

2.3.4. Ünsüz ikizleşmesi

Gabain’e göre, ilk hece sonunda r, t, s, ş, ve n seslerinde ve kelime içinde daha ileride r ve t seslerinde kendini gösteren bu ikizleşme, keskin bir şekilde sona eren bir heceden sonra gelen ünsüzlerin uzaltmasının yazıya aksettirmesinden ibarettir. (Gülensoy, 1988: 66). Kelime içerisinden iki ünlü arasındaki ünsüzlerin boğumlanmalarındaki tekrarlanma olayıdır (Özçelik, 1997: 64).

kaşşık (XV/72), yeddí (X/42), ‘emmím (XI/58), ewwel (I/61), yüssük (I/28, XI/47), dezzem (XI/22).

İle edatının eklediği kelimelerde meydana gelen benzeşmelerden sonra benzeşen ünsüz ikizleşmektedir (Özçelik, 1997: 64).

ğabığnnan ‘kabuğu ile’ (X/91), soğannan ‘soğan ile’ (XV/13), duzunnan ‘tuzu ile’ (XV/23), anasinnan ‘annesini ile’ (XVI/9), unnan ‘un ile’ (XIII/15), süzmesinnan ‘süzme yoğurt ile ‘ (I/58), cacığnnan ‘yeşiliği ile ‘ (I/9), bennen ‘benim ile ‘ (XII/35), birbirinnan ‘birbiri ile ‘ (XII/95), se’ - binnan ‘ev sahibi ile ‘ (XII/119), düğnnan ‘düğün ile ‘ (XI/43), bennen ‘benim ile ‘ (XI/60), etmezzik ‘etmeyiz’ (X/106),

getmessem (XI/42), bılmezzık (IV/135).

2.3.5. Tekleşme

İç seste eşit boğumlama niteliğine sahip olan ünsülerin tek boğumlanma noktası ve süresi kazanmak üzere tekleşmesi olayıdır (Öztürk, 2009, 120; Günay, RİA,91). Halep Ağzı'nda çok seyrek görülen bir özelliktir; ewel 'önce' (X/100, 115/XV).

BÖLÜM III

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. İsimler

3.1.1. İsim yapım ekleri

Yapım ekleri kelimelerin kök veya gövdelerine gelerek kök veya gövdelerin yeni anlamlar kazanmasını sağlar (Gülensoy, 1988: 75). Dilimizde yapım eklerinin yeni kelimeler türetmesi dört farklı şekilde gerçekleşmektedir. 1. İsimden isim yapım ekleri, 2. Fiilden isim yapım ekleri, 3. İsimden fiil yapım ekleri, 4. Fiilden fiil yapım ekleri (Öztürk, 2009: 132).

Halep Ağzı'nda, standart Türkiye Türkçesi konuşmasında kullanılan isim yapım ekleri fonetik değişikliğe uğramış şekillerde karşımıza çıkmaktadır.

İsimden isim yapım ekleri

İsimden isim yapma ekleri isim, kök ve gövdelerine getirilerek onlardan yeni isimler yapan eklerdir. Bu eklerle yapılmış isimlerin manaları bir önceki ismin manasına çok yakından bağlı olur. Genellikle getirildiği isimlerle ilgili yer, meslek, topluluk, vasıf, bağlılık, aitlik v.s. isimleri gibi kelimeler yaparlar (Ergin, 2002: 214).

-lık, -lik, -lık, -lık, luk, -luk

Bu ek kök ya da gövdelerinden soyut (mücerret), somut (müşahhas)

kavramlarını veren kelimelerle birlikte kullanılır (Gülensoy, 1988: 75). Türkçe'nin eskiden beri kullanılan en işlek isimden isim yapma eklerinden biridir. Başlıca fonksiyonları yer, alet, topluluk isimleri, mücerret isimler ve sıfat yapmaktadır (Ergin, 2002: 214). Bu ek Halep Ağzı'nda da aynı fonksiyonda karşımıza çıkmaktadır:

eskerlik 'askerlik' (X/8), darğınlık 'dargınlık' (X/201), muhbirlik 'casusluk' (X/23), hazırılık 'hazırlık' (I/16), kebablık 'kebablık' (XV/1), katlık 'liralık' (XV/82), hatlık 'liralık' (XV/82), ekincilik (XII/41), başlık 'başlık' (XI/47), fihtarlık 'fukaralık' (VII/15), hestelik 'hastalık' (III/69), bazarlık 'çeyiz' (II/56), duldalık 'gölgelek' (IV/14), ihtiyarlık 'ihtiyarlık' soluk (III/19). unluqlarmış (III/23), dohturluk (IV/345), zulumluklar (IV/659), yohsulluk (IV/101), acılık (X/182), analık 'üvey anne' (IV/648), datsızlık 'tatsızlık' (IV/651), yamalık 'yama' (IV/658), urupçuluk 'yarıcılık' (IV/660).

-cı, -ci, -cî, -cu, -cü, -çî, -çi, -çî, -çu, -çü

Türkçe'nin en işlek isimden isim yapma eklerinden biridir. Bugün vokal ve konsonant uyumlarına bağlı olarak on şekli vardır. Bunlar kalın, yarı kalın, ince, düz, yuvarlak, sedalı, sedasız şekilleridir. Ekin başlıca fonksiyonu meslek ve uğraşma isimleri yapmaktadır. Her türlü sonuna gelerek onlarla ilgili meslek sıfatları, uğraşma isimleri yapar (Ergin, 2002: 216).

Urupçu 'kazancın %25 ini alarak çalışmak' (IV/660), işçi (X/134), bostancı 'bahçede çalışan kişi' (XV/3), gonracı 'ayakkabıcı' (XII/2), cümlecî 'toptancı' (XII/3), kelestecî 'ayakkabıcı' (XII/4), ekincî 'bahçede çalışan kişi' (XII/27), demircî (XII/65), kahrabacı 'elektrikçi' (IV/540) düğünçü 'görücü gelmek' (VIII/2).

-ncı, -nci, -ncî, -ncu, -ncü

Sıra kavramı vermek üzere genellikle, sayı adlarına bağlanan bir ektir (Gülensoy, 1988: 76). sekizinci 'lisede sekizinci sınıfta' (I/3), dohuzuncu 'lisede dokuzuncu sınıfta' (XVII/68), yeddinci (VI/3),

-lı, -li, -lı, -lu, -lü

Esas fonksiyonu aslında sıfat olarak kullanılan vasıf isimleri yapmaktadır. Bu yüzden sıfat eki diye anılır. Fakat sıfatlar isim olarak da kullanıldıkları için bu ekle yapılan isimler hem sıfat, hem isim olarak kullanılan vasıf isimleridir. Kısaca ek ya sahiplik ya da bağlılık ifade eder (Ergin,2002: 217). Bu ek ile türetilmiş genellikle cümlede sıfat olarak görev alırlar (Gülensoy, 1988: 76). Halep Ağzı'nda da aynı görevde kullanılan bu eke sık raslamaktayız:

faydalıdı 'faydalıydı' (II/36), saklı 'gizli' (IV/482), duldalı 'gölgeli' (IV/14), gözlü (X/64), ewlı 'evli' (II/3), zèrèlı 'zararlı' (IV/395), beslı 'iyi beslenmiş' (XI/37), kıymatlı 'kıymetli' (X/100), ağıllı 'akıllı' (X/153), Bap'lılar (X/ 159), ħodarlı'sepzeli' (XV/134), darçınlı 'tarçınlı' (XV/155), Ĥelepli 'halepli' (XII/ 78), eşkılı 'sulu' (XII/ 109), dolmalı (II/24), paralı (III/ 89), başköylü (III/4), Sütü (XV/108) yarmalı (XV/108).

-deki, -deki, -daki, -dahı

Bulunma hali eki; -de, -da ile aitlik ekinin birleşmesiyle oluşmuş, makam, mevki, yer bildiren bir ektir (Öztürk, 2009:133). **k > ħ** Halep Ağzı'nda çok rastlanan bir sızılaşma olayıdır. Kelime ortasında sıklıkla görülen bu değişime kelime sonlarında gelecek zaman ekinde ve sonu **k** ile biten kelimelerde görülür (Eren,1997: 38).

köylerdeki (X/38), ordahı (X/15), ħazandahı'tenceredeki' (IV/342), yabandahı 'dışarıdaki' (IV/343).

-cağz

Bu ek de bir küçültme ekidir. Ancak küçültme ve sevgiden başka zavallılık da ifade eder; acıma, şefkat ve merhamet gösterir (Ergin, 2002, 220).

Adamcağz (I/6).

-lama, -leme

-la, -le isimden fiil yapım ekiyle –ma, -me fiilden isim yapma ekinin birleşmiş şeklidir. (Öztürk, 2009: 134).

Daşlama ‘taşlama’ (IV/87), toplama (IV/365), işleme ‘çalışma’ (X/83), haşlama ‘haşlama’ (XV/27), cevaplama ‘cevaplama’ (XIV/3), pekleme ‘temizleme’ (IV/334).

-gıl

Muharrem Ergin, eki ‘-gıl, -gil, -gül, -göl, -kıl, -kil, -kıl, -kül’ başlığı altında ele almıştır. Ergin, ilgi ifade ettiğini ve işlek olmadığını belirttiği ek için şu örnekleri verir: kırkıl, içkil, dörtgül, ‘dört köşeli’. Ekin ‘-gil ‘ özellikle ağızlarda çok işlek olduğuna değinen Ergin, her türlü şahıs, akrabalık, unvan isminden aile ve ev ismi yapmak için ‘gil’ in geniş ölçüde kullanıldığını söylemiş. Ekin, akrabalık isimlerinde genellikle iyelik ekinden sonra geldiğini (dayı- m- gil, ana- n- gil, hala- sı- gil...)belirten Ergin, ‘gil’ in bu şekilde iyelikten sonra kullanılmasını onun çok işlek olmasına bağlamaktadır son zamanlarda gil yerine aile ve ev ifade etmek için çokluk ekinin kullanılmaya başladığına dikkat çeken Ergin, Perihanlar, Bekirler, Yüzbaşılar gibi örnekler vermiştir. Ergin, ekin ünlü ve ünsüz uyumlarına uymadan tek şekilli olarak tek şekilli olarak kullanıldığını da belirtmiştir. Bu konuda Ergin’le hemen hemen aynı bilgileri veren Korkmaz da konuşma dilinde ve halk Ağzında ekin çok kullanıldığını belirtir. Korkmaz yazı dilinde gil yerine +IAr çokluk ekinin kullanıldığını ifade etmiştir (Ersoy, Dil Araştırmaları Dergisi, 2007: 22). İlgi ve benzerlik ifade eden, isimden isim ve sıfat yapan ‘- gıl, -gil’ eki, Eski Türkçe döneminde çok işlek olmayan bir ek iken, Türkiye Türkçesinde mensubiyet gösteren ‘-gil’ biçimiyle işleklik kazanmış özellikle ağızlarda ev ve aile ismi yapmak yaygın bir biçimde kullanılmıştır (Demirtaş, 2006: 74).

Bu ekin -gıl şekli bugün bilhassa ağızlarda gurup, aile, ve ev ismi yapmakta çok işlektir (Ergin, 2002, 226). Halep Ağzı’nda da Anadolu Ağızları’nda olduğu gibi bu eke çok rastlamaktayız ama bu ek Halep Ağzı’nda şu şekilde kullanılmaktadır:

Anamgıl (XVII/61), ebemgıl (XVII/48), dedemgıl (IV/193), kızımğıl (IV/223),

babamgilde (IV/327), kayningil (IV/495), emmísígıl (XVI/11), emmímgıl (X/184), bacımgıl (X/82).

Fiilden isim yapım ekleri

Fiilden isim yapım ekleri fiil kök ve gövdelerinden isim yapmak için kullanılan eklerdir. Bu ekler fiil köklerine, isimden yapılmış fiil gövdelerine ve fiilden yapılmış fiil gövdelerine eklenirler. Yani, fiilden isim yapma ekleri isimden fiil yapma eklerinden ve fiilden fiil yapma eklerinden sonra gelebilirler. Bu şekildeki kullanışları da gayet geniştir. Diğer bir kısımda ise her ekin belirli bir fonksiyonu yoktur. Bir ek başka başka fiillerden değişik nesneleri karşılayan çeşitli isimler yapar, kullanım sahasında çeşit çeşit fonksiyonlarla görünür (Ergin, 2004, 185). Halep Ağzı'nda fiilden isim yapım ekleri şunlardır:

-lama, -leme

Daşlama' (IV/87), toplama (IV/365), işleme 'çalışma' (X/83), haşlama 'haşlama' (XV/27), cevaplama 'cevaplama' (XIV/3), pekleme 'temizleme' (IV/334).

-gın, -gín, -gin, -kın, -kín, -kin

geçkín (IV/306),

-ecek

yíyecek (IV/422), içecek (IV/424).

-mır

Yağmır 'yamur' (III/36).

3.1.2. İsim çekim ekleri:

Hal ekleri

İsimler ve kelime grupları cümleler içinde diğer kelimelerde münasebetleri

sırasında, münasebetin cinsine göre, çeşitli hallerde bulunurlar. İsimlerin, kelime gurupları ve cümleler içinde isimlerle, edatlarla ve fiillerle çeşitli münasebetleri olur. Bu münasebetler kurulurken isimler hep aynı durumda bulunmaz, münasebetin cinsine göre ayrı ayrı hallere girerler. Demek ki ismin halleri ismin diğer kelimelerle münasebeti esnasında bulunduğu durumlardır. Her hal, her durum bir çeşit münasebet ifade eder, her münasebet ifadesi için isim bir halde, bir durumda bulunur, isim bu münasebeti bazen eksiz olarak, fakat çok defa da ek alarak ifade eder. Hal ekleri umumiyetle vurgulu eklerdir (Ergin,2004, 226-227).

a. İlgi hali

-ın, -in, -un, -ün, -nın, -nin, -nun, -nün:

İlgi hal seki-in, isim veya isim görevindeki kelimelere eklenerek bu kelimelerin gösterdiği anlatımın başka bir anlama bağlamasını, tamamlamasını sağlar (Gülensoy, 1988: 79).

Halep Ağzı'nda ilgi ekinde geniz n' si kullanılmamaktadır. Anadolu ağızlarında yaygın bir şekilde geniz n'siyle kullanılan bu ekin Halep Ağzı'nda diş n'si ile kullanılması ilgi çekicidir:

onun (III/47), bunun (III/99), çoğunun (X/145), suyunun (XV/16), tarlanın (XVI/4), oraların (XVI/21), yolumuzun (XVI/21), buranın (XIV/5), soğanın (XIII/14), seenín'tabağın' (XIII/15), gennín (I/39), emmímín 'amcamın' (I/52), boynunun (XII/52), suyun (XII/132), ğızın 'kızın' (XI/49), oğlunun (XI/62), damın (XVII/23), adamın (XVII/35), daşların 'taşların' (XVII/52), efendílerin (VII/1), şunların (IV/24), awratların 'kadınların' (III/74), uşağımın 'çocuğumun' (III/77), kıawımların 'akrabalarımın' (II/66), oğlanların (VIII/16).

b. Yükleme hali

-ı, -i, -í, -u, -ü:

İlgi hali (yükleme durumu; belirtme durumu; Accusative). Eki: İsim ve isim görevinde kullanılan kelimelere de gelen bu ekin (Gülensoy, 1988: 79). çeşitli fiil taşıyan bir cümlede fiilin doğrudan doğruya etkilediği ismin içinde bulunduğu hal. Türkçe'de bu hal ya eksiz yahut da yalın veya iyelik ekleriyle genişletilmiş isimlerden

sonra gelen +(y)I, eki ile karşılanır. Eski Türkçe’de bu ek +IG, +nI biçimlerinde görülmekteydi. (Gülseren, 2000: 128). Halep Ağzı’nda da ünlü uyumunu sağlayan bu eki sık görmekteyiz görmekteyiz:

üzümü (II/31), alın ‘başıını’ (XVII/21), yanımızı (VIII/16), arıyı ‘yaşı kadını’ (VIII/4), elini (III/54), golunu ‘kolunu’ (III/55), başını (II/61), dawarını’davarını’ (X/125), parasını (X/144), kıftıyı ‘k ft yi’ (XV/5), balcanı ‘patlıcan’ (XV/34), kemmunu’kimyonu’ (XVI/24), geesini ‘tarafını’ (XVI/5), urbanlarını (XIV/2), tasurunu ‘fotorafını’ (XIV/9), mecmegi ‘mercimei’ (XIII/3), soanını (XIII/14), namazını (I/6), fıstanı (I/30), maamını (XII/31), fazlalarını (XII/33), ramazanımızı (XI/28), urbanı (XI/52), arnı (XVII/43), ‘edetlerimizi’ ‘genelenlerimizi’ (XVII/18).

c. Y nelme hali

-a, -e:

İsmin belirttii kavrama y neli d n  bildiren “y nelme hali” eki (G lensoy, 1988: 80). Halep Ağzı’nda T rkiye T rk esinde olduu gibi –a/-e ekleriyle g sterilmektedir:

başımıza (II/70), y z ne (II/51), yola (III/6), bize (III/28), uaa (IV/24), defterimize (IV/50), eleb’e (V/10), fıaralara ‘fakirlere’ (V/13), k ye (VI/4), goşulara’komşulara’ (VII/6), tayarıya ‘uaa’ (VII/13),  st ne (IX/24), fırına (IX/26), gocama (XVII/15), iimize (XI/14), yanıma (XI/23), kelestecilee ‘ayakkabı malzemesi satı yerine’ (XII/7), Medine’ye (XII/31), sebee (I/16), duwara’duwara’ (I/20), satıllara ‘koyalara’ (XIII/10), goyunlara ‘koyunlara’ (XIV/14), arşıya (XVI/8), b rbimize (XVI/12), tepsıye (XV/34), taraflara (X/123), azına (XV/49), amıra ‘hamura’ (X/53), ocaa (VIII/8), arebeye ‘akrabaya’ (VIII/14).

d. Bulunma hali

- da, -de:

Bu ek, Eski T rk ’den g n m ze en az deiiklie urayarak gelmi eklerden biridir ( z elik, 1997: 79). Halep Ağzı’nda da bu ek aynı eklini korumaktadır:

k de (VIII/1), ewde ‘evde’ (VIII/8), gerb de (X/82),  frinde ‘b le adı’ (X/93), altında (VX/53), fırında (VX/10), tarlada (XVI/25), iinde (XVI/4), yerde (XIV/5),

beyramında (XIV/1), tahtada'tahtada' (XIII/15), gününde (I/49), suyda (I/42), atafımızda (XII/45), arhasında 'arkasında' (XII/4), bazarda 'pazarda' (XI/27), hawada'bu şekilde' (XI/30), başında (XVII/24), şehirlerde 'şehirlerde' (II/71), içilerinde (II/105), börgindeyim 'yanımdayım' (III/84), ğırfada'odada' (III/101), 'erefet dağında 'arafat dağında' (IV/79), camılarda 'camilerde' (IV/110).

e. Ayrılma hali

-dan, -den, -tan, -ten:

Ayrılma hali isim ya da isim soylu kelimelere -dan/ -den, -tan, -ten eklerinin getirilmesiyle kurulur bu ek genellikle ismin çıkma uzaklaşma ayrılma halini gösterir (Gülensoy, 1988: 82). Halep Ağzı'nda bu ekin biçimleri de şunlardır:

onlardan (II/116), depeden 'tepeden' (II/149), südünden (III/38), köğden (III/57), Ermenilerden (X/8), öteden (X/56), içinden (XV/104), köğlerden (XVI/20), İstanbul'dan (XIV/20), ziyediye'den 'köy adı' (VII/11), cım 'eden 'cumadan' (VIII/16), yazdan (I/57), Zılîf'ten'köy adı' (XII/67).

f. Vasıta hali

+n:

'Kelimeler arasında vasıta ve beraberlik münasebeti kuran' (Öztürk 2009, 139; Zeynep Korkmaz, a.g.e, 11.p.) 'yazın, kışın, demin, ikindin gibi zaman zarflarında' (Öztürk 2009, 140; Korkmaz, a.g.e, 11.p.) kalıplaşmıştır. Bu kalıplaşmış şekiller Halep Ağzı'nda da mevcuttur. yazın (XVII/4), kışın (II/29). Ve benzeşme yada farklılaşma yoluyla ve Anadolu Ağızları'ndan olan Urfa Ağzında da çok sık görülen '+nan, +nen' ve '+dan,+den' şekline girmiş altrenansları daha yaygındır (Özçelik, 1997,80).

+nan, +nen

soğannan (I/ 60), ucunan (I/ 65), ayrannan (II/ 12), turpunan (II/ 14), suynan (II/ 25), bunnan (II/ 36), oğlunna (XVII/6), duzunna (XV/23), unna (XIII/15), biberinen (XV/18), elinnen (XV/42), bekmezinen (XV/4), etinnen (XV/16), bennen (X/25), kepeginnen (X/75), üçünna (X/100),

+dan, +den

elinden (X/124), ermenilerden (X/8), gennerden (X/62), hıfleden (XI/43, XII/43), mekineden ‘araba ile’ (XII/47), pırınçden (XV/22), şekerden (XV/103), elimizden (XV/148), tamatozdan (I/11), adamdan (I/24), saplardan (I/67), südünden (III/38), yoğurdundan (III/38), dawıldan (III/63), tayyaradan ‘uçak ile’ (IV/108), yoldaşlarımızdan (IV/108).

Eşitlik hali

Standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Bu ek Halep Ağzı’nda da –ce, -ca ekileri kullanılmaktadır:

onca (III /71), köyden nanca (V/ 3).

Halep Ağzı’nda Standart Türkiye Türkçesinde kullanılan eşitlik ekleri dışında da birçok bulunmaktadır:

-caķ, -ceķ, -cak, -cek

-caķ, -ceķ, -cak, -cek Türkçe’de eskiden beri mevcut olan bu ek aslında küçültme yapım ekidir. Fakat sonradan çekim eki olarak eşitlik eki haline de gelmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde ekin eşitlik eki olarak kullanıldığını gösteren birçok misaller vardır: tiz-cek; yalın-caķ; tatlu- caķ; yakınca-caķ; esrü- cek ‘sarhoşça’ gibi. Sonradan Azeri sahasında bu çekim fonksiyonu devam etmiş ve genişleyerek –ca, -ce, -ça, -çe’nin yerini almıştır. Fakat Osmanlı Türkçesinde ek çekim sahasında da yapım sahasında olduğu gibi işlekliliğini kaybetmiş olarak ancak bir iki misalde kalmıştır; cabu-cak, ev-cek gibi. Misallerde de görüldüğü gibi bu ek eskiden -caķ, -cek şeklinde idi. c’li şekilleri vardır. Bu ek de eşitlik eki olarak –ca, -ce, -ça, -çe gibi vurgusuzdur ve vurgu kendisinden önceki hece üzerinde bulunur. Fakat yapım eki iken vurguludur (Ergin, 1990:229). Halep Ağzı’nda da bu tür eşitlik ekine rastlamaktayız: nancaķ (I/ 66).

-leyin, -layın

Bu ek birkaç ekin birleşmesi ile ortaya çıkmıştır. Eski Türkçe’de –layu, -leyü şeklinde görülür. Eski Anadolu Türkçesinde oldukça işlek bir eşitlik eki olarak kullanılmıştır: su-layın, deniz-leyin, evvelki-leyin, buyruğı-n-layın, gördüğüm, leyin

misallerinde olduğu gibi. Sonradan ek bu çekim eki fonksiyonu kaybetmiş ve bugün ancak bir iki misalde bir yapım halinde klişeleşip kalmıştır: akşam-leyin, sabah-leyin, gece-leyin, gibi. Bugün yalnız ince şekli kullanılmaktadır (Ergin, 1990: 229). Ancak Halep Ağzı'nda bu ek hala kullanılmaktadır: yuḥāleyin (XV/145), dewreleyin (XV/150), topaḳleyin (I/ 24), Sebeḥleyin (VI/15), gözleyin (IV/ 454). Ayrıca Halep Ağzı'nda bu ekle aynı fonksiyonda olan başka bir ek daha var: -tene sebeḥtene (IV/89).

g. Yön gösterme hali

Türkçe'de ismin, hareketin yönünü göstermek üzere girdiği halidir. İsmi fiile bağlayan eklerdir. Eski Türkçe'de çekim eki olarak kullanıldıkları halde bugün çekim eki olma özelliklerini kaybedip kalıplaşmışlardır.

Halep Ağzı'nda da aynı durumu görmekteyiz: -arı, -eri, -ra, -re sonra (X/15), yuḥarı (II/135).

İyelik ekleri

İyelik ekleri ismin karşıladığı nesnenin bir şahsa ya da bir nesneye ait olduğunu belirten eklerdir (Gülensoy, 1988: 86).

I. Teklik şahıs eki:

-m:

oğlum (VII/2), kaynanam (VIII/4), anam (II/147), kaynım (III/90), herifim (IV/1), gocam (IV/5), gelinim (V/12), bîbim'halam' (XVII/5), dezzem 'teyzem' (XI/22).

II. Teklik şahıs eki:

-n:

kanına 'kanına ' (II/36), elinē 'gücüne ve kuvvetine' (II/36).

III. Teklik şahıs eki:

-ı, -i, -i, -sı, -sı, -sı, -ü, -u:

ķarnı'ķarnı' (IV/129), emmisi 'amcası' (X/56), canı (X/100), ikisi (XII/20), içine (XVII/43), uşığı 'çocuğı' (VIII/15).

I. Çokluk şahıs eki:

-mız, -miz, -miz, -muz, -müz,

südümüz (IV/130), akrebelerimizin (XII/17), mantıkamız 'bölğemiz' (XII/80), düğün 'edetlerimizi' 'geleneklerimiz' (XVII/18), düğünümüz (II/7), ewimiz 'evimiz' (XVI/4), yannığımızı (I/50), ocağıımız (I/53), mısafırlarımız (I/74), dawarımız (II/23), golumuzu (II/70), gonşumuzun (II/105), odunumuz (IV/32), güneğlerimizi (IV/49), yemekimizi (IV/110), elimizden (IV/158), şendiklerimiz (IV/254), 'elecimiz (IV/351).

III. Çokluk şahıs eki:

-ları, -leri, -leri:

ĥatırlarını alıllar 'baş sağlığı dilerler' (XII/105), şendikleri 'erkekleri' (II/51), bildiklerini 'tanıdıkları' (II/122), anaları 'anneleri' (III/8), uşakları 'çocuklar' (III/18), esesleri 'soyları' (X/17).

Çokluk eki

-lar, -ler, -nar, -ner:

Halep Ağzı'nda çokluk eki standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi '-lar, -ler' eki görölmektedir. Ancak bu ekin gelirleyici ünsüz benzeşmesi sonucu '-nar, -ner' ekleri de kullanılmaktadır. Standartlaşmanın bulunmadığı pek çok Türk Ağzında (gelinner, sorunnar) ve hatta Yakutça, Kırgızca Kıpçakça gibi birçok Türk yazı dilinde de görölen bir benzeşmedir.

gennerden 'onnardan' (XII/51), şufeğler 'şoförler' (X/96), gonracılar 'ayakkabıcılar' (VIII/13), genner 'onlar' (II/6), 'eyeller 'kadınlar' (IV/356), köyler (IV/367), akrebelerimiz (IV/369), ĥablarımızı 'bulaşıklarımızı' (I/71), heybeler (I/74), cannarını (IV/377), bunnardan (X/129), gennere (XII/83).

Aitlik eki

Yapım eki özelliği de taşıyan – ki aitlik ekinin(Gülensoy, 1988: 87). ünsüzü Standart Türkiye Türkçesinden farklı olarak sızlaşmak suretiyle ‘*h*’ ye dönüşebilmektedir:

-hı:

orda*hı*’ordaki’ (III/18), ğazanda*hı* ‘tenceredeki’ (IV/342), yabanda*hı* ‘dışardaki’ (IV/343), boyunda*hı* ‘boyundaki’ (X/25), atrafında*hı* ‘etrafındaki’ (X/29), orda*hı* (X/13,6),

Soru eki

Soru eki her çeşit kelimenin soru şeklini yapan umumi bir işletme ekidir. İsim cinsinden bütün kelimeler, edatlar, fiiller, soru şekline hep bu ek ile sokulurlar. Soru eki isimleri ve edatları daima fiillere bağlar, fiillerle münasebete geçirir. Fiillerin ise başlı başına, fiil çevresi içinde soru şeklini yapar. Edat menşeli olup sonradan ekleşmiş bulunan soru eki fiil çekimlerinin büyük bir kısmında çekiminin ortasında, şekil ve zaman eki ile şahıs ekinin arasına girer bir kısmında ise en sonda bulunur. Bu, fiil çekimlerinin partisip menşeli olmaları ile ilgilidir. Partisip menşeli olmayanlarda soru eki en sona gelir (Ergin, 2004, 332).

-mı, -mí, -mi, -mu, -mü

wa*hı*tı mı? ‘vakti mi?’ (X/74), b*ir* cezwen*in* yarısı mı dolusu mı? ‘bir cezvenin yarısı mı dolusu mu?’ (XV/59), kına ya*hı*madık mı kınasız olur mu? ‘kına yakmadık mı kınasız olur mu?’ (VIII/4), Kaç tana mı? ‘kaç tane mi?’ (VIII/13), Ordun’lu mu d*iy*ñ Şam mı d*iy*ñ? ‘Ordunlu mu dersin şam mı dersin?’ (II/115), kinyem yanı babamın adı mı? ‘soyadım yani babamın adı mı?’ (II/133), bayramda mı? (III/50), oliy mı olmiy mí? ‘oluyor olmuyor mu?’ (III/59), damağ*ı* olmaz mı? (IV/579), üç kağ*ı*d mı? (X/111), gelin ç*h*ınçık mı? ‘gelin olunca mı?’ (V/8), etlí mí d*iy* buraları? (XII/52), yoğurdu mu? (II/39), ezelí düğünümüz mü? (II/7).

3.2. Zamirler

3.2.1. Şahıs zamirleri

Bunlar varlıkları şahıslar halinde temsil eden kelimelerdir. Bütün varlıklar üç şahısta toplanır, üç şahıs teşkil eder; konuşan, dinleyen ve adı geçen. Bir varlık ya konuşandır ya da dinleyendir, ya da adı geçendir. Bunlara dil bilgisinde birinci şahıs, ikinci şahıs, üçüncü şahıs adı verilir. Şahıslar teklik de olabilir, çokluk da; yani tek varlık da olabilirler, çok varlık da buna göre teklik şahıslar veya çokluk şahıslar söz konusu olur (Ergin, 2002, 284). Halep Ağzı'nda da üçüncü teklik şahıslarda *genní* üçüncü çokluk şahıslarda *genner* zamirleri kullanılması dikkat çekici bir olaydır. Bu zamirler kendi dönüşlülük zahirinin şahıs eki yerine geçmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.1.: Halep Ağzı'nda şahıs zamirlerinin hal ekleriyle durumu

	1.T.Ş	11.T.Ş.	111.T.Ş	1.Ç.Ş.	11.Ç.Ş	111.Ç.Ş
<i>Yalın Hali</i>	Ben	sen	o (XII/65- genní	bíz (VIII/8)	síz (X/136)	onnar genner (II/110)
<i>İlgi Hali</i>	bením (XVII/1)	senín (XII/84)	onun (II/37) - gennín (X/131)	bízim (II/10)	sízín (X/5)	onarı- gennerín (XII/63)
<i>Yükleme Hali</i>	bení (VIII/11)	sení (X/12)	onu (I/3) genní (II/21)	bízí (VII/13)	sízí (X/64)	onnarı- gennerí (XV/27)
<i>Yaklaşma Hali</i>	bağa (XVII/6)	sağa (IV/472)	ona- genne (XVII/51)	bíze (II/56)	síze (XVII/18)	onnar- gennere (II/107)
<i>Bulunma Hali</i>	bende	sende	onda- gende	bízde (VIII/6)	sízde	onnarda- gennerde
<i>Ayrılma Hali</i>	benden	senden (III/57)	ondan gennen (IV/602)	bízden (XII/62)	Sízden (X/158)	onnardan - gennerden (XII/51)

3.2.2. İşaret zamirleri

Bunlar işaret etmek, göstermek suretiyle nesneleri karşılayan kelimelerdir, işaret zamirleri nesnelerin yerine işaret ederler. Onları yerlerini göstererek belirtirler (Ergin,

2002, 288). Halep Ağzı'nda kullanılan işaret zamirleri şunlardır: bu, şu, şo, o, bunnar, şunnar, onlar.

Türkiye Türkçesindeki üç işaret zamirine karşılık yine pek çok ağızda olduğu gibi bir de şo işaret zamiri vardır ki o da o ekiyle şu arasındaki bir mesafede bulunan nesneyi kişiyi gösterir.

Tablo 3.2.: Halep Ağzı'ndaki işaret zamirleri

<u><i>Yalın Hali:</i></u>	<u><i>İlgi Hali:</i></u>	<u><i>Yükleme Hali:</i></u>	<u><i>Yaklaşma Hali:</i></u>	<u><i>Bulunma Hali:</i></u>	<u><i>Ayrılma Hali:</i></u>
şo (II/75) bu (I/25) şu (IV/118) şo (XV/111).	bunun (III/99) şunun (II/42)	bunu (IV/619) şunu.	buna (IV/619) şuna.	onda(II/46) şunda, bunda	bundan (III/111), şundan, ondan

‘İşaret zamirlerini yön gösterme eki almış gibi gösteren pek çok örnek vardır. Ancak bu örneklerin zamirlerle ‘ara’ isminin birleşmesinden kaynaklandığı bilinmektedir.’ (Öztürk 2009, 149.)

şurdan (IV/582), şurama (III/75), burda (III/66), burasına (IV/580), bura (X/11), buraları (X/15), buranın (IV/372), şura (II/138), şora (X/137).

3.2.3. Belirsizlik zamirleri:

Nesneleri belirsiz bir şekilde temsil eden zamirlerdir. Asıl belirsizlik zamirlerinin bugün sayısı çok azdır (Gülensoy, 1988: 91; Ergin, 2002, 291). Halep Ağzı'nda kullanılan belirsizlik zamirleri arasında şunlar vardır:

kımsiyí (X/115), kímí (XIII/17), kımseden (IV/553), kímísí (X/38), kímísí (XV/77), kímíne (X/137), kímí (XV/137), ímse (XVI/14), kímseye (XII/102), kímíne (IV/239).

bírezínín ‘birazının’ (IV/119), bírez (XIII/29).

bírínín ‘birinin’ (III/28), bírísíní (IV/480).

filan (XII/102), (IV/498).

hepsí (III/91), (II/3).

be‘ez ‘bazı’ (XV/65), (XII/118).

3.2.4. Soru zamirleri

‘Nesneleri ve kavramları sorma yoluyla temsil ederek karşılıkları olan zamirlerdir.’ (Özçelik, 1997, 87). Soru sorarak isimlerin yerine geçen kelimelerdir (Buran, 2003:131). Halep Ağzı’nda kullanılan soru zamirleri de şunlardır:

Kim, kím, ne, ney, hası:

kím war? ‘kim var ?’ (III/46), (III/69).

zengín de cebínin zengíní bağa ney ‘zengin de cebinin zengini bana ne ‘ (IV/533), kardaşım ney? ‘kardeşin ne ?’ (X/196).

bışírdík ne wardı? ‘pişirirdik ne vardı ?’ (II/12), bír de ne goruk içne? ‘bir de ne koyarız içine ?’ (XV/82).

hası iyí? (IV/467).

3.3. Fiiller

3.3.1. Fiil çekimleri

a. Geniş zaman

Halep Ağzı’nda geniş zaman eki Standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi ‘-ar, -er, -r’ dir.-r’nin kullanıldığı kelimelerde Standart Türkiye Türkçesi gibi dar ünlüler yardımcı ses olarak kullanılmaktadır. Ancak birinci çokluk kişi çekimlerinde bu yardımcı ünlü bazen düşmektedir: getírrık ‘getiririz’ (X/107), üçüncü çokluk kişi çekimlerinde ise bu ekin ünsüzünün olan ‘r’ çoğunlukla benzeşme yoluyla ‘l’ye dönüştüğünü görmekteyiz:

dikellermiş (XVII/29), yaħallar ‘yakarlar’ (XVII/31), bilíller ‘bilirler’ (XVII/9), gelíller (II/6, I/53), çalallar (VIII/16).

Halep Ağzı’nda geniş zaman çekimi şu şekillerde olmaktadır:

Teklik I. şahıs eki:

gíderím (X/12, XI/57), ísterím (X/60), işlerím ‘çalışırım’ (X/83), yerím (III/82),

ederím (III/93), üfelerím ‘ovalarım’ (IV/152), yaḥarım (XV/93), çekerím (IV/154), kaḡarım ‘kalkarım’ (IV/170), atarım (XV/20), oḡurdum ‘okurdum’ (VI/2).

Teklik II. şahıs eki:

Sürtersín ‘sürersin’ (XV/140), salandırırısın ‘asarsın’ (I/23), döḡersín ‘döversin’ (XV/122), gorsun’koyarsın’ (I/39), gidersín (XIV/5), werirsín’verirsin’ (X/161), kaḡarsın ‘kalkarsın’ (I/40).

Teklik III. şahıs eki:

incír (IV/152), aḡār ‘akar’ (I/40), işler ‘çalışır’ (XVI/8), solar (XV/4), sewer ‘sever’ (XV/130), döker (VIII/11), süner (XV/121), eletír ‘götürür’ (XVI/7), werír ‘verir’ (I/26), ‘eyerlersín ‘ayarlırsın’ (I/47), kesílírdí (II/27), çıḡardı ‘çıkardı’ (II/27).

Çokluk I. şahıs eki :

doldururuḡ ‘doldururuz’ (X/107), elerík ‘eleriz’ (I/51), ekerík ‘ekeriz’ (XVI/5), satarık (XVI/8), yayarıḡ (I/50), bellerdík (II/15), daḡardıḡ ‘takardıḡ’ (II/17), çıḡarırık (II/42).

Çokluk II. şahıs eki:

dırsız ‘dersiniz’ (II/38), gelırsız (X/174), yanḡılırsız (IV/309),

Çokluk III. şahıs eki:

gelıliller (IV/152; I/53), indırıliller (XVI/7), içeller ‘içerler’ (III/110), deller ‘derler, söylerler’ (XVI/1), döweller ‘döverler’ (X/193), nedıliller ‘ne derler’ (I/25), dıller (I/44), depelellerdí (II/31), ḡaynadıllar ‘haşlarlar’ (II/34), isterlerdí (XVII/18).

Halep Ağzı’nda geniş zamanın olumsuzu birinci teklik şahıslarda -ma, -me; diğer şahıslarda -maz, -mez şeklindedir. Bunun yanında ikinci teklik şahıs eklerinde -mas, -mes ekinin de kullanıldığı görülmektedir. Bunun sebebi zaman ekinin, şart eki ünsüzünün etkisiyle benzeşmeye uğramasıdır.

Bu zamanın olumsuz şekilleri için de bir kaç örnek veriyoruz:

tutmaz (II/42), etmem (III/8), bilmem (IV/399), etmezzık ‘etmeyiz’ (X/106), wermez ‘vermez’ (X/34), alamam (IV/542), kalmam ‘kalmam’ (III/77), getmessem (XI/42), olamaz (IV/388), etmez (XIII/16), bilmezzık (IV/135).

b. Şimdiki zaman

Halep Ağzı’nda şimdiki zaman eki (-y) ‘dir. Halep Ağzı’nda bu ekin şahıslara göre çekimi şu şekilde olmaktadır:

Teklik I. şahıs eki:

Oturiym ‘oturuyorum’ (XVI/1), yaşıym ‘yaşıyorum’ (XIV/11), diym ‘söylüyorum’ (XVII/15), işliym ‘çalışıyorum’ (VI/14).

Teklik II. şahıs eki:

ağlıysın ‘ağlıyorsun’ (X/55), geziysın ‘geziyorsun’ (IV/105).

Teklik III. şahıs eki:

Ƙawırıy ‘kızartıyor’ (XV/167), saniy’zanediur’ (IV/61), gelmiy ‘gelmiyor’ (X/181), tutiy’tutuyor’ (X/22), oturiy ‘oturuyor’ (XIV/7), oliy ‘oluyor’ (XI/55), gidiy ‘gidiyor’ (XI/20), geliy ‘geliyor’ (XI/59), diy ‘söylüyorr’ (XVII/16), ewlenmiy ‘evlenmiyor’ (XVII/16), begenmiy (IV/655), işliy (IV/27), iniy (IV/37), ağlıy (X/54), çŋıy (X/89), Ƙalıy (X/90), bışıy ‘pişiriyor’ (XV/32), ıstiy ‘istiyor’ (XV/81).

çokluk I. şahıs eki :

ekiyk ‘ekiyoruz’ (XVI/3), yapıyk ‘yapıyoruz’ (I/16), yaşıyk ‘yaşıyoruz’ (XII/23), yapıyk ‘yapıyoruz’ (XI/5), baŋıyk ‘bakıyoruz’ (XI/38), danşıyk ‘fıkrini soruyoruz’ (XI/39), Ƙurban boğazliyk ‘kurban kesiyoruz’ (XI/39).

çokluk II. şahıs eki:

yoliysiz ‘yoluyorsunuz’ (X/147), itıŋram ediysiz ‘saygı gösteriyorsunuz ‘ (X/175).

çokluk III. şahıs eki:

oĥıylar ‘okuyorlar’ (XVI/1), yaşıylar ‘yaşıyorlar’ (XII/62), oturiylar ‘oturuyorlar’ (XII/65), getmiylar ‘getmiyorlar’ (XI/42), diylar ‘söylüyorlar’ (XVII/13), goĥıylar ‘kokuyorlar’ (IV/30), gomiylar ‘oymuyorlar’ (IV/37), atıylar ‘atıyorlar’ (IV/105).

Halep Ağzı’nda şimdiki zamanın olumsuz zaman ekinde önce ‘ma, me’ olumsuzluk ekinin getirilmesiyle oluşturulur ancak bu ekin ünlüsü y’nin etkisiyle daralıp ı, i, í ye dönüşmüştür:

bilmiym (X/165), yınmiy (IV/325), inemiym (IV/469), yemiym (IV/578), doymiy (IV/600), edemiym (III/47), kaĥamiym (III/107), görmiy ‘görmüyor’ (X/56), gelmiy (X/181), yapmiy (XVII/13), ewlenmiy (XVII/16), olmiy (III/39), görükmiy (II/98), bilmiyk ‘bilmiyoruz’ (X/2), doymiyk (IV/597), gelmiyk (XVI/14), edemiyk (III/47), bilmiym (III/97), istemiylar ‘istemiyorlar’ (X/58), kaĥamiylar ‘kalkamıyor’ (X/76), yakmiylar (IV/30), gomiylar (IV/37), edemiylar (IV/189), getmiylar (XI/42), etmiylar (III/66), demiylar (III/123).

c. Görülen geçmiş zaman Eki

Görülen geçmiş zamanın şahıs ekleri iyelik eki kökenlidir (Gülseren, 2000; 175). Görülen geçmiş zaman demek harekete konuşanın şahit olmuş olması demektir. Yani geçmişteki hareket eğer konuşanın gözü, bilgisi, şuuru olmuşsa, o hareket geçmiş zamanla anlatılır: geldi, yaptık, aldılar gibi. Kısaca görülen geçmiş zaman görülen, şahit olunan geçmiş zamandır (Ergin, 2002, 299). Halep Ağzı’nda da görülen geçmiş zaman eki Standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi -dı, -di, -du, -dü, -tu, -tü, şekilleri ile oluşmaktadır. Bunun yanında -dí, -tí şekilleri de görülür.

Bu zamanın şahıslara göre çekimi şu şekildedir:

Teklik I. şahıs eki:

aldım (X/149), yaptım (IV/13), kalĥtım (I/1), baĥtım (III/16), gördüm (III/72), pöldüm (XII/20), unuttum (X/186), godum (I/5), kırtuldum ‘kurtuldum’ (X/80), buldum

(X/151), söledim ‘söyledim’ (X/155), oħumadım (X/168), ulaştım ‘vardım’ (X/183), uyardım (I/2), işımı tuttum (I/7), saldıım (I/9), geldım (I/10), bişirdım (I/11).

Teklik II. şahıs eki:

dedın (XII/135), örgendın (IV/360), geldın (IV/433), gördün (IV/433), ederdın (III/52), didın (III/87), attın (IV/54), baħtın (IV/376),

Teklik III. şahıs eki:

sııldı (X/150), kıwardı (IV/643), baħtı (III/18), geçtı (VIII/18), beleştı (II/55), sürdü (II/120), ezdı (X/192),

Çokluk I. şahıs eki :

kıaldık (X/177), kıaldık (II/112), werdık (VIII/13), tükettik (XIV/4), yaşadık (VII/2), ettik (II/112), kıaħtık (III/16), çıktık (X/189), didık (X/193), bastık (X/147), örttük (XV/147), olduk (XVI/15), goduk (XVI/24), gettik (I/4), oturduk (I/4), doħurduk (I/17), bozdurduk (I/29).

Çokluk III. şahıs eki:

saldılar (VIII/2), istediler (VIII/4), değıştiler (II/109), başladılar (X/78), örttüler (X/204), uyardılar (X/205), boğuzladılar (XIV/2), ettiler (XIV/17), aldılar (XII/50), ewlendiler (XII/61), kıaħtılar (XVII/70), kıaşıldılar (XVII/13).

d. Öğrenilen geçmiş zaman eki

Bu ek, fiilin öğrenilen geçmiş zaman çekimini yapan ektir. Şekil olarak bildirmek, zaman olarak öğrenilen geçmiş zamanı ifade eder. Öğrenilen geçmiş zaman demek, sonradan öğrenilen, sonra farkına varılan zaman demektir. Hareket olduğu zaman görmemişsek, bunu sonradan başkasından duymuşsak veya biz onun sonradan farkına varmışsak bu çekimi kullanırız (Ergin, 2002, 300). Anadolu ağızlarından olan Urfa Ağızında bu ekin ünlüsü her zaman düz olurken (Özçelik, 1997: 101). Halep Ağızı’nda ise standart Türkiye Türkçesi’nde olduğu gibi düzlük yuvarlaklık uyumunu sağlamıştır.

Teklik I. şahıs eki:

getmişim (III/104), etmişim (IV/13).

Teklik II. şahıs eki:

yaşamışsın (IV/461).

Teklik III. şahıs eki:

bağlamış (X/198), getmiş ‘gitmiş’ (III/93), hazırlamış (III/59), bişmiş (IX/30), oynamış (X/10), uzatmış (X/44), getirmiş (XII/110), çıkmış (XVII/47), yaşındamış (XVII/47).

Çokluk I. şahıs eki:

bırakmışık (X/2), yaşamışık (X/4), kavrırmışışık (X/47), örgenmemişik (X/131), yapmışık (X/101).

Çokluk III. şahıs eki:

Almışlar (X/3), oynamışlar (X/10), wırmışlar (X/12), ulaşmışlar (X/36), gelmişler ‘gelmişler’ (XII/76), kebab etmişler (XIV/6), binmişler (I/52), görürlermiş (XVII/20), dağıdırmış (XVII/45).

e. Gelecek zaman eki

Bu ek fiilin gelecek zaman çekimini yapar. Şekil olarak bildirme, zaman olarak gelecek zamanı ifade eder. Bu gelecek zaman belirli ve kesin gelecek zamandır (Ergin, 2002, 330). Bu ek çoğu zaman tonlu ön damak ünsüzü –sızıcı- “ğ” ünsüzü düşmektedir. Bu düşmeye bağlı olarak şahıs ekini ünlüsü de düşerek “-m” olarak kullanılmaktadır, ünlü uyumu husunda özellikle ince ünlülü sıralarda aykırılışmalara rastlanmaktadır (Gülseren, 2000: 179; Buran, 2003: 156). Malatya ve Elazığ Ağzında da Halep Ağzına benzer şekilleri kullanmaktadır:

Teklik I. şahıs eki:

alacam (X/136), kurtulacam (X/157), ölecem (IV/472), gidecem (XII/11).

Teklik II. Şahıs Eki:

tekminleyecen (IV/95), ewlenecen (XVII/8), gelecen (XII/94).

Teklik III. şahıs eki:

döwecek (X/142), kawırılacak (XV/34), örtecek (XV/45), şişerecek (XV/80), bişecek (XV/101), kawırılacak (XV/35), olacak (XV/44), kızacak (XV/89), tutacak (XV/101), kayınıyacak (XV/158), ağıdacak (I/39), gelecek (XII/38), ewerecek (XII/83), yaşıyacak (XI/83), kalacak (XII/42), gidecek (XI/42), ewlenecek (XVII/42), katılacak (IX/13), söyliyecek (IV/566), bağılyacak (IV/437), karacak (IV/566), çıharacak (II/53).

Çokluk I. şahıs eki:

gideceyık (IV/76), işleyeceyık (IV/262), alacayıık (XI/38).

Çokluk II. şahıs eki:

ulaşacaqsız (X/30).

Çokluk III. şahıs eki:

geçecekler (X/ 25), alacaklar (X/173), gidecekler (III/13).

Gelecek zaman olumsuz

kalmyacak (XV/86), düğümlenmiyecek (XV/87), almiycam (X/135).

3.4. Fiillerin birleşik çekimi

3.4.1. Hikâye

Asıl fiil kiplerine i- filinin görülen görülen geçmiş zaman çekimi eklenerek yapılır(Erten,1994: 52). Diyarbakır Ağzında görülen bu şekle Halep Ağzı'nda da rastlanmaktadır.

oturiydım (XVII/1), bağırdım (IV/126), edellerdi (II/152), zeyinellerdi 'süslerdiler' (XVII/23), pulladırdık 'kumaş üzerine boncuk dikmek' (I/29), on beş

yaşında wardım (II/11), içellerdí (II/152), atallardı (II/93).

3.4.2. Rivayet

Halep Ağzı'nda rivayet örneklerine çok rastlanmaktadır: bişiríllermiş (XVII/34), on yedí yaşıdamış (XVII/47), kaçar gedermiş 'koşar gidermiş' (IV/58), dew 'et edellermiş 'davet ederlermiş ' (IV/594), díllermiş (X/70).

3.4.3. Şart kipi

Bu ek filin şart çekimini yapar. Yalnız şekil ekidir. Zaman göstermez. Şekil olarak tasarlama ifade eder tasarlanan hareketin şart biçiminde olduğunu bildirir. Kısaca şart ifade eder şart kipi hiçbir hüküm taşımaz tam bir tasarlama kipidir (Ergin, 2002, 302). Halep Ağzı'nda şart eki Standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi (-sa, -se) ile oluşmaktadır:

Teklik I. şahıs eki:

desem (XIV/17), etsem (II/6).

Teklik II. şahıs eki:

sewersen (XV/65), söylersen (X/9), ístersen (XV/123), tergersen (X/97), edeceksen (XV/77), gorsan (I/32), wermessen (X/16), atmassan (I/37), olursan (XII/42), yaparsan (XII/108), gídersen (XII/42), ístersen (IX/16), indírírsen (IX/56), getireceksen (II/125), kıatarsan (IV/392), oturursan (IV/461), gonusırsan (IV/465), yamarsan (IV/658), (IV/283), gözlersen (IV/388), görürsen (IV/432), gırírsen (IV/462).

Teklik III. şahıs eki:

sışarsa (X/30), almışsa (X/3), ísterse (X/132), kıtsa (XV/131), kızarmamışsa (XV/150), yoksa (XV/172), olmasa (XII/38), düşmüşse (XII/88), köğdense (XII/103), olmassa (XI/60), gidiyse (XI/20), warsa (XVII/20), çoksa (XVII/28), ítiyse (XVII/6), güzelse (XVII/24), dikiyse (XVII/28), bişerse (IX/18), warsa (II/91), ağrırsa (II/135), çıkmışsa (II/142), kırlırsa (II/143), ederse (II/119), gelírse (II/13), yoştursa (IV/160),

tutulmuşsa (IV/171), kalırsa (IV/184), kurursa (IV/196), olmasa (IV/464), ağladıysa (IV/465), büyükse (IV/211), yediyse (IV/456).

Çokluk I. şahıs eki:

gelirsek (XVI/17), getsek (XII/40), etmessek (II/20).

Çokluk II. şahıs eki:

kağarsayız (IV/453).

Çokluk III. şahıs eki:

gosalar (II/116).

3.5. Sıfat-Fiiller

Nesnelerin hareket vasıflarını karşılayan fiil şekilleridir. Bunun için mana bakımından isim cinsinden kelimeler arasına girerler. Birer fiil şekilleri olarak nesneleri hareketleri ile ifade eden sıfat-fiillerde hareket ifadelerinden başka zaman ifadeleri de vardır. Fiil kök ve gövdelerine sıfat-fiil ekleri getirmek suretiyle yapılırlar. Asıl fonksiyonları geçici hareket isimleri yapmaktadır. Fakat kalıcı isimler yapabildikleri gibi şahıs eklerini alarak fiil çekimini kuran şekil ve zaman eki durumuna da geçebilmektedirler. Sıfat-fiiller esas itibarıyla vasıf isimleri oldukları için sıfat olarak kullanılmaya daha çok elverişlidirler (Erten, 1994: 53). Halep Ağzı'nda sıfat-fiil eki olarak sık olarak karşımıza çıkan ekler:-an/-en, -dığı/-diği, -tık, -ken/-kan:

-an, -en

Geniş zaman kavramı vererek sıfat ve ad olarak kullanılabilen kelimelere türetir (Özçelik, 1997: 111). Urfâ, Diyarbakır Ağızlarında olduğu gibi bu şekil Halep Ağzı'nda da kullanılmaktadır:

ölenler (III/20), gidenler (IV/126), oğuyan (I/2), gezenler (IV/84), atan (III/111), kılan (IV/73), kusanlar (IV/126), kalan (IV/150), doğuşenler (III/20), fotraf çekenler (IV/84), gelen (IV/637).

-dık

yazdığım (IV/94), o haşladığım (XV/42), kaynadığı (XV/154), yandığı (I/61), doğradığım (XV/168), yediğin (XII/89), bişirdiğin (XV/115).

-tık

yastık (II/47).

3.6.Zarf- Fiiller

Fiillerin sıfatlaşmış şekilleridir. İsmi önüne gelerek varlıkların hareket vasıflarını karşılarlar. Varlıkları hareketleriyle ifade ederler hareket ifadelerinin yanında zaman ifadesi taşırlar kalıplaşarak kalıcı isimler de yapabilirler (Özçelik, 1997: 110). Bunlar ne fiil çekimleri gibi şekle, zamana ve şahsa bağlanmış bir hareket, ne sıfat fiiller gibi nesne ifade ederler. Zarf fiiller şahsa ve zamana bağlanmayan mücerret bir hareket hali karşılarlar. Hal ve durum karşılayan kelimelere zarf diyoruz. Şu halde zarf fiillerin zarf şekilleridir (Ergin, 2002: 338). Halep Ağzı'ndaki zarf fiiller şunlardır:

-ıp, -ip, ıp/ -up, -üp

alıp (I/23), goyıp (IV/25), kağıp (IV/366), çığıp (IV/445), yanaşıp (IV/581), işlip (XII/9), egilip (I/49), deyişilip (IV/219), yiyip (IV/601), getirip (XI/38), yaşıyıp (XII/23), seçip (XV/97), beklip (XVII/16), dikip (XVII/30), görüp (IV/266), götürüp (XII/104), oturup (IV/367), doyup (IV/601).

-madan, -meden

oğunmadan (IV/76), istemedenden (IV/563), söylemeden (IV/565), ölmeden (X/64), gün aşmadan'karanlık olamadan' (IV/543).

-ken

küçükken (XII/79), ewerirken 'evlendirirken' (XII/94), gelirken (II/11).

3.7. Zarflar

Zarf türleri ya doğrudan doğruya zarf olan kelimelerdir ya da isimlerden ve

sıfatlardan zarf türetme ekleri ile kurulmuşlardır (Gülensoy, 1988: 95). Fiillerin, fiilimsilerin, sıfatların ya da görev bakımından kendine benzeyen kelimelerin anlamlarını etkileyen, bazen kısıtlayan kelimelere zarf denir (Buran, 2003:135). Standart Türkiye Türkçesi'nde görülen zarflar Halep Ağzı'nda da farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır:

3.7.1. Yer ve yön zarfları

Eylemi yer ve yön bakımından belirleyen zarf çeşididir. Genellikle Elazığ Ağzında da olduğu gibi Halep Ağzı da standart Türkiye Türkçesi'yle paralelik göstermektedir. Ancak bazı fonetik farklılıkların görüldüğü tesbit edilmiştir (Buran, 2003: 135).

yuḡarı 'yukarı' (II/135), bura (XVI/14), şındık 'şimdi' (XVII/75), şındı 'şimdi' (I/15), ewwel 'önce' (IV/369), gene'yine' (VIII/4), sora 'sonra' (X/3), aḡşamaçaz 'akşama kadar' (IX/84), ondan sona (XVII/14), aḡşam (II/42), yuḡarda (II/4), sebeḡten 'sabahleyin' (I/26), boyun (I/16), onnan kerı 'ondan sonra' (XV/14), sona (I/108), ilkin 'önce' (IV/95), börgine 'yanına' (IV/275).

3.7.2. Durum zarfları

şêlê 'şöyle' (IV/325), belê 'böyle' (VII/1), bırez (VIII/18), hepsı (II/89), be'ez (II/147), be'ezı (II/131), 'ecele 'hızlı' (IV/44).

3.7.3. Soru zarfları

Fiilleri soru şekliyle güçlendiren ya da belirten zarfardır (Gülseren, 2000, 149) Hareketleri soru yoluyla sınırlayan ya da güçlendiren zarf çeşididir (Buran, 2003: 137). Malatya, Elazığ ve Silifke ve Mut'taki, ağızlarada görülen soru zarfların benzeri Halep Ağzı'nda da görülmektedir:

hayla 'nasıl' (XV/65), ney 'ne' (XV/44), niye attın? 'neden attın?' (IV/54).

3.7.4. Azlık-çokluk zarfları

Azlık –çokluk ifade eden, miktar, derece bildiren eklerdir (Gülensoy, 1988: 98; Gülseren, 2000: 149).

bírez çay bişirdím (I/4), böyüdüler bírez (IV/4), bírezínin de adını unutmuşum (IV/119), bírez duzu döwer (IV/126), bírezíní gonşulara dağıdırım, bírezíní uşaklar alır, bírezíní ben alırım (XII/55), yanı o zamanda para bírez azdı (XII/92), bírez zeyt gorsun içine (XIII/29), cıb çok 'elem (IV/39), çok çok şehirler bírezínin de adını unutmuşum (IV/119). epey berí “çok yakın” (IV/114)

3.8. Edatlar

Edatlar vazifeli kelimelerdir. İsimler ve fiiller dilin manalı, edatlar ise dilin vazifeli kelimeleridir. Edatların manaları yoktur. Sadece gramer vazifeleri vardır. Tek başlarına bir mana ifade etmez, fakat diğer kelimelerle münasebet sırasında manalanırlar. Edatların vazifesi diğer kelimeler arasında isimler ve fiiller arasında münasebet kurmaktadır (Ergin, 2002: 313).

uçun

Amaç ifade eder. Yalın veya ilgi hali eki almış isimlerle, sıfat fiillerle birlikte kullanılır (Özçelik, 1997, 114). Silifke ve Mut'taki Yörüklerin Ağzında da hemen hemen aynı şekiller kullanılmaktadır (Öztürk, 2009:184).

çekmek uçun (I/42), ben ayırmak uçun (III/43), babunec bu bütün iltihepler uçun 'bunlar bütün iltihaplar için' (IV/187), yemek uçun (IV/609), kırmızı olmak uçun 'kırmızı olaması için' (IX/16).

kímí, kímíne

Kelimeler arasında karşılaştırma ve benzetme edatı olarak kullanılır. Halep Ağzı'nda bu edat Standart Türkiye Türkçesinden farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Bu biçimler Urfa Ağzında da yaygın bir şekilde görülmektedir (Özçelik, 1997: 117).

onun kímí ‘onun gibi’ (I/41), ‘elem kímí ‘insanlar gibi’ (VIII/5), yağ kímí (IX/32), şora kímíne ‘orası gibi’ (X/137), ince ince kalem kímí ‘ince ince kalem gibi’ (XV/22), kífte kímí ‘köfte gibi’ (XV/63), getírdíğí kímí (XII/111).

kerí, kení

tehlil etikten kení (XVII/12), bení ístedíkten kení (XVII/9), bitírdíkten kení (XVII/30), onnan kerí (IV/75), onnan kerí ‘umríya gíderík (IV/93).

berí

dört seneden berí (VII/14), dünden berí (IV/507).

del

şura del mí ‘şurası değıl mı’ (III/108), Íşte belè sewíníller del mí? ‘işte böyle sevinirlerdi değıl mı?’ (IV/381), golay del ‘kolay değıl’ (IV/423), onu söylersín del mí? (IV/433), yok akrebe del (XVI/10), Hal hal del ‘hal hal değıl’ (IV/409), bír alma del (X/67), dílim dílim del (XV/71).

3.9. Bağlaçlar

hı

Bu ek Farsçadadır. Bağlama ve kuvvetlendirme fonksiyonunda kullanır(Özçelik, 1997: 116). Türkçe’deki **ki** edatı Halep Ağzı’nda hı şeklidir:

sebehten kağarsın hı (IV/164), işte işını toparlıyacan hı (IV/265), saydı hı kırh tana dewe (IV/528), Dídí ‘Duydum hı (IV/546), bişírır hamıra katar hı (X/53), uyandım hı (X/99).

ya

íçine bírez nehetete atallar ya ağ torpağ atallar (II/31), asli zeytten ya pamık yağınnan (IV/155), suyunu ya hawanda döwerík (IV/206), sabınnan ellerírını yüzlerını yurum ya be ‘ezını çímdírrım (IV/354).

walaken

Halep Ağzı'nda ancak yerine Arapçadan alınma waleken kullanılmaktadır:

waleken dayımı üzere kalacak olursan (XII/42), waleken bayramlarda gelir bizi ziyarat edeler (XII/62).

3.10. Cümle Bilgisi

Cümle bir fikri, bir düşüncüyü, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm halinde ifade eden kelimeler topluluğudur. Halep Ağzı'nda cümle yapısı Türkiye Türkçesi doğu ağızguruplarına oldukça yakındır. Türkiye Türkçesi'nden farklı olarak bir kısım kelime guruplarına rastlanabilmektedir. Arap dilinin sentaks üzerinde belli bir etkisi mevcuttur. Bu durum derlediğimiz şahısların Ağzında görülen terkipli, tamlamalı yapılardan da anlaşılmaktadır.

Halep Ağzı sentaksında genellikle yapı olarak basit cümle biçimi hâkimdir. Arapçanın bağlaçlarıyla birbirine bağlanmış cümlelerde dikkati çeker. Cümlede soru biçimi doğu gurubu ağızlarında görüldüğü gibi vurgu yoluyla da yapılmaktadır.

BÖLÜM IV

4. METİNLER

Adı, soyadı: Fatma Nasen

Yaşı:50

Derleme Yeri: Halep- Heyderiye Mahallesi

Konu: Hatıralar ve günlük olaylar

(I)

Sebehten kalhtım, ekmeğe gettim, sebehten se'et beşte kalhtım yok altıda kalhtım. Altıda kalhtım, geldim 2 oğlumu uyardım bir tene dohuzuncu bir oğlum war 'ümer ohuyan, mektebe gider, mektebe uyardım genni mektebe getikten kerı. 3 Gerı o mektebe getti gerı bir tene küçük sekizinci ohuyanı war onu kaldırdım 4 şeye gettik kelle ekmeğe gettik, ikiyüs hağıtlık ekmek aldık geldik, oturduk. Oturduktan kerı gerı gettik geldik birez çay bişirdim bizim herife ew se'bıne çayı bişirdim, 5 tepsiye pendır, godum zeytin godum, üç yımırta bişirdim, zehter godum düzdüm genne. 6 Gerı gendi adamcağz kahtı, namazını kıldı 7 namazını kıldıktan kerı de godu işine getti. Gerı kahtım birez işimi tuttum, bir kılımım war toparladım genni ora godum, 8 dambaşına yudum, serdim genni. Serdikten kerı gerı geldim birez gettim bizim herife 9 gene şey aldım gene ikinci yemek saldım öğlen oldu. Feleğfel getirttim, feleğfel getirttim genne güzel cacığınnan bir sandawış ettim, saldım. 10 Gerı geldim, bir küç kabım war yuduktan kerı gene geldim, altı kilo 11 tamatoz getirdim üçünü tutum, cızımız ettirdim şey ettim genni şu tamatozdan yımırta bişiriller onnan bişirdim şora indirdim. 12 Gerı geldim birez küç gene kabım wardı toparladım, yudum, gene geldim 13 birez kahtım yarpağ kaynattım iki kilo pırınç getirdim, kattım, etini dorğattım, kasaptan getirttim

İkiyüs hatlık et içine attım bunu **14** içine attıktan kerî de ikiyüz hağıtlık etî karıştırdım. Bîrez de iki bağ böyük **15** bağ yaprağım wardı şeyde barradta bunu da çıharttım, sıcak suya attım, kaynattım. Elîn artığı şındı bunu şey edeceğik saracayık, **16** bunu ahşama bunu sebehe yiyeceyik bunu yanı boyun hazırılık yapıyık, yaptık gennî işte sebehe yapacayık.

17 Bîz ezeli halı dohurduk, bu halıyı Helep'ten iplik getirirdi babam rahmatlık. İplığı getirdikten kerî böyük bîr **18** papırımız war böyük papır buna mazot, kazya gor yahar, içinde beş küleklik, dört külek, on kilo ğadenik suy kaynar, **19** suy kaynadıktan kerî bunun içine şey atarık kezzeb suyu kezzeb suyunnan kerî **20** boya boyadan kerî bunları kaynadırık. Kaynadıktan kerî bunları bütün tek tek duwara atarık ,asarık, sallanırlar. **21** Salandıktan kerî bunlar kururlar. Kuruduktan kerî bîr nezigimiz war, nezik ikítene olur, nezikleri kağarsın açar açar başına geçirîrsin, **22** şelê gennerî yumağ yumağ edersin, tek tek, yumağ yumağ edersin, **23** bunu halının üstüne salandırîrsin kî her adam alıp alıp işleyecek. Bu halıyı da üç adamnan işlerik, salandırır salandırır işlerik, **24** bu halıyı ineden üç adamdan iyerik. Bu böyük iplik war topağleyin şelê yumağ bu iplikden bunu dezgehe iyerik. **25** Bu halıya nediller? Bu nezikçi halının köküne dezgeğ dillerdi dezgeğden bîz yerik. **26** Babam rahmatlık bîz bu halıyı dohuruk hafta da buna bize babam rahmatlık buna yus hağat werir, beş halı dohudum beş **27** yus hağat aldım, bunu anama werdım. Anam getti, gennî genne bîr yüssük aldı. **28** Yüssük aldıktan kerî bîr haste kardaşım war bunu bozdurduk, heste kardaşımı **29** tohtora elgittı anam. Yirmibeş hağıda hem fistan alırdık hem diktirirdik hem pulladırdık bîr şey. Yirmibeş hağada bak **30** bu fistanı hem alırdık hem puladırdık, ezeli köyde bunu işlerdik.

31 sebehten kağarık, köğde oturiyık bu köyümüzün adına da köyümüz yıraq yanı köyde oturiyık, on tana goyunumuz war. On tana goyunu sağarık, **32** bunları şeye goruk külege goruk, sağım külege diller. Bunlara sağım külege, tahtadan olmuş bunlar, güneşe gorsan yarılıllar. Emme içine dayman suy goruk. Babam rahmatlık dirdi 'İçine suy goy' **33** On tana goynumuz war, sekiz de geçimiz war bîr de ineğimiz war dört ineğimiz war iksini sağarık, bîr tenesi böyük inek iksini sağarık içine goruk. **34** Bunu

sağarık tölebe çalacayıq, bunu pendır yapacayıq bunu. **35** Babam rahmatlık gıder şey getirirdi hep getirirdi hebı çalarıq, bunu içine atarıq. İçine attıktan kerı bu güneşte kihebe qalır şelê, **36** haylı bır se'et qaldıktan kerı bu şey olur qaymaq, bunun üstüne şeker atabılırsın **37** yırsın şeker atmassan yanı yiyenin yoksa şeye gorsun torbiya gorsun. Torbiya goduqdan kerı dolandırırısın, daşın altına gorsun, **38** bu sebehten pendır olacaq, sebehten qağarsın bu pendır olur. Bunu daşın altından çıharırısın, **39** böyük bır daş gorsun altına itene şelê şey edecek çekecek, daş gennın suyunu ahıdacaq, **40** suyu ahār. Ahıktan kerı gerı getirırsın gennı, sebehten qağarsın gennı. **41** qahıktan kerı bu pendırı dorğarsın, efendıme sölıym duzlarsın. Duz goduqdan kerı bunu gene onun kımı bır tahta küleğe gorsun bu duzunu **42** çekmek uçun. Üç gün bu pendır suyda qalır, duzunda qalır, dördüncüsü gün **43** bunu qaynatmıya başlarsın. qaynadırsın efendıme Sölıym, içine şey çalarsın kele ney **44** o küncü diller buna küncü 'arapça sümsüm ele Türkçe küncü küncüyü goruq içine şey salarsın kele ney o? Küncü diller buna. **45** 'arapça sümsüm, ele Türkçe küncü. Küncüyü goruq içine qara küncüyü, pendırı bu qaynadırsın gennı bır **46** teşlerden pendırı. Qaynadıktan kerı bunu şeye basarsın qatremize. **47** Qatremize bastıktan kerı bunların Ağzına bırer güzel küccücük suyunnan gorsun, suyunu goduqdan kerı bunları kışa qaldırırısın, kışın günü güzel qaynadırsın.

49 Ezelı köğde otururduq, babam rahmatlığın gününde bu sekız, doħus tana goyunumuz war, on yeddı tene **50** geçimiz war efendıme sölıym geçilerımız war. Bunlara qağar sebehten yannıq yayacayıq, yannıgımızı yayarıq. **51** Yaydıktan kerı yarım teneke anam bır teneke un eledır, un elerık. Unu eledikten kerı ekmek **52** ederık, ekmek ederık mısafırlarımız gelır bıbım gelır, emmımın awradı gelır Zirife, benim bır bıbım war 'eyuş bıbım bız derık, **53** bır ebemiz war gelıller bunlar bütün ekmek ederık, hepımız toparrannıq. Ocağımız **54** böyük ekmek ederık, bır teneke un ekmek yaparıq, yuħarda da yannıq yayarıq. Yanıgımız tekının üstünde, ikı tancara südümüz war geçi südünü bız şeye **55** katmaq pendıre. Orda bunu yayarıq, yannıgımızı yaydıktan kerı efendım ekmek ederık, **56** ekmek ettiğimiz yerde de keş sıgmacı ederık. Keş sıgmacını siz **57** bılmezsiz bu keşten çökelek sıgmacı çok manşur bır şey. Bu keş sıgmacı bunun içine beş, on soğan dorğarsın, kıştan bunu yazdan yanı bunu **58** yayarsın. Yaydıktan kerı bu yoğurdun süzmesinnen çıhar ayrıanı künde ayrıanı, yannıgı yaydıktan kerı içine

ahtarırın, bu süzme olur, süzmeden kerí keş olur, keş olduktan kerí de bunu ne edersín?

59 Kışın günü gorudursun, bunu sığmaç edersín bu güzel olur buna. Şorba da yapallar, bunu sıkmaç da edersín, **60** soğannan çok kibar sıkmacı olur bunun kışın günü. Soğanı dorğarsın, keşí de ıslarsın, **61** içine atarsın, bîr gün ewwel ısılycan bunun keşíní. Isladıktan kerí bunu içine atarsın, atıktan kerí soğanlarını dorğarsın, **62** üstüne atarsın. Bu çok kibar, soğanı ilkínnen öldürürsün, sonadan keşí **63** atarsın hâ, kızbarasını gorsun, karabiberíní gorsun efendím, bîr büyük kaşşık yağ gorsun genní asli zeytten de soğanı **64** öldürürsün. Öldürdükten kerí lezzetí asli zeytten zatlan dadı gelír, **65** tamatoz bekmezí bîr büyük kaşşık atarsın, kaşığın ucunan da bíber bekmezí atarsın acı olsun díy, kırmızı olsun díy. **66** Bunu getirírsín ekmek ettiğín yerde sıharsın, hayla nancağ sıharsın sağa söliym mí? **67** Bîr süzek, süzeğímiz olurdu bu neylon süzekten, bunu şeyden örerdik bu süzegí saplardan ördükten kerí bunu saplardan örerrík. **68** Bîr tancara buna elgídirdík bunu harmanda cercer düwerdik. İkitene atımız war buyuk buyuk cercer düweller, **69** sap düweller, sapımızı kím döwiý ona elgídír atarık, bîr çaydanık da çay bişírrík, **70** elgídírík bunlara yídırrík misafırlarımıza. Yedíkten kerí misafırlarımız **71** cercer döwerík bitirdíkten kerí gelírík ewe. geri kablarımızı yuruk. Bitirdíkten kerí geri öğlen olur bostana gíderík, bîr teneke üzüm getirírrík **72** bîr teneke de tamatoz. efendíme söliym bîr teneke de bîr çuwal da hıta buna bîr **73** eşeğmíz war heşe burdan eşeğmíze gor getirírrík, Tamatozumuzu başımıza allık, **74** hıyarları da heybeler goruk getirírrík, gene misafırlarımız öğlen oldu karpızımızı da getirírrík, **75** keserík. Kestíkten kerí gene emmilerímíz gelír, bu misafırlarımıza bunu dayıflarık bütün bütün yanı yannan bunnan yíller. **76** Karpızınan, üzümünen, tamatosunnan, bunu gene tamatos bişírrík sağa ne díyím yemesínen doymassın, misafırlarımız yír.

Ad, soyad: Zeliha İbrahim

Yaşı: 70

Derleme Yeri: Halep- Höllük Mahallesi

Konu: Hatıralar ve Günlük olaylar

(II)

Merhepteğin ehemdille canımsın sağolasın. İsmim Zelluh walla yetmişe ulaştım. Bíz mí? Bíz Eyubíye'de oturık, köyün adı Eyubíye. **2** Yok Helep'te oturık köge de gidik yolma zamanı, çayır zamanı. Köge **3** gettik, zeytín ektik hawışın içine bírez. Altı oğlum war üç de gızım war, hepsí de ewlí. Walla ikisi benim yanımda **4** burda yuharda oturiy bírí şorda bírí de şorda, dördü de yabandalar, gene buralardalar Helep'te, gızlar da burda üçü de burda. **5** Giderík yā, maşalla bírer sürü çocukları war walla çok hesep **6** etsem sağa otuz otuz beş tene war. Gelíller yā benim halım yok genner gelír.

7 Ezelí düğünümüz mü? Ezel kınaçı gíderdik, bír gün ewel gelíní getírmezden ewel orda kına yahardık, oynardık, ederdik, türkú sölerdik, **8** sebehten bír ata bindírdik gelíní getírirdik, dawıl wırırdı, yemek ederdik, yellerdí, edellerdí, gelíní içerí gorduk, herkiş ewíne dağılırdı. **9** Şındí elè del, şındí salıya gidiyler. **10** Bení mí? İşte belè kına yahıtlar. Düğünümüz bízím dawıl edersen hafta sürür, bízki dawıl mawıl yohtu elè köyün içindedim. **11** İşte walla hemen hemen on dört on beş yaşında wardım, gelırken küçüktüm. **12** Bışırdık ne wardı onda? Bunun kímí midi! ayrannan bulardık, yarma içine gorduk, şorba ederdik, yannık yayardık ayrıanı yírdik, **13** yabana tamatoz ekerdik. Bura kímí midi! yaz gelirdi harman zamanı tamatoz döşürür yírdik, başha bír şey yok, çerçí gelirse, gíder bírez tahıl elgírdik, **14** turpunan, pancarınan, işte cacıgınan alır gelirdik. Şındí burda yıgılı. **15** Yā bíz ekerdik ya, ekerdik, otu motu warsa alırdık, bellerdik kenarıní, **16** işte olduğu zaman da döşürürdük, gederdik. Merkebí olan merkebnen getirir merkebí olmayan çatı wardı şelè, **17** yok eşegí de olmıyan ikí külek çatıya dahardık, gíder yabannan doldurur, ewe getirik, bekmez çıharırdık, yerdik. **18** Bekmezí; ezerdik tamatozu, yurduk, yabandan elè sulu del deştide, onu getirir ezerdik, süzerdik. Bír gün ezerdik, dewlísí gün süzerdik, güneşe gorduk, olurdu içerí doldururduk işte belèdí güzeldí yā. **19** Aş edersek suya çalırdık, burğul atar, **20** aş ederdik, aş etmessek höllük ederdik sümütten. Yoğururduk şelè yuwarlardık, eşki

ederdik. **21** Eşkiyi; ilkin yoğururuk sümüdü, yoğurduktan kerî şelê ufak ufak ederik, dokerik, yuwarlarik onnan sona eşkiyi bişirir genni içine atarik, güzel yerik, cacik döşürük kaynadirik **22** yerik işte budu, ya harman yerinen. Köyde işte bunlardı ya **23** bir dawarımız ölüdü yanı ewizde dawarımız, belê kasap masap war mı dı? Köğlükte yohu, onu boğızlardık, kawırırdık, **24** dolmalı kifte ederdik elmizde, elimiznen oyardık, doldururduk genni bişirir yirdik, suynan da kaynadırdık, şindi zeytnen. **25** Yâ suynan kaynadırdık, zeyti bilmezdı kımse bilmezdı zeyti.

26 Çökelek ederdik, ayranı kestirirdik, çökelek ederdik, deriye basardık onnan sona da sebehten sıkmaç eder yirdik, ekmeğin içine gorduk genni şelê sıhar sıhar yerdik. **27** Ee şey ayranı kestirirdik, ocağa gorduk, kesilirdi, süzege ahtarırdık şelê çıardı, **28** onu da kağardık deriye basardık, basardık şelê doldurduktan kerî, birez pendir ederdik, **29** içine katardık, küplere basardık. Küp wardı şelê küp, kışın yirdik. **30** Keş ederdik o ayrannan, onnan yirdik işte budu başha ne wardı yağdı.

31 Üzüümü olan yapardı yâ. Üzüümü mü? Üzüümü depelelerdi, kıçını pek yullar, curuna gollar, depeleler, onu getiriller ğazanlara doldurullar, durulur, içine birez nehete atallar ya ağ torpağ atallar. **32**. Ee durulmaz, köyde ağ torpağ olur, **33** ağ bus kimî, çamır yerine duwarları suwardık, onnan iki hebbe atallar, durulur. O dibine çöker tortu, gendi yüzünde eyne kimî olur, **34** süzeller, helliye gor kaynadıllar. Teh ederdik, ğazanlarda kaynadıllar. **35** Teh te üzümün şu soluğu olur taman onnan, onu şerbetten alırdık o üzümün şerbetinnen, bunu da içine atardık, kaynadırdık, **36** â doldurullar ğazanlara, yıllerdı. O bunnan faydalıdı şindikinnen her şeye kılışine, kanına, helinê her şeye.

37 Yımirta wardı asli tawık yanı bunun kimî meceneden del, bız beslerdik, onun yımirtasını kırırdık, ğayğana ederdik yıllerdı. **38** Sız ne dırsız bilmem? Yağı gorduk tawıya, yağ ıladı mı bunu kırır kırır içine, bak donar â belê yerdik, yâ güzel olur yâ.

39 Yoğurdu mu? Dawarı sağarık, ğazana goruk, süzerik süzeknen, bişirik, barmağımızı belê wırık, yahıysa çalmazık suy olur. **40** Acı birez soğduktan kerî bir kaşşık içine yoğurt atarik, karıştırık karıştırık, üstünü bassırık, sebehtene kağarık **41**

telemen kimí donmuş kalmış şey yoğurt hē, gece. Öğlen çalırsak ahşam çıharık, ahşam çalırsak sebehten çıharık. **42** Üstünü örtmessen tutmaz, üstünü şunun kimí bir şeyden basırık, Ağzını hıparık, sebehten kağarık yoğurt olmuş.

43 Pendirí mí? Pendirí, dawarı sağarık sıcak sıcak, sağar sağmaz bir külege doldurruk, giderik şherden heb weriller. O hebí getirrik, **44** şelê suйда ezerik, içine atarık, kerpîç kimí donar kalır. Onu getirrik süzege goruk, bir yuħa bir şeye genní kerpîç kimí, üstüne de **45** daş goruk, ā pendir olur. Onu dorkarık, duzlarık, kaynadırık, işte pendir olur, **46** yerik yerik. Ezel satmazlardı, şındí satma çıhtı, onda satma warmıdı? Şındí ayranaça satıylar!

47 Kağallar geliní bindiriller bir ata, ata bindirínçi urğuna bir yastık weriller, biner gider. Urğuna şey çıharıllar dawar, bu dawarı kaldırırsan bu goyunu senin olur. **48** Kaldıran da olur kaldıraman da olur, şelê tutallar, kucanda kaldırıllar. **49** Gelin egilip kaldırdısa bu goyun gennin oldu, kaldırmadısa kuwarıllar, zılğıt çalıllar, oynallar. **50** Kıma yahınçı ezeli dirbekke yoħtu, teştınen çalıllar belê, oynallâr, türkü sölellêr, işte geliní bindirir, yüzüne bir duwağ gollâr, **51** yolda karşılallar. Köğün şendiklerí ata biner, bunu karşılallar, urğunnan yastığı alır kaçallar, gider güweginin başına wırıllar, **52** para alıllar. Alır yâ bütün begire binmişler, begirin üstündeler, geliller gelinin kucağınnan çeker, gor gideller, güwegin başına wırıllar. **53** Bayrak dikeller, bir hafta ewel gelin çıkmazdan ewel, tozağ gollar. Bayrak bir deynege dikellêr. Bu gelin çıharacak, damın başına çıħallar zılğıtınan, **54** türkünen şendikler, ineller. Bu bir hafta sona gece düğün edeller, sekeller bir haftıyaça, işte belê edeller şındikí kimí del işte. **55** Güzeldí yâ bunnan güzeldí, şındí yalla salıya gidiyler paranan. Ezeli beleştí, para mara yoħtu. İşte ewden anası gelir, babası gelir, emmisi warsa, **56** dayısı warsa gelir, düğünçü düşer ‘Bu ğızı bize werir misiz?’ diy. Weriller, kalını alıllar, geder bazarlık edeller işte, nıkeħ kıyallar.

57 Ğızlar mı? Ğızların her işi war mecmek ekeller yoluruk, kemmun ekiyler yoluruk, culban ekeller yoluruk, zek alırık, yolma yoluruk, **58** kucak kaldırırık çok ğızın işi çok, cercer döwerik, ħarman sawırık, her iş wardı. Erkekler de barabar ‘eyeller

barabar işlerdik. **59** Şafağtan se'et beşte, yatarמידık belê bu zamanaça, gomazlardı bízí kine. Külfet 'Yalla ne yatiysın, kaḥ ḥamır yoğur, ekmek et, yabana get' **60** Karpız ekerdik, karpızın zekíní alırdık, zıyanı çekerdık yerden, tarla kıpkırmızı olurdu işte her iş tutardık kurban. Golayı war mı işin? **61** Şındıkinnen golaydı, bíz örgenmişík bize golaydı. İşte ḥawış suwardık, torpağ getirír çamır ederdık, damların başını suwardık, **62** kışın gıder odun daşırdık yabanda ḥarbilnan, kök döşürürdük, getirír yaḥardık, işte işımız budu.

63 Ramazan da mı? Bayram da mı? Walla neydí keḥke ederdık, ḥamır yoğururduk, içine zeyt gordük, şeker gordük, gece fırını alır gederdik, **64** şurda bíz fırın war yanı çamırdan edellerdí, onun içine yapıştırırdık. Çualnan keḥke derdik, kawırka ederdık; buğduyu ıslardık, **65** ikí üç gün suyda ıslardık, çıkarırdık, kurudurduk, duzlardık, kawırka edrdık işte budu. **66** Kawımların gelírdí, belê karıp gelmezdi. Emmín gelir, dayın gelir, bacın gelir, gızın gelir işte, dawıl gelírdí. **67** Aptallar war dawıl çalılırdı, yemek edellerdí, yellerdí, dağıdıllardı. Aptallar gelir dawıl çalır, para istellerdí, para werillerdí, yüz kağıt ikí yüz **68** kağıt werillerdí, bíz gün, gün boyuna dawıl çalılırdı.

69 Yoktu yok toḥtur, yatardı öldüse öldü, kaldısa kaldı toḥtur yoḥtu. Heç bíz şey etmezdık Allah'a amanat ederdık. Kární arğırsa mı? **70** heç bíz şey etmezzık. Büyüklerin de başı arğırsa, kağardık bu golumuzu bağlardık, başımıza bíz yağlık bağlar, düşer yatarlık, **71** kağardık bíz şeymíz kalmamış walla. Toḥtur yoḥtu, heb yoḥtu, sonā toḥtur çıktı şehirlerde. Kúsarsa bíz ne derdik **72** ezeli hā şındí del, getirírdık buruḵmacık kabık **73** kaynadırdık nar ğabıĝı, kární arğıdı mı bunu buruḵmacık kaynadırdık, ikí hebbe yağ gorduk zeyt yoḥtu onda. Bunu getírdık bulambaç eder, **74** uşağın kární arğırsa kárnına gorduk, terlerdí bíz şeysı kalmazdı. **75** Çekellerdí bilen, gıderdik köğlerde. Sen bılıysın senín yanıya elgıdırık, şo biliy onun yanna, o çekerdí yerine gelírdí. Sabunnan sığardı sığardı, çekerdí. **76** Sabınnan, sıcak suynan, kırık da olursa, sarırdı geníní, ikí yımırta kırırdı, **77** bezín üstüne belê çalırdı, kırık yere gor sarırdı, tutardı, olurdu yā .

78 Sünnetler Helep'te mí? Helep'te gidiyler, sünnetçi şurda meḥel açmış, orda

gidiy sünnet ediyler. köglükte de gelillerdí, ew ew gezellerdí **79** bír adam gelír gezer, uşağı olan getírır sünnet eder.

80 Şındí Helep'te güzel, köme yíyeceğı getíriyeler, ezel bu yohtu ne şeker wardı, ne de lohum wardı ne, bunlar yohtu, kawırkanaan kehke wardı. **81** Orda bíz elimizde ederdík, burda ā gidiyn düwenlerde dolduriyn, getíriyn, **82** bu yohtu ezelí. Bír çerçi gelírdí, bír şey gelírdí, gíder ikí kilo bír patata alırdık, turp. alırdık, soğan alırdık şındí yığılı, işte ewde olanı bışırırí yírdík. **83** Soba yohtu, mazot yohtu, odun yahtardık, **84** yabannan bír getírır, toplardık, onu da yığardık yığardık. Teneke soba şu tenekeleden bír soba ederdík, díbíní düşürrük, **85** ā getírır içine atar otururduı, işte belè geçírrík.

86 Ocahta bışırırdık, papır yohtu, papır kímse bılmezdí, kazı kímse bılmezdí. Odunnan ocahta, aspap yuruk ocahta, öğün bışırırık ocahta, süt bışırırık **87** ocahta, odunu yahtarık, bışırırık. Kuydan suy çeker getírırık, bír şey life gene yohtu. 'ebe parçası olurdu şu dohumadan, onnan **88** sıcak suyu ocağın üstüne gorduk ekmekten kahtıktan sona bunnan yurduk, şora yığardık. **89** Hepsí bahtır kaptı, şey yohtu cıncık yohtu, neylo yohtu hepsí bahtırdı. **90** Ā heç Suynan hemen çalırdık temiz olur gíderdí, onlarda yağ kalmazdı, şındíkí ğaplarda yağ kalıy, hē, pēk olurdu.

91 Kaleyçi gelírdí, bahtır oldu mu, kaleyçi şorda bír ahtıra inerdí, kapları toplardık, ewde ne ğadek kab kaşşık warsa elgídírdık, **92** bíze kaleylerdí, alır gelírdík. Cıncık yohtuhtı, bunlar yohtu içinde o zaman. Köy bütün gelírdí, ona getírıller, yüze, işte yüz ellíye, ikí yüze neyse işte. **93** Kabına göre, kaleyler, āğ bus kimen eder. Bu sene kaleylerık çayır zamanı, **94** dewlísí sene çayıraça bír sene sürür. Yanı kaley olmassa mí? Yā olmaz bahtırı çıhtar, kötü olur, yeşıl yeşıl bahtırı çıhtar. **95** Kaleyledíler mí āğ bus kímí olur, onların da zenetí o işte **96** gelír kaleyler genní, yullar yullar, içine kum gollar, yerí chuhtur edeller, **97** bunu da yullār yullār, onnan sona kaleyler.

98 Her şey ekerdík, soğan ekerdík, cacık ekerdík, başha da bír şey yohtu. Mitorları yohtu ezelí, şındí mitor çıhtı, mitor yohtu ezelí bes kuydan suy çekerdík, **99** çatıman getírır, onları sulardık, çiçek mıçek ekerdík. Şındí zeytín, köylerin kanarí

görükmîy bağ, zeytîn, ezel bunlar yoĥtu. **100** Bízîm köyün, şeye yaĥınıķ Re iye yaĥınıķ. Bíz işte Eyyubíyye diyler bízîm köye, ĥükmet Eyyubíyye diy, Türkçe ‘arap çördük derík, ĥökmet de Eyyubíyye godu adını, **101** her köĝün adını genní godu. Arafında da köyler de, **102** bíze yaĥın olan ‘emríye diylêr. Türkçe mí? Sandı, Malcı, Ķalĥım, Ķaberen, Hedebêt bunlar kanarımızdalar.

103 Şındí hep ‘arapça bîlîller, ezeli wale kímse bîlmezdi ‘arapçıyı, hep Türkçe konuşur. Şındí ben bîlmem, anlarım o ĝadek del, **104** uşaklar hepsí bîlîr. wallâ iki ĝıramız hepsí Türk, ‘arap yok ‘araplar ötede. **105** Yok ‘arap yok, bunlar hep Türk Elbeylî, Türkmên Türkler yanı ‘arap yok içîlerinde. **106** Köy güzel, iş kalmadı, şehre çekme kalmadı, cercer döĝme kalmadı, saman daşıma kalmadı, hepsí şeynen yâ mekínenen oldu, ‘elem Ĥaleb’e çekildi.

Walla Tükíye’de dayılarım war, **107** Ķardaşım uşagı ikítene şeyde adam wırdı oyza geĥtı Börüt’te. İşe geĥtîler, orda bîr ermení gennere tebelleş oldu, ermeníyí wırdılar Tükíye’ye geĥtîler, **108** orda ewlendi, orda Ķaldı. **109** Bîrî Sîlemengül, bîrî de ‘elî gül, adlarını deĝîştîler, orda Ķaldılar, uşakları war, ewlendir. ‘ enteb’in içinde, ‘ef ettîler gennerí. **110** Walla bíz heĥ getmedík, genner yanımıza gelir bes bíz getmedík bayramdan bayrama. Elê geliyer, görüşe geliyer, gennerín şeyí de güzel **111** Tükíye de güzel bes gelîller bîr ĥafta Ķalılar.

112 Hem ‘ımrıya gettím hem ĥece gettím. Walla bíz yírmî beş gün Ķaldık. Walla tawaf ettík, namaz Ķıldık, Allah’a yawraldık. **113** Künde gíderík yeddí kelle bu marwadan safıyı dolanıruk, gíderík şeyín Beytín yanda gene belê kenarda dolanıruk, işte dúe ederík. **114** Yírmî beş günen de bízî gerí tayyara bindírdiler geĥírdiler. **115** Ee Tükíyeller çoĥtu gördük hepsíní, her yerden bes bîr yerden mí. Tükíye’lí mí díyîn, şeylí kele Ordun’lu mu díyîn, Şam mı díyîn, **116** öte öte şo gözü küçüklér ne díyler onlardan mí díyîn bin şíkíl insan geldí. Ora gettín mí ewíyí unudun, mısafırı unudun, sení gosalar heĥ bura dönmen. **117** Güzel bes güzel! İçinen de çıĥınçı gídersín, beytten ayrıldın mı aĝlarsın, belê kí ĥetín. **118** Döner, ardına baĥar baĥar aĝlarsın. **119** Güzel, nasib ederse, yüz bin kaĝıt işte goyısın yüz bine gíderík bíz, sızkí dâ bahalı Tükíye dâ bahalı. **120** ‘ımra yírmî dört gün sürdü walla, ora da mekínenen bízî aldı geĥtîler. Yöl iki

gün gıdışımız sürdü, ikı gün gelişimiz sürdü. İkı aḥşam, **121** ikı günüz ulaştık, gelinçi de gene ikı aḥşam ikı günüz geldik ewimize **122** ulaştık mekine. Güzel güzel bes güzel mı? Göriysın yā bildiklerini, genner saḡa se'ep çıḡıylar, genner saḡa ā öte get demiyler saḡa, **123** elleri deyse 'afwan hecci, deydik saḡa' diyeler, güzel güzel.

124 Se'et beşte kaḡarım, namazımı kıllım, onnan sona ḥawışımı yurum, onnan sona örtümü kaldırım, onnan sona öḡün edeceyik. **125** Bazara gıdersın, ḥodarıyı getirirsın ne getireceksen onu dorḡarsın, onu bişirirsın. Uşaḡın işten gelir onu indirirsın yeller, **126** çayını bişirirsın içeller, gor işine gideller, kalıllar aḥsama. Aḥsama gene öḡnüyü bişirirsın ne bişireceksen miceddere mī, **127** kifte mī, ḥudar mī bişirirsın, ḥazır edersın, yerik. **128** Tılvizonun urḡunda baḡarsın, yerine girir yatarsın. Ayrı ayrı herkiş ewinde yapar şındi gelinler senin yemeginnen... **129** Üçteneyik şo gelin ayrı bişirir, şu gelin ayrı bişirir, ben ayrı bişirir. Oḡlan altıtana ḡız da üçtene doḡus tana, **130** herkiş ewinde bişirir ewinde de yir işte ben de ewimde **131** bişirrim, ewimde otururum, başımı da indirir, düşer yatarım. Bız yatmazık be'ezı öleneçe yatiylar, bızım örgermemişik yatamazık. İşte öḡnümüzü ederik, ḥodarımızı getirrik **132** ḥawışımızı yuruk, çiçeḡmı sularım, ewımı toplarım işte işimi tutarım.

133 Adım zelluḡ, kinyem Yanı babamın adı mı? Zeliḡa İbrahim. ben mı? Barkı yanık mı? Höllük Mü? Hē, Ḥelep'teyik. **134** Walla o yaşı bilmim yetmiş mı Atmış mı Nüfus kaḡıdına heç baqmim hē, **135** yetmişden yuḡarı. Uşaḡ ḥeste olursa, soḡuk geçti burukma kabık goruk şeye karnı arḡırsa tawıya bır pençe nar kabıḡı goruk çekilmiş, **136** ufaḡ bunu, bulammaç kimı ederik, bır çabıdın üstüne goruk, **137** uşaḡın karnına goruk. Bu yumşadır, terler gider.

Döşü tutulur, burukma ḥawlanın üstünde kaḡıt war. **138** O kaḡıdı allık, şura döşüne goruk, irḥet olur bızım dermenimiz budu. Kulaḡı arḡırdı sedef, çiçek hā sedef, **139** ezel her ḥawışta bulunurdu. Bunu kaḡarık ikiḥebe zeyt goruk, ikiḥebe de gennin yarpaḡını ederik, **140** burukmacık bunu döwerik, genni sıḡarık, bır damla kulaḡına goduk mu ḥarbata uyur ḡalır. **141** Gözü arḡırsa boya wardı kırmızı boya, ot mot yoḡtu, bunlar kimen 'eleç yoḡtu. O boyuyu getirirdik, kaşıḡa gorduk kırmızı boya, üstüne bır

damla süt sađardıķ. **142** Bunu gözüne gorduķ, yüzü gözü kırpkırmızı olurdu, írhet olur. Ayağı çıķmıssa getirír sabunan sığallardı **143** sığallardı, getirír bír adam da şêlê çekerdí, yerine gelírdí. Kırılırsa da başıa yere gíderdík kím kırıkıtan bılır, **144** saçı sen bılırsın senín yanıya elgídír **145** çekellerdí, gídellerdí. Sarıllardı bírez, yımirtıyı kırılıllardı, bezín üstüne sarıllardı genníní, kıçına sarıllardı, írhet olur gíderdí. **146** Bunnan öze bír şey yapmazdıķ, uşak **147** hıaste olur be‘ez ananın memeginí emmēz, yemek yemēz şu otlardan, anam yanı ederdí ben anamı sölím saç belê örgendík. Bunnan toplar, kurudurdu, **148** pıpırım şu kert pıpırımı war bunu kurudurdu, bunu kıaynadırdı. **149** Bu uşadı yatırırdı, depeden ayağa belê çalırdı, belerdí, uşak terlerdí bír **150** şeysí kıalmazdı. Alla bize ‘aun ederdí zar, bír şey bılmezdík onun uçun. **151** Dışımız ne arđır ne yapardıķ heç bír şey etmezzík çeker atardıķ. Walla belêdí ne heb wardı ne tohtur wardı ne bír şey, **152** arđıyı gíderlerdí kürt köylerí war Bab’ın yanda ah çeker indírdí. Başı arđırsa heb warsa içellerdí, heb yoħsa şêlê edellerdí saç sölíym de örgen. **153** Şêlê çeke çeke bağlar yatardıķ, yüregmíz arđırdı golumuzu **154** şunnan çeke çeke bağlar, üstüne yatardıķ, kıađardıķ írhet olmuş. **155** İşte budu, ezel dermenímíz budu Allah’a güwenírdík. Şındí yüz yerde tohtur war gídiyeler.

Ad, soyadı: Sultan Eyyubo

Yaşı: 60

Derleme Yeri: Halep- Höllük Mahallesi

Konu: Hatıralar

(III)

Bíz ewelí köğde otururduk Kırcuyük, bîr döğüş olduktan kerî işte burîya geldík. Elê köğde döğüştüler, **2** bu Kıralar akrebemîzdî, bîzîm haberîmîz yohıturdu. Genner şendîklerîmîz bura gelmiş şehere, tē çıktık kîne bîz de burğul eliydik harman zamanı, **3** Çıktık kîne Allā karbîden bîr elhom. Bu kürtler wardı **4** ewelî kürt, Dawariyez şeyden Başköylü, onlar gelmişler, bu benim görümüm wardı Güllü o dîdî kî yanî ‘Sap uçun ā döğüşmüşler.’ **5** Bu dezzem oğlunun awradı war daştan wırır wırmaz kıulağının tözüne, **6** gece kahtık bunun awradı gettî, ā onlar getmişler, bunu da belê wırınçız, kahtılar yola, hayla edeceyik tû. Onnan kerî gece ahşam oldu bîzîm **7** şendîkler Bap’tan geliyer, benim gene dezem uşağı yabana çıhtılar, **8** damançıyı almışlar, yola çıkmışlar. Anaları dîmişler kîne dezzemgîl ‘Sîze hā sūdümü hâlal etmem, sîzî wırırsa sūdümü hâlal etmem’ **9** Hē, yanî uşakları, kıardaşınî, benim gocamî işte bunu. Ee emmîm wardı **10** rahmatlık Mîhey goca dîmiş ‘Gelîn gelîn, hüsün’ dîmiş uşaklara, ‘Seslenmeyîn’ dîmiş, ‘İçerî kaçın’ dîmiş. **11** Nîye? Dîmiş ‘eskerler içerde yatıy’ Tû döğüş oldu, hemîdîn awradı öldü, ‘eskerler ewde yatıy. kahtılar sebeheçek ewde yattılar, **12** sebeh oldu kahtılar Kıanıkuya gettîler. Kıanıkuya gettîler, **13** ordan Malcı’ya gidecekler, bunlar da hücüm ediyler kî ille bunları wıracāk... al! Bu döğüşenler. Ee awrat öldü geceden, işte kıulağın tözüne deymiş daş. **14** Gece oldu dama çıktık, dā bahtıym kîne hele geliyer mî dîyîn. **15** Ğız döğüş oldu sen ne geziyn damın başında! Kahtık bîr odamız war, benim **16** ewîm köğde, kahtık orda yattık, yattım ā belê ‘awaştan, bahtım bu wıranların oğlu geldî, dîdî kîne ‘ Bîz dîdî kaçıyık hā, dawarı şeyî alıp kaçıyık’ Nîye?’ **17** dîdî hemîdîn awradı öldü, bîz kaçıyık.’ Abō hepîmîz bîr küçük bîr ewe gîrdık, **18** bahtık kîne ‘eskerler geldî. dîdîler ‘Kaldırın kaldırın, uşakları kaldırdık, bahtı. **19** Ee hayla edek şendîkler? Onnan kerî işte genner şey etîkten kerî şendîkler geldî, bîr soluğuna gettî. Kahtılar bayram günü gelîller daş gomazlar, **20** bu hawışî bütün daşlallar bu döğüşenler anaları ölenler. Onnan kerî bunlar ne **21** kıuşhana kıalır tahtırdamadık ne taslar kıalır işte bîr

böyük belê bîr şey oldu. **22** İşte buriya geldik, Heleb'e geldik. Sattık her şeyi malı mülk getti bütün, sonadan geri gettik, herkes tarlalarımızı aldık, ewlerimizi de **23** aldık. Ee bes şeyler getti burğullarmış, unluqlarmış, tawıklar, dawar bütün getti onlar, ā işte belê oldu.

24 Onnan kerî ewel yolma yolardık, bennen bîr emmîm bîr de ğızı üçümüz yolardık, yanı 'elem gelenecek iki üç şeyi atarık taħımı atarık, **25** onnan kerî 'elem bîr sürü gelir, ee bîz üç adam yolarık, onlar tüketeneçez bîz gennerden ewel tükedirik. Kağarık geri ewe gellik, **26** geri gider biyana giderik, biyan biçerik, **27** ā işte waħtımız belê geçti. Ee ne ğara günler geçirtik. **28** Sebeħ erçeden uyanırdık, işte her birinin iki tene üç tene otururduk. Babam rahmatlık da sağdı, emmîm sağdı. Onlar yanı bize ip getiriller, salarık, bîz de doħurduk. **29** Burdan Helep'ten şey getiriller şelê, bunu da kağar bîr tekerlek kimî bîr şey **30** wardı ne diller adına? Ona şey edeller sarallar, bunu yumaq edeller. **31** Ā Türkiy'de taman belê ediyler, geri onun kimî edeller.

32 Ā işte onnan kerî ben gelin çıktım, ötekî gelin getti, öteğe bacım gelin getti. Emmîm oğlu, ikimiz bîr köydeydik yanı emmîm oğlu, başħa köğde deldik. **33** Wallā ewelî işlerdi kılbe ħarada, onnan kerî işte buriya geldi, semmen açtı, bîz de semmen işi onnan **34** şey ediyk. Aman burda güzel, abū bura güzel ya. **35** Walla köğü ħez etmem, köğün toprağı war tozu war. **36** Ekmek ederdik, sebeħ erçeden se 'et beşte mî altıda mı, söħüre kağardık, sıkmacı ederdik. Yağmır yağardı, kar yağardı o günler güzeldi güzeldi. **37** Sona işte ā belê buriya geldik, şindî ā çökelek war mî? Ewelî çökelek edellerdi, **38** dawarın südünden, yoğurdundan olurdu. Bunu şeye gollar torbiya, onnan kerî bu süzer, bunu kaynadırsın. Bu benim dezzem ğızı wardı, **39** sultan ħarî sultan dirik adına adımdan. O yun şey eder şelê carıya gor, **40** bîr de tokmağı war onnan döwerdi, ne güzel döwerdi. Sultan ħarî şindik çökelek etmimi hepsi köğün hepsinkini ederdı. **41** Sen ayrı kaynadiyn, ben ayrı kaynadiym. Hepsini o kaynadırdı, saħı sen diysın gel benkini ğaynat, ben diym kine benkini kaynat, **42** şo diy kine gel benikini kaynat. **43** Ee şindik ben ayırmak uçun sen ayrı kaynadiysın, ötekî ayrı kaynadiy. **44** İşte dawarı sağarsın, onu da çalarsın, bunu şey edersin işte torbiya gor, bu da itene suyunu sıħar, kağarsın bunu dorğarsın, **45** duzlarsın küç gün bu kalır, onnan kerî geri gennî kaynadırsın katremize. O Sultan ħarî dediğim iyi pendir ederdı, ā belê ederdı, ne güzel ederdı, o ewelî çok görmüş. **46** Ee şindî hanı kim war? **47** Onun kimen eden war mı? Güzel

edemişk, ā edemişm ben.**48** Ekmek yapardık ya, oo günler güzeldi de emme şındık güzel del, o waḥıt güzeldi. Onda yağmır yağardı, ğar yağardı ō kış günüdü. **49** Ee şındık onun kimı kaldı mı? Eme şındı onnan iyiyik, abō şındık ırhetik.

50 Bayram da mı? keḥke ederdik, bir qarımız wardı kaynanam rahmetlik kulağı sağırdı. Tō köğün hepsinin keḥkesini genni ederdı. Qarı elini çemrerdı, tandıra wırırdı tandır onnan ederdı, **51** ta Qanıkuı'dan gelillerdı. Bız yoğurruk, **52** eweli belē keḥke mı? Bir çuwal un hepsini keḥke ederdin, kağar bunu yoğurruk **53** şöürde, genni de rahmatlik oldu işte şey firmı yaḥardı ğızım. Eweli bağ kütüğü olurdu **54** her kütük şelē. Bunu fırına doldurursun, kağarsın bu itene ğızarır bu fırın, derki 'Getir ğızım ḥamırı' dir. Getirik, genni elini, **55** golunu çemrer, şoraçak çabıt bağlar, suya batırır batırır yapıştırır. Tū qarımız aḥsamaçak maşalla o bir çuwal olur. Sen getirirsın bir çuwal, ötegi getirir. **56** Bız tuwarlarık genni yapıştırır qarımız. Hepimiz üç, dört, beş tene belē toplarık. **57** Hē, köğden iki üç tene senden gelir, iki tene şnnan gelir, toplarık, **58** hepsimiz birleşirik. Saḥı bir gün seninkini ederik, bir ötekini ederik yanı belē belē şey ettik, işte yardım edellerdi. **59** Ee şındık bız ayrı ediyk, sen ayrı ediysin heç kimseden ḥaberı yok. Oliy mı olmiş mı? Bes Türkiye'de etmişler ḥarḥal. Bayramlar güzeldi, **60** köğde de güzel şındık burdada, burağın bayramı dā.köğden güzel.

61 Düğün dawıl gelir babam, onnan kerı kına yandığı gün dawıl çaldırırsın, tā bir ḥafta mı iki ḥafta başlar. Ee şındı hanı war mı ēlē, **62** köğün dawılı güzel olur. Babamğılın bir dıkmeli ewı wardı büyük, köme 'elem **63** burdan mekineye binerik bir pas tutarık, dawıldan giderik, tō köğē inerik Allah zılğıdınan, şeyinnen. Güzeldi köğün **64** dawılı güzeldi. Bes şındı elē olmiş, onnan kerı inerdik babam dawarlar boğızlanır, tawıklar boğızlanır, üfüller boğızlanır. **65** Qariler yapar, bizden dā büyük qariler yapallardı, bız dawılda oynardık. Onnan kerı işte bir **66** ḥafta dawıl çaldırırdık. Ee şındı elē etmişler, burda sala war. **67** Gelin ewine? gelin ewine ne olacak? Eweli yanı gelini başḥa yerden getirsen çehizini gidersin gennen barabar gelir. **68** Ee şındı burda oliy, sen gidiysin, alıp geliysin, gelinen barabar gelirdi.

69 Abō ben ḥeste çok çektim, ben ḥestelik çok çektim. Ödümde benim ödüm arğırdı, ben çok çektim walla, öğten öğten kum warmış. **70** Kağarım belē sallanım

sallanīm yanı gocam tohtura çok electi. Ā şu şey wardı Kínni wardı Kínni'ye gettik gocamnan ikínin. **71** Amanī amanı kele bení onca 'elem içinde bení miene etti tohtur. **72** Níye? Bes o wahtit gördüm tohturu, onnan kerí görmedim. Geri kahtım şelē bir soğuk war ahtam kaynım gızı yanımda yatıy, **73** bahtım kine bağa geldi, şelē söhür. bahtım hocaların sesí geliy. **74** 'Safiya safiya' didim 'ölecem' didim. Belē aşağıda da karaba şeyi war, awratların da şelē bir şeyi war çaydanığı 'Aman Safiya' dedim, 'Şurda çaydanığı suy doldur da **75** acı gızım şurama goyum' didim. Walla Safiya kızdırdı, **76** godu. Ō ölecem, sebeh oldu bahtım kine geldi emmim oğlunna gocam. **77** 'Aman' didim 'halil öliyse uşağımın içinde oliym ben burda kalmam' didim. Ā ben belē titiriyim acımdan mı! soğuktan mı! Bes getiğim gün **78** iki hebbe ekmek yedim. Orda da taman çığıriylar 'emeliyet **79** olan çığırdın mı ben gorharım, her tüyüm çıhar şelē şelē. 'emeliyetten çıhiy taman öd, onnan kerí belē geldim, gız da küçük hadice bu. **80** İki oğlunna, iki gızım war benim. Geldim kine bu küçük Mıhtat, geldim kine ō şeyde yatıy kelē hawış bütün suy. Bes sen de görsen **81** anca dırsın bes sehmış dırsın. Abū didim 'Aman' **82** didim, 'Soğannan ekmek yerim, ölürsem de uşağımın içinde oliym' didim. Onnan kerí halil geldi, didikine 'Helē ne dek?' didi. **83** Şeyde yatıym soba yaniy soğuk bataniya, yorğan da titiriyim, **84** sobanın börgindeyim. halil 'Yabana çıktım' diy, 'Yabana oturdum, bir cığara içtim, kafam tın aydı.' Didiler şurda **85** Zibere haber edim, söliym Sellum war tohtur, oriya şey edim. Dımışkine getir, sona kaynım oğlu da war. **86** Didi geldi didi kine 'Kaht' 'Hariya?' didim. Didi 'Sellume' **87** Ben gorharım 'emeliyet didin mı ben gorharım. **88** Onnan kerí kahtıy gettik, o getik yattık, 'Tō walla halil bul' didim, 'Alla kimsiyi düşürmesin' didim. 'Buranın yatması heç **89** olmasa o parasızdan iyi' didim. O paralı bu Sellumki, o parasız, o demir kimí. **90** 'Bu dedim helē bak pamık kimí ne güzel.' Walla ta belē didim. Hemín de yanı kaynım uşağın birí gider ikisi gelir, ikisi gider, **91** maşalla hepsi başımda. Ee şindi belē oldu mu? Şindi herkiş birbinen iyi delik. **92** Bak hepimiz bir 'emeliyet olsun, bir heste olsun hepimiz bir arıya birikirdik. **93** Onnan kerí sebeh oldu, tohtur Şam'a getmiş, dımış 'Boyun edemem, saba gellim ederim' Dedim 'Walla ben irhet oldum, kağın kaçak' didim, **94** 'gelin kaçak' didim. 'Toğ' didi kardaşım oğlu 'Sen buriya düştün, **95** sen asıl felek çıhardır mı?' didi. Kahtım kine, benim de kanım ewelden hebi çok atardım, süzme hebmış, kanım goyu olmuş. **96** Getirdiler burda şey ettiler, kan çekmedi, geri getmiş geri geldi çekti, dımış

‘Elhemdille yanı kanı çektik, tehliil ediyler.’ **97** Walla bîrez sona bahtımkîne geldî, ‘arapça da bîlmiym. ‘Heci kaḥ kaḥ’ dîdî, sebeḥ erçeden hâ. Bîr ben bîr ḥalîl bîr qardaşım **98** oğlu bîr de awradı bu Zîberîn ğızı. **99** Heci dîdî kaḥ dîdî, ‘arapça da bîlmiym. Dîdiler ‘Hariya?’ Dîdiler ‘Senî miyene decêk.’ Benî tâ yuḥarî çıkarttılar, yuḥarî çıḥartî bunun kimî bîr ğırfâ, **100** bahtım kîne toḥturlar şo ğırfâda oturiyler. Hee belê yatırdılar benî karî **101** ‘Yat ğızım yat’ dîdî şey Türkmüş. Ben dîdîm ‘Sen Türkmüsün?’ **102** ‘Yok ğızım elhemdille Türküm’ dîdî, ‘Yat yat’ dîdî. Yanı benî şey etmedî hâ, asbabımnan etî benî ‘emeliyet, başḥa şıkillî asbap gedirtmedî yanı yeşîl. **103** Onnan kerî bağa artın bîr şey mî etti! **104** bahtım kî getmişim. Dâ o ‘emeliyetin altında yabanda Safodan dolma oyumuşuk, yâ â belê oldu işte.

105 Onnan kerî işte wallâ elhemdillê şındî îrḥetîm, emme gene îrḥet delîm de. Bu gonşumuzun ğızı war şurda, şu ewde yatarım kağamam, **106** wal ḥesî bayram geldî. Dîdikîne dîdî ‘Sîltan bîbî niye yatiysîn?’ **107** dîdî Ben dîdîm ‘Walla kağamiym’ Burda bîr emmîsî toḥtur war, dîdî ‘Emmîm war helê ona get’ dîdî. ḥalîl’e dîdîm, **108** ḥalîl dîdî ‘Yerî gîdek â şura del mî?’ Yawaş yawaş gettîk ḥelîlden. **109** Dîdî ‘çık ğızım şeye, sen cığara içermîsîn?’ Dîdîm ‘Abō yok’ ‘kewḥe içermîsîn?’ ben dîdîm yok bîz Bablelîmlî dellîk’ **110** abō Bablelîmler içeller. Dîdî ‘Yat elisem’. Yattım, dîdî ‘Bîr şey yoḥtur ‘eyelîyîn’ dîdî, ‘şu ḥeblerî bütûn gîder dökersîn’ dîdî, **111** ‘şelê bîr zarf ḥep war, o zarftan bîr şey sen alırsın’ dîdî, ‘bundan atan künde ikî öĝün üç öĝün atsin’ dîdî. **112** Elhemdîle onun üstüne, yanı o ḥeplerî döktüm, o ḥepten de bîr şîfesînî buldum, yoḥsam yanı ne bîlîm.

Adı, soyadı: Suaad Deveci

Yaşı: 68

Derleme Yeri: Halep Höllük Mahallesi

Konu: Hatıralar ve günlük olaylar

(IV)

Haleb'e geldik, uşaklarımız küçüktü, herifim büyüktü, işleyenim yoktu. Uşakları bura işe goduk, **2** tarla taħım sattık, bura geldik. Bura geldik, uşaklar bütün küçükler. **3** Ee ben işlerim işte odun toparlarım, iş getirrim, boncuğ dikerim, cacık getirrim, aman uşaklar büyüsünler diy. **4** Ee büyüdüler biraz işe goduk, işlediler. Onnan sona 'esker oldu 'eskere gettiler, bunlara ħaşlık gerek, bu ew masruf gerek. **5** Herif bir tene, gocam bir tene, işlemedi Haleb'e geldikten kerî işlemedi. Bunların urğusura ben kaçarım, odun da getirrim meselen, **6** ocak da yaħarım dambaşında, ekmek de ederim dambaşında, sıkmaç da ederim dambaşında.

7 Hē, sıkmacı meselen çökelek torbiya goruk yoğurdu, bunu da katremizlere goruk, suyu gider itene iyi. Ee bunu ekmek ederdik, **8** sıcağ ekmeğin içine goruk, itene iyi sıħarık genneri, bir çay da ederik bir barrad **9** damın başında ataşta, damın başında uşaklara yedirim. Bir şey kawıracam ataşta ocak ettim bir kazıftan, **10** bir külegi kırdım ocak ettim, üstüne sacı gorum. Damın **11** başında kawırım, bişirrim, uşaklara yedirir, aşağı indirrim. Ocağa suy ğızdırım meselen, aspap yurum, **12** aşağı indirrim uşaklarımı. Büyüden Alla büyüttüm genneri bu şikil yanı. **13** Yağmır yağınçı bir ħeyme etmişim bir çarzak etmişim, kerpîçten üç geçesini yaptım, üstüne direk attım, üstüne naylo attım, **14** duldalık. Orda ederim, hepsini orda ederim aşağı inerim. Ee tarla kalmadı, taħım **15** kalmadı, işte herif ihtiyar, büyük, uşakları da belê küçük küçük.

16 Altı oğlan, dört tene ğız. Ğızların kimine teşşif ettirrim yanı mekinede işleller, kimine boncuğ getirrim, diktirrim. **17** Ee belê belê büyüdüler, oħudular, oħuduktan kerî kimî 'esker oldu, kimî işte o bir oğlan 'elim oldu elhemdille. **18** Köy tutmuş karbide, orda ewerdik. Birinin iki oğlu oldu, birinin iki oğlu oldu, **19** birinin üç oğlu oldu işte bildiğin bir şey. **20** Ğızlar getti dağıldılar, yalız kaldım. Mısafir gelir, ewde yalızım. Uşaklar 'eskerden gelir, işte 'eskerimiz olur, mısafirimız olur, **21** bayram

gelir, yığılıllar. Böyük ew bu ew, hepsí bura yığılıllar. Ee keħke ederík, **22** kawırka ederík, bayram ederdík, gonşular gelir, bayramlaşılilar eh işte güzel güzel. Güzel günler nasib etsín Allā dayım,**23** güzel günlerde bír arıya yığılıllar, işte toparlanıllar. Ana da ħızmet eder çocuğa, **24** uşağa işte, gelínlere de ħızmet ederím, şunların anası díy, uşaqlarımın anası díy, işte ‘eyelí díy. **25** Günlerímíz geçıy, senelerímíz geçıy işte belé goyp gídíy. **26** Elħemdílle şükür bu günlerímíze her şey golay oldu, her şey iyí oldu. Ewelí bunun kimí deldí, şındí her şeymíz güzel oldu **27** çok şükür elħemdílle. Allah işlerini rast getírsín, kimí Börüt’te işliy uşaqların, kimí burda işliy uşaqların eh işte geçıp goyp, **28** gídíy. Bes Alla düşürmesín bízí, yaş böyüklüğü wersín, baş böyüklüğü wermesín. **29** Eskí işler çetındí, şındí her şey golay oldu, patağaz yokturdu, papır yokturdu, bír kaşşık öğün edeceksek odun alır, **30** geder ocağ yaħardık, ocağta bişírdík. Şındí islí goħiylar, şındí yakmiylar ocağı meselen. Ewelkí günler başħadı, **31** ewelkí günlerde ‘eyeller oduna gíder, yabandan odun getíríller, meselen süt getíríller **32** sağımdan barabar odunumuz gördüğümüz kökü alır etegímíze goruk, gelir burda süt bişírrík. Sebeħten kağarsın, **33** ekmek eden, yannık yayan, örtü toplan, sağıma gíden, ota gíden zordu işler **34** yanı. Ee şındíkiler yatiylar öğleneçe, uyħudan kağıylar döşşegi şora goyılar.

35 Kağıtlarımızı yerítđík, ħace gettík, gettík matara matarda meselen yatsından sona sona şeye bindík tayyariya bindík. **36** Tayarada gettík, Cíddí’ye indík. Cídde’de çok kaldık tayyarada. inecēk bízí **37** gomiylar, diyler lobadiyz gelmedí, başħa tayyaralar gelmiş iniy. Diyler bíze sabredín, caniyz sıħılmasın yanı bír **38** daha gelirsiz inşallah. Öteki diy yok bír daha yoħtur ‘ömürde bír kelle yanı ħac. **39** walla açıldı kapı, indírdíler bízí geştík. cīb çok ‘elem, lobat lobat yerítđíler yerítđíler. Teftiş ediyler ‘eyellerí, **40** fettíşledíler geştík, oturduk, bekledík lobadımızı. Sebeħ oldu namazımızı kıldık, **41** kıldıktan sona mekíneler geldí, karaltılarımızı yükledík, çektík şeye Mekki’ye gettík, Mekki’ye ulaştık. **42** Mekki’ye ulaştık, hara geldíğímízí bilmiyk. Hē, walla dídíler ‘Bura Mekke’ **43** Ulaştık Mekke’ye, indírdík karaltılarımızı. Yanı öğlen oħıycağ, namaz waħtı oldu, hemen karaltılarımızı ewe attık, **44** babam ‘ecele çıħtık. Dā yanı ke ‘ biye ulaşmadık ezen oħudu, hemen ceddelede yolda namazımızı kıldık, övlen namazını kıldık, gettík. **45** Geder getmez orda tawafa başladık, ikíşer rík ‘et namz kıldık. **46**

Tawafın ikî rik 'et ilkîn namazı war, ikî rik 'et namaz kıldık, Allah'ımıza şükür ettik, dü 'e ettik. **47** He dü 'e ettikten sona başladık tawafa, kimî cennetî taleb etti, **48** işte bildigin bir şey uşaklara dü 'e ettik, cennetî istedik Allahu te 'eleden bize nasîb eyle diy. Yarabi **49** ewîne geldik yanıya geldik, meselen zunublerimizi 'ef eyle güneşlerimizi 'ef eyle, yazdığın güneşlerimizi **50** defterlerimizden silesin yarabi, bunnan kerî yazmayasın defterimize yarabi, dü 'emîz ettik. **51** Tawafa başladık, tawafi ettik, geldik se 'wa. Tawafın ilkîn ikî rik 'et namazı war, bîtrîrîrsîn yeddî kelle, iki rik 'et namazı war se 'wa gelîrsîn. **52** Se 'wa gelîrsîn, ikî rik 'et namaz kılarısîn. Bu mer wa safâ. Burda hecîr anamız İsme 'il 'eleyhi Selem'nen Hecîr anamızı **53** Êdem 'eleyhi selem elgittî, gennerî ora attı. **54** Atınçı dedî Hecîr anamız 'Bîzî bura niye attın?' dedî. dedî 'Allah'ın emrînnen mî Saranın emrînnen mî?' **55** Dedî 'Yok, ben Allah'ın emrînnen sîzî bura **56** getîrdîm'Dedî 'Elise at bîzî, korhîma.'dedî. **57** Orda kaldılar, yemeklerî tükendî, suyları tükendî, susadı ılığın olur şelê sanarsîn hî suyu ahar. Yeddî kelle Hecîr anamız **58** kaçâr gedermiş, İsmâ 'il 'eleyhi selem ağlarmış, gerî dönermiş. Kaçar gedermiş **59** baçar oğlan ağliy, gerî dönermiş. Yeddî kelle getmiş gelmiş, gelmiş kî İsmâ 'il 'eleyhi selem'in kîçînın altında suyu çıkmış belê kayniy. Gendî suyu diy kaçiy gidiy, sıcak ılığın kimî **61** oliy suyu saniy gelir kî Allahu te 'lenîn emrînnen burdan suyu çıkmış. Ağliy İsme 'il **62** 'eleyhi selem kîçînı wıriy, bu kîçînın altından suyu çıkmış. **63** Burda torpaq yok kayalık yer, en dînyanın çuħur yerî oramış, orda bîrez toparliy torpağı şelê zîm ya mubarek zîm **64** ya mubarek toplan ya mubarek toplan ya mubarek, o zemzem suyu olmuş işte, toplanmış orda kalmış. **65** Bîr gün şeyler gezer kafle yanı tüccarlar gezer, geçtiklerî yolda **66** baçarlar hîne burda bîr kuşlar war. Dîller 'Suy olmiyan yerde' Ewelkî adamlar ahılınımış 'Suy **67** olmiyan yerde kuş olmaz, suyu olmasa bu kuşlar gezmez burda.' Gelîller kî Hecîr **68** anamız orda oturmuş İsme 'il 'eleyhi selemnen barabar, dîller 'Bîzî gonşu etmen mî yanıya meselen?' Dîr 'Alırım.' **69** Orda kalmış işte, ora yapılmış, ke 'be olmuş meselen, 'elem gidiy işte hecînî idiy. **70** Bîz de gettik orıya onun taklîtinî ederik meselen. O nasıl etmiş Hecîr anamız bîz de elê ederik, kaçâr gederik meselen, **71** kaçâr gelîrik kaçâr harwale harwale harwale **72** bu mer wa safâ. Bu Hecîr anamız belê etmiş. Hê, İbrahim 'eleyhi selem bunu atmış orıya, bu ilk günü ilk gettiğimiz gün. **73** İlk gettiğimiz gün belê tawaf ederik, namaz wahtı namazı kılan, namazı bitirir bitirmez kaçâr bu ke 'benîn **74** atrafında dolanırsın se 'u belê. **75** Onnan kerî ahşam gelir ewe

yatarık, se‘et ikí gerí kağar gederík. Beş altı gün belê sona dedíller kíne **76** şeye gídeceyík ‘erefete, ‘erefe günü ‘erefete gídeceyík. Ahşam oñunmadan ewel herkiş **77** karaltısını yükledí, gece orda yatacayık. Gettik ‘erefet dağına, indík orıya.

78 Bu İbrahim ‘eleyhi selem Hecır anamızı attı. Ėdem‘eleyhi selem de diyler gennen ĥawwa. Anamız cennetten çıñtığında **79** geze geze diyler bu ‘erefet dağında buluşmuşlar. ‘elem de bu ‘erefete çıñmıyanın ĥecí ĥec olmazmış.**80** Hē, bízí aldı gettíler ora, çadırlar kurulmuş ĥazır ‘erefet dağına elgíttíler. Kimí gíder getmez çıñtı dağa. **81** Dedíler mutawuflar ‘Buraların her yerí ‘erefet dağı sayılır. İster yuħarı şeye çıñ dağa, ister aşşağıda. **82** Ee bes ‘elem çıñıy bılırsín ‘elemí. Sebeħ namazını kıldık, bíz de **83** gettik, çıñtık. Çıñtık ‘elem bərbıríne karışmış, eħşer meħşer günü kimí develerí geydirmişler, **84** üstünde fotraf çekenler, fırlananlar, gezenler. Orda o gecíyi yattık o bır gecíyi yattık, dewlúsü gün aħşamaçaz orda kaldık. **85** Mekínelere bindík ikínnín, gözledík güneş açsın. Güneş açar açmaz mekíneler yerídí, geldíler, geldík Mízeff‘ıye indík. **86** Mízeff‘ede aħşam namazınan yatsını seferí kıldırdılar bíze, **87** daşlarımızı topladıık şeytanı daşlamıya. Herkiş bır torba almış, daş topladıık şeytanı daşlamak **88** uçun. Geldík şeye indík Munı‘ye. Munı‘ye indík. Orda kimí gettí geceden şeytanı daşlamıya, bíz kaldık, **89** sebeħtene gettik şeytanı daşlamıya. Kaldık üç gün orda kaldık, üç gün gíder **90** şeytanı daşlarık. Bır ikí üç şeytan, daş atar gellírik, köprünün altından dolanıır gellík. **91** Ee bitírdík gerí Mekk‘ıye döndük Mekk‘ıye döndük. Ĥaram‘dayık meselen onnan sona artı geldík, ordan gelír gelmez tawaf ederík, **92** se‘wa ettík bittí burda meselen. Herkiş başını yudu, saçını kestí, ĥamam ettí. **93** Onnan kerí ‘umrıya gíderík, ‘umra ederík gelírík, tawaf ederík, se‘wa **94** ederík. Kaldık orda on gün demek kí altı gün, yedí gün ilkin orda kaldık, sona gene geldík on gün kaldık. Burıyı bitírdíkten kerí Medine‘ye geldík. **95** Medine‘ye geldík, hemen on gün de ġadeník orda baħ ilkin on gün ġaldık, sona da bır ayı tekмінleyecen burda orda Medine, **96** ‘erefet meselen bır ayı tekмінledík. Yeddí gün qalasıya sekíz gün Medine‘ye geldík, Medine‘de de kaldık. **97** Orda kırñ waħıt namaz farzmış kılamak ille. **98** Ee gíderík o mubarek yere, namazı kılarık, sebeħten gíderík du‘e ederík. O Muħammed sallallahu ‘eleyhi wa sellemín mubarak rawdasına gíderík. **99** Orda Ağlarlar, du‘e edeller. Díller ‘Ağlamayın, du‘e edín. **100** Namaz yeşíl ĥalı, Resul sallallahu ‘eleyhi wa sellemín

cennetî. Burda **101** namaz kılm'diller. Namaz kılarık, ewımıze gelirík, yeddî gün orda kırh waht namazı bitirdikten kerî mekíneye yüklediler bízî Cıddí'ye geldiler.

102 Hē, orda da Cıddí'ye geceden çıhtık, gece boyna yol çektik, bîr günümüz de şeyde Cıdde'de gectî. **103** Tayyaralar geldî nasib oldu bindik, Heleb'e indik. Dídiler 'Dartı martı yok kıaltılara', aldık kıaltı aldık. **104** Geldik goyılar, kahraba dönıy herkış çentesını görıy, kıaldırıy. **105** Ne güzel bîr iş çenteleri ne geziysın ne ediysın, atıylar dönıy çenten yanıya gelıy alıysın, onu alamadıysan gediş bîr daha **106** dönıy gelıy. Kıarşıladılar bízî güzel ferhten yanı sewınçten geldik **107** burıya, uşaklar, kıawum, kıısım, gonşı mekínelerden. İndik elhemdillileh on sene sona da işte 'umrıya gettik. **108** 'umrıya getme güzel, da güzel tayyaradan. Niye güzel? Orda burdan meselen gettik bütün yoldaşlarımızdan, **109** meselen arhadaşlar ne güzeller yanı. Bütün iyı olduk birbirımızden, mekíne **110** yollarda inerek. Bírez meselen yollarda inerík írhet etmıye, yemekımızı yerík, namazımızı kıllık camılarda meselen, **111** bírez solık alırık, biner gıderík, gene bírez inerík, her yerı görıysın yanı.**112** Tayyarada bîr yer göremedik. Bes bu mekíneden her şehir her yerı görıysin. İki gece iki günüz mekíne çektik, her yerı meselen şey **113** bu heyber war ewelı bunlar yahudilerınmış, bu heyber şındı islamların oldu.**114** Ne bîr şehir ne bîr şehir! Meselen Diyar 'eliye indik bu bîr köy epey berı geliysın bu Medine'ye yahın ötede bu heyber diyeler. **115** Köy dört yol geçıy, bu dört yolun **116** arasında bîr şey etmışler suy nafura etmışler yanı, bu dört altı tana ırbık belē kıarşı kıarşıya burdan bîr suy ahıy burda bîr güwertı, **117** bîr yeşertı, bîr sewınçlı indik orda hesebe gelmez. **118** Ee çok şehirler meselen Ordun wār Heme wār kıısım war bıldıgın yanı şu şehirler, Diyar 'eli war, onnan kerı işte bu heyber **119** war bütün bu köyler çok çok şehirler bírezın de adını unutmuşum. **120** Bunları bütün göre göre geldik, bunları Şam war heç bunları görmemıştık bız yanı. Ee bu mekíneden **121** getmede hep bu şehirlerı gördük güzel, sewınçlı sewınçlı gettik, sewınçlı **122** sewınçlı geldik yanı. Güzel iyı yerler yanı elhemdilleh Allah sızde de nasib elesın.

123 Bēn uşaktım, benim bîr ecım wardı benim bîr ecım wardı. Köylerden 'eyeller uşak getirıllerdı, **124** kimını kıabığa çekerdı, kimını meselen kıaralardı kıarnı gedenı belē kıaradan 'Bısmellehı rehmenı rahım'dır **125** belē yüzüne, belıne wrır

kírménígín, bu şífe olurdu. Yüreğe **126** gidenler, kısanlar dururdu. Ben de küçüktüm, gennen barabar işlerdím, baħardım yanı.

Ƙulağı arğıyana bírez duzu döwer, **127** ƙurudur döwer. Onan kerí şeye hawanan döwer, döwdükten kerí yağlıktan eler. **128** Eledikten sona bunu ƙağar ikī ħebbe ƙulağa gor, üstüne de zeyt gor, bírez de pamık goruƙ, írĥet olur. **129** Ƙarnı şışer bírez paryawşanı war bíz paryawşanı dírik, tarlalarda ot war bu. Onu getirírik, bírez çıĥına goruƙ, uşagımız ağıhınçı **130** südümüzden sağarıƙ, yağlğın arasına ikī ħebbe paryawşanı goruƙ, **131** üfelerík üfelerík. Bu sarī olur suyu, bunu uşagın Ağzına godımızdan gengírír, uşak yatār, írĥet olur. Gözle kíne uşak uyansın, **132** ƙulağına işte zeytten duz goruƙ. Ƙarnına meselen sancılanıysa peryawşanı içírrík. **133** Baħarım berk şışmış, soğuk alır uşak, ƙarnı şışer ona da nar ƙabıgını çekerík, onnan kerí bunu tawıya gor **134** ƙaynadırık itene, ƙaynattıktan kerí iki ħebbe un goruƙ, bunu asli zeytten yoğurruƙ, **135** bunu ekmek eder ƙarnına goruƙ, terler terler. Toħtur moħtur bılmezzík, írĥet olur.

136 Tískínír yemek yemez tískínír, o tískínene de şu yídíklerimizden toplarık, buruƙma yaban otlarından **137** getirík içine butraƙmıř, Dingíl, ƙaramıř, Pípírímıř bírez de bunlardan atarık, bunu da ġazana goruƙ, **138** ƙaynadırık ƙaynadırık, damın başına goruƙ. Bír gece yabanda ƙalır, dewlüsü **139** gün şelè ƙuşluk meħelí bunu ƙağarıƙ, uşagın ƙarnınā boğazdan eliyey, burıya bütün çekerík bunu, bír mıtír de ħam **140** getirím ħaşıl getirím ħaşılı yanı. Bunu sarık, yatırık bunun içinde terler terler, **141** írĥet olur. Ne toħtur bíllík ne de ‘eleç bíllík, uşakları belè beslerík. **142** Onnan kerí bildíğın bír şey ‘eyel ewín içinde meselen uşagın, ewelí bez yurduƙ řındí ħafuda oldu ayrı oldu. **143** Asbabı elimizde yuruƙ, yannık ƙabıktan deriden yannık edeller, bu derí yannığa **144** da taħta buyzdan buyzdan gollar. Bunu ikī çatma ağaƙ şey edeller, bunu burıya asallar yoğurdu goruƙ, **145** yayarık yayarık. Soğuk olduğı gün yağ toplanmaz, köpürür köpürür.

146 Ayağı incímıřse bír tenenín iki ħebbe sıcak suy ƙızdırık, bír sabıman yawaş yawaş bunu üfelerík üfelerík. **147** Ƙan donmuşsa bu sıcak suydán üfelemede cuwır,

bunu belê güzel yawaşlığın **148** çekerik elini, gıcını olsun irhet olur. Baħarsın birez irhet olmadı, şişmişse de bir pençe duz gorum, **149** birez de un gorum bunu güzêl itene yoğurum, bunu sacın içinde bir geçesini **150** bişirim bir geçesi ham kalır. Bu ham kalan geçiye de güzel sarı yağ warsa sarı yağ yoksa zeyt bunu zeyti çalar, **151** bunu da üstüne bağlarık. Sebehten kağarsın ya birez sona baħarsın ne şişi kalmış ne bir şey kalmış. **152** Uşak incir getirir geliller, bunu asli zeytten üfelerim yawaş yawaş, kuluncunna, golunna, **153** haçalarınna bunu itene asli zeyten üfelerim üfelerim üfeledikten kerı. Bir elini bir kıçını bir elini bir kıçını **154** şelê çekerim. Onann kerı belerim, yatar irhet ederim, uşak irhet olur yanı belê.

155 Boğazı arğıyanlar geliller yanıma asli zeytten ya pamık yağınna itene üfelerim üfelerim, yawaş yawaş, **156** omzunu, golunu, kuluncunu elimden damağınna tutar, kaldırım iki **157** kelle şelê yoħarı. Ee sübhen Alla gider, irhet olullar.

158 Abu ke‘b diller, ee bu fos vurğu diller boyunların kökü şişer. Buna da nederik? Elimizden, **159** tükürümüzden, sobadan iki hebbe kara alırık, bunu belê tuwaraklığın karalık, sübhen **160** Alla bu da bunnan belê irhet olur. Altından, kenarından, yoħtursa sobanın içinnen bunu da belê irhet olur. **161** Allah’ın izninnen yanı, bunu da belê ederik, irhet ederik yanı.

162 Gözü arğıysa eweli nederik? Kabağın çiçegini, yazın günü eweli göz arğısı çok. Kış kabağının çiçegini döşürük, bunu asli yağdan bişirrik, **163** bunu da birez şelê yağ goruk, bunu bişirrik, ılık ılık uşağın gözüne goruk. **164** Sebehten kağarsın hı uşağın gözünde bir şey kalmamış. **165** Sona emziriyse, küçükse küçük yanı döşünden süt sağarsın. Emme büyüklerin gözüne kabağın çiçegini giderik, yabannan getirrik, **166** bunu yağdan bişirrik. Bunu sıcak sıcak, yağlı yağlı, ılık ılık gözüne goruk. **167** Sebehten kağarsın gözde bir şey kalmamış yanı, irhet olur.

168 Onnan sona yanı şındık de kış kabağı yoħtur ya çay otu çayı bişirmik mi? Çayı süziyk, sıcak sıcak, o çayın tılfini şeyin arasına goyık gözünün üstüne goyık, **169** sıcaklık sıcaklık iyi. Şu babuneç war göz arğısına, **170** burun tutulursa, öksürürsen bunu

kağarım ben babunecí kaynadırım, **171** belê uşak üstüne ħapanır. Bunun boğunu nefesine çeker, gözün iltiheb etmişse, burnun tutulmuşsa, ağızargısına bütün babunecín şeyí.

172 Şurda bîr gonşumuzun oğlu yandı, bunu mîsteşfiye elgittiler. Bunu sarmışlar başı belê şişmiş, dedim ‘Bunu getir ben bunu emlerim.’ **173** Demişler ‘Bunu emler awrat, ħarap eder uşağı’ Dedim ‘Getirín.’ **174** Bu derecedemiş sobiy da berk yağmışlar, getmiş keħke ediyler, bu uşak **175** gelmiş ħapanmış, üç derece bu başı bütün belêlîğín yanmış. **176** Ben bunu sabınan, sıcak suydan sabınkardan bunu itene yūr, ıslarım ilkin ıslarım çabıttan, **177** bunu itene siler, yurum. Onnan sona nederim? Babunecí kaynadırım, suyunu süzerim iltiheb etmesín diye. **178** Bu babunecín suyunan da itene silerim genní, onnan kerí torbalarda **179** sirom war suy sirom suyu onu da getirim, bîr kelle de itene onnan silerim, peklerim. Onnan kerí bal, balı getirim, **180** süzülmüş bal bunu burdan belesine itene balı çalarım kuwardırım. **181**. Künde üç kelle belê on beş gün sürmedí bişmiş ā belê bişmişti oğlan, saç maç kalmamıştı. Ewel Allah írhet ettim gennini, **182** yanmıştı ben emledim belê genní, asli baldan. Babuneçden yurum, **183** kırsabınan, sıcak suydan yurum, siromun suyunnan da silerim, peklerim, **184** bu peklendıkçe çopur olmaz, yerí bilinmez. Bu üstü baş tutmuş, belê de kalırsa bunun yerí bütün benek benek, **185** çuħur çuħur kalır. Ee ben bunu silerim kí düz olsun, şındí heç bilinmez bu yanmış olduğı yanı. Saçı da çıhtı, **186** kîrpík mîrpík kalmamıştı bütün düzeldi, ellerinin içi heç dersinkí bu oğlan yanmamış. Yanı belê yaban şeyinen tıb ‘Arabi.

187 Ee dişi arğıyana nederik? Bu şey sıcaklık babunec bu bütün iltihepler uçun, onnan sona bîr ħebí kırarık, berk arğıysa üstüne goruk, **188** basarık, Ağzını yumar, bu ħeb arğısını, sızısını alır, bunu da belê ederik, **189** çuban olursa berk çuban, bunu edemiyle. Bîr iltiheb ħebini boşaldırık, **190** pammık yağınnan yoğururuk, bunu o çibana çalarık düzler gení ikí kelle çalmada bîr şeysı kalmaz İltiheb ħebini pamık yağınnan içine kıtarık, **191** bunu yoğururuk, bunu ikí üç kelle o çibanın **192** üstüne çalarık, o çibanın yerí, yurdu kalmaz. Yaban ‘elecí yanı yaban ‘elecini ederik.

193 Kırık olursa ewelî kırıklarî benim dedemgîl tohturmuş, belê edellermiş. Kırığı da bunu bîr teniyî belê edeller işte, bura tahta, **194** buriya tahta gollar, yımirtadan laskâ edeller yımirta, yımirta laskası edeller, mezdekî sağızdan da laskâ eden olur, **195** yımirtadan da eden olur. Yımirtanın ağını dökeller, **196** sarısını bu şeşîn üstüne çabıdın ağ şeşîn üstüne çalallar. Bunu yaş yaş ettiğinden bu ne oldu kurursa! **197** donar, qazzık kimen tutar. Tahta gollar, ilkin bu şeyi sarallar yımirtanın çabıdı sarallar, onnan sona üstüne tahta gollar **198** meselen dorğu dursun kımıldamasın **199** diy, bunu itene iyi bağlallar. Ee bu qalır bîr kaç gün ırhet olduqтан кері sökeller, **200** ırhet olur belê, yaban sarğısı da diller buna bu yaban sarğısı edeller. **201** Bîr kısmı da meselen mezdekî sağızı getirir. Bu kurbet sağızı diller mezdekî sağızı diller, bu ataşa tutallar, bunu çalallar sağızı bu şeşîn üstüne, **202** bunu yaş yaş meselen üstüne sarır, bu bîrez sona donar, **203** tutar, cıpsın kimî olur, cıpsınan iyi. Şındı cıpsın goylar, ewelî kımse cıpsını **204** bilmezdi, yaban sağısı belêdi. Belê 'eleç ederdik, yaralı da işte belê emlerik. **205** Pamık yağınnan yarıyı bilinmedik çibanları, açık maçık olursa soğannan yuruk itene ilkin, soğanın suyunnan yuruk şey olmasın diy ham qalmasın diy içi. **206** Yara büyük, bu yarıyı soğanı sıharık suyunu ya hawanda **207** döwerik bunun suyunnan yuruk soğanın suyunnan. Bu soğanın suyu **208** neder genni bişirir. Sona üstü yaranın ırhet olur, içi ham qalır. Bu soğanın acı soğan bişirir itene iyi, ham qalmaz. Soğanı döwerik, **209** soğanın suyunnan yarıyı ilkin yuruk, yuduqтан sona diregin unu; direkleri **210** kurt yır bu diregi kurt yır, içinden unu çıhar, bu ununu dökerik gederik **211** şeylerden. Bu yara büyükse içine dökerik, bu kurur, tutar qalır, qakmaz ille yara ırhet olur altında... Hê, diregin unu. Sêdaliye bilmezzik, **212** 'eleç bilmezzik yanı, bütün yaban işi ederdik yaban ederdik, otlardan meselen. **213** Yara berk büyük, şişer, değışilmez, kör çiban derik genne ona nederik? Kızılıçık olur yabanlarda, tarlalarda. **214** O kızılıçığı getiririk, ot ot yaban otu o yaban otunu getiririk, bunu qaynadirik **215** qaynadirik, sarı kıpkırmızı suyu olur. Bunu da güzel unnan yoğurruk, bu yarıya wırık. Ee bunu deşer, oldurur, pekler, **216** bunu şeyden deşerik sıcaklıqtan. Sıcak bişirir yarıyı bişirir, oldurur, sıcak bunu qaynadirik, **217** yaħacak yaħmıyacak qadenik bîr kelle wırma del beş altı kelle **218** işte bunu bu ğızılıçığın suyunnan qaynamış, bu yarıya wırık. Bu artı olur deysilir, **219** deysilip te Ağzı açıldıqтан sona bunu sabını yonarık yonarık, bu sabını asli zeytnen yoğurruk, **220** bunu bu yaranın üstüne goruk, çeker içini, somurur pekler.

221 Ā bu görümümün eline o sene bura bîr şey batmış tiken batmış, gülün tikenî batmış, bu parpazlıy fîhara geldi. **222** Gettîm gezdîm babuneç buldum yoĥtu şey zuhuret, bu zuhureti buldum, **223** gettîm kızımğılden getîrdîm. Bunu şey godum çaydannığa godum, kaynattım kaynattîm, bunu İki ĥebbe ĥamır godum, **224** bunu yoğurdum. Bunu içine ilkin sıcak sıcak batırttım çıĥartım, yaĥar yaĥmaz, sızısını alır bîrez babunecîn suyu. **225** Onnan sona da bunu ĥamır ettîm, godum. Kuzu **226** kimî yattı, sebeĥten kaĥtı, baĥa yüz bin kelle du'e ediy, kurban ĥeyren olıy, diy 'Sen yarımı irĥet ettîn.'

227 Zuhuratın işte babuneç derîk bîz onun suyunu kaynadırsın, o sıcak sıcak un gorsun şelê, yoğurursun, onu ılık ılık yanı barmağına bağlarsın, **228** sıcaklık irĥetleştîr genninî. Ā belê şışmîştî, irĥet oldu, **229** baĥa da ne ĥadenîk dü'e ettî. Ben işte yaban 'ileçleri, otlarınnan yanı, ewelî bilmezdîk bunları yanı toĥtur moĥtur. **230** Benim ecîm belê ederdî, ben de bütün gennen örgendîm yanı. Gennen barabar ederîk, ilkin sıcaklık wırın wırîn, **231** pis çıban çıĥar belê belê açılmaz işte bunu sıcaklıktân olur. **232** Olduktan sona Ağzı açılır, bîz de sabını yonarîk kar sabını, pıçaĥtan yonarsın yonarsîn, asli zeytten de **233** yoğurursun. İlkîn sûtten yoğururduĥ zeyt de yoĥturdu, bîlmezdî 'elem zeytî, şındî zeyt çoĥaldı. 'yeller sūdünden **234** yoğurdu sabını, getîrîr o yaranın üstüne gorsun. **235** Bu içînîn pislîĥinî bütün çeker, somurdur çıĥardır, irĥet olur o yara. Açılır, peklenîr içî peklendîkten sona da **236** işte yawaş yawāş gennî gennîne kururdu yara, belê ederdîk işte.

237 Ben mî? Atmış dört yaşındayım. Sebeĥtene kaĥarîk. Kaĥtım, ekmege gettîm. Ekmekten geldîm, gettîm mecmek çektîrdîm, getîrdîm, **238** pekledîm, mecmek bişîrdîm, misafırlarım geldi. Misafırlara ĥızmet gerek, **239** gocanın kıçî kırîk İşte gelen olıy, giden olıy. Kimîne çay idiyim kimîne **240** meselen iftar goyum. Ee sobam war odun sobası, odun kırıyım, sobıyî yaĥıyım, aptaz aliyim, namaz kıliyim, uşakları awıdıym, **241** günü geçîrîp goyum gidıy işte bu şîkîl. İftara mî? mecmek şorbası ettîm, **242** eh işte mirabba etmîşşîm ewde, yoğurt war ewde, zeytîn war, zeĥter war, **243** çay war işte bunlardan iftar ederîk. Gerî döner övlen yemegî ederîk, gerî döner aĥşam ederîm, işte fırlanırm.

244 İki tene gelin war ewde, bunlar da anca yatallar, uşaklarına baħallar. Öğleneçez gelinler yatar, ben de karı fırlanırım ben yatamam. **245** Bunlar gençler, bunlar yatallar. Bízim böyük ‘eyeller; **246** bízim uyħumuz gelmez, bíz yatamazkık, bunların yuhusu kıymatlı. Bunlar kağanaçak ben yemegımı bışırırım, **247** ekmegımı getirırım meselen, kenarımı toparlarım. Ee işte yaş yerine geldikten kerı **248** uyħunda zar azalırħınan. Eh işte uşaklar, oğlan burda oğlanı yolladık. **249** Onnan kerı misafırlar geldı, misafırlar meselen, istkbel aldık yolladık. iħtiyarlık işte.

250 Samandere dıller bízim köğümüze. Hē, Türk köy Türk, war içinde ‘Arap da war yanı. Çoğu Türkmen, çoğu Türk, **251** war içinde ‘Arabı da war. Kanarımızda war Tel ši ‘er war, Şuwerin war, Cekke war, meselen Beħwerte war, Gıdrış war işte ırak köyler. Ewelı bu köylerde camı yoħturdu, **252** çok bízim köyde ewelden camı war. Meselen cım ‘e gününü **253** gelir bízim köyde kılallar. Ee bíz waħıtlı kağarık, cum ‘e günü **254** meselen şendıklarımız camıya gıder, misafir getirır. Ee sebeħ namazı ezen oħur oħumaz bíz kağarık, ħamır yoğurık, ekmek ederık. **255** Onnan sona yannık yayarık, işte dawarımızı yabana yollarık, sağarık, süt bışırık, **256** ħawış süpürük, ewın işını tutarık. Misafırlar gelir.

257 Cım ‘e günü belē ederık, boyun cum ‘e günü meselen kimı tawık boğızlar ya bir ħazan aş ederık, güzel sarıyağdan, **258** karabıberden üstüne. Güzel beş on tana asli yımırta kırarık, sarı yağdan bışırır, aşın üstüne goruk. Şendıklere kereyağı, yımırta işte. **259** Ewel köyün ħeyrı çok bu misafırlar gelir yıller. Onnan sona meselen ewımızı, meselen ħabımızı yuruk. Yabana gıderık, **260** dawarımıza ot getirırık, meselen işte ot döşürük. **261** Onnan kerı dawarları gerı gıder, getirırık, sağarık. Aħşam olur yemegımızı bışırık. Onnan kerı meselen gece aspap yuruk, gece yuruk, **262** elimızde asbabı, elimızde yuruk. Gece yurruk kı sebeħtene yabanıda işleyeceyık, **263** ota gıdeceyık. Sebeħtene ezen dört, beş Allahu ekber dır, bíz kağarık. **264** Erkennen ħamırı yuğuranaça, ekmegı edeneçe, güneş çıħar. O waħaça güneş çıħar, her gün bu waħıta uyanacan. Onnan sona örtünü toparlıyacan, işte işını toparlıyacan ħı **265**. misafir gelecek. Misafırlara meselen tederık görüp yemek çıħaracaksm. **266** Elē günlerde de sebeħten kağarık, gene bu ħamır künde yoğurulacak. Şorba ederık, **267** seħetene güzel

sıcak şorba ederík, yağınnan güzel, büyük bazlama ederík, **268** yağı gor kıymak ederík güzel, omaç ederík, başına geçerík sıkmaç ederík meselen, ee dawarı da sağıarık, yannık yayarık. **269** Yannığı ewelí derílerí, dawarın derísini peklerík, temizlerík dawarın derísini. Bunu da **270** nar ğabığınnan, narın ğabığınnan genní boyarık, buyzdan buyzdan meselen şeyden **271** bağlarık tahtadan bağlarık, yuħarı asarık. Belè yannık yayarık, yannığı yayarık, boşaldırık. O ayrıanı kestírrík, torbıya goruk, **272** çökelek ederík. Ewelí o çökelegí de gerí sıħarık, sıcak ekmekde sıkmaç ederík. **273** Çaydan barabar çok güzel olur yanı bu sebehtene hē, sebehtene. Onnan sona da sıcak ekmeğimiz bízim kebabımızdı sebehtene, yemegımız sıkmaçtan, sıcak ekmek. **274** Çayı da bılmezdí 'elem oturullar ekmek edenín börgíne, **275** herkış bírer sıkmaç alır, yır kıarnı doyrur. Kıziya giden kızuya gider, **276** ota giden ota gider meselen, oduna gideller. Her bırşemiz odundandı, papır patağaz yoħturdu. Bır tas suy kızdırsak ocaħtandı, **277** ee oturırık, aspabı yuruk, elimızden, ocaħtan meselen suy kızdırırık, yoħturdu bunlar şındıkí kimí de. Ee gederík, yabana geder ot getirírık. **278** Onann kerí şorba bularık, bu ayrıanı yaydığımız yannıkdan künde **279** 'eyeller şorba edeller ayrıan şorbası. Yarma döwerík, güzel buğduyu döwerík curunda, **280** bunu güzel yuruk āğ bus kimí, güzel ğazana gor bularık, güzel **281** ayrıan şorbası ederík. Gelíler öteden ayrıan şorbası, soğan öte berí.

282 Şındıkí kimí belè her işler yanı barratlar yoħturdu yemekler barrada gonsunün, künde kiní künde ederík. Yemegí teze teze ederík, **283** yerík, başħa kıalmaz, ħarap olur dökerík kötüse. O bak mı 'edel olan yavuz awratlar **284** bízim kimí. Selle olur çöpten, berdiden selle edeller şelè büyüklíğín. Bu yemegí altına gollar, üstüne ħaparlar. Sínek gelmesín, **285** píssík yemesín, barradımız budu, barradın yeríne. Yerde kıalır, **286** ewín yeríne güzel şelè gollar, genní de büyük şelè, selle díller buna. Sıcaħta ħarap olur, goħar, dökeller bes şındí çayır kimí meselen, **287** şındí çayırda ħarap olmaz yanı goduğumuz hē bozulmaz bes sıcak olınçız bes ettímizi bır kelle yerík, **288** tezze tezze ederík. Övlene edersek aħşama da ederík. Sona övlene, 'elem sebehtene sıcak ekmeğı yedikten kerí **299** bu sıħmaçtan sení tutar, yemezler tā aħşam ekmeğı. Övlene yemek yapmazkı, **300** aħşamdan aħşama yaparık, yaptığımız yemegí tüketmeliyík yanı kıaldığından dökeller.

301 Erkeklerin işi zordu yanı erkekler 'eyellere 'eyip dillerdi, ewın işini tutmazlardı, uşak awıtmazlardı 'eyip dillerdi. **302** Şindi erkekler kaldırıylar uşakları kucaklarında. Çok 'eyipti yanı erkek uşaklar arhasına düşsün de, uşak awıtsın. **303** Ā bu ağılum babasının arhasına gidemez, 'eyip dirdi, oba bağa güler yanı. 'Erkek eşegin heşe supası olmaz'dillerdi. **304** Walla 'Erkek eşegin supası mı olur?' dillerdi. Erkekler uşak kaldırma, **305** 'eyele yardım etme 'eyip bir şedi ezeli. O ğadek işi çalışırlar, odiya gideller meselen ihtiyarlar, gençler zatı yabanıda meselen çüt süreller, **306** iş tutallar yanı. Ewde ihtiyar olanlar da, meselen birez geçkin **307** olanlar odiya birikiller. Odada oturullar. Geliller her bir şey hazır, yıllar, odiya gideller. **308** 'eyel, uşağın içinde erkek oturmaz 'eyip, erkek ayrı 'eyel ayrı. Dillerdi, babamın bir dayısı wardı efendi, dirdi 'Awratların içinde oturmayın, **309** awrat gonusuğunu gonusur yanğılırsız, kele bacım, anam'dersiz sona 'eyip **310** dirdi. Şindi tilvizyona gözlerini dikeyler, erkek 'eyel bir otırıylar. **311** Ewelı bir oturmazlar erkekler ayrı oturur, 'eyeller ayrı oturullar.

312 İşler de işte ekinciler meselen ħarması olur molur, cerceri olur yazın günü, meselen yolması olur, beş on dawarı olur. **313** Bağlı olanlar meselen, büyük tarlası çok olanlar, bağları olur. Toparlar beş on tana ğız toparlallar. Boyun bağ keseceyik, **314** beş altı erkek alır gideller. Erkekler keser, ğızlar da nakılleller 'eyeller, Şeyden saptan nakkal öreller eweli, **315** zembıl yok wele bir şeyler yohtur yanı. Nakkal öreller, o nakkallere keser erkekler üzümü doldurur. **316** Büyük 'eyeller benim kimi oturur tenelerik üzümü, **317** şelê kuru içinde güzel hebbelerini bir geçiye goruk, körlerini bir geçiye goruk, bunu yığarık kömelerik. Tirektör getiriller, alır mahsarıya elgidiller, şey bekmez edeller. **318** Bu bekmezı getiriller bir hafta ewel üfeleller awratlar, **319** oturullar teştlere gollar, çalallar. Birez damızlık alıllar Entep'ten berı şey getiriller, Entep bekmezı getirirler çalınmış. **320** O wahtılarda Suriye'de yohturdu, sarı olur. Bu bekmezı neğadek üfellersen çok güzel, **321** yumşak olur, sarı olur. Bunu da küçük qablara doldurullar, çalallar, kışın günü de getirir şeerde satallar. İlkın meselen bu ğablar heç yoktu, **322** teneke ucuzdu taman tenekelere doldurullar, **323** çalallar, tenekede olurdu. Ee şindik meselen o üzümle kalmadılar, yohtur **324** şindik üzüm 'elem asma ediy meselen ileçle. Hanı o ewelkı üzümle, hanı o ewelkı sarı yağlar? 'ukkelere dodurullar, **325** şelê derelere sıharlar burcak burcak. Yağlar güzel, Neçiyedi kilosu? Dört kağıdadı. Şindi bin kağıda yınmiy yağlar, **326** sadası yoğurt. Ewelkı günler güzeldi, yedigimiz yağdı zeyti

bilmezdík. **327** Nebeti zeyt yoĥtu, asli zeyt yoĥturdu, sarı yağdan. Bütün yannıkta, ewlerımızde yaparık. Babamgilde yüz tene **328** dawar war, ben uşağım, anam belê ğazanan yağı ılıdır, ğazanlara doldurur. **329** Babam kışın günü az az elgídır, Bab' ta satar dört kağıda sewínírk. Dört kağıda satılmış kilosı, sarı yağın kilosı, düzer anam **330** belê. Bunun içine de kül gor, ğazanlara doldurur, şey gelmesín qarınça küle. **331** Kül olduğunda qarınça gelmez, yağlar soğuklamaz. Ağızlarına da deri edeller, deriyi çeker **332** bağlallar, ĥapağı budı. Belê güzel güzel kalonlar, katremízler bunları bilmezdí'elem yoĥturdu, kablar bütün baĥır kabdı. Çayırda gelir, **333** kaleyçiler kaleyler onu kaledekten kerí meslen südü bişiriller, **334** şu ğadeník kül gollar, şu kadeník de saman gollar, bu kabları peklemeye. Yok yok sabunan tel, life yoĥturdu. O ocağın külünnen, **335** bîrez de saman baĥır kaplar berk temiz olur, pek güzel olur, pırıl pırıl eder â belê, kül bekler genníní. Külden yuruk, samannan yuruk. **336** Ele yapallar kímse ne life bılır ne tel bılır ne sabun bu 'eleçler bütün yok. **337** Ewelí meselen bîrez ĥış yaĥarlarmış, çírpí yaĥallar, bu çírpíyi de torbaya gor, **338** saklallar. Bu söde 'eleç yerine bunnan, sabunan yullar. Kül külü suyun içine gollar, onnan asbap yullar yumşak olsun, **339** köpürsün diy, peklenír. Çírpínin külü, buyanın külü bunlar berk köpürtür suyu, **340** yumşak eder, aspap peklensín diy. Bu 'eleçleri bilmezdík. Oçağta ocağa suyu gor yaĥallar, **341** kızdırıllar, ocağa oturruk, ocağta teştlerde yuruk. Tel mel yoĥtur, odun yıgarık, **342** odunun üstüne de elgídır sererík o aspapları. Köğümüzde suy yoĥtur, sona köy oldu Sıcak suy ğazandaĥı pekler. **343** Yabandaĥı, aĥardaĥı soğuk suy beyaz ağ asbabı beklemez. Ocağta yuruk, **344** elde yuruk, elgídır odunun üstüne sererík. Belê yurduk asbapları.

345 Hestelere nederík? Toĥtor moĥtor bilmezzík. Ben doĥturluk ederim uşaklara. Uşağın karnı şişer, gíderím bîrez bu narın kabığını yumşak çekerík, **346** bunu suya gor kaynadırım kaynadırím, içine bîrez un gorum bîrez de zeyt gorum, yoğurrum, uşağın karnına gorum, **347** bîr mışammadan bağlarım. Sebeĥten kağar uşak, çok írĥet olmuş yanı.

348 Döşleri tutulur uşağın, nederím? bîrez ĥamır bîrez duz gorum, o ĥamırı yoğurrum, ona bîrez sarı yağ bîr geçesini ataşta bişírrím, yoĥardan gelen geçe ĥamır

kalır, o hamır yere **349** bírez yağ çallarım. Bunu uşağın döşüne birtene burdan gorum, **350** birtene kuluncundan gorum. Bunu mişammadan bağlarım, sebehten kağarım, uşak ırhet **351** olmuş. Bilmezzık ‘elecí işte bu ‘elecímiz. Bunu benim ecím qarídí, belè yapardı, **352** ben de qaríden örgendím. Şındí gelír ‘eyeller çok yığılır, gelír, künde üç Dört tene gelír. Bírez suy kızdırırım.

353 Meselen tiskínirler ekmek yemez uşaklar, memek emmez, süt emmez, gelíller yanıma. Ben kağarım bírez suy gızdırırım. **354** Onnan sona bírez peryawşanı gorum suya, bír ‘ecer sabınnan yanı yunmamış sabınnan elleríríní yüzleríní yurum ya be ‘ezíní çımdırırım. Be‘ez az bír **355** şeyse elíní, kıçını, yüzünü yurum gídeller, ırhet olullar. Şındíkí wahtta yanı **356** ā şındí tohtor yok mu? Çok gelír yanıma ‘eyeller. Uşaklar gelír bağıriylar; bír çımdık acicak duz gorum, üstüne de **357** bír damla zeyt kızdırırım, uşaklar ırhet olur. Kulağı arğıyanlara belè ederím. **358** Gettím bír tohtura danıştım, atfal tohturu yanı küçük uşak tohtoru. Dedím ‘Ye díktor ben belè belè edíym, zérér war mı?’ Dedí **359** ‘Duz ne carasim warsa öldürür, zeyt de kír mır bırşeyler warsa yumşadır. **360** Get nerden örgendín bunu?’ didí ‘Kím sení örgetí?’. Ben dedím ‘Bením **361** ecím qarídí yanı belè ederdí ben de örgendím.’ Dedí ‘Get belè et, heç bír şey ‘eleç meleç goma, **362** zeyt carasímí öldürür. Kulakta carasím olur, pıslık olur, bu pıslığı zeyt ıslar. **363** O duz da carasim warsa öldürür, tamam’ didí, bu güzel tohturluğun yanı.

364 Walla köğde tarlan warsa, meselen bostanın, bahtcan warsa bírez yorğunluğu war ya. Bunu ekmek íster, bunu döşürme íster, **365** bunu meselen toplama íster. Burda Helep’te gíderík düwennen getírrík, ewde bışırır yışık ırhetík yanı. **366** Köy zor bír şeyler, her awrat sebehtene bundan ewel kağıp ta hamır yoğurma **367** meselen ekmek etme, oturup aspap yuma. Şındík golay oldu köyler gene golay oldu, her şey oldu.

368 Bením babamın emmísígıl ‘Entep’tedí, emmísí gızları ‘Entep’teler. Bením dayım uşakları ‘Entep’teler. **369** Ben bír kaç sene ewwel gettím, İkí kelle gettím bír hafta kıaldım. İncírlí’de şındí aqrebelerímiz gene war. gederík, gelíller bayramlarda. **370** Bír kaç senedír taman yollar güzel, genner gelír bíz gíderík. Bırbırímize gelişímiz, **371** gídışímiz çok güzel ellhemdílilleh. Türkçe bılrík, meselen Türkçe güzel **372** gonusumuz yanı, gíder gelişímiz gennerden yanı. Bes Türkiye burdan yanı pek buranın

acı ceddelerinin çöpü çok oliy be 'ez, **373** oralar pek güzel, hezime geldí, hoşuma geldí yanı. Entep pek güzel. **374** Buranın çarşıları güzeller çok iyi yanı, haralar da bilírsín.

375 Gocanın kıçı kırıldı, bu görümlerim yanıma misafir geliy, gennere yanı bírez kerc ediyim. Kerc ediyim, diym ' **376** Görüm görüm göz daşı, bahtın görümün geliy, ört gazandağı aşí.' Yaní acı bírez gennerden kerc etme kimí yanı **377** belè gennerin canını sıkma kimí. Geri de sona ilkin cannarını sıharım, küstürüm, sona da döner razı ederim genneri yanı hē, **378** bírez sewındırrım, bírez darıldırım. Yalız sewinç olmaz, sada **379** darılma olmaz, bírez belè olsun bírez de belè olsun. Hē, işte gelmişler yanıma ne diyim gennere? Elè oturursam **380** dadı olmaz emme bírez kerc ederim, bírez darıldırım genneri, bírez güldürüm genneri **381** İşte belè sewınıller del mí? Hē, kardaş ewí umut ewí, gelmişler yanı sebımız, kardaşımız díyí, ben de bunları nasıl razı ediyim? **382** İşte belè kerc ediyim kah genneri küstürüm, kah genneri sewındırrım işte waht geçírrík gennerden.

383 Sözler mí? Sabır eden salamat olur, sabır etmeyen malamat olur. Diller 'Sabırdan goruk üzüm olur; goruk bağdan olur çiçek, **384** onnan sona tuwarlak küçük küçük goruk olur, eşki olur. Bunu sabır edersen, gözlersēn **385** üzüm olur şírin olur. Ee söz gelişi de belè yanı, sözlerin de şíriní war, eşkisi war Be'ez gör darıldır be'ez gör de güldürür. Hem güldürüm hem ağladırım, **386** tebetim belè işte. Eh işte geçer gíder meselen, ee bírez adam dayım eşki olmaz **387** dayım da şírin olmaz eşki de şírin de birbirine katarsan yanı bírez yutulur. **388** Ee gözlersen işte bírez eşkiyi şírin edeb ilírsín, gözlemessen şírin olamaz bir şey işte belè. Meselen bir yere gettim, **389** bir acı da Görüdün, datlı da görüdün. Acıyı alıp datlıyı orda goma, **390** datlıyı da al acıyı da al artık hasınnan mabsut olursan. Be'zi neder? Bir yere gíder; acı görür datlı görür, acıyı meselen alır gelir, datlıyı orda gor. **391** Yok olamaz ikisini getir. Be 'ez acısı olur be 'ez datlısı olur, **392** birbirine katarsan ne olur? Güzel, şírin olur yanı. Ee şírinlikten, güzellikten Alla günlerimizi dayım güzel eylesín, güzellik başha yanı. **393** İnsan güler yüze 'elem gelir, ağlar yüze de bir gelir iki gelin usanırsın. **394** Dersin bir dā ne bunu yanna gídiyim ne de bunun yüzünü görüyüm. Güler yüzden usanılmaz, ağlar yüzden usanılar, darılıllar meselen küseller meselen olmaz. **395** İşte be 'ez de belè şírin oliy, be 'ez de eşki olursa zèrelí yok geçer gor gíder.

396 Babaları bîr tene, genner hec îskender de kûrt dağında. Ewelî kardaşı bîr ğız almış getmiş, bunlar da gorĥusunnan **397** kaçmış kûrt dağına getmiş. Orda bîr tek bîr ewler. Hē, kardaşı ğız kaçırmiş, görümümün herîfî de **398** kardaşı ğız kaçırđı ya gorĥusunnan köĝü, memleketî kuwarmış, kûrt dağına getmiş. Kûrt dağına getmiş kimsiyî bilmiylêr, qarîplêr, **399** bu görümüm kûrtçe bilmem diy, aĝlarım yabanlar da diy. Ee dört tene altı tana ğızı oldu, altı ğız olduĥtan kerî ğızlar **400** büyük olur olmaz dayıların yanna salar. Gorĥar qarîp köyde **401** namısına gorĥar, ğızlar bîze gelir, gocanın yanna. Dayıların yanda büyüdülêr, **402** dayıları baĥtı gennere, qaraltı alır, işleller burda dayıların yanında. Eh gedeller babasıĝile burdan köyden **403** gider, düĝünçü düşeller, mekîniye biner dayısının yanına indirîller. **404** Bazarlık dayısının yanda olur, düĝün genner düĝün edeller, gelir dayısının yanından alır, gider gelin edeller. Hē, bunu bibîsî oĝluna **405** werdî bîr tene de war o da bacısı gene belê geldî, gene misafir geldî, üç gün yanımızda misafir geldî. ‘eyeller gelir yanımızda çalar oynallar şendîkler, **406** ‘eyeller. Dawıl olûr, ‘elem bütün misafir olur, gelir. Geder sekeller **407** sekeller, gece gelir gelin yanda oynallar. Gelin misafir yanımızda, **408** dayısının yanda misafir. Ee üç dört gün dawıl çalallar, bîr hafta dawıl çalallar, **409** yemek eder bu ‘elê, kurban boĝuzlâr. Hal hal del awratlar, dâ gerî de gider halaydan da tutar bîrez de seker gelîller, keyften de qalmazlar daha. **410** Ekmek eder sebeĥten, misafirler meselen Gîdrîşî meselen bîz alacaĝık, **411** ötekî köyü o alacaĝ, ötekî köyü. Bîr gün ewel düĝün sebî dêwet eder, yemek eder, köyü dêwet eder. ‘ĥayyo ben düĝün edecem **412** sen ha köyü aliysin?’ Yanı misafir götüriy, **413** aliy yanı yemek eder, yatırır, oturdur. Hē, o köyün misafirını düĝün sebî eder, köyü teklîf eder. Ya o derkî ben gîdrîşî alırım, **414** yemekliyecek, yatıracaĝ yanda. O dîr meselen ben Dudenî alacam, o dîr ben Şuwerînî alacam, o dîr ben Beĥwertiyî **415** alacam. Hē, köylerden her yerden ‘eyel gelir, **416** şendîk gelir, düĝüne gelîller. Ee bu herkiş derkî ben filan köyü alacam meselen, o köyü gelinçîz bu ew sebî qarşılar, dawıl dower wîra wîra. **417** ‘eyeller zılĝıt çalarak urĝu sıra, öĝnüklerden, yaĝlıklardan, oynıyarak getirîr bu ewe dîĥallar. Bunlar bîrez burda oturduĥtan sona qaĝar **418** aptallar gelir genî halaya alır geder yanı misafir ewînî bîlmek uçun **419** ilkin bura getirîller. Onnan sona dawıl gelir, zılĝıt çalarak, ‘eyeller oynıyarak halaya alır gideller gennerî. Orda sekeller, oynallar aĥşam **420** olur dawıldan bura gelir. Ee bu ew sebî bunlara yemek edecek, **421** öĝlen iftar edecek, öĝlen yemegi edecek, aĥşam edecek. Kurbanlar boĝızlanır, gidelller şeyden heriseler gelir, **422** yiyeceklêr

gelir, arahı ister kimı arahı içer, gece bır kıyamat gopar. **423** Mısafir ewı de rezıl olur yanı, golay del yanı mısafir almak düğüne. **424** Ee meze edeller geceliğın, salata edeller, kebab edeller, uyğudan kağar bunlar kafasını dolduracak, arahı içecekler. Ew sebı gennerden perişan olur, bız arahı ienı almazlık. **425** Bız mısafirı ağır mısafirilar, arahı içmeyen yanı onları getirrik. **426** Gedeller meselen o urbanı boğızlarık, bişirrik mısafirilara. Onnan kerı dawıl gelir tum tum çalar bu mısafiriları uyarır. **427** Mısafirilar kağar, iftarını eder, dawıl geri gelir, alır geder. Onnan sona işte bu ew **428** sebı bu işını bitirdikten kerı iftardan sona öğlen, öğlennen sona aħşam war işte işlerik. **429** Bır hafta ‘elem dawılda, halayda sekeller, bır hafta mısafir derdı ekersın. Geri gece diller mısafirilar göğnümüz şunu **430** istiy, ew sebı yok diyemez. Benım ew se bımım mitora biner, **431** ta ‘Ezez’ e gideller, ordan herise getiriller, oradan meselen yiyecekler getiriller, fıstıklar gelir, **432** kırebelər gelir mısafiriları razı edeceyik. Mısafir heşe diyini bır şey almaz aptal kimı, bır yere gedersen ne görürsen onu söylersın del mı? **433** Şura geldın güzel gördün meselen, ‘elem gördün, gider dırsın kı walla gettiğım yerde şelē şelē war.

Bırısı dımış kı ‘Ben yawızım’ dımışler ‘Yok sen yawız delsın, filan **434** yerde bır awrat war o yawız.’ Dımış ‘He olamaz, bennen yawız yoħtur.’ **435** Dımışler ‘Yerı bin gedek’ Atlara binmişler Suriye’den Türkiye’ e getmişler. **436** Getmişler herif yoħtur awrat ‘Ehlen wa sehlen ħoş geldiz, safa geldiz’ arşılamış, ewe getirmış almış mısafiriların atlarını, **437** bağıyacak yerler war bağlamış, atların yemini gomuş, **438** ‘eyellere yemegi etmiş yanı diym heriflere. Yedirdikten kerı yatırmış, sebeħtene akmışler bunlar gene iftarlarını gomuş, **439** yemeklerini yanı, mallarının yemegini suyunu gomuş goduktan kerı, bindikten kerı dımış gelinçi **440** ‘Ehlen wa sehelen aslanlarım, yatıni da yatın kedilerim yatın, **441** yollıni da gedın şuerler gedın’ dımış. Şuerler yanı bır yere giden ne görürsen onu söyle yanı.

Bunlar epey getikten kerı dımışler **442** ‘Yaw bu awrat bize gelinçi aslanlarım, yatıni kedilerim, yollıni **443** şuerlerim didi. Bız bunu anlamadı, dön bunnan anlıya da gidek.’ Dönmüşler, dımışler ‘Anamsın sen bizi yanı ehlen wa sehlenen aslanlarım arşıladın, **444** yatıni kedı ettin bizi, dönünü şuer ettin bunun **445** esbebini söyle bize?’ Dımış ‘Hē, mısafir gelinçi aslan heyetinde gelir yanı heybetli gelir, her adam yola ıħıp da ehlen wa sehlen mısafiri **446** ewe istikbel edip alamaz, yatıni da elini

goltuğuna gor, **447** mısafir ewínin muruetíní gözler yeríní serede mısafir yatar kedí kimí, gedínçi de gedín şu'ërlerím yanı ne gördiz bením **448** yanımda gedín onu söyleyin. Şu'ër kimí yanı meselen işte gedín söyleyin. Hē, bu gíder işte ne gördüse gíder onu söyler.' **449** Dímışler 'Hıı walla bu awrat yawız, bu awrat aslan bu dorğu yanı. Ee bîr adam díy **450** 'Bení bîr adam teklíf etti, teklíf etti dört teneyík. Aldı gettí bízí, hawışı bōl, **451** ağaçlar içindē yanı bellí adam, halı da iyí adam. Bízí oturttu, üçtene ğızı war bîr de awradı war' díy. 'içerí gírır bağıırır, **452** çığıırır yuħarı çıħar, gelír gözlerík gözlerík yemek gelmez. Gözlerík, gírır pat küt wırır da gennerí len beklerík gelmez' díy. **453** Bu adam da dídí díy 'Bağ 'eyip olur burdan kağarsayız, **454** ben gídiym sız bení gözleyín.', 'Gettí üç tene mí? dört teneyík her bîrímize bîr faruç, tawık getírmış, bışmış tawık, salatası barabar, **455** ekmeğı barabar, ayrıanı barabar, dedí 'Şu senín ħisten, şu senín ħisten, şu şunun ħistesí. **456** Bağ yedíyzse yeyin, yemedizse 'eyib olur bunu alın, barabar elgídín. Ben bunu alıp **457** tenekenín içine dōkecem' Awradınan anasına ken ediy yanı. War awratlar erkeğín **458** yüzünü ağardamıyan, awratlar war. Çok herifler buyur edíp ewe mısafir getíremez, **459** yanı yüzünü ağartmaz, getíremez ya. Her işler war bu dünyede yawrım.

460 Dídí 'Çok yaşıyan mı bîlír çok gezen mí bîlír?' Çok yaşıyan ewinde yaşırsa yabanıyı gezmezse ne bîlír? heç bîr şey bîlmez, **461** çok gezen de her şeyí görür. Dímış sēn çok yaşamışsın, dídí bîr odiya oturursan, **462** gírırsen kenarda otur, bîr şey bîlırsen dídí cor bîlırsen başıyı kaldırma yanı gücün yetmedíğı daşı kaldırma, bîr şey bîlmessen kaldırma başıyı, **463** söyleme sení bîr şey bellesínler, kenarda oturma sení bîr adam bellesínler. **464** Coru bîlmessen, gonusımıyı üsküt ol heç olmassa sení bîr adam bellesínler, **465** bîr şey bîlmen de pat küt gonusırsan sení bîr şay saymazlar ya. Ağlıyanın ewelí díller sení bîr tene ağladıysa yanına dayım get. **466** O sení ağladan sona göldürür. İlkín güldüren sení sona ağladır, **467** hası iyí? İlkín ağladan iyí ağladanın yanna get dayım, güldürennen yırak get.

468 Bırısı gezmíye çıkmış, gezdíğı yerde baķmış bîr şey yatıy. ' 'ecap bu ney?' dímış, kaçmış bunun üstüne heşe binmiş, **469** biner binmez bu dewe kaçmış bu inemiy, gorħıy, gediş bu dewe, abū baķmışħı bîr hecí lelek **470** uçuyı yuħarda, kuş ötiy. Kuşa diykí 'Leyleko leyleko, gídersín bízim diyara, gonarsın bízim duwara, baħarsın başında

sarığı war, **471** sırtında ‘ebísí war o benim babam. Dersín kí hesso binmiş bîr kanatsız ata, gidiy kızıl kıyamata wāḥ waḥ wāḥ’ dímış.

472 Ölüm günnerí yaklaşmış ihtiyar olmuş yanı bîr adamın, dímış ‘Oğlum gel, ölmíye ölecem sağa bîr wasyat Edim’ dímış. ‘Bîr wasyat edím de dímış’**473**. ‘Et baba’ dímış. Dímış ‘Oğlum bēn fiḥarayım, sen de fiḥaranın **474** oğlusun yanı, senín de üç bacın war. İlk wasıyatım oğlum awradına sır verme, sıríní awrada verme ilk wasyetím, **475** ikinci wasıyetím de demış oğlum zengíne ğız verme. Zengín zengínen iner **476** kağar, fiḥara fiḥaradan iner kağar, zengín fiḥaranın ḥalınan ne bîlír bîlmez bîrde kalemnen yanı şu meselen kadı olmuş, **477** meselen mihemí olmuş bunlar da herkiş tengíní bîlír yanı. fiḥaranın ḥalınnan ne Bîlír? Buna ğız verme’ dímış. Gün gelmiş gün getmiş, babası ölmüş. **478** Öldükten kerí kaçmış tersíne işlemiş bütün. **479** Oğlan dímış ‘Hele bu babamın bu corları, bu wasyetí ne uçun bağa? Ben bunu tersíne Döncem’

480 Kaçmış bîrísíní bîr fiḥarıya wermiş, bîrísíní de bîr ‘Arap zengíne wermiş, bîrísíní de kaçmış bîr kadıya wermiş. **481** Ee bunlar werdíkten kerí kaçmış bunları sinamıya dönmüş. Kadının bîr dewesí warmış, bu dewíyí getirmiş bîr yere amnata saklamış. **482** Dímış ‘Bunu kímseye söylemen bu amanat yanızda saklı kalsın.’ **483** Bunu sakladıktan kerí getmiş bîr dewenín kıçını getirmiş, gelmiş, awrada dímış ‘Awrat şu dewenín kıçını bişír.’ **484** ‘Abū bu hardan?’ dímış. Dímış ‘Amān, Alla kímseyí şaşırmasın awrat’dímış. ‘bízim **485** eniştenín dewesíní getirdím, boğuzladım, sattım bîrez ḥaşlık ettím.’ Awrat da **486** benim kimí heşe çenesízmış gır gır...’ söz söylemíye başlamış. ‘Ğız awrat kurbanım, heyrením, ğız yanıldım, **487** ğız şaşdım, oldū, bittí şunu bişír.’ Awrat söliy. El muhum dídí ‘Anladım babamın wesyetíní.’

488 Kaḥtı gettí o zengínin gettí ḥarḥar şeyín bu kadının yanna gettí. Kadı geziy şeyín etíní geziy dewesíní gezdí **489** bulamadı, köğün dört tarafını gezdí bulamadı. Bîr kâriye dídí ‘Hele şu gonşulara gır çık da hele belkí şu dewenín etínin eseríní bulursun.’ **490** Geldí ‘Selem ‘eleykum, ‘eleykum selem’ dídí ‘Kele yawrum boyun ne **491** Bişírdín? walla ben acım.’ dídí. ‘İi dezze, üsküt ol ne söliym sağa’ dídí. ‘Ne war ğızım dídí?’ Dídí ‘Bízim heríf sen **492** gidersín eniştesínin dewesíní getirírsín, boğızlarsın, ā kıçını da getirdí bişírdím’ dídí. **493** Kârí ‘İi ğızım her şey olur, dídí zêrêlî yok olmuş olmuş.

Getir bîrez de **494** şunnan da ben de yíyım heyriye' didí. Getirdí qarí yedí, hē, dewenín etí. Bu қағар neyse, geder қадının yanna dír **495** 'Deweyin etíní buldum' 'Harda buldun?' Dír 'Walla қayningilde buldum.' 'Díme!' dír Dír 'Walla, a bu awradıyın қардаşıғilde buldum etí.' **496** 'Tamam mı?' 'Tamam etíní de yedím' dír. 'Awrat da baға söledí **497** yerlí yerinde' dír. Ee nasıl edek? Salın gelsín. Saldılar, topladılar böyük adamları. Dídí **498** 'Һayyo, sen benim dewemí boғızlamısın?' Dídí 'kím dídí?' Dídí 'Walla etíní de yemış filan qarí.' Dídí 'Ee bunun sonu ne olacaқ?' **499** Dídí 'Sonu bîr dewemín yamacına kırһ tana dewe getirírsín.' Estek, köstek, ikí **500** olsun, beş olsun, üç olsun heç қабíl etmedí. **501** Dídí 'Şahít olun míllet hepsí şahítlar bîr dewíye kırһ dewe olur mu?' Dídí 'Benkí belè boғızlamıyadı, bîr dewíye қırıһ ístiyim şahít olun.' **502** Қаһtı gettí, zengínin yanna 'arabın yanna. Selem, 'eleykum selem, oturdu. Dídí 'Yaw' dídí. Hē, bes awrat giriy, қıһıyı, **503** қардаşı geldí, díy 'Bîr yemek denіşrek uşaқların dayısı **504** gelmíş'díyí. Heríf díy 'Olamaz uşaқларımın daysı yanıma mısafır gelmíş' díy. 'Olamaz get kundekí yemeğı et'díy **505** Awrat ikí üç kelle geldí, çıktı heríften bîr şey çıқmadı. **506** Kötüden ne çıһar? Kötüden bîr şey çıқmaz. Gettí awrat bîrez burğul aşı ettí, қардаşıна getirdí, yedírdí, yattí, sebeһeten gidíy. **507** Dídí 'Eníšte dünden berí yanıydayım ne dídínkí һeyr ínşalla ne dídí níye geldín ne dídín níye gidiyn ne dídín ne war, bîr şey **508** sormadín bennen' dídí. Dídí 'Ne war?' **509** Dídí 'Başıma belè belè iş geldí'dídí. Dídí 'Wallahi bîr sekem war ístíysen boғızliym ye get, ístíysen al get.' Dídí **510** 'Kırқ dewenín yamacına baға bîr seke mí weriysín buғadek zengínligínnen!'

511 Қаһtı, gettí o fıһaranın yanna, fıһaranın yanna gettí, dalmış düşüniy. Dídí 'Ne war bu gelіşín һeғír ínşalla níye geldín ne war ne yok?' Dídí **512** 'Ne söliym saға başıma belè belè iş geldí, yankıldım enístemín dewesíní boғuzladım, yamacına kırһ dewe ístiy. **513** Ben bîr adamım fıһarayım, kırһ dewíyí getíre bílím mí genne?' **514** Dídí 'yоқ, golay'dídí. 'Ne war golay?' 'Buna һam çekme, sabır et kırһ tana dewe getirírm saға'dídí. fıһara bîr şeysí **515** yoһtur bîr dewesí war damın ardında. Damın ardında geçtí, **516** dewíyí boғızladı, teklif ettí. Her míllette bîr zengín, her mílletten bîr zengín seçtí, kırһ tana adam de'wet ettí. Bu awrat aslan kimí bunu bіşirdí daşırdı, **517** sıfırıyí getirdí, açtı, yemeğı daşıdı. Dídí 'Ye ceme'a bende bîr cor war, söliym mí? **518** Sölemiyim mí?' 'Söle' dídíler. Dídí 'Bením şu uşaқların **519** dayısının başına belè belè

iş gelmiş, bunu bîr adammî kaldırır, 'eşret mî, mîllet mî kaldırır?' Dídiler 'Golay, **520** herkiş dídî benen bîr tene, benen bîr tene.' Kırh adam. Heríf dídî 'Bunların her bîrínin üstünde bîrer de çuwal boş ísterím' dídî. **521** Dídiler 'Dewíyí weren yamacına bîr çuwal vermez mî?' her kiş te bîr çuwal **522** attı. Kimí azabının elíne werdí, kimí de oğlunun elíne werdí, **523** kimí genní getírdí. kırh tana dewe getírdí, toparladılar bu fiḥaranın yanna. Bu herf toparladı, geldí 'arabın yanna. Dídî 'Eníšte sen bağa bîr dewe **524** werecektín, seke werecektín sözyidemísín döndün mü?' Dídî 'Yok, bu senín kırbanın ístíysen al get' Dídî 'Getír' Boyunna **525** bîr yural daḥtı, onu da dewelerín içíne kattı. **526** Geldí bu maḥfarın yanı herífin kıadının olduğu yere, saldı mîḥtar gelsín, wekíl gelsín, filan gelsín, bu adamları bütün toparladı bu şahıtları. **527** 'Gelín baḥın ā benen bîr dewenín yeríne kırh tana ístedí, kırhını da getírdím' dídî. Çıkdı saydı hı kırh tana dewe. Dídî **528** 'Gídín dewesíní de saklı getírín ā cıklı da dewen. **529** Ben babamın wesyetíní yeríne getírmek uçun bunu ettím, ben senín deweyí boğızlamadım. Awradı mı sinadım, sení sinadım, 'arabı sinadım, **530** fiḥarayı sinadım. filen de fiḥara zengíne **531** tay olamaz yanı yoldaş olamaz.' Hē, fiḥara fiḥara, zengín zengín. Zengín cebíní bilir, fiḥara gendí genní bılır. zengín cebínen kıurulur, **532** sewínír parasınan fiḥara da nefsinen kıurulur. **533** fiḥara emme nefsí olmalı fiḥara, zengín de cebínín zengíní bağa ney. Dídî 'Ben babamın eḥtíní yeríne getírdím yanı sözünü yeríne getírdím, awradımı da bıldím zengíní de **534** Bıldím. yalla қаḥ' dídî. O 'araba da dídî **535** 'Bu sekíye de on aşrı ḥasa getir.' Dídî 'Bu ḥasa ne uçun?' Dídî 'O zengín bağa bîr seke hedíye etti, ben de **536** genne bîr kefin elgídiyim, ölürse kefin parası buna.' Ona bîr kefin aldırdı, **537** 'bunların da bütün yükünü dolduracaḥsın' Aman zaman... Dídî 'Aman zaman yok, ben kırh tana dewe getírdím sen yükünü dolduramaz mısın?' **538** Dídî 'Doldurrum.' Kimíní ḥurma doldurdu, **539** kimíní üzüm doldurdu, kimín mecmek doldurdu elmuhum herkeşin yükünü doldurdu, aldı gettí daḡıttı.

540 Bíz fiḥarayık yanı, oğlum şey işler battarıye işler, kahrabacı işler. қаḥtıқ genne bîr duwen aldık, díwen aldık paramız çıḥışmadı. **541** Bízím ew se 'bı dídí kí 'Қақ, emíngíl zengín, sení ora alıym, gídíym' dídî. Ben dídíym 'Niye ben gídím sen get.' **542** Dídî 'Sen getmezsen ben alamam, қаḥ sení alıym gídíym' dídî.

543 Gettík ora walla ulaştık, a bu wahtılar kimí gün aşmadan bírez ewwel. Bením bír emmím war, bír tek bír ğızı war, ihtiyar olmuş artık. **544** Bahtı oturiy ħarman yerinde, bíz geldík yawāş yawāş geldí. ‘Selem, ‘eleykum Selem..’ Dídí **545** ‘Mubarak olsun’ dídí. Ben de düwení unuttum. Dídím ‘Emmí neye muberek díyísín?’ **546** Dídí ‘Duydum ħı oĝlıya bír díwen almızsın’dídí. Dídím ‘Hē’ Dídí ‘Adamın birínin benim kimí ölüm günneri **547** yaklaşmış, elinde ‘umur kalmamış yanı siltat elinen getmiş’dídí. Dímış kí kardaşıĝıle **548** ‘Muħammedín dayısı gelmiş, bír yemek denişín.’ Kardaşıĝıl söliy, dídí **549** ‘Adamın birísí bír yemek deyişín.’ Walla kıllet o yannan olmamış. Bírez durmuş, dímış ‘Muħammedín dayısı gelmiş, kaĝın bír **550** yemek deyişín, yemek edin yanı.’ Walla kaħmışlar, wacibe yanı şeye kaħmışlar, yemek etmişler, ettikten kerí. Dídí **551** ‘Zamanında benim kimí adamın elinde ‘umur kalmamış, **552** ölüm günneri yaklaşmış, yanı zenginlikten fiħaralıktan bír şey elinde kalmamış, ne zenginlik ne fiħaralık.’ Yanı ne kímseye **553** cibínde kinenen bír şey werebíliy ne kímmeden bír şey istíyebíliy. Hē, Walla burda söyler söylemez, oĝlan kahtı mitora bindí gettí. **554** Geder getmez, genner dídiler kí ‘Emmí ğızı saĝa ne ĝadek para gerek?’ **555** Annattı goca gennere cordan annattı, söylemedí, meseleden annattı gennere. Walla gettíler **556** getírdíler şeyí altını, getírinçíz. On beş bin getírdíler, bu yeter mí?’ ‘Ben dídím walla baĝa bu yetmez.’ Dídí ‘Altın war.’ Dídím ‘altın da para, **557** altın da satılır para olur.’ Walla gettíler altını da toparladılar getírdíler, **558** geldíler, cebíme godum. Goduktan kerí dídí ‘Adamın birísí işte benim kimí wahtı ölüm **559** günneri yaklaşmış...’ dídí, kahtı bu meseleyí söledí. Bu babası taman bayahtana dídím **560** wesyet etmiş yanı babasına. Dídí ‘Zengínen zengín bílir, fiħaradan...’ yanı bayaħ kı söledíĝím meseleyí söledí. Onlara söyler **561** söylemez, genner gennere kahtılar. Yanı beéz dír zengínen isteme bír şey çıkmaz, **562** fiħarıya duyur genní genne duramaz. Sen fiħarasın ben de fiħarayım, **563** ben dírsem ‘Ben de şu yoħtur...’ Sen yanınnan ístemededen werírsín, duramazsın. Zengínnen de íste bír şey çıkmaz, fiħaradan fiħara anlaşır zengínnen de **564** zengín anlaşır, duramaz. beéz adam dan da ístemededen bír şey çıkmaz genínnen. **565** Emme yüreginde ħererret de olanda. Yanında warsa söylemeden, ístemededen duyar duymaz gendí yanınnan werír.

566 Dírdí ‘Sen acı bol kal hā’ dírdí, ben dírdím ‘Bení karacak kayın babam,

ehletimín yanda kesecek, söyliyecek. **567** Ben hayla bol qalacam?’ işte ben darılacam. ‘Yok gızım yok, sona ke f olur hele sen ilkin bol qal, **568** hele darılma’dır, ‘Sonunda ben sana söylerim.’ Walla kendî söyler, emmilerim başlarını aşağı düşer. Hımar dídigin heşe burdan ‘eyib olmasın yanı eşek, ister günüz ye, **569** ister gece yanı, hawaq yersen ye. Ee burda **570** ben ne olurum gencim de yanı, utanırım berk sıhılır utanırım. Dır sona kefi çıhar, hele durun. **571** Diller ‘Bêlê mí yaw? Gözüme baħallar. ‘Neler söliym size neler.’ **572** ‘Îm ‘ebdo, im kelho, kağın da ewlerine baħın, kağın çiçeklerine baħın, kağın işine baħın. slanım dır kağın da **573** ewlerine baħın aslanı gelinim aslan’ dır. Hem kararım hem sewerim. **574** Pípírím salatası etmiş, pípírímí dorğamış. Pípírímín üç çatal kökü olur, bunu yımış, genzine durmuş. Bır waħıt sesı tutulmuş, bu goca konuşamadı işeretten konuşur diy. **575** Bu pípírímín çatal gelmiş, genzinede durmuş, boğazında kitlenmış. **576** Bürgün ‘Yola gidiym, sesim kesıldı, cor edemiym, nefesim çıkmıy, ansırdım. **577** Ansırır ansırmaz keke yawrım üç şey burnumdan gelmesin mí’ diy. Dídım ‘Elhemdullê kurtuldum.’ diy.

578 Bildır bır goynumuz war keke yı diyk haywan yemiy, genç keke niye yemiy bu haywan.? Şelê ediyk bêlê ediyk bu goyun yemiy. Hesen dídı ‘Ana bu goyunda ille bır şey war’ **579** Hesen gettı baħtı ħıne şu şuranın damağı olmaz mı? **580** Ora leymunun şeyı ‘aslanmış, leymun yıllar kabığı atmazlar mı? Leymunun şeyı haywanın burasına kıstalanmış, **581** keke çıhardı ħıne haywan acınnan ter ölmüş, saman yanaşıp da yemesin mı? **582** Şurdan şurdan â şu ikı şeyın arasında sıhışmış kalmış haywan ediy ediy yemiy. Hesen gettı baħtı baħtı ‘Ğız ana boğazında bır şey war’, **583** elını uzattı çıharttı ħıne şey leymun ħabığı. Walla buna kım inanır.

584 Awradın uşadı olmazmış, ikı awrat yolda gettigi yolda, birbirne dert yaniylarmış. Awrat diy ‘Walla uşagım olmadı yanı.’ **585** Diy ‘Ğız acı yabanda yayıladın’ Awrat yoldaşı gennin. Diy dı ‘Wallā yabanda da Yayıldım içerde de yayıldım. Yanı wallā olmadı’ diy diy. **586** ‘Fılan ‘elecı etmedin mı?’ diy dı ‘Wallā bır şey gomadım olmiy’ diy. **587** Hē, epey gettikten kerı, döner kine kayın babam arħaları sura gidiy. **588** ‘Abō ‘emmō, hawaqtan arħamdasın?’ Dımış ‘Wallā gızım ilk delloride arħandayım.’ İlkın bırez türkü söylemişler dellori dellori türkü söylemişler. **589** onnan kerı

de dert yanmışlar uşağı olmiy. Yabanda **590** yıyıldım demesine sebep, başħa herife yanı gettin mı? Herifinnen olmiy belki diye işte awrat bel söliyer bîrbîrne söliy, diy **591** ‘Yabanda yayıladın’ Kayın babam da dönerkine arħasında. **592** İşte diy ‘Abō ‘emmō, ne waħtan arħamdasin?’ Dîmiş ‘Wallā ğızım ilk delloriden berî arħandayım, hepsini de duydum’ dîmiş.

593 Bîr adam welî bîr adam, çok tekwa adamiş yanı. Bunu da çok sewellermiş yanı, herkîş dîrmîş ‘Bu adamı bîr yemek edinçi dew ‘et edek dew ‘et edek.’ **594** Bunu dew ‘et edellermiş, herħal da bîlîr ya gettîġi yerlerî. Yanı **595** şîndî meselen kaç ewe gidiysen ille bîlîrsîn yanı ġirdîġin, çıktıġın yerî, yanı bîlmez mîsîn? Bîlîrsîn. Hē, ikî loħma alırmîş, üç loħma alırmîş, yemezmiş. Bu herîf gelîrmîş, **596** bu ewîn sebî bîr ewîn bu adam dîrmîş **597** ‘Bu adamı her yerde teklîf ediyler. Bu kî üç loħma aliy yemiy, bunu niye teklîf ediyler?’ Hē, yaw bîz yîyik yîyik doymiyķ, bu ikî loħma aliy, **598** üç loħma aliy çekîliy’ Dîmiş ‘Walla ilise, sen de dew‘et et bîr şey yemiyse **599** yanı sen de çıġır bu adamı yîsîn.’ Bu adam gelmiş, teklîf etmiş yanı yemek etmişler **600** olannan adamı teklîf etmiş. Yîmîş yîmîş doymiy, ğız buna deh düşmüş. **601** Bu adam yîyîp de, doyup sıfıryı kaldırdıħtan kerî. Ğız babasına dîmiş ‘Baba sen baġa dîdîn bu adam ikî **602** loħma üç loħma, bu adam çok yedî baħiyim.’ Dîr ‘Walla ğızım ben de bîlmedîm şîndî **603** bunu bîr suwel edecem ben bu adama ne uçun belê oldu gennen barabar!’ Hē, walla yîyîp kaldırdıħtan kerî dîmiş ‘Ėusura bakma yanı sennen bîr sorġu soracam?’ Dîmiş ‘Söġle’ **604** dîmiş ‘Ben kaç yerde teklîfte sennen barabarım, **605** ya ikî loħma alıyn, ya üç loħma alıyn. İnşalla yemegîmî beyendîn, **606** iyî yedîn, hezîne geldî?’ dîr yanı genne. Dîr ‘Oġlum orda her adamın loħması yînmez, be‘ez adamın, gözü dar adamın loħmasının adama zêrerî olur. **607** Gözü bol adamın yemegînî yedîķçe, cîsmîne şîfe olur. Ben senîn **608** her loħmanda bîr şîfe gördüm onun uçun çok yedîm. Yemegîn ne ‘met yanı güzelî kötüsü olmaz yanı yağlısı olur meselen, yağsızsı olur yanı bes iş orda del iş göġnü, **609** gözü bol adamın ekmegînî yemek uçun’ dîr. ‘Ben senîn her **610** loħmanda bîr şîfe gördüm onun uçun da senîn yemegîyî çok yîdîm.’ O adam da orda sewînmîş, ğızına dîmiş **611** ‘Ėızım bu adam sordum belê belê’ diy. Dîdî ‘Elħemdîlle **612** şükür yanı bu adam ne ġadek iyîmiş te bîzîm gözümüzün bol olduġunu bîlmîş.’ Ee diy bu adam welî bîr adam yanı, **613** bîlmîş gennerîn gönü, gözü bol. Şîndî ġidersîn bîr yere yemegî çok, **614** güzel olur loħmanı sayar be‘ezî adam, yîyemezsin onun ekmegînî.

Emme be'ezí yere gídersín, yemeği meselen yanı yağlı del, **615** zífırlı del meselen ne olursa hezîne lezet werír ne uçun gönü, gözü bol adamın ekmeği **616** sağa lezet werír. Ísterse kúrbán boğızla, ehlen wa sehlen, güzel dilden bení karşıla. Ístersen bağa bîr loğma soğan indír, bîr parça soğan indír. **617** Bîr adam bîr yere mısafır gídellermiş, gelír söleller bu adam çok zengín, **618** oda sebí, kehwe sebí, gönü gözü bol filan 'elen. Bîr welí adamın bîrísí bîr gün dímış kí **619** 'Ben buna mısafır olacam. Bunu çok bu ğadek öwiler, ben bildíğim adam buğadek öwílecek adam del.' 'ebesíní geyí yanı şelè kötü geyí, **620** gediý, döyi kapıyı. 'Buyur, geç ne war?' dír. Dír **621** 'Heç acı bîrez mısafırım oturacam.' 'Geç otur şura' dír, odasının bîr geçesine oturdur. Dír 'Ben acım, yemek ístíým' dír. **622** 'Getír' dír awrada, dír 'Getírín bîr soğanın, bîr parça ekmek.' **623** Bîr soğan getiríller, bîr parça ekmek getiríller. Bu soğanı yere wírír kırar, **624** ekmeği de dürüm eder yír, gíder. Bîr kaç gün sona bîr güzel dağım geyêr, güzel şeyden gelír, sansalattan gelír yanı. Gelír 'Ehlên wa sehlên, hoş geldín, safa geldín...' **625** ewe alíllâr, bîr de kúrbán boğızlallar. İyí íhtıram edeller yanı, **626** çok hízmet edeller genne. Yemeği indírdíkten kerí dağımın ucunan tutar 'Ye asbabım yí' dír. Díller 'Bu ne cor?' Dír 'Síz oğlum benim asbabıma **627** ettíz bu yemeği, bağa etmedíz. 'Yaw nasıl asbaba ettík?' Dír 'Ben **628** ewelgün bîr kötü 'ebeden geldím, bîr parça ekmekten bîr soğan werdiyz, soğanı da yere wırdım, kırdım, **629** yedím de gettím. Bağa bu sefer kúrbán boğızladiyz, asbabıma boğızladiyz bunu bağa boğızlamadiyz. Etmeyín bî hıatra belè' dír, **630** asbabını tutar, síníye şey eder 'Yí asbabım yí' dír. **631** Yemez, kağar gor gíder. Her adamın yemeği yenmez, **632** her adamın meselen hıatríní, kıymatı, fıharanın kıymatını zengín adam her adam, be'ezí bılír, werír yanı be'zı de heç bılmez. **633** 'ecep bîr fıhara gelsín bu níye geldi? be'zı de yüzünü sallar, gorğar kí parıya geldi. **634** Be'ezí de bu fıhara diy daha fázla bıl'ekís dā çok hízmet eder genne del mí? íşte belè bízım adamlarımız şındıkí.

635 Bením bîr kayın babam wardı, ísterdí bîr ekmeğíní bîr elden yísín, çok gönü gözü boldu. Díwenímíz war dolu, cebí şeker dolu, sağız dolu, **636** gördüğü yerde köğün 'ecenlerínín bütün dedesídí, dağdır. Doldurruk doldurruk, boşaldırık. Ā bíz bu duwení doldurruk, buyzdan gelen doldurur gíder, **637** oyızdan gelen doldurur gelír, **638** bîr şey sebí olmadık. Yalanyetene bîr bastalar duwen sebí oldu, bíz mağazıyı boşalttık oturduk. Elhemdílle orda buluruk ínşalla.

639 Bu günlerin birisinde bunun yanına bir misafir gelmiş. Kayın babamın yanna bir misafir gelmiş, usulladan kağar diy, **640** büyük bir deynegí war diy, ses etmez diy. Tawıkların kıçına wırır wırmaz tawıklar düşer, boğızlar, sesiz atar diy, gelir misafirlerin yanna. **641** Kaynanam olcağı da çok bir misafir se bímış, güzel yemegini eder eder diy, **642** yüzünü ağardır yanı gocanın, onun uçun göz boluğu edermiş. Ben gettim **643** uşağım yanlarına yanı, ben ne yemek bilirim on dört yaşında gettim, yemek mímek bilmem. Bir gün babam gelmiş, kayın baba wırdı iki ħoruzu boğızladı kuwardı getti ħawıšta. **644** Genner de bızden ayrıldılar, ben bu yemegí bişiremiyim, nasıl edeceğimi bilmiyim. **645** Misafir gelecek, ben bağa olsa zèrèrì yok. **646** bímemezlík te çok kötü bir şey yanı. Walla görümüm geldí, ğızdı, bunun küçük bacısı. Geldí walla aslan kimí, bağa ‘aun etti. Bişirdík, daşırdık, çıĥardık, **647** yedirdík, içirdík. Genní bírez darılmıştı, geldí yemegí yediler şendikler, gettiler, **648** oturiyık. Analıkdı ewde ya sewmezdí yanı dayım isterdî uşaklarının yanna getmek **649** yanı, onun uçun oriy isterdî dayım uşağını. Kayın babamın awradı, benim gocam **650** öksüz kalmış yanı, anası ölmüş üstüne ewlenmiş. Ee analığın gennín oğlu war, isterdî **651** dayım küssün oğlunun yanna getsín. Ee datsızlık ederdî bize yanı bírez, ben de bilmem.

652 Bir gün efendiler gelmiş, babamın dayıları, barabar dayıları gelecek diy bizim ew sebí teklif etti. Bir oğlağ salmış, **653** yağ salmış, barabar anam geldí. Yemek edeçeyik bunlara, boğızladılar, bişirdiler. Dídí ‘Dört **654** tenenín ewí ħarap olmuş, bir tenenín ewí ‘amar olmuş kaynanam. Dört tenenín ewí ħarap, **655** bir tenenín ewí ‘amardí’ dídí yanı. Niye? Begenmiy yanı işlerímizi begenmiy. **656** Ee yananın gerek yananın, künde yananın, ayda sapta yananın faydası olmaz adama. Nasıl bu bildín mí? **657** yanı künde yanan meselen bir şíkíl, ayda sapta aklına düşmüş, yanarsa bir şíkíl adam. ‘Analık ağ köynege’ diller ‘kara yamalık’ **658** Bak ağa kara yamarsan görükür harda orsa bilinir. Ee analık da anadan bilinir.

659 Çok zulumluklar çektik, çok yoruldük, çok yoruldük, elĥemdille bu günnere ulaştık. Bu günnere ulaştıran güzel Allah’da ulaştırdı, şükürler olsun Allah’a. **660** Fıĥaralık, urupçuluk, yabanda bostancılık, küçük uşaklar. **661** Elĥemdille bura geldik boncuk da dikerík, yabanlarda da işlerík, urupçuluk da ederík. Böyüden Allah böyüttü şükür Allah’a. **662** Urupçuluk dímek meselen bostan, tarla alıllar köğde olanlardan

fiḥaralar alıllar, ekeller, bıçeller, edeller, yarısına pölüşüller. **663** Buna urupçuluk dıller, urubu senín ötekí de mal sebínín. **664** Tarla mal sebínín yanı meselen, tarla gennen, suy gennen, iş te sennen bunun işíne urubuna dírsín.

665 Awradı rahmatlık ‘umerí kızlamaş, dídiler kíne ‘umer kıara. Dídí ‘ ekmek olsun darı olsun, oğlan olsun kıara olsun ‘ keke dā ben bunu ne duydu, **666** ben de dídím gözlerí küçük. Dídí ğızım dídí ‘ oğlan olsun gözü küçük olsun dídí. **667** Ee deze dídím gözlerí küçük olursa olsun.

Adı, soyadı: Ramziye Dede

Yaşı: 56

Derleme Yeri: Halep- Höllük Mahallesi

Konu: Hatıralar

(V)

Adım ramziya. Bíz Zilíf'te otururduk şındí Barqıyanıĝ'a geldík, Höllük'te hē, Helep'te **2** Barĝıyanık'ta Höllük'te oturiyık, köĝümüz Zilíf bes şındí Postanpaşı'ya geldík. Ellí beşı doldurduk ellí altının içindeyık. **3** Köyden nanca oldu otuz sekíz sene mı? Oldu kırık seneye geldí kırık diyek. **4** Köĝde ewlendík. Nerde gördü bízí? Köĝde dawıl oldu sekiydik, kayın babam bení görmüş. Kayın babam dímış **5** 'Dayım ĝızının ĝızı dayım oĝlunun ĝızını aldım ben' dímış, hē, beyenmiş geldiler babamnan ístediler, cemēt toplandı, íşte kalın saydılar, üç gün mü düĝün oldu, dawıldan. **6** Bírincí gün ewlerí dolandılar dawıldan ewlerí dolandılar, **7** ikincí gün sektiler üçüncü gün de kına ettiler, hıfle ettiler onnan kerí çıhardılar. Gelín çıhınçık mı? On beş yaşındadım,. ikimiz de birmişık yaşıtmışız, hē, **8** o da on beş yaşında kaynanam ele dırdı. **9** Dırektörde işlerdı, köylerde çüt sürerdı genni 'arap köylerinde çüt sürerdı. Sona şeyí sattılar dırektörü sattılar, geldík Barĝıyanıĝ'a, **10** Heleb'e geldik, dam yaptık, Postanpaşı'ya geldík geri kaç yerde kaldık, **11** mehel açtık gondra satıyık şındí. Yeddí oĝlum war, beş ĝızım war, **12** beş gelínım war şındí beş gelínım war ikí de cahalım war. Neler ettík? Dolma ettík, lebeniye ettík, **13** kurban kestík, beštene kestiler, daĝıttılar kırık ewe daĝıttılar. Ğızlara werdík, fıharalara wermişler. Uşaĝlarım daĝıttı ben heç baķmadım, **14** ben yaĝın olmadım gelínler íşte ayırdı, **15** daĝıttılar. İlk günü dā kurbanlar kesılmemiştí, lebeniye ettík, dolma ettík. İlk bayram günü aĝsama karşı kestiler, geri dewlüsü gün **16** et ĝaynattılar, firík aşı ettiler, bíze getírdiler gelínler kaynattı. Yok dā kelle yapmadık, onları da yapallar gelínler yapar. Hē, gelínlerım yapar. **17** Benım belım arĝıy, gelínler yapar bışırır, getiríller.

Adı, soyadı: Meyyede Hisso

Yaşı: 27

Derleme Yeri: Halep – Höllük Mahallesi

Konu: Hatıralar

(VI)

Adım Meyyede Hisso, sekzen beş doğumluyum, yirmi altı yaşımdayım. Bırıncıyı oħudum, bırıncıde çok güzeldım, **2** güzel oħurdum, bırıncılığı alırdım. Sona get get kötüye gettı, altıncıyı oħudum. Onnan sora **3** yeddıncıyı, sekızıncıyı, doħzuncıyı. Doħzuncıyı ikı sene oħudum, güzel oħuyamadım. Sona Fununa gettik, funun çıhtı.

4 Yazın gün köye giderdik, dört ay, üç ay kalırdık. Tarlamız war orda, yolma yolurduk, üzümümüz wardı, üzüm döşürür satardık, fıstığımız war. Onuncuyu oħudum, mektepte oħurduk, **5** mudel çıħarmıyı, aspap dıkmıyı, resm çekmıyı örgendık. **6** Fıstan dıkerdik, çocuk asbabı dıkerdik, oyuncak dıkerdik, ayı dıkerdik. **7** Mudelını çıħarırdık, golunu, kellesını hayla olacaķsa mudelı, keserdık kağıtta, kağıttan kestıkten kerı, ħumaşı üstüne gorduk, keserdık. **8** Onnan sona da mekınenen dıkerdik, içını de deperdik, doldururduk, oldu belè işte. Ders ele wardı, ingilizı, ‘Arabi, **9** nazari wardı, ‘emeli wardı. Onnan sona me ‘hed oħudum ikı sene me ‘hed oħudum. Gene işte ħıyata örgettiler bızı, **10** resım, tatrız, masa üstü, belè tatrızler işlerdik elimızden. **11** Ewe tırfizyon üstü yaptım tırfizyonu örtmek uçun, mısacle, kompyutar uçun. Hē, ben yaptım yaliz yaptım, ineden, **12** iplikten yaptım. Bitirdikten sona bır sene mektepte uşak oħuttum bırıncı oħuttum. **13** Ondan sona iş buldum, bırıncıde hep mawadlerı oħuttum. Sona iş buldum, iş işledım, **14** dört seneden berı iş işliym. Mudel çıħarıķ çente mudelı, patron mudelı ne istıysen **15** hepsını. Sebeħleyın doħuzdan aħşam dördeçez, ikı tene ğız işliy barabar.

Adı, soyadı: İsmail Hanif

Yaşı: 100

Derleme Yeri: Halep-Heyderiye Mahallesi

Konu: Hatıralar

(VII)

Bēn ekıncıydık efendilerin yanında, fıharadık, para görmedık. İşte belē yaşadık, ekıncıyık efendilerin yanında çüt **2** sürerik zen 'etimiz bu, para görmedık, belē yaşadık arpa ekmeginnen hē, arpa ekmeginnen yaşadık ayrannan ħurmadan hē, belē yaşadık bız. Çocuğum üç ğızım iki de oğlum war. **3** onların da çocukları bereket bir sürü. **4** Şındı Ĥelep'te oturiym wallahi Ĥelep'te güzel köy de güzel. Köyde ekıncıydık **5** ekıncı, çüt sürerik, baħça ederdık, ħodar ekerdık, suy wardı bızde.

6 ħurban bayramında parası olan ħurban boğızladı, Allah'ın yoluna dağttılar, fıharalara, gonşulara. Heç bir yere çıkmadık. Hē, geldı çok geldı. **7** wallahı bezinı tanırim bezinı tanımam ħawım ħısım, ğızlarımız, aħrebelerimiz geldiler.

8 Ĥece şındı ğiden yoħtur ben gettım elħemdille, gettım Allah'ın ewıne elħemdille gettık, yirmi beş gün, tayaradan **9** gettık seken tuttuğ, sekende ħaldık. Her sekende beş, altı gün bir ĥafta ħaldık. Elħemdille wacıblerı yaptık **10** hepsini, ĥerem ettik, şey tawaf ettik, se' u ettik, 'umre ettik getirdik. Gece bütün uyanıkık, yatmazkık, zıkır ederik Allah'a. **11** Gonşularımız başħa yerlerden getti bızım yanımıza gonşular getmedi. Ĥıdrıšten wār Ziyediye'den wār çok yanı 'elem bızde deller. Elħmdille **12** çok irħet geçti, sona waħtı bitti mı kaħtı tayaraya geri **13** bındık geldik. Bızım oğlanlar, ğaumlarımız, aħrebelerimiz, uşaklarımız, oğullarımız bizi ħarşıladılar burda matarda. **14** Elħemdille getirdik onnan kerı ħurban boğızladılar, yemek yaptılar, bütün gonşuları çığdırlar, hē, mewlıt oħuttulār elħemdille.

15 Bızım waħtımızda fıharalıktı, o waħıt bızım bazarlığımız bir sandık bir 'eyneSona işte belē belki yirmi beş yaşında, o da eledı. Bir ĥafta orda dawıl ça lallar **16** köy dawıl düğünü, sekeller, oynallar bir ĥafta, **17** ħurban boğızlallar herkiş ĥalına göre

yemek çıkarıllar, bütün bu ‘elem yemegini yır, sawallar işte belê. Hê, kına da yağallar yâ. **18** Dügün zamanı bîrez düğün sawıldaıktan kerî bu düğün se‘bî yemek çıharır bütün ‘eleme

Ad, soyad: Zeynep Derde

Yaşı: 60

Derleme Yeri: Halep- Höllük Mahallesi

Konu: Hatıralar

(VIII)

İsmim Zeynep, köğde de oturruk H̄elep'te de oturruk. H̄e, gençliğimiz köğde geçti. Bura geleli yirmi **2** sene oldu H̄eleb'e geleli yirmi sene oldu. Düğünümüz mü? Attan yanı getti gelinlik attan getti, attan geldi aldı. Bir gün düğünçü saldılar, iki karı saldılar bize, **3** olduğu kimî. İki karı saldılar, hee kariler hawas olmuş, bir gün düştü geldi. **4** Kariyi saldılar iki tene karı, bir tene kaynanam, bir tene de gene kayını awradı salmış, istediler Kına yahtık yā kına yaħmadık mı kınası olur mu, yemek yaptılar. **5** Elē eşki, aş, kurban boğızladılar işte 'elem kimî. Erkek ayrı, **6** 'eyel ayrı, herkes ayrı elē işte bizde 'edetimiz belē kızlar ayrı olur. **7** Gene güzel oldu, eskiler güzeldi, 'elem orda güzeldi attan.

8 Walla H̄elep'te yaşamak güzel, elbet köyde iş war. Teşten ħamır ederdik, ekmek ederdik, goca. kaldırırda barabar, ocağa ulaştırırda, biz de ederdik, ewde elimizden yapardık. **9** Sebeħleri ezen çığırđıktan kerî kağardık, başlarık artık ezen oħduktan kerî **10** ekmek yaparık, sıkmaç yaparık, işte soğan dorğar, ekmek ederik, **11** keş ederik, onnan kerî çökelek ederik yerik. Ohō köğde iş mî tükenir! İnek sağarık, inek benî gomaz goca durur ineğen yamacına, kıçını kaldırır, döker südü döker. **12** Goca durursa ben sağarım, goca durmassa ben sağamam, yolma yolardık, iş tutardık. **13** İyi elħemdille, gonracılar uşaklar, biz de barabar uşaklara 'awın ediyk. Kaç tana mı? Beş kız war iki oğlan war. Werdik kaç tana **14** üç tene karibe verdik, iki tene de aķrebeye verdik, elleħemdille iyi. Kaş tana mı? Walla maşalla şındı sayısı yok süpħen Alla hepsinin uşağı war kızların da **15** uşağı wār, oğlanların da uşağı wār süpħen allā hepsinin de war uşağı. **16** Ya geliller cım 'eden cım 'ıye geliller, be- 'ezdē gene geliller, bir ħeste olsaķ geliller, yanımızı çalallar geliller.

Adı, soyadı: Hibe Hisso

Yaşı: 30

Derleme Yeri: Halep- Höllük mahallesi

Konu: Yemek tarifleri

(IX)

Adım Hibe Hisso, otuz yaşındayım, ew gızıyım. Köğümüz Qalım, Helep'te oturiyq, Heleb'in Höllük'te **2** oturiyq, Qalım köğünnen. Yemek tamatozlu aş war, tamatozlu aş tamatozdan olur, soğannan olur, **3** burğuldan olur. İlkın soğanı qawırırsın zeytten. onnan sona tamatozu içine ahtarırsın, sona burğulu gorsun. İtene bişer bu, biştikten sona üstünü iki daqqa örtersın, **4** burğulun suyunu çeker. Onnan sona bişer, hazır olur, söndürürsün altını.

5 Meħkerona eşkısı: ne gerek? Meħkerone eşkısına tamatoz bekmezı gerek, biber bekmez gerek, birez et gerek, bır torba meħkerone gerek. **6** Bunları nasıl bişırın? İlkın etı ğorsun, etı qawırırsın, üstüne bekmezı gorsun. Tamatoz bekmezınnen biber bekmezı bırbırne ğatarsın suydan bır **7** şerbe, o qaynayaçaz bız şey hazırlarık meħkeroneyı, meħkeronıyı qaynadırık birez, **8** süzerık gennı, suydan soğuk suydan yuruk. Sona eşkının içine ahtarırık, **9** suy qaynadıktan kerı. Sona duzunu ahtarırık, birez qarabıber atarırık. **10** On daqqada bişer, altını söndürük, biter.

11 Meħkerone sinıyesı: Ne gerek? Meħkerone sinıyesıne baħtenız gerek, et gerek, soğan gerek, samırsak gerek. baħtenızı seçersın, **12** yursun, bunu ufağ ufağ dorğarsın. Soğanı dorğarsın, samırsağı dorğarsın, tamatoz da gerek, tamatozu dorğarsın, **13** ufağ ufağ dorğarsın. Barabar bişmek uçun bu barabar qatılacaq, bunları meħkeronıyı qaynadırsın sıcak suydan, çok **14** qaynatmazsı şelê birez yumşar söndürürsün altını, süzersın. **15** Süzdükten kerı bunu yilenı getirısın, altına birez yağ çalarsın, tamatozu, beħtenızı, **16** soğanı, etını hepsını qatarsın yilenın içinde. Tamatoz bekmezı de goyabılırsın, birez de biber bekmezı istersen kırmızı olmak uçun, **17** qarabıber atarsın, kırmızı biber atarsın, acı istiysen acı olmak uçun kırmızı biber ahtarırsın güzel acı olur. Bunları hepsını bırbırne qatarsın, **18** fırına gorsun gennı. Fırında ne ğadek bişerse, ne ğadek waħıt alırsa, **19** ona göre eyerlersın. Yarım se'et, bır se'et bişer fırında,

söndürürsün altını, hazır olur.

20 Patata siniyesí: hayla olur? Batata siniyesí et, baħteníz, soğan, samırsak dorğarsın. Bunları bîrbırne ħatarsın, etí çok gorsun bîr kilo ġadení, **21** bunları bîrbırine yoğurursun. İnek etí olur, goyun etí olur, nasıl ístersen sen ele olur. Bunu itene yoğurursun **22** bîrbırinnen, bunları sona yoğurduħtan kerí. duzunu atarsın, baharını **23** attıħtan kerí itene yoğurduħtan sona bunu şelê kífte kimen yaparsın, küçük küçük edersín. Bunu yílenín içine düzersín genní, yağ gorsun, **24** yağın üstüne şeyí gorsun etí gorsun. Etín üstüne de patatıyı gorsun. **25** Sona tamatozu dorğarsın irí irí, patatanın üstüne de gorsun hepsíní bîr yílenín içine. Onnan sona fırına atarsın, suı gomassın, zeyt **26** gorsun üstüne. Zeytí goduħtan kerí fırına atarsın, **27** fırında yarım se'et ħalır, yarım se'et sona fırınnan çıħarısın genní, hazır olur.

Pırınç Aşı: pıríncí yursun sıcak suıdan, zeytten şe' ríyí **28** ħawırısın, içine atarsın suıu ħaynadıħtan kerí. **29** Gerí duzunu atarsın, üstünü ħaparsın, üstünü ħapadıħtan kerí bîrez suıunu çeker, bîrez de bıştıkten kerí söndürürsün, **30** üstü on dakħa örtük ħalır, üstünü açarsın, bışmış suıunu çekmış, yağını ħawırısın içine aħtarısın, bu bittí belê.

31 Kelle: kelliýí iyíce yursun genní, yursun suıdan, itene pisí gíder, ħanı her şeyí biter, pislíğí gíder. Bunu **32** suıun içine, suıu ħaynadırsın içine gorsun, yüzünü řu ağıını yüzüne çıħan, yağ kímí onları alırsın, bîrez datlı söde atarsın, **33** üstünü ħaparsın bîr se'et ħalır, duzunu atarsın, gene üstünü ħaparsın **34** duzunu çekmek uçun Attıħtan kerí baħarsın dadına, bışmışse söndürürsün.

35 Hóllük eşkísí: Nasıl yapılır? Hóllük eşkísíní ilkin sımít ıslarsın itene, içine bahar atarsın, bahar attıħtan kerí bunu ıslarsın, **36** genní mekíneden çekersín, mekíneden çektiten kerí genní unnan yoğurrsun. **37** Sona yoğurduħtan kerí bunu yuwarlarsın, küçük küçük yuwarlarsın, eşkínín içne atınçı güzel olur bu. Kímí büyük yuwarlar kímí küçük **38** yuwarlar sen nasıl ístersen. Onnan sona balcan ħaynadırsın, balcanı ħaynadırsın itene bışer, süzersín genní sona soğan ħawırısın, **39** noħut da ħaynadırsın, bîr tarafa indirírsín. Onnan sona soğanı ħawırısın, soğanı **40** ħawırdıħtan kerí eşkísíní

edersín, bíber bekmezinnen, tamatoz bekmezini karıştırırsın suydan, **41** içine ahtarırsın soğanın üstüne. Onnan sona balcanı ahtarırsın, **42** sona da geri kiftiyi ahtarırsın, sona da duzunu, karabiberini, gene samsak döwer goyarsın içine, ne'ne gorsun. **43** Bunları goduktan kerí kaynar urup se'et, urup se'ette kaynadıktan kerí altını söndürürsün bişer, hazır olur.

44 Dolmalı kifte: Símít, soğan, et, baharat ister. İlkín símidi íslarsın, sona mekínden çekersín, mekínden çektikten kerí unnan genní yoğurursun, **45** yoğurduktan kerí hazır olur. Onnan sona içine başlarsın, ilkín eti çok et gorsun. **46** Bír kilo et, ikí üç baş soğan, bunu eti bişirírsín, soğanı da barabar içine ahtarırsın, **47** içi bişer. Sona genní yoğurmaya başlarsın símítí ístersen, yoğurduktan sona, kiftesi hazır olduktan sona bunu oymaya başlarsın, **48** içini doldurursun, dolduktan sona biter, kızardırsın zeytnen genní, onan sona işte belè.

49 Sarma: Sarmıyı ederken yarpağı kaynadırsın, yarpağı kaynadıktan kerí, balcanı oyarık, kabağı oyarık, bunu bír tarafa indirdikten sona pírinci yuruk, **50** içini hazırlarık. Pírinci yuruk içine et dorğarık, samırsak dorğarık, bekmez, **51** ne'ne gorsun. Sona içine bîrez de zeyt gorsun asli zeyt, lèymun duzu gorsun, kara bíber gorsun, bunları karıştırırsın iyice. Onan sona yarpağı açarsın, **52** tek tek sararsın genní bitikten kerí bunu kuşkanıya düzersín. **53** Onnan sona kabağı doldurursun, kabağı doldurduktan kerí **54** balcana başlarsın, balcanı da doldruduktan kerí onu da düzersín, altına önce gemík gorsun, etlí gemík güzel olmak uçun lezetí da güzel olur, yağlı olur, **55** suyuna da bîrez samırsak gorsun. Bekmezden bíber bekmezi, **56** tamatoz bekmezinnen, iyice bunu kuşkananın içine gorsun, üstünü de örtersín, altını yavaş indirírsín. Altını yavaş indirírsen çok yavaş bişer, güzel olur, **57** lezetlí yavaş yavaş bişer, pírinci dā güzel, içi dā lezetlí olur. **58** Onnan sona bír se'ete qalır yaklaşık, bír se'etten sona açarsın duzunu atarsın, **59** duzunu atıktan kerí iyice çeker. Onnan sona biştikten sona altını söndürürsün, hazır olur.

Adı, soyadı: Ahmet İsa Abbas

Yaşı: 87

Derleme Yeri: Halep – Höllük Mahalesi

Konu: Hatıralar

(X)

Ewelî Kıbbıtürkmen war köğün adı Kıbbutürkmen orda dedelerımız gelmiş Osmanlı zamanlarında Mınla isminde. Mınla demesi 'arapça, gendî hoca Türkler gene bilir **2** ordan gelmişşik, töremişik. Onnan sora bu köyü ne tör bırakmışık bilmeyk. **3** Ewelî efendilerin ne şel zabt ettmişse, almışsa! Almışlar. Onnan **4** sora bu köye gelmişik, Gıdrış'e gelmişik, Gıdrış'ten Samanderî'ye gelmişik. Samandere'de yaşamışık bir zaman. Ben beş altı yaşıdayım, babam **5** rahmatlık o zamanda benî damın üstüne çıharır, ezen oğudur hē, bız türkmenik. Onnan sora köğümüze sizin oradan bir hoca geldi, **6** adı Hesen, burda ismini Haled gomuş. **7** Halid efendî, bunun yanında oğurdu Eskî Türkçe oğurdu Eskî Türkçe. Bu o şeyh se'idin oğlumuş, ewelî şeyih se'id warmış orda **8** Ermenilerden barabar kağmış Türkiye'den herp etmişler. **9** O şeyh Se'id'in oğlu, şeyh se'id yeni büyüklerimş orda kurtlerin, söylersen bililler. Bu adam geldi burda bizleri oğuttu, bizleri oğuduynçık o zamanda köğün ortasında humar oynamışlar, **10** bu adam da oynamış Halid efendî adı Hesen. **11** Bura gelinçî adını Halid efendî gomuş. O wağı Suriye, gelmiş buna **12** tutunçık buna bir iki sille wırmışlar. Bu demiş ki 'Ben Türkiye'ye giderim' Babam olsun köğün büyükleri olsun dimişler 'Getme seni orda asallar' demişkine **13** 'Ben ora gidiym warsın benî assınlar, bu 'Araplar bağı bir sille wırmassınlar.' Duyduğ **14** gennî sehmî yalanmı asmışlar gennini. **15** Onnan sora Fransız geldi yanımıza, Fransız çok te'zib etti buraları. Sonra mıhbırleri de war Fransızların ordağı adamlara **16** köğlere, büyüklere, o köylere mıhbırler gelir dirkine 'On altın wermessen' Gider orda Fransızların böyüğüne bir kanemet atar kine **17** filan köğde gidip Türkiye'den gelip şeyleri kaçırıylar çeteleri. Burda hec Feteğ war Merişli hec Feteğ esesleri Mer eşten. **18** Bunun köğü Biyğır'da oralarda Wağwinde **19** orda fırını war, bu çeteleri besler, çeteler gelir Fransızı wırır. Köğümüzden para istemiş bu muğbir, köğümüz de wermemiş. **20** wermici kaçmış getmiş haber wermiş kine. **21** Çeteli hec Fetiğın çeteleri gelir Mi'ereşli hec Fetiğın. Bu köyler gendini barındırıylar'

istîkbel ediyler. Bunu kèpten ístemîş, Fıransızın **22** böyüğü ‘ezez’dekî ‘Gelsín filan adam bu işlerí tutiy. Bu getmîş başħa bîr köye, demîşkîne **23** ‘ammo filan bana mıħbîrlîk etmîşkîne, şelê şelê iş yapirik. Şındí de kebten bení ístemîş’. **24** Dímîş ‘Oğlum burda yat, sebeħten bennen sen gíderik.’ Írel’e gelmîş Írel köyüne. Ordan o adamla sebeħten getmîşler, dímîşlerkîne **25** ‘Bíze emír werkîne bu ħüdüť boyundaħı türkmenler şeye geçecekler Türkiye’ye geçecekler.’ Niye? **26** Dímîş ‘Senín muħbîrín dir kîne: Bunlar Türkiye’den çete geliy bízí wuriy’ Fıransızı yanı, bunlar da yanı istîkbal ediyler, yemek yediriyer...’ **27** Dímîşler kîne ‘Niye?’ Dímîş ‘işte bunu uçun bízde síleh yok bíz mecburuk bunları korħumuzdan...’ ‘Bêlê mí?’ dímîş o Fıransız böyüğü. **28** kaçmîş bízim köydekî 29 adama on üç tüfenk wermîş, o adamda kaç tana wermîş bilmim. Burda bízim Samandere’nín atrafındaħı köylere Şuwerin, Gıdrîş, Ziyediye, Tir ‘el, Qaragöz, **30** Til şî ‘ar bu köğde bu adam bîr síleh sıħarsa ulaşacaksız.’ **31** Şeyler geldí yanı çeteler gelír çetelerí wırıcılar. **32** Bu adam bu muħbîr olan Ceke’de oturiymîş Ceke köğünde. Bayram waħtı köğümüzde sekiylermîş, bayram munesebesí. Bu adam gelmîş köğün dawarını sürmüş, **33** gomuş getmîş. Çobanın elíní, golunu bağlamîş. Gedínçik bu adamın ellí bağı, **34** bunlar da sekiyer ħaberlerí yok. Çoban elíní sökmiş, ħaber wermîş. ħaber werír wermez, **35** burda bîr síleh sıkmîşlar ħına bu köğler ulaşsın. Köğün Qaragözün adamları **36** ulaşmîşlar, burdan köy yerímîş nere Cekkí’ye muħbîrín yanna. Burdan bírez gettíkten kerí Cekke görünür. Cekke görölür genín de adamları war onun o mıħbîrín adamları war, **37** parasız, yemesí içmesí, sílehí mílehí gennen. **38** Bu esnede, bu zamanda, bu köylerdeki efendílêr, böyük adamlar kaçmîşlar kímísí Türkiye’ye kímísí Suriye’ye, bu adamın elínnen bu muħbîrín elínnen. **39** Hê, para wermessen sağa bîr bok Eder. El muhum bunlar gídínçik ordan, **40** sıħınçık. Buğda şelê şu boyda, buğda zamanı dímîşler kîne ‘Dağılın’ Yanı fázla olınçı mesele wırırılar, dağılmîşlar **41** kímísí boyrazdan getmîş, kímísí gílbeden getmîş. Getmîşler, **42** bêlê olınçık onun parasız ‘eskerlerí kaçmîşlar, genínnen qardaşı oğlu qalmîş. Köğü ħasar alıllar, bu on üçtene tüfenk alan adamlar Samandere’de, bu ziyediye yeddí köğ, **43** köğü ħasar alıylar, onlar da sıħıylar diy. O muħbîr ayağını uzatmîş, **44** sıħıy diy, wırmîş qardaşını da, oğlunu da öldürmüşler o muħbîrín, **45** damın üstüne çıkmîşlar, orda wırmîş ayağını kırmîşlar. Ayağını kırnıçık inmîş bu köydekî on üç tüfenk alan adam dímîş ‘Ben mí. ħeşe **46** ‘senín awradiy bilmem ne ettím...’ dímîş kîne ‘yok ben’ Íki üç barmağ şeyín etín üstünde

kalmış ayağının şeyi kırılmış, **47** anası dímış kine ‘Getir şu pıçağı da, şu heşe bohu kes.’ Anası belê cabbar bîr adammış, **48** ayağı kırılmış sallaniy üç şeyin üstünde derinin, anası da diykine bunu kes. Bunu kaldırmışlar Heleb’e, **49** adam Fransızdan yana, Fransız muhbiri. Bu adamı Heleb’e kaldırıncı ‘eleç yanı **50** yara emlemeye, dediler orda bu kaçan efendiler bu şeyler, bunun elinnen ulaştılar orda wastanan, genini ağa ile öldürttüler.

51 Bîz Gídriş’ten bu köge gelinçik yanı fiħaramışık, o zamanda şey olmuş kıtlık olmuş, çok kıtlık olmuş. Benim bîbim rahmatlık warmış, **52** babam rahmatlığın böyügümüş. O bîr şey yohtur ya cacığa getmişler, o cacık düşürüller, cacık yıllar. Yemek yok, kímisi de cacığı dorğar, **53** bişirir ħamıra katar ħı bîrez şey olsun diy yüreklerini tutsun, **54** fazla olsun yanı çünkü yohtur. Bu bîbim rahmatlık getmiş, gelmiş ağıly babam rahmatlığın böyüğü ‘Bacı niye ağılysn?’ dímış **55** Dímış ‘Ede ağcıklı cacık, acımdan **56** acımdan gözüm görmiy, öteden wırım’ Ā şu ğader düşürmüş. Neyden? acılıktan. Babam rahmatlığın Mezere şeyin köğünde akrebeleri warmış emmisi uşağı, **57** bîz fiħaramışık, onların ħalları güzelmış. Bunlardan almadan almadan bîzden usanmışlar yanı, yüzümüzü görmiyi istemiyler. **58** Babam rahmatlık getmiş, orda da köğde bîr ‘arap warmış, babamın dostumuş. **59** Dostuna dímış kî ‘Ben gedecem emmimgile, sanħı sennen görüşmemişşik, **60** sen de gelirsín, merħaba merħaba kağar öpüşürük... ‘Ben bu emmim uşağlarınan yarım şümbül arpa bes arpa isterim bunlar **61** vermezler. Ben katatura war, katatura ne artık bilmem, **62** bunu çekinç sen benî tut’ dímış ‘geri ewine elet, geri gel gennerden belki alırsın.’ Walla istedim dā bağa dídiler kine **63** filan da gelsín’ Musa yanı ħardaşları. ħardaşları geldí söyledí, **64** dídiler ‘Fılan gelsín, sona da dediler yohtur’ Ee dímış ‘Ben ħara gözlü uşağım ölmeden sizi bilmem ney...’ Bu pıçağı çeker çekmez, ‘arap ħahtı diy **65** ‘leh leh’ ‘‘arapça gonaştı’ diy çünkü o adam ‘arap. ‘ħahtı benî aldı ewine electi’ diy, ewinde oturttu, **66** geri döndü. Geldi bunlara dímış kine ‘Oğlum emmiyiz uşağı’. **67** len demış ‘Emmimiz uşağı da bunlar bizi helek ettiler, bîr alma del iki alma del, üç alma del’ Dímış ‘Kime getsínler?’ Netice, sonunda yarım şümbül ellí kilo, ellí iki ellí beş kilo, **68** bunu getirmiş babam rahmatlığa vermiş, babam rahmatlık bunu omzuna almış. Köğümüznen oranın arasında bîr köğ war, köğün kılbeye yanında da dermen warmış, **69** dermene getirmiş. Dermençiler de

bilirmiş dostu Susani diy. Susani ne olduğu bilmim? **70** Yanı ermeni mí artık neylermiş. O işçilere Susani dillermiş. **71** Susani dırsen belki onlar bililler. Bunlar da babamı bilillermiş, bamam dımışler ‘Lobada allak, sağa bağaç edek mí?’ **72** Bağaç ta işte wal hasıl neyen oliy bilmem! Yemek etmişler yanı bir şey, ee babam doymuş. **73** Bu elli kilo bir kaldırma kaldırmış, bir köğ arasınnan ikinci köğe getirmiş un. Getirir getirmez bacımı uyarmış bacısını. Bacısını uyardıktan kerí, bacısı dımış kine ‘Elek’. **74** Eleller çünkü kepegí çıkar. Dımış ‘Ğız dā kepek wahtı mı? bíz acık’ **75** Kepeginnen yoğurmuşlar. Babam rahmatlık senin de geçmişğe **76** rehmet ocağı yakmış kızdırıy, o da hamır yoğuruyor şey búbim. Bu kızmış, kızınçık diy ekmegí eder. Bízim kulfet, bibíngılın kulfetí, yatiylar diy, aclarınnan kağamiylar uşaklar. **77** ‘Bu ekmegí alırım,, eletirím, lokma lokma werrím gennere, **78** sonunda ekmegín sonunuda elettím, kahtılar bunlar qarınları doydu, oynamaya başladılar.’ Belé bir zaman olmuş yanı.

79 Ben tekím, anadan erkek oğlan tekím. ‘eskerlige istediler bízı o zaman tek olanı almazlardı, ee bíz de bilmedik. Soradan gettím altı yüz kağıd para werdím, **80** şeyden kurtuldum ‘eskerlikten bes altı yüz kağıdı wermeli deldím ee bíldirmediler bize, altı yüzkağıdı werdím. Hē, bu ğadek benimkí, **81** ‘eskerliğim belé oldu, getmedím heç getmedím.

82 Burdan Gerbıde ‘emık’ta işte gene ‘emiğ’in börgünde bes Suriye’dí, ‘amık deldí Suriye. Ora gettím, bacımgıl war. Bacımgılde kaldım, bir gün mü iki gün. **83** Bacımın gocası búbim oğlu gene. Bağa dídí ‘Sen çeldítke işlemen mí?’ Çeltík dídígí pırınçmış. Dídím ‘işlerím.’ Gettik, **84** büyüklere söylediler, dídiler ‘Gelsín işlesín.’ Geldik, işledik. **85** Benim işim, yirmí otuz adam tekrıben belé bir şey biçiyler çeltígí, bu beş **86** on, yirmí, belki otuz kırğ kadın da bir şal kímí bir şey aliylar, bunnan üstüne goyular az bir şey, bunları başlarınan getiriyler, bura dökiyer, bíz de bunu harman edik. **87** Ee orda güz ayları güz ayları soğuk, babam rahmatlık **88** bağa bir kürk wermiş. Ee o zamanda o wahtta yanı soğuk oldu, bu harmanın üstünen şelè şu ğader bir duman çıkar, neyden sıcaklığından, **89** sanhı da dırsín burdan bir tütün çıkarıy, **90** yuharı gettikçe ince. Ee burıyı eşerík, birez yatarık belimızı yahar sıcak, yuharı çıkarırsak üşürük. Bu işte hammalın birısı tergedí, **91** ben geldím hammal oldum ilk def ‘e. Kırğ cuwal şey yüklerik buna pırınç yüklerik, ğabığnnan dā şeyinnen çıkmamış, eletirik bir

yirmí kilo metrerík yere, **92** orıyı yerí düzlemişler. Ora sereller, kadınlar karıştırılar, bunu kurudurlar. **93** Onnan sona ifrinde eletir, bunun artı pırincını çıkarıllardı. **94** Bu ilk günü, benim ilk günüm geldim nere bindim? benen enni ikítene binmişler bîr de şufer üç, dördüncü benim şey **95** kapıdan taraf dışarıdan taraf yanı. Bu çeltiğin de, bu çeltik dediği pırınç, **96** bunun da hıandek eşmişler, yoğalamışlar şu damın boyunda. Bunu içine de mekine girer belki de, yolumuz ordan. Bu şufegrler iki tene ermeniler bîrisi adı Awadis, bîrisi Onik. **97** Bîrisi tergedi bunların, didi 'tergersen...' ortaklar mekiniye. **98** Didi 'Tergersen terge, niye ben süremem mi?' Didi ötege yoldaşı. **99** Bindik 'Wilen awanus gettik wilen awanus' aldı bizi çuğura attı. Burda ben aklım başımda kalmamış bes uyandım hı benı **100** depeliyler. Ee canım kıymatlı herkeşin canı war, bîrisini aldım ayağımın altına godum üçünnen, dördünnen ewel çıktım yuğarı. **101** Yuğarı çıktım başım burdan bîrez yaralanmış. Ee bağa bîr fırkat geldi ağladım bîrez yanı orda hē walla. Yoğsulluk, para yok, **102** babam rahmatlık geldiki kırk mı kırk beşkağıd **103** werdım genne. Babamın ayağı yere yetmiy sewındıgınnen.

104 Bîz bîr fetre gene işledik bîr zaman. Dediler 'Başha yere gidecek gider misin bîznen?' Didim 'gederik' Gettik başha bîr yere, o köyde de bîrez işledik işlemedik bîr yağmır tutturdu. **105** Gene bu çeltik. Bağın börgündeşik, **106** göcewez isminde bîr otlar war o da son güz aylarında kurumuş, şelē etmezzik mi **107** belē kucağımızı doldururuk, getirrik bîze bîr saywan werdiler, yağarık hemen hemen saywanın ucuna ulaşacak, **108** ā bu söyledığım kader şeyi kalmaz ferî kalmaz, bahtık buyucuk, didim 'Ben tergedim.' Soğuk, iş te yok, yağmır, **109** didiler 'Para burda yok ifrinde ağanın yanna get' Gettik, yağmır wırmadān wırmadān **110**. bu kürk şeysiz yanı derinin üstünde bîr hımaş yok bes deri, deri uzadī yerde sürüniy, **111** yağmır yerden göğden weriy. Köylerî geçtik geldik, ağanın yanna geldik, ağa bağa parıyı werdī üç kağıd mı? Ne ğader de bağa ele werdī bu ħarşlık yol şeyi. **112** Buna bîr sewındım hesabe gelmez, gene kırk kırk beşkatlık ettim gene. **113** Geldik pasa binecek, pas didiki 'Benim yolum 'ezē'e urğamaz, **114** seni çatda indirrim.' 'ezē yoluna uğrınçı ora çat diller yanı, ayrı yol hē. Didi'O ayrı yolda indirim' dedim 'Ora ğader' Bindim ora geldim gün aşmış, **115** ben kimsiyi bilmem. Yerî babam yerî, yerî babam **116** yerî 'ezē'e geldik, 'ezē'in içinden geçtim. şarhında bîr köğ takriben, gene takriben didim

‘arapça ille gonuşıyk, sanhına yanı bır se ‘etlık yer yerıme. **117** O köyde bır akırabemız war bıldık adam, **118** onun yanna gıdecēm. ‘ınyara’da Bılel ısmінде bır adam ora geldık o adam bızi karşıladı ‘Ehlēn wa sehlēn filan’ Orda yattık, sabahtan kahtık, **119** ee geldım bağa yemek godular. O ewelkı ırılar yohtur fazla bağa bır **120** şey getirdiler suy, yirim suy. Suy lezetli bır suy ne olduğunu bılmim, ne olduğunu bılmim? Yaw ney bışırımış bu kadın! Sona kaşığım aşığı geldı, **121** behtım kine mecmek şorbası etmiş, awrat çeşeretsızmış, iyi bışırememiş.

122 Yolmya gıdeller, Helep elligi diller. Helep elligi dimesi ney? Heleb’in sarhi Bāb’ın buyrazı sonadan şey oldu sonadan yanı bu köğler oldu yanı ‘arapça diller **123** ‘amar cidid’ Yanı yini yapılmış köğler, o taraf, o taraflara yolmya gıdeller. **124** O taraf bırez sıcak, yolması bizim ‘ezel elinden ewwel ulaşır. Köğümüze **125** o taraftan bır adam geldı Hesen ısmінде dawar getirdi. Orda bır kaç ay kaldı, dawarını oralarda yanı barındırdı, yaydı maydı. Köylüye demiş kine bizim köylüye **126** demiş kine ‘Yolmada bizim yanımıza **127** gelin’ demiş kine ‘Gelirken de sen gel bura.’ Adam gelmiş ‘Buyrun gidek dımiş.’ Ben dıdım ‘Ben de gıdecem bu sene’ **128** Hē, getmiydım bunnan ewel, kahtık nere gettik? **129** yolmya gettik kahtık biz de bunnardan barabar gettik. Köğümüzde bır kaç adam bunnan iyi arhadaş olmuşlar. Bu bızi **130** eleten ‘arapnan. Gettiğimiz yolda bızi köyden Bab’ın arasında bır çalı war ağaç çalı. Ora ulaşınç, ben gennere dıdım ‘Biz gidirik emme, ‘eceb kaç kağıda yoliylar, **131** kaç kağıda yolmiylar? filan.’ O adamlar gennin dostu **132** delmi, Bağa dıdiler ‘Senin paran bizde.’ Ben dıdım ‘Benim param sizdese isterse toplayın.’ Sawıştık gettik, Bab’a geldik. **133** Bap şehirine, gennere dıdım ki **134** ‘Şurda fe ‘eller dursun yanı işçiler dursunlar biz gidek fiyatı sorak. Bu zamana karşı bır adam geldı uzun boyunda. Hana girersek şey sebinnen ağadan **135** bızi eleten ağadan bırez para alıllar. Bizim o adamlar bizim köğlü buna razı olmadılar. Adam diy kine ‘Ben sizden para pul almiycam, **136** Siz nidiciz benı, ben ağadan alacam. **137** ‘Şelē belē bu adama bır sille wırır wırmaz bu aşıya bürümünü şora kimine ulaştırdı ‘arabın. Adamın birisine dıdım ‘Bana ulaş **138** dıdım.’ Bunun emmisi war bu adamın ‘Gidek ona şewkelenek.’ Gettik, dıdı kine **139** ‘Biz hanına geliydik, bu fe‘el olan burdan işçiler hana gider, o ağaların gelir **140** hannan alıllar, hancıdan alıllar fe‘elleri, çiharıllar. Dıdım ‘Yaniya geliydik bızi uzun boylu bır adam bızi bırakmiy.’ Ee

şelê bîrez gülmeye **141** başladı. Yoḥsam qardaşı oğlumuş, azabına dîdî kîne ‘Get işçileri bura getir de gel.’ **142** O adam getî geldî, dîdî ‘ḥayo sennen qardaşım uşağı istafil olun benî bırakma’ dîdî. ‘Benî döwecek.’ dîdî. **143** Kaḥtîk, gettîk, o adamı getirdî, geldîler, barıştılar yanî. O adama hem sîlle wırdî hem de yeddî kağıd aldılar, üç kağıd yarım ona, **144** üç kağıd ‘emmîsîne, üç kağıd da genne. Bu ihtiyar adam bize dîdî kî ‘Bu ‘araplar çoğunun parasını yedîler, beleş yoldurullar benî kefil werîn.’ dîdî. **145** Bu ‘arabın köğümüzdekî olan dostları bağa dîdîler kîne **146** ‘Senin paran bizim yanımızda.’ Dîdîm ‘Param yanızdasa, yerîn sawışın gîdek.’ Gettîk köḡe, bîr gün mü yolduk **147** ikî gün mü yolduk? Emmîm oḡlu pîskîletnen geldî, dîdî ‘Neçîye yolîysîz?’ **148** Bîz dîdîk ‘Üç kağıd yarım.’ Dîdî kî ‘Sî ‘ır şîndîk dört kağıd.’ Ee dört kağıd deyîncî **149** ‘Ben dîdîm wer şu pîskîletî.’ Pîskîletî aldım bes aḡanın bîr qardaşı war çok güzel adam. ‘arapça dîdî... bîr böyük cor söledî. ‘arapça bîr söz söledî yanî **150** Heşe ‘Bu boḡ warsîn dört kağıda olsun’ dîdî. Ee burda benim canım sıḡıldı, **151** pîskîletî aldım Bab’a gettîm. Bab’a gettîm Bîr aḡa buldum başḡasını. Böyük **152** mitorlar war, mitora bindîm geldîm. Yemek yîyîler aḡşam yemeḡînî, **153** işçiler o köḡde, gelir gelmez genne dîdîm ‘Yalla hazırlanın gîdecêk.’ O aḡıllı adam tûfengî çekti, dîdî ‘Wallahi kımıldayanî öte **154** yüzünden çḡardırım.’ Çoḡunu beleş yoldurullar, para wermezler, bize de ele yapîncîk, **155** emmîm raḡmatlık war o da gennen iyî bes köḡde. Ben kaḡtım heşe yalan söledîm, dedîm kî ‘Emmîm orda şeyde Bab’ta ötekî bîr adam **156** ‘Onları getirme emmiyî getir’ dîdî. Ne emmîm war ne bîr şey ben bes **157** elînnen kırtulacam. Geldîm bu adama söledîm o ihtiyara. **158** Ee Dîdî ‘Ben sîze demedîm mî sîzden para almiycım! sîz kefil werîn benî.’ Dîdîk ‘Oldu bîr şey’ Gettî oḡlunu ısmarladı, **159** bu Bap’lılar çok adamlar, yigitler yanî, belê bîr ‘elemîn parasını yedîrmezler. Oḡlu geldî bîr şîşmen adam, kaḡtılar bîr pas tuttular, gettîler ben getmedîm. **160** Ora getmiş odiya oturmuşlar o adam bes bellî adam yanî o da **161** bellî o bîzîm yolma yopacaḡımız adam. ‘ele werîrsîn **162** parıyî wermesîn werîrsîn, diy ‘Bu dîzîḡtî’ ‘Wılan ḡesen dîdî’ diy ‘Sonu el öpme war dîdî’ diy, elînî tâ Aḡzının yanna uzattı. Babası dîdî ‘Belê deme, **163** ḡesene belê deme. Dîmiş ‘ḡesene belê derîm dâ da fâzla ḡesene’ **164** fe ‘elede ‘Kaḡm’ dîdî, ‘binin mekîniye, adamsan sebeḡten gelme dîdî’ diy. ‘Parıyî gennî kesesînnen werdî’ diy. Walla artık **165** bu söz bîlmiym seḡ bîlmiym yalan, sebeḡten ulaştı diy ‘arap hê, **166** parasını werdî diy. Bîz de gettîk başḡa bîr yerde yolduk.

167 Bíz burda arħadaşlardan duyduķ da ħece gidiyler, kaħtıķ bíz de işimízí görmiye başladıķ, kaħtıķ tasurumuzu çektırdık. 168 Hē, burdan ‘ezez’e gıdecēķ, ‘ezez yazır posta da ‘ezez yazıy, ötekıde Dērıt ‘ızze ben de iyı oħımadım ona binmışik Dērıt ‘ızıye, 169 epey gettıķten kerı ‘Ücret ne ğadenık?’ dídım. Dídiler ‘On beş kağıd.’ 170 Ben dídım ‘Niye yaw ucuz mu olmuş?’ Dídiler ‘Sen nere gidin?’ Ben dídım ‘‘ezez’e’ Dídiler’Bura Dērt ‘ızze.’ Dídık ‘Yawaş durun elise.’ 171 İndık, gerı döndük Ħeleb’e. Ħelep’ten ‘ezez mekínelerıne bindık, gettıķ. 172 Orda kağıtlarımızı yerıdıydık ee bíze çok şey weriylar kıymat 173 weriylar ‘eskerler ‘Oturun çok şükür, ehlen wa sehlen oturun, írhet edın acı bíze de düe edın orda.’ Bes bızden ikışer yüz kağıda alacaķlar bunun uçun, 174 ikı yüz kağdı werdık, dídiler ‘Fılan günü gelırsız.’ Fılan 175 günü gettıķ, ewraķlarımızı alıcık, kağıdlarımızın, bitmış mı? ‘Bitmış’ dídiler. İčerı Girınçı ‘Çıħın yabanı’dídiler. Yaw bızı ilkın çok ıhtıram edıysız, 176 neşel şındı bızı goğdular! Onda paramızı alıylar ikı yüz kağıd uçun. 177 Ee ordan ewraķlarımızı bitırdık, burdan tayyariya bindık, elħemdıle, Alla sıze de nasib eylesın. Gettıķ bes tayaranın içinde çok kaldık, 178 se’ete baķmadık bes neğedek olduğunu bilmirim. Onnan sora orda da indık, awraķlarımızı bitırdık, yerıttık, 179 kaħtıķ Ħece gettıķ. Ħecde bır ay kaldık, elħemdıle bır ay kaldık, 180 ħecımızı de ederık elħemdıle. Ee onlar oğader fazla fıkrıme gelmir ne yaptım ne 181 yapmadım. Onda sewındığımızden ħeç bır şey aķlımıza gelmiy kine.

182 Memlekette ‘ezez kızasında aclık oldu yanı taħıl olmadı, taħıl olmassa aclık olur. Kaħtıķ ‘amğ’a gettıķ bızım külfet. ‘amığ; liwa’ iskenderon hē, 183 ewelı ben ulaştım, ‘amık Suriye’dı ben o zamanı sölüm. Bíz gettıķ bızım ‘arapça 184 külfet derık, bíz külfetnen gettıķ, emımgıl gettı, öteğe emmımgıl külfetsız gettı. 185 Burdan gettıķ bızım mantıkamız bızım memleketımız, ora gettıķ kine oranın şeyı başħa, bu ħamama geldık kine ħamamda her gonaķ war ħeç 186 ħesebe gelmez ağaların gonağı. Ordan geçtıķ boyraza, köğün adını unuttum şındı 187 Türkiye o köğe gettıķ, bır zaman kalınçık benim bır kıardaşıım wardı Mıħemmed ismınde sıze ömür geçındı. 188 Bır de gonşumuzun oğlu wardı onun da ismı Mıħemmed o da geçındı. Bennen bacım kaldık, bu bacım del bennen böğüğü. 189 Şelē köğün şark boyrazına çıktıķ. Baħtıħ ħıne bır tiyek bır ağaç küçük ağaç, 190 baħtıħ ħıne şelē bır kabaķ war. Bu kabağı getırdık anam rahmetlık sızın de geçmışıze rehmet, ekmek edir. Bunu şişe sapladı, 191 ataşa wırdı

bírez sona çıharttı bunu ezdí, bírez de duz godu. Ee bunu yedik kí ne yík dā **192** bunu görmemişşik bíz. Bír bunda bír nezzet war hesebe gelmez, **193** burda bennen bacım temehleşтік, dídík ‘Gerí gídek’, ora getтік. Orda da cercer war cercer şeyi döweller buğduyu, **194** at goşallar, arhasında cercer o boşandı. O benim o öğlen qardeşımı parça parça etti bes ölmedi yanı rahmetlik. Cercer gendí begír, **195** bunun arhasında cercer ediy, gelinçi qardaşımın üstünen geçti, yaraladı genní. **196** İyi olduktan kerí, bír gün bu ölen rahmetlik qardaşım geldi babamı yiyi...! Bağa dídí ‘Oğlum bu qardaşın ney? Hèlè get emmiye bu oğlana ne oldu?’ **197** Gettim emime dedim kine’ Ye Hesen emmi benim qardaşım **198** şelè şelè olmuş.’ Dídí ‘ādyā baḥsana’ dídí, gennín de oğlu olmuş belè, ayağını golunu bağlamış gözenek war; **199** örtünün altında Ora atmış genní. Dídí kí ‘Bu zenbak yımış.’ Geldim, babama dídím kí ‘Baba bunlar zenbak yımışler.’ **200** Ewímizin urğunda zenbak war, şey olmuş sarhoş olmuş. Babam rahmetlik senín geçmişine rehmet bu zanbakları bütün çekti, **201** attı, ee bír zaman sonra yanı çok sürmedi iyi oldular, irhet oldular.

Bízden de emmimiz arasında azıcık bírez darğınlık oldu, **202** bíz köğden çıktık, köge yaḥınına bír bina war güzel bír bina ağaç maḡaç onun altında oturduk, darıldık emmimgilden. **203** Köğden bír ğız geldi, ora geldi, ora gelinçi uyudu, **204** uyunçu üstüne bír şey örttük babamgil örttüler. Bu ğız yatınçı öteden bír yılan **205** geldi bu ğızın üstüne uzandı. Aman şelè belè, heywan gendí genne getti, gídínçik ğızı uyardılar, dídiler ‘kaḡ kaḡ üstüne bír yılan gelmişti.’ **206** Dídí ‘Emmi yılanan qorqma’ dídí, ‘yılanı salannan qorq’ dedi. **207** O küçük ğız hē, walla, ee ordan geri döndük yanı geri watanımıza döndük.

Adı, soyadı: Halil Ömer Dibo

Yaşı: 58

Derleme Yeri: Halep- Höllük Mahallesi

Konu: Hatıralar

(XI)

Bēn ellí üç doğumlu yanı ellí sekíz yaşında. Bíz şındí köğde otururduk, köğden göçtük Heleb'e geldik, **2** Helep'te oturiyk, köy kırcuyük Gocalının şarhında kırcuyük. Hē, bu köy Türkmen köyü eses, kırcuyük, Gocalı, Memlí, orda kü üç köy war bunlar bütün **3** Türkmen köyü, bíz orda otururduk orda işımız ekíncí işídí cercer, **4** şehre, ħarman budu. Onnan sona sene yetmiş sekízde Haleb'e geldik. Heleb'e geldik işte şındí burda çalışıyk, **5** burda önem yapıyk, düwen açtık işte işliyp gidiyk **6** burda. İşimize baħıyk, sen 'etimize baħıyk işte bu hawa. **7** Köğden gelelí yetmiş yeddí yírmí üç demek kí belē otuz yıl otuz sene oldu. Hē, köyde ewlendík, walla köyde düğün yaptık, dawıl ettik, **8** düğün ettik, ewlendík işte yírmí altı yaşında. Düğün dört gün beş gün sürdü, **9**. halay çekildí, baş çekildí, çok güzel düğünler oldu, güzel şeyler oldu. Ee işte onnan sona kaħtık burıya göçtük, geldik. **10** İşler orda ekíncí işi ħarman, cercer, şehre, bider ekme, çüt sürme bu hawalardı. **11** Gonşu ilişkileri güzeldí çok güzeldí. Onda ne wardı? Bır şey yoktu işte gonşulardan otururduk, şehre ederdík, telíl ederdík, **12** otururduk bu hawalar yapardık. Walla sebeħleri erce, gün doğmazdan ewwel kağardık, köğlerde burda bu işler çünkü köy işi **13** Helep işine benzemezdi. Er kağar, **14** er işimize baħardık, çüt sürerdík, cercer döwerdik, ħarman, şehre, saman, bunları yapardık.

15 Walla Heleb'e geldik epey bır waħıt ben çöle çıħardım tírektör sürmeye, orıya gíder, orda ermeninen **16** barabar işlerdik. Orda çüt sürer, bider ek gerí ħassada waħtı ħassadıya gíder, ħassadadan gelírik, işte işımız bu. **17** Onnan bírez de burda işte, onnan sona da bıraħtık, burda bır semmen düwení açtık. **18** Walla şındí şu durumda Helep'te yaşamak köğden güzel. Güzel ki Helep' te her bır şey çok köylerde bır şey yoħtur ney? Köylerde bır şey de kalmadı, **19** bır şey yoħtur. Ney kímí? Muwasalat kıssa **20** bírez ora, köğümüze ħassatan bízim köğmüze. 'araba gidiyse de az gidiy gün de iki 'araba, bır deħwe gíder bes onnan sona yoħtur. **21** Walla burdan ora bır buçuk se 'et

sürer. Sınıra yaħın ya kırcuyık, **22** Eşekçi, Kadılar, Karagöz Türkiye hüdüdü maħatta orda.

War walla benim orda dezzem uşığı war, yok benim **23** yanıma gelmezler. Genner Beylerbeyin’de oturullar. Şeyde Genner ‘elí Mantarda, Beylerbeyinde dezzem war. **24** Şındí ‘Entep’te oturiylar uşakları. Henífi nüfus katıbdı, **25** o dezem oğlunun şeyi olur... Walla burıya gelíller de bes benim yanıma gelmezler. Hē, Haleb’e gelíller, **26** walla ben getmedím dā ben Türkiye’e getmedím.

27 Haleb’te ramazanlar çok güzel. Ne yapılır? Her bır şey olur bazar olur, gıder bazarda gezerík, burda orucumuzu tutarık ramazanımızı, **28** güzel bayramımız olur, ‘elem bırbırine gıder gelır, bırbırını görür **29** çok güzel olur yanı. Ramazannan ewel, oruç açımınnan ewel yemek hazırılığı görölür, gıder bazardan **30** öte berı gettırık onlar görölür, ona baħarık, işte bırez tesellı olur, bu hawada oruç açımı olur, orucumuzu açar, **31** keşimıze baħarık. Onnan sona oturur te’ lilemızı ederık, şöħürümüzü yer, yatarık. **32** Ee kıurban bayramı gene güzel, kıurban bayramınnan önce gettık öte berımızı aldık, kıurbanımızı getırdık, beyram günü kaħtık, **33** kıurbanımızı boğuzladık, kırdık, dağittık oturduķ kebabımızı yedık. **34** Walla işte nasib olanlara werdık goşulara, dostlara werdık nasib olduğu ğaderı. Onnan sona oturduķ **35** kebabımızı yedık işte yaşıķ. Walla benim yanımda Haleb’te güzel geçiy, ben köyü sewmem onun uçun da. **36** Bütün akrebelerımız Haleb’te hepsı Haleb’ teemımız uşığı filan hepsı Haleb’te. **37** Walla ben kıurbanı köyden geldı baĝa orda bır şey war beslı besler onun yannan geldı. Walla her bır şeyine **38** baħıyık, hē, kıurban alacayık kıulaĝına baħıyık, gözüne baħıyık, ayaĝına baħıyık saĝlam bır şey tamam işte getirıp, **39** ħocaya da danşıyık belē saĝlam saĝlam díy, getırıyık boĝazlıyık. Bırıncı günü boĝazlarık hē, bırıncı günü, **40** bız bırıncı günü boĝazlarık bes ‘elem boğuzlıy ikıncı günü, üçüncü günü boğuzlıyan war bulunur.

41 Benım dört çocuĝum war ikı ĝız ikı oĝlan. Walla ikısı ewlı ikısı bekar. Bırı ‘esker bırı de ĝız, Yā oĝlumun maşalla ikı çocuĝu war hē, **42** bır ĝızı bır oĝlu war, yā Haleb’te otiriylar. Yok onlar da köye getmiylar. Ben getmessem onlar niye gidecek köye! **43** Düĝünü çok güzel oldu, güzel salada yaptık dawıldan, düĝünnen, keyften,

hıfleden çok güzel oldu. **44** Kına yaptık her bîr şey. Gettik ğız ístemeye elhemdille walla ben tek gettım ‘emím oğlu Hē, ‘emmoğludu gettım suwal ettım. **45** Gettım kardaşım oğlunnan ístedım baĝa wermedí. Sona gettım ‘mmím **46** oğlunun yanna gettım, ğız ístedım ‘Ehlen wa sehlen’ dídí. Gettik ‘elemí topladık gettik, kalın werdík, kalın kestík, çok ‘elem. Hē, gettik, **47** kalın kestík kalını kestikten sona, başlık baĝladık, yüssük daĝtık. **48** O parayı íşte bazarlık yaptık, cehez yaptık, karaltı yaptık. Hē, ğız ‘eylesí aldı gettí íşte öte berí aldı. **49** Parası bízden genní öte berísíní aldı ğızım. Eh íşte çıĝartık dawıldan, düĝünnen, keyften çıĝartık getírdík.

50 Yok getmedík hece. Hara, hece yok? Hece kardaşım oğlunnan kardaşım ‘eyelí gettí gíden sene. Walla bîr çuwal şeker götürdük íşte. **51** Hē, ele oliy yā Ĥelep’te olsun köĝde olsun belē götürük. Hē, belē dost eĝbab olduĝunda şeker götürük, **52** yaĝus kurbanı olan, ĥalında olan kurban götürür, kímí pírínç götürür íşte bu hawalar. **53** Ceneze gene ‘eynisí, ewelí cenezede gene ‘eynídí te’zíye gídellerdí, şeker eletíller, pírínç eletíller bes şındí şeker pahalı olduĝu uçun **54** yaní herkiş te bu şeyí kaldırdı bu te’zíye getmek. Get ele ĥetríní al, **55** yaní bîr şey getirme ne kurban ne şeker ne bîr şey getirme bes ele get ĥetríní al, tamam oliy.

56 Ben köye gettiĝimde gíder yolmam war orada, gíder yolmamı yoldurum bîr gün, gerí dewlúsü gün gellím, bíder ekmeye **57** gíderím bîr gün kıallım, gerí gellím, bíderímí eker, yolmamı yolar gerí gelírím **58** íşte bu. Yok benim ewím yok bes ‘emmím oğlu kaysının ewí war, kardaşım oğlunun ewí war. Tarla ikí hektar tarlam war hē. **59** Walla gelir íşte sene güzel olursa geliy, sene güzel **60** olmassa gelmiy, ā bu gíden sene kötü oldu hē, nedek íşte ele oliy. Ya büyük oğlum bennen barabar yaşıy, küçük oğlum da ‘esker şındí íşte. **61** Bu ewlenelí altı yeddí sene oldu, **62** aķrebem emmím oğlunun ĝızı. Obürü de ‘esker íşte belkí yirmí günü kıaldı inşalla tesríĥ etmiye o da tesríĥ eder inşalla onu da bîr ewerrík. **63** Ĥelep güzel bîr şey, Ĥelep en güzel bîr yer Ĥelep yaşıyacak yer Ĥelep. Bíz Ĥelep’te Höllük’de oturiyık.

Adı, soyadı: Halil Nesen

Yaşı: 75

Derleme Yeri: Halep- Höllük Mahallesi

Konu: Hatıralar ve günlük olaylar

(XII)

Köğde yaşardım ben, ellí birde mektepten çıktım ben. Mektepten çıktım, kaçtım Haleb'e geldim, **2** gonracılık bellemiyey. Burda dayılarım war Haleb'te, dayılarımın yanna geldim, gonracılığı belledik. Onnan sona ellí beşte, warşe aştım, warşelerimí işlettim. **3** Sonadan gerítene tergedim, cümlecilik açtım gonracı cümleciliğı. **4** Açtım onnan sonama efendime söliym epey bu sürdü sona bahtım bunun arhasında yorğunluk war kaçtım efendime söliym şeye satış kelestecilik. **5** kelesteci satma yanı gonra lawazem ehziye **6** diller buna, bunları satmaya başladım. Ā şındık ellí birden berí gonracılık işledik, ıraklığı işledik efendime söliym. **7** Sona kaçtık cümleciliğini de işledik, şındi kelestecileğe çıktık. İşte Höllük'te şındık Höllük'te işlip gidik, baħalım hêlê sonu ne olacak, **8** şındi şu durumda ben yetmiş beş yaşına geldim artık bir şey işlemeye oğadek kudretim de kalmadı ya'ni, ıbarı oldum bunu işlemeye. **9** işlip gidik işte efendim.

10 Kaçtık ben burda doğsan ikide hece getmek istedim, yanımda bir hawış war bir de ötekí hawşım wa ben didim bunların iksini satar, **11** bir hawış alır, onnan sona hece giderim. Kaçtım hawışları sattım, bir güzel hawış aldım, nıdır ettim kí hece gidecem inşallah, **12** kaçtım hece gettim, geldim. Hecde orda yoldaşlarım **13** wardı üç dör tene barabar iner kağardık, bunlar bütün ihtiyardı, bunların da bir 'eylesi wardı yanımda hityar bunlara ben baħardım orda, gider ekmeklerini getirrim efendime söliym, **14** barabar genneri götürürüm, dutarım gollarınnan, **15** genni beyt Allah'a götürürüm, geri gellik. Onnan sona efendime söliym, **16** kaçtık buraya geldik. Bu hawışta, 'ecer hawışta heci olduk, onnan berí daha gidíy işte işlik efendim. **17** Ee şındi de meselen burda işlik, boyun bayram geldi, bayram günü akrebelerimizín yanna çıktık, bütün bunlardan bayramlaştık. **18** Ee işte şındık bütün yanıma geldi ğızlarım war altı tana ğızlarım war bunları ewerdim, çocukları geldiler yanıma, genner geldiler, **19** burda

bir güzel aḥşam yemeği yaptık yídık **20** gennerden. İkí tene oğlum war, ikísí de ewlí iksínin de çocuğu war, bunlar iksí de yanımda bu ḥawışta pöldüm bu ḥawış. **21** Ḥawış böyüktü pöldüm her bíríne bir ḥawış werdím, şındí onların her bírí bir ḥawışta oturiy çocuklarınnan barabar. Ben de burda bízím eskí madam da öldü, **22** ölünçük kaḥtık bir tene ‘ecer aldık, ‘ecer madamnan yaşıyıp gidiyk şındí şu durumda. **23** Epey wardı ya’ni yaşı ellí, ellí beş wardı bízím **24** eskí madam öldüğünde. Ee sona kaḥtık ‘eyní senede bu madamı aldık, bunun da çocuğu olmadı, ele tekten yaşıp gidiyk işte. **25** Emme uşaklarım atrafımda dayman benim atrafımda döneller yanı. **26** Köge de gíderík ya orda akrebeler war, gíder bayramlaşır gellík, be’ ez munasebelerde, tarlamız war orda ekerík, biçerík, gelirík yanı. **27** Ben ekínci oğluyum, gíderík orda meselen eweli yolma wardı yolardık, şındí yolma kalmadı ḥassada ile Ḥassada yolar tıraktör eker, **28** ḥassada yolar, ne elimízí wırırık ne bír şey. **29** Orada da satar gelirík bura Ḥeleb’e gerí gellík.

30 Hē, Ḥece gettím yirmí yeddí gün sürdü, tayaradan gettím. İkí buçuk se’et sürdü burdan oriya. Hē, indík orda efendíme söliym, kaḥtık Mekki’ye gettík, **31** sona Mekke’den Medine’ye geldík, Medine’de ew aldık Peyḡamberín maḡamını ziyarat etmek uçun, her gün gíder gelírdík, **32** orda da kaldık sekíz gün kaldık. Kırk **33** rík’et namaz kıldık orda farz olaraḡtan daha fazlalarını da kıldık yanı. Onnan sona da efendíme söliym ordan başladık çıktık, **34** gerí tayaraya geldík. Tayaradan bindík Surye’ye geldík. Yolculuğumuz çok **35** sürmedí yanı, orda yirmí yeddí gün kaldım ben yirmí yeddí gün ḥecte kaldım. Bennen barabar bir iḡtiyar wardı Kaderen’nen o öldü bír tene daha wardı o da Mecíttí o da öldü. **36** Hepsí öldü yoldaşlarımmın, burda öldüler ḥecden geldík barabar, burda öldüler. **37** Şındí onların uşakları kaldı yerinde, ben de tekten kaldım burda. **38** Gendí köğde dayımı halda yaşamaḡ uçun bír maslaḡa gerektír ḥette dey’imen para gelecek, para olmassa yaşıyaman. Ḥelep’te benim burda sen’etím war sen’etím olmassa işliýemem ben. **39** Bu kelestecílíkte alır, satarım, werrím, alırım işte yaşarıḡ efendím. **40** Köge getsek ne işleyecék? Şındí köğde iş kalmadı. **41** Eweli azap olurdu, eweli efendíme söliym ekíncílík ederdík ee şındí kalmadı tıraktörcü eker, ḥassada da yolar bíz de ḥazır alır satarık. **42** Köy bír kaç gün gídersen ırḥettír emme waleken dayımı üzere kalacaḡ olursan ırḥet del. Olmaz efendím dayımı üzere kalmak **43** bize şey wermez yanı el wermez. **44** Niye? Çünkü orda ḡazanç yok burda ḡazanç war, burda ḡazandımı işlerík, ḥawışımız war, **45** ewımız war, çoluğumuz çocuğumuz

atrafımızda, barabar yaşarık gennerden işte.

46 kurban bayramında ilkin kahtık, bayram gelmezden ewel bir iki gün ewel kurban aldık, kurbani boğızladık efendime söliym, dağıttık gonşulara. 47 kurbani burdan harıya gendi mekineden gelir, Pikaplardan dolu gelir Helep'te ewin yanna gelir buralara dağıdırlar, alan olursa gider alır. 48 mekineler gelir, Pikaplar gelir içinde dolu kurban, bunu buriya getirir satallar, biz de birtene içinnen seçer allık. Bunun da 49 kilosunu bize iki yüz ellı kağıda verdiler. Dídık 'Neçıye bu kurban hayu?' Dídı 'Bu kurbanın kilosu iki yüz ellı kağıd.' Dídık 'Oldu hayo' Başhası da aldı, 50 biz de aldık. 'elem bütün aldılar ya biz de 51 diyemedik gennine noksan diyemedik, mecbur olduk biz de elem sirne almıya, hē, barabar aldık gennerden barabar. Baħarık efendim beline, 52 boynunun köküne, şu omuzlarına etli mı díy buraları? ğuyruğu da 53 çok büyük almazlık kú çünkü ğuyruğu büyük olursa bütün yağ olur, bize yağ yaramaz oğaderi walaken kara et iyi olur. Barabar işte dorğarık 54 gennini, bayrama getirir parçalarık, 55 üç parça ederik genni birezini gonşulara dağıdırım, birezini uşaklar alır, birezini ben alırım. İşte bayramda taksim eder, kağar 56 tapħa yapar işlerik, yerik. Genidinin genc olduğu belli olur, şu durumda belli olur; tokludur, bu bir sene malıdır, büyük 57 almazlık biz. Böğün eti berk olur 58. bu genç eti iyi olur bunun, şelē epey kaba olur, maķbul olur yanı. Bayrama kabıl olmak olur yanı. Nasıl? Meselen diyelim kú küçük del, 59 bu büyümüş, iyi olmuş bu kabıl olur bayrama.

Sekiz kardeşik bir tenesi öldü kaldı yeddı tene. Şındı hepsı bu durumda Helep'te, 60 bunlar da şındık bütün öldüler, kalan ben kaldım. 61 Emme çocukları kaldı onların, çocukları burda ewlendiler, ew se' bı oldular, 62 çocuk sebı oldular barabar yaşiyar bizden barabar waleken bayramlarda gelir bizi ziyrat edeller 'mmilerini, ben emmileri olarak yanı. Ee gelir yanıma benı ziyrat edeller, 63. bayramlaşırık biz de gennerin yanna giderik, görüşürük, sözleşirik işte bayramlaşır, 64 geri çıkar gezerekten ewimize gellik. Burda atrofimda oturiyar kardeşlarım Hē, 65 Helep'te oturiyar. Köĝde bir tenesi oturiy o da demircilik işler. Epey aramız war yanı burdan ellı killo şey yettmış kilo mıtır war. Hē, o köĝde oturiy 66 gelmez Heleb'e 'eylesi bes uşakları Helep'te. Biz Zilif'tenik, 67 Zilif'ten yanı bizden Türkiye arasında on beş kilo mıtır yok yaħın.

Bablelím war sızín hüdütte, Bablelím'nen berí bízík. **68** Bízím köğlere yaħın Daşkapı war, Zeyrat, Gocalı, Memílí, Haraba, Sılsıle, **69** Tıleşe, Eyyeşe bütün bu hüdüt tarafını sağa... orda bîr köy daha war **70** Ne diler ona yaw? Ispahalar, bîrde 'Arap 'ezí bu taħım ā şelê hüdüdün taħımındalar 'Arap 'ezí, Ispahalar, Carablos. **71** Esesımız Türk, Türkmenge bılırık bíz bes walaken bíz Heleb'e geldík küççükken on beş yaşında, onnan sona 'Arapçayı belledík. **72** Ellí bîrde de mektep açmıştı hökmet 'Arapça, orda 'Arapçayı belledík epey. Bîrez de bura Heleb'e geldík, **73**. dayılarımızdan barabar 'Arapça gonusunçu 'Arapçayı güzel belledík yanı. **74** Türkçeyi de güzel bılık 'Arapçayı da güzel bılık. Asıl bíz Suriyalıyķ, Suriyada İdlip **75** tarafında Bınbıç war ordan gelmişler bize zalımlar diller dayıngile. Hē, **76** Bınbıç'ten gelmişler, Idlib'in yanında Bınbıç war, O Bınbıç'ten gelmişler Heleb'e, Helep'te de bura geldiler efendime sölíym gızları wardı yanlarında, kaħtı **77** bunu köylere ewerdiler bu gızları. Ewerínçi bíz de çocukları olduk. Bíz **78** Heleb'e geldík, anamız da geldí barabar Heleb'e, gerí Helep'li olduk. **79** Efendim orıyı genner bile bılır, orda ben yaşamadım, görmedim, anam yanı küççükken geldí Heleb'e. Oralarda Türkmen yok, bízím **80** mantıkamız bütün Türkmen Bunbu'çtan, Çobanbey'nenn, tuttur 'Ezez'den bütün bunlar hüdüt tarafı bunlar Türkler bes walekín bíz 'Arabık, **81** yanı luğatımız Türkçe iyi bılırık. Bu Türkçeyi orda isti mel edeller, **82** orda Türkçe gonusullar bîrbırinen heç 'Arapça gonusmazlar.

83 Dügünler, bîr adam düğün edecek meselen, oğlunu ewerecek. Fe izen başħa köylere gider teklif ederík gennerí, bîrer kert gönderrík gennere filan köyü, **84** filan köyü sen, filan köye... kert gönderrík. Burda gonşularımız war 'Yā filan senín yaniya **85** meselen diyelím kí Daşkapılı gelecek', 'Senín yaniya Şawılı **86** gelecek, senín yaniya Sandılı gelecek...' Sen burda istıķbal edersín bunları, düğün bitene ğadení yídírır, içırır, oynadırsın. **87** Hē, ewde yatar, kağallar. Tab' an köğün hepsí gelmez ya dört beş tene geliller On tana çok çok gelır. Bunlar geliller gendí adamın yanına, **88** kíme düşmüşse orıya geliller. Dügünler yanı çok çok bîr hafta sürer. **89** Dügünlerde işte geliller gızlar oynallar, erkekler oynallar efendime sölíym, **90** bîrde sağbaş çağırılar. Aptallar bîr sağbaş çağırır, bunlar topladıklarını genner alıllar. Bu ne bilim ben! ewelden beledí. Şındí ayrı oldu, şındí topladını 'elem aliy, **91** düğün se' bî aliy. Ewelí aptallar alırdı, şındí de çok atıylar yanı ewelí çok **92** deldí yanı o zamanda para bîrez azdı, beş kağíd, **93** iki kağíd, üç kağíd atallardı. Ee şındí burda atiy beş yüz, atiy bin, atiy iki bin. Ee bunu

aldığında düğün se' bî bu gennîne borç qalıy. Ben atığım zaman da, ben **94** de oğlumu ewerirken sen geleceñ, sen de atacan o parayı yā öndüç oliy. **95** Tamam işte belê bîrbîrinnen belê iner qağarlar, iyî olmağ lazım işte. Düğününe gellim, sen benim düğününe gelirsîn. **96** Köğde de olur şındî heliyen bu durumda 'umum köğlerimizin **97** dawılı, gelini burda çıñıy Helep'te. Ee burda sala alıllar, salıya gideller efendime söliym, 'elemi teklif edeller, kert gönderiller orda barabar **98** oturullar, qağallar gelini çıhrıllar, herkiş ewine dağılır gelir. 'eyellerin ayrı yeri war, erkeklerin ayrı yeri war.

99 Ramazan meselesi bura, ramazanda oruç tutarık, namazlarımıza devam ederik, ee duemize devam ederik. Hē, barabar işte camıda çok oturur gür'en oñuruk, **100** bunları tekmin ederek. Sabah erkennen uyanır söñürümüzü yerik **101** Hē, onnan sonama qalırık tã gün aşmazdan ewel geri yemek yapmışık, yemeklerimizi yerik, cem' et olur oturuk. **102** Ceneze oldumu sabahtan Alla etmesin, kimseye wermesin. Eywa bir tenesi ölüsü oldu camıda çağırılar. 'Fılan adam öldü filan köyden, filan ismindeki adam öldü, **103** gelecek olan olursa ehlen wa sehlen buyrun'. O zaman sen gidersin bu ha köğdense, **104** makinalara biner o köğe götürüp kömer geri gellik. **105** Hē, bu bir hafta içinde bu istikbel yapar 'elemi. Gendi üç gün, 'elemi istikbel yapar. Ee bunlar hatirlerini alıllar efendime söliym. **106** Sonra işte belê gider. Yemek bizim iceb halında gendi halında olan bir insan yemek yapar. Ölünün ewinde bişmez her gün bir adam getirir, **107** üç güne gadeni ekmegi dışardan gelir. Üç gün sona artık gendi ewinde bişirir. **108** Üç günde ne yaparsan yap hürsün sen. Diyelim ki lehme'ecin **109** yaptı, diyelim ki meselen tapña yaptı; eşkili yapar, firik, pirinç yapar, bunu **110** takdim eder, gelen olan misafirlara qarşı. Gelen misafir da barabar icab halında kuzu getirmiş aw goyun getirmiş onu da **111** boğızlar, 'eyni getirdigi kimi de öğlerine indiriller boğızlar, indiriller öğlerine. Üç gün hitim olur, ahsam mehelı bütün ora birikiller, **112** her gün bir hitim yapallar. Her gün bir qur'en **113** hatm olur, üç günde üç hatim bitti onnan sona. Artık gendi ewinde dawam edebilir, gelen dışardan gelen ewine gelir, çadır qağar. **114** Çadır gurarlar, bu çadıra gelen misafirler gelir. Üç gün sona bu çadır qağar, kahtığında meselen ayırdan gelen aqrebe, yarañtan gelenler arti gendi ewine geliller, **115** ölünün ewine geliller, orda istikbel eder, hatirlerini alır gideller. **116** yni hawa köyde de beledi walaken şındi köğlükte **117** kalmadı bu işler, hepsi Helep'te oldu. Köğlükte kalan meselen bir hawışı war köğlükte kaldı yoñsa gendi burada minesebelerde, **118**

bayramda, düğünde oldu bîlle be 'ez adam köğde eder O da kağar, hawışına gîder, hawışında qalır ta düğün bitene ğadení. **119** En awwel ben gîder o ğız se' bînnen anlaşırim, sona qalını keserík, sona ben cem'et götürürüm, burdan gîderík gennerín yanna, barabar bîrez fawake götürürük. **120** Neğdek cem 'et gelmişse bu cem 'etin her bîrisínin öğne bîrer sehen fawake, **121** hodar modar, meselen diyelím kí mışmı, diyelím kí hıyar, diyelím kîne moz bunlardan sehenín içine her bîrînnen ikîşer **122** tene ikîşer tene sehenín içine gor, bunların öğüne getirír dağıdırık **123** Bunları işte her gün üç güne ğadení bu hıtım olana, bitene ğadení bunu yîller. **124** Bunu getirênler gonşular. **125** Baħşa bîr şeyler ne olsun işte bíz köylük adamıyık. 'ele kuli ħal köy 'edetlerí de daha bízden getmedí yanı war daha. Şındık köylük 'edetlerí düğünde dawıl getiríller, **126** bu dawıl burda azaldı. Burda sala oldu, mıtrıp oldu, **127** bîlmem türkücü oldu, bîlmem ne oldu. Bunlara bütün bîr sala tutar, sala da meselen on beş yirmí bin kağıd tutar, bîr de türkücü **128** getirír ona da werír on, on ikí bin kağıd. Onnan sona bîr de **129** hodar alır, bu gece getirír bu salada her adamın öğüne bîrer sehen bîrer sehen hodar gor. Bu gelín, o ölüm.

130 Yemekler burğul pírínç yapallar, bunun üstüne tabbaħ getiríller. Gennerín şındı çok çok aklı yetmez. tabbaħ getirír, tabbaħ alır beş altı bin kağıd. **131** Getirdiğín kuzuları boğızlar bunu firík, pírínç, burğul yapar, eşkí yapar yanı **132** sıra patata eşkísí aw fasuliye eşkísí aw ilmuhum ye' ni bîr eşkí barabar olacak. Bu suyun üstüne de bu kuzuyu kawırır, **133** her sínínin üstüne bîr parça gor. Şêlê kebab olmuş olur tawanın **134** üstüne dağıdır, 'elemín öğüne indirír, elem bunu yer kağar. İşte budur efendím. **135** Köylü orda ewelí köylü azdı ye' ni, burda çok oliy sala dedín mı? çok geliy. Orda bîr köylük meselen köylü çok olsa ellí ew. **136** Ellí ewden ne adam gelecek? Burda hemen bin adam geliy saliya. Yā burda **137** çok teklíf eder. Teklíf etmezsen ayırdan sen çıharacān bîr gelín meselen hemen gîder kü, üç adamnan Anlaşırsın, gençler gîder güweyi gediríller. **138** Onnan sonama gîder makineler getirír, gelíní bindirír, **139** gezdirír, getiríller bes bu teklífsíz olur yanı. Bu élê hē, fıħara işi, élê yapıylar şındı.

Adı, soyadı: Emine Hisso

Yaşı: 30

Derleme Yeri: Halep- Höllük Mahallesi

Konu: Yemek tarifi

(XIII)

Otuz yaşındayım, Halep'te oturiym- Hüllük'te. **Pancar eşkisini** söliym sağa ilkin nohudu kaynadılar, mecmek getiriller, mecmegi de kaynadılar, burğul gollar içine. **2** Burğulu itene pancarı getirirsın yursun, dorğadıktan sona pancarı bişirirsın. **3** Biştikten sona eşkisini edersın, eşkisini içine atarsın, nohudu atan, mecmegi atan mecmekten nohudu atarsın, burğul atan birez içine, **4** sona soğanı kawırın, üstüne ahtarısın, biştı.

5 Yemegin adı **lebeniye**, yoğurt getirirsın, pirinç. Pirinci itene yur, hazırlarsın, bir satıl yoğurt, yarım kilo pirinç. Pirinci itene yursun, sıcak suydan yur genni hazırlarsın, **6** samırsak getirirsın bir baş. Samırsağı da soyarsın, **7** itene ezersın genni dorğadıktan sona ezersın, hazırlan genni, bir yarım kilo da et **8** geririrsın, eti de itene kawırısın, içine de nene atarsın. Lebeniyei buladıktan sona itene yoğurdu bişirdikten sona pirinci atarsın, pirinç de biştikten sona etten yağı, neniyi atarsın içine, **9** samırsağı. Bunlar itene biştikten sona hazır olur.

10 Yoğurt yapıcık, südü sağarsın. Sağdıktan sona südü itene süzersın, süzdükten sona bişirirsın genni ocağa, itene kaynadırsın. Kaynadıktan sona satıllara ahtarısın, **11** satılların kenarını sararsın bir şeyle. Sardıktan sona baharsın ne soğuk ne sıcak. **12** Genni eski yoğurttan yoğurt getirirsın, karıştırısın itene, südün içine ahtarın, **13** bunu da satıda itene birez karıştırısın, üstlerini haparsın, açarsın yoğurt olur.

14 Semsek: Hamırı yoğurursun, soğanını bişirirsın bes soğanın içine tab'en et de gonur, goz da gonur, içine istediğin şeyleri goyabilirsın yanı. **15** Onnan sona ekmeği açarsın, içine yatırın, unnan yoğurursun gennei itene, onnan sona tahtada açarsın, soğanı içine gorsun, haparsın genni, **16** kesersın aw pıçakdan aw sehenin şelê şeyinen fark etmez. Bezileri şu ocağa bişiriller, **17** kimi de zeytte kawırır oldu bitti. Soğan, et biz

goz goruk, **18** behteniz goruk, beez tamatoz goruk. Bunlari itene bişirirsın, soğannan öldürürsün gennı. İlkın soğanı bişirın, sona **19** etı üstüne atarsın, tamatozunu atan, bahtenizini atan, itene bişirın, **20** karıştırın gennı, tahtada ekmegini açarsın, içine gorsun gennı, bişirirsın.

21 Lapa: Mecmekten burğulu birbirine katarsın. bir sehen mecmek meselen, bir sehen burğul, bunu birbirine katarsın, suyu kaynadırsın itene, bunu **22** içine atarsın. İçine atıktan sona bunu dohan dohan, Ağzını hapadırsın. Ağzını haparsın yavaş **23** yavaş, altını indirirsın yavaş yavaş bişmek uçun, dayman giden, gelin bes **24** karıştırırsın gennı. Biştikten sona soğan dorğarsın, zeytte kawırın, üstüne ahtarısın.

25 Balcan sınıyesı: İlkın balcanı soyarsın ince ince kabıklarını, onnan sona tuwarak tuwarak kesersın gennerı. **26** Dörtene yeter, üç de soğan getirirsın, soğanı itene ufak dorğarsın, samırsak getirirsın bir baş, samırsağı soyarsın itene, gene ufak dorğarsın, behteniz getirın, **27** behtenizi yun, seçersın gennı, bahtenizi de dorğarsın, ufak dorğarsın, **28** bir kilo da et getirirsın. Etı; duz gorsun etine, kemmun gonur, **29** biber gonur. Bunu itene karıştırırsın, eliden yoğurursun, birez zeyt gorsun içine, itene yoğurun. İşte kemon, biber, duz bunları bes. Bunu itene yoğurursun eliden, **30** tuwarak tuwarak, küçük küçük edersın, balcanı da tuwarak kesersın **31** balcanı arasına gorsun, gennı sınıye düzersın, fırına gorsun. Gendi etin **32** içine zatan zeyt gondur, onun zeyti şey eder, bir se ette geni genne bişer.

Adı, soyadı: Emine Ahmet

Yaşı: 55

Derleme Yeri: Halep –Höllük Mahallesi

Konu: Hatıralar

(XIV)

Bunlār İstanbul'dan awrattan herif yanımıza geldiler, Kamal abi geldiler kurban beyramında burda üçtene kurban aldılar, **2** kurbanlarını burda boğuzladılar. Geri gonşuları geldí, ordan telefon Ettí kine 'Bağa da bîr tene al' Ee dídí 'Bíz boğızladık, tükettik' dídí. **3** 'Sen niye ilkinen bağa ordañan sağa danıştım da niye bağa cevaplamadın? **4** Ben burda boğızladık, tükettik, dağıttık, dā yanı geri olmaz.' Dídí **5** 'Gel de bak buranın sıfrası ne şikil düzülmüş, şu nasıl hece gidersín hec kímí bunların sıfrası yerde, gēlēn gídēn 'elem bütün oturmuş ekmek yiye. **6** Kebap etmişler, salata etmişler, yemek etmişler ekletí çok, otumuşlar bunlar yiye, sallama ekmek, açma ekmek, **7** bunlar bütün kebab etmişler şışten, sıñtan bışirmişler bütün oturiy' Dímış kí 'Hele gel de bak ne güzel oturmuşşuk' **8** Hē, buranın tasurunu çekti ora İstanbul'a eletti. **9** Burda nasıl oturmuşlar ekmek yiyler. **10** Köylüyük bíz Boyraz'da, Gídrış'e yañın Gídrış'te tañım tañımayık bíz orda köydeyik. Samandere ā sebehe gidcem hē, orda yaşıym, ben **11** uşakların yanna geldim. Beştene ğızım war altı tana da oğlum war bereket. **12** Oğlanın üçü ewlí, ğızların da iksí ewlí. **13** Tarlamız wār, mülkümüz wār, malımız wār, bağımız wār, zeytínımız war. Ne bañacam? Gidciym goyunlara bañacām, dawar sağacām, saman goyacām, **14** dawarın yerini süpürecēm, gocadan da işte dōwüşüp yatıyık . Goca bennen **15** iki yaş büyük atmış- yetmiş, aramızda iki sene war bennen gocanın. Babamın bībisi oğlu olur, anamın dezzesi oğlu olur eh işte kawım hısımık. **16** Aldı istedí, aldı babam da werdí, ben yok desem goca bení dōwücü ben de **17** seslenmedim babam da bení werdí. Düğün bîr hafta çaldılar anām! bîr hafta düğün çaldılar, her şey ettiler. **18** Bîrinci gün ne yaptılar? İşte altı gün düğün çaldılar, zum zum dawıl çaldılar, oynadılar, sektiler, yemek ettiler, güzel ettiler, güzel oldu.

Adı, soyadı: Ayşe Ahmet

Yaşı: 40

Derleme Yeri: Halep Höllük- Mahallesi

Konu: Yemek Tarifi

(XV)

Yemeğen adı **dolmalı kífte** bîr kilo kıyma et allık bunu ufağ ufağ et yanı iri et del ufağ et kebablık kímî, içine de şelê bîrez soğan dorğarık şelê ikî kilo bîr buçuk kilo ğadenik soğan dorğarık, **2** ufağ ufağ ederik soğanı. İlkın etî bîrez kavarık bîr kaşşık büyük yağdan. **3** Etî kավırdıktan kerî soğanı üstüne atarık, soğan da bişêr itene saralır, **4** itene solar, bişer. Üstüne karabiberinen, kuru biberinen, nâr bekmezinen, bîr bağ bahçeniz ufağ ufağ kıymanın içine, **5** bîrez gene karıştırık itene bişşın. Onankerî altını söndürük, kiftiyî çekmeye baharık. Kiftiyî çekerik, soğan goruk bu kiftesinin içine, **6** duz goruk, un goruk, gennî üç baş çekerik üç kelle çekerik mekineden itene yumşasın diy, **7** elimizde itene şelê dönme uçun. Bîr de kalibini gettirik çektikten kerî, kalibini gettirik, **8** istediğimiz şekilde çıharabillik yanı kalipten isterik büyük yanı hacmî **9** ister küçük yapabillik yanı. Etî içine doldurık, haparık. Onnan kerî gennî bîr **10** zeyt şelê zeyten kavarır kavarır indirik, sıcak sıcak güzel olur, yinir, belê yinir bu.

11 şekiriye: yoğurt getirik goyun yoğurdu bîr satıl bu goyun yoğurdun bîr büyük satılın içine bîr satıl da suy goruk fazla gomağ. **12** Bunu bîr satıl yoğurda bîr satıl suy, bunu karıştırırsın bu yoğurt kaynar. Yoğurt kaynadıktan kerî orda ayrı bîr tawada kanat kanat soğanları **13** ya tuwarak halha halha ya kanat kanat. Bunu soğannan öldürürsün itene gennî sanān **14** bişer yanı tawada yağdan bişer onu içine şeyin yoğurdun içine **15** atarsın. Geri de orada bîr kilo bîr buçuk kilo kıyma et şelê büyük parça olsun bunu **16** haşlarsın suydan itenê, et itene bişer, o etin suyunun da etinnen barabar onun içine atarsın yoğurdun içine. Bunlar kaynallar bîrez barabar kaynar itene, şelê bîrez şelê goyulanaçak. **17** Onnan kerî gennî şelê bîr güzel ilene boşaldırsın, **18** üstüne bîrez kuru biberinen bîrez yağlarsın gennî, güzel işte bişer bunun adı işte şekiriye güzel bîr yemek.

19 Ağ sarma: ‘edí sarma bes içine bíz bekmez gomağ ne bíber bekmezí ne bíber salçası ne tamatoz salçası gomazzıq bunları. **20** Hē, bunları heç gomağ yanı bíz kara bíber goruq, duz goruq, lèymun duzu goruq, pírince et goruq, küç qaşşık yağ atarım ben, **21** zeyt gomağ. Bunu itene bírez patağazda kihebe **22** şelè dönderrīm bərbırını tutar pírínçden barabar. Onnan kerí bunları sararsın ince ince kalem kímí sararık, bunları iplikten deste deste **23** bağlarsın, altına da íster et goy íster èlè ye ‘ni ne gorsan olur. Bıser lèymun duzunnan íster goruq suyu goy íster lèymun sık goy suyuna samırsaq, **24** ne‘ne suyuna bes bekmez gonmaz. **25** Bunu belè bır ikı se‘et bıser sarma iyı bısecek işte güzel çok güzel bır sarma olur yanı ağ sarma.

26 Pancar: getirırsın ikı rapta pancar, bunları güzelleyın peklersın, ufağ ufağ dorğarsın, yursun gennı bır süzege boşaldırsın. **27** Onnan kerı sıcak suya haşlarsın bírez şelè berk haşlaman ezılır tez ezılır, bunu da süzeğe gorsın, itene bírez sıharsın gennerı şelè. **28** Onnan kerı ‘ecere tawaya bírez zeyt bol zeyt gorsun, içine ikı dış samırsaq üç dış samırsaq ufağ ufağ dorğan, soğan ikı baş dorğan. **29** Onnan kerı ikı bağ bahtenız ufağ dorğanmış, **30** bunları dorğadıktan kerı saralır soğanlar, sarımsaqlar saraldı bile üstüne **31** bahtenızlerı atarsın, bahtenız kihebe öldükten kerı üstüne o sıkıtığın pancarı atarsın, bır **32** qaşşık da bíber bekmezı, bírez kızbara war onnan da kihebe atarsın. Bunu kawırırısın tā bilırsın kı itene bışıy artıq yanı **33** bıştı duzunu atarsın çok güzel olur, lèymunnan yınır bu pancar yanı kawırması.

34 Me'lube: Balcan, et, pírínç ilkın balcanı getirır soyarsın, balcanı güne bağan zeytten kawırırısın balcanı, süzersın bunu güzel şelè bır tepsıye gorsun kawırdıktan kerı **35** şelè boz boz kawırılacak şelè, yaqımıcan boz boz kawırılacak. Onnan kerı íster faruçtan olur ístersın etten olur yanı, **36** etse etı bírez irı getirırsın, bunu yağdan **37** bır qaşşık yağdan ğazanda kawırırısın. Et bışı bışmez kazanı indirırsın yere orda pírínç ıslanmış olur sıcak suya ıslanmış, **38** haşlanmış, yunmuş süzeğe gonmuş. On daqqa sıcak suya haşlarsın, píríncı ıslarsın, yursun gerı soğuk suya gerı süzeğe gorsun, etı **39** kawırdıktan kerı de o kawırılmış **40** balcanı da üstüne etın üstüne düzersın kazanda, atrafına da bır tamatoz ya ikı tamatoz, bunu yanı tuwarağ tuwarağ eden şelè. Bır kenara kazanın kenarına etın yanna bır tamatoz **41** bır balcan bır tamatoz şelè durdurursun et de

dibinde balcan da üstünde, **42** o ھاşladıgın pıríncı yawāş yawāş üstüne atarsın, elinnen düzlersın şêlê. **43** İtene düzledikten kerı orda senın yanında ya tawuķ suyu olur ya ele bır parça tawuķ suyundan atarsın. Sıcak suı goıacan soğuk suı olmaz, sıcak suı kaynamış, hazır **44** olacak yanında, **45** bunu üstüne yawaş yawaş ahtarın duıunan, o tawuķ suyunan ta yüzünü örtecek, bır barmaķ yüzünü örter bu suı, pırınç ıslanmış. Onnan **46** kerı Ağzını ھاparsın bır yirmı daķķa yirmı beş daķķa bıser bu tā suıunu itene çekenecek. İçine de yağ yağ yanı yağı da bol bol goımuşşık, **47** zatan etten kawırılmışık. **48** Onnan kerı Ağzını bırez ھاpan suıunu çektıkten kerı, altını söndürürsün, şêlê bır, ikı daķķa soluk alır şêlê nefes alır pırınç beş daķķa. Onnan kerı bır kab getirırsın, **49** ғazanın Ağzına tam sıgacak bır **50** kab ilen şêlê, kazanı itene tutarsın şêlê ilenı de barabar, bırden bıre dönderırsın şêlê, dönderı döndermez bırden bıre kaldırman bırez beklersın **51** şêlê itene şêlê durur, şêlê yawaşleyın sıkelersın şêlê durur kazanı sıkelersın **52** yanı yawaş yawaş dıķķatle çekersın ‘ıynı kalıp kımı çıar. İşte bunun üstünde **53** dönderdıkten kerı etı, balcanı bütün üstde olur, pırınç altında kalır bunun adı me’lube işte. Bu sıcak sıcak, yınıy çok güzel olur.

54 Tebbule: Hıyar getirırsın, lèymun getirırsın, baķtenız, göğ soğan, göğ samırsak. Ne’ne, baķtenız, ھا bunları bütün bunları yuyacaķsın. **55** Yuyacān, süzeğе goıacan baķtenızı, soğanı, samırsağı, tamatozu, lèymunu hepsını yursun, süzeklere goduķtan kerı bunları güzel güzel dorğarsın. **56.** Hē, ilkın ھاsı, üstüne soğanı, **57** üstüne baķtenızı ufaķ ufaķ, lèymunu, hıyarı, turp warsa gene olur içine, sarımsak göğ, yeşıl yanı olur, ne’ne bunları dorğa, bütün süzege doldur. **58** Onnan kerı şêlê bır suı gedehın yarsı burğul **59** ister sımıt ya ‘nı burğul aw sımıt, buna bır cezwenın yarsı mı Dolusu mı? suı gorsun, **60** kaynadırsın bu sımıdın üstüne ahtarın, Ağzını ھاparsın kı ıslansın dıy. **61** Beş on daķķa ıslandıktan kerı buna yarım kaşşık bıber bekmezı, **62** yarım kaşşık da tamatoz bekmezı şêlê küçük bunu itene üfellersın ‘ıynı **63** kifte kımı elinen, içine lèymun duıu, duıunu atarsın, itene bunu yoğurursun bu ıslanmış olur. Onnan kerı bunu o cacıķların üstüne ekellersın o burğulu, **64** bırez duı, bırez lèymun duıu. Onnan kerı bırez duı, bırez **65** lèymun duıu gene atarsın kihebe az az, sen istediğın ғadenik yanı sen hayla sewersen. Be’ez insan eşkı sewer, kımı de eşkı kıt yır, üstüne de bol bol zeyt ahtarırsın, **66** bunu karıştırırsın, sehenlere gor yırsın **67** çok güzel

olur. Bu Tebbule dírik bíz buna bu yemeğin yanısura gonur burğulu içine goruk da az goruk şelê.

68 Patata siniyesí: Kıyma ettense etín içine soğan gon ufağ ufağ, samırsak gon, bahteníz gon, karabíber gon, duz gon, kuru bíber gorsun bu etín içine itene yoğurursun bunu etten. **69** Samırsak, soğan, kuru bíber, ne‘ne, bahteníz bunu ufağ etten itene yoğurursun. Onnan kerí de bírez de tamatoz **70** dorğarsın ufağ ufağ, bír kilo da patata dorğarsın **71** şelê yuħa yuħa ‘iyni kawırma kímí, dílim dílim del şelê yuħa yuħa, **72** bunu birbiríne karıştırın tamatozdan patatıyı, üstüne de yarım kaşşık bíber bekmezi karıştırırsın, barabar karabíber, duz. Onnan kerí tepsíye bírez de onnan atan, **73** patatadan tamatozu atarsın, bírez de o etten şelê tuwarağ tuwarağ açarsın elinen güzel, **74** üstüne o gerí patatadan tamatozu üstüne gon, bírez de yağ gorsun aw zeyt asli zeyt işte bunu firna atarsın duzunan, karabíberinen **75** tā bışenecek. Altını, üstünü dayım dönderırsın, çıkarırsın kí bışmış, kızarmış çok güzel olmuş.

76 Getto: Ben yanı şelê kalíbı warsa üç gedeh un íster kalíbı warsa emme ele fırın ileninen **77** edeeksen dört suy gedehı şey gorsun un, bír buçuk gedeh şeker kímısı çok şekerlí sewmez. Şekerını çok sewersen ikí gedeh gorsun bes bír buçuk gedeh şekerí güzel olur. **78** Dört una bír buçuk gedeh şeker bír gedehın yarsı suy gedehın de yarsı güne baħan zeytí, bír de dört yımırta her gedehıe bír yımırta, **79** bír de her ikí gedehıe yanı bír sarı atarsın **80** şelê goħusu güzel bír de şışerecek göğ ħamire. Fenile, ħamire **81** dírik bíz, her ikí gedehıe bír onnan bír onnan ístíy yanı dörteníye dörtene ístíy ikí sarı, ikí de şey şışirecek ħamire, **82** bír de ne goruk içine? Hē, bír de şey getirırsın on katlık kazoz yanı ikí tene beş ħatlıkıtan ağ. Ağ alırsın kí kırmızı dadı kötü olur, bunu getirırsın bír şelê çuħur bír kaba, **83** dört gedeh un aħtarırsın çuħur kaba, üstüne dört yımırıtıyı kırarırsın, **84** elinnen kaşşıktan itene şelê doħalak, üstüne de bírez yarım gedeh zeytí aħtarırsın şu şey fırzet zeytí karıştırılak, **85** üstüne de kazozu aħtarırsın karıştırılak, şekerí aħtarırsın, ħamire fenileyí aħtarırsın bunları **86** itene karıştırın ‘iyni hayla yoğurt olur, şelê itene şelê düyüm düyüm kalmıyacak **87** düğümlemıyecek düğümlendıbıle şışmez itene şelê doħayacağsın bunu, bír waħıt ístíy **88** itene. Doħadıktan kerí tepsíye bírez yağ gorsun güzel yağ şu yediğın yağlardan yemeğe **89**

goduğun yağlardan tepsiye gor, fırını da yaħarsın fırını itene kızdırırsın sen bunu yapanaçak fırın kızacak, tepsiye de yağ gon kızdırın. **90** Onnan kerí kızdıktan kerí çıħarırsın hemen bu doħuduğun getto karaltılarını **91** o tepsínin içine aħtarırsın. Aħtardıktan kerí bunu gerí yitersín fırına altını, üstünü **92** yaħarsın, baħarsın altı şiştí yüzü yanacak yüzünü söndürürsün bírez, altı itene şişer onnan kerí geri yüzünü yaħarsın bes ben **93** ikísini bír yaħarım yanı güzel olur, altı da şişer yüzü de şişer, kızarır itene alma **94** kímí olur, şişer de şelè kalın olur. Onnan kerí çıħarırsın yanı yirmí dakķada şişer yirmí dakķa teħmíl eder yanı yarım se‘et yirmí dakķa belè yirmí beş dakķa, **95** çıħarırsın bunu soduktan kerí, bunu kesersín işte yırsın seħenlerde güzel olur.

96 Şekerlí Yarma: yanı şire, gendí yanı yemek del şire‘inyi yemekten sona yínir bu. Yarma döğülmüş yarma getirírsín bír kilo, **97** bunu güzelleyín seçer, yursun, peklersín suydan. Onnan kerí bír pek ğazana bír pek suy gorsun, seçíp yuduktan kerí, yursun, **98** seçersín, güzel bír pek ğazana suy gorsun, içine yarmıyı **99** atarsın. Bu yarma bişer itene bişirírsín genní şelè itene yarma açılır artı yarmanın suyu çıħar yanı itene açılır. Yarma yarım **100** se‘etten bír se‘etten fazla bişer hemen hemen ikí se‘et bişer bu itene, baħarsın díbine **101** tutacak yanı dayım suyunu gorsun díbine tutmasın díy. Nasıl bişecek bílín mí? **102**‘inyi şelè lapa kímén olucaķ, bunun içine de şeker atarsın ístedíĝín ğadeník yanı cıb kıt da olmaz cıb fazla da olmaz şekeríní de atarsın, bírez şekerden de kaynar **103** bír de me‘zehír war (gül suyu) onun da içinden bírez şelè bír çay gedehí dolusu atarsın **104** biştikten kerí. Artı söndürecen bírez ‘inyi genní seħlep kímí olur. Söndürü söndürmez **105** o me‘zehír atıktan kerí şelè çuħur çuħur açık seħenlere çuħur seħenlere gorsun, **106** bunun üstüne darçın ufaķ darçın ekele, goz gorsun şelè parça parça, cozulhind gorsun ufaķ şelè bunu **107** ekelersín, bunlar soĝur. Soĝuduktan kerí bunları barrada gorsun, bunlar barradta soĝuķ soĝuķ yemekten sona dondurma kímí yínir. **108** Sütlü ye‘ni yarmalı bu çok güzel olur.

109 Kirazlı kabap nasıl olur? Kebap içine bírez duz atarsın kebabın, karabíber atarsın, bunu güzel tuwararsın, şelè tuwaraķ tuwaraķ **110** yaparsın kebabları, bunları da íster şişe gorsun íster fırında ilenín içine gor fırına **111** atarsın bunalar bişecek. Bunlar biştikten kerí sen orda kirazın çekırdeĝní çıħarım. Şo mor kiraz, goyu kiraz kırmız, **112**

berk kırmızı şelê karacıl kiraz bunların çekirdeğini iki kilo kirazın çıharırsın **113** çekirdeğini. Bunu da bîrez batağazda kiñbebe suy gorsun yarım şerbe aw bîr şerbe suy, bunu kirazı içine atarsın bu kirazdan kaynar, **114** bîrez de duz atarsın kiñbe. Onnan kerî de nar bekmezî gorsun çay gedehî. **115** Çay gedehînin yarısı nar bekmezî atarsın, bu kirazdan duz bunlar bişer, kiraz tez bişer yarım sa 'etten ewel bişitiği bişmez o bişirdiğin **116** kebabı fırında içine atarsın, onnan da beş on dakka kaynadırsın. Onnan kerî söndürürsün, bu belê yınır içine ekmek dorğar yırsın, **117** bu kiraz çok güzel olur.

118 Muluhîye: Yazın gûnnen bîz alırık bunu, seçerik dal dal 'inyi ne'ne kîmî ederik şelê dallarını, bunları güzel bîr büyük, **119** pek mışamıya açar kuruduruk. Kuruduktan kerî bunu bişirmeye gelinçik bîrez alırık **120** kazana suyun içi soğuk aw sıcak suyun içine soğuk suyun içinde bîrez ıslarsın gennî şelê bîr, üç, dört, beş dakka bes çok ıslamassın **121** tez süner çünkü. Soğuk suyun içinde beş dakka ıslarsın bu muluhîyî. Onnan kerî süzeğe boşaldırsın, iki kelle yursun, **122** itene sıhar süzeğe gorsun. Ordan da bîr, iki baş samırsak döğersin, **123** bîrez şey gorsun istersen kıyma et istersen faruç yanı. Kıyma etten olursa etî kawırırsın bîr kaşşık yağdan, et kawırdıktan **124** kerî kızbaradan samırsağı atarsı içine, bunları kızardırsın şelê boz boz kızarır, **125** şelê bîrez kızarıllar, üstüne muluhîyî o sıkıttığın muluhîyî üstüne atarsın. Bunnan da bîrez şelê kawırırsın dîbine tutmasın dîy **126** yawāş yawāş beş, on dakka kawırırsın. Onnan kerî içine faruç suyu **127** warsa ahtarırsın şelê bîr şerbe aw bîr buçuk şerbe, aw içine ele 'edî suy gorsun, ele tawık şu kuru suylardan şelê parça parça, **128** bîr şerbe suydan onları da içine ikîtene ahtarırsın, bunlar bişer bîrez Ağzını ħaparsın **129** bunnan bişecek, içine de sünmesin dîy yarım kaşşık çay kaşığın dolusu lëymun duzu atarsın kî **130** sünmesin dîy çünkü muluhîye süner. Bunun altını indirin tâ itenê bişenecek, bîrez duzuna baħarsın, bîrez eşkisine her insan bîr şikil sewer. **131** Kîmî çok eşkî sewer, kîmî az eşkî sewer, duzu kıtsa duz atarsın **132** bîrez tâ elinî Ağzına atarsın kî bişmiş söndürürsün yanı bîrez içinde suyu. Kîmî susuz eder, **133** kîmî sulu olur yanı az sulu. İşte bele biştikten kerî altını söndürürsün, bu belê yınır.

134 Ĥodarlı Şorba: Kazanımıza iki tene üç tene ĥawıç atarık, bunları yuħa yuħa durğarık şelê irî, yuħa, kabak dorğarsın, fasuliye atarsın, iki üç tamatoz atarsın,

135 soğan atarsın yanı ewde ne mewcud hōdar war sebeniķ warsa atarsın. **136** Ne war ewde? Birez hōdarlardan her bīrinnen ikişer tene ikişer tene, şelê bol bol **137** suya gorsun, bunlar kaynar, içine de iki tene tawıķ suyu atarsın. bunlar bişer işte belê, kīmī isterse zeyt gor, kīmī **138** isterse yağ gor, birez de qarabīber duz atarsın indirīrsın bu şorba berk bişer. **139** Biştikten kerī baħarsın bişmiş indirīrsın, bu şorba belê yınır.

140 Kinefe: Hamır war şelê saç kīmen olmuş şelê ince ince, uzun uzun bunnan iki kilo getirin, tepsiye getirīrsın yağ sürtersın bol bol elinnen, **141** fırını ғızdırırsın, fırın kızmış olacaķ tepsinin dībīne güzel yağ sürtersın. Bu ince ince, **142** uzun uzun şelê kinefelerī yuħā yuħā tepsiye açar, basarsın itene elinnen, sık sık **143** elinnen basarsın atrafına itene tepsiye elinnen sığılacaķ, itene şelê yapışacaķ kenarını itene indirecen, şelê açık **144** saçıķ kalmyacaķ. Bır kat belê açtıktan kerī üstüne getirīrsın ister қarişe goy ister **145** ağızgoy. İster ağızister қarişe bır kilo getirīrsın bunu üstüne yuħāleyin sürtersın, gerī bunun üstüne o ince ince şe‘re kīmī **146** hamır gerī üstüne açarsın bunu. Açarsın, gerī bunu elinnen itene yanı basarsın basarsın atrafına itene basarsın itene hapansın diy. **147** Hapandıktan kerī de işte ağızdan қarişe goduķ içine, onu da itene yüzünü örttük, bastıķ, elimizden itene bastıķ, **148** üstüne de bol bol yağ aħtarırsın birez. Onnan kerī gennī fırın **149** itene kızmış olur fırına atarsın. Fırına atarsın tā yüzü kızaranaçaķ altı yüzü, **150** baħarsın altı da kızarmış, yüzü de kızarmış. Eğer yüzü kızarmamışsa başħa tepsiye ‘eyni tepsiye boşalt, altına yağ sürt, şelê dewreleyin boşalt. Maħsat altıda bişsin, **151** yüzü de bişsin. Onnan kerī biştikten kerī çıħarırsın, yarım se‘ette **152** bişer çıħarırsın bır geçiye soğunaçaķ pıçaķdan kesersın gennī mısķa mısķa. **153** Onnan kerī şekerli suy eden her iki gedeh suya üç gedeh, İki gedeh şekere **154** üç gedeh suy gorsun. Bu epey kaynār birez kaynar, goylaşır yanı güzel kaynar bunun içine de kaynadıģı yerde kiħebe darçın atarsın şekerli suyun içine darçınlı olur, **155** orda onla biştikten kerī goyulur şekerli suy, bu kinefenin üstüne aħtarırsın, birez soluķ **156** çok cib aħtarman yanı cib insan şelê kīmī cib şırin sewmez. **157** İstedigin ğadenik şırıyı aħtarırsın, birez soğuduktan kerī bunu seħene pōlersın, yırsın. İşte bu belê yınır, güzel olur.

158 Azırtma: Bır kazana güzel suy gorsun, içine bır küçük seħen dolusu

tamatoz bekmezí gorsun bunnan bu kayniyacaq. **159** Bu kayniyaça sen ayrı kazanda gemikli et, birde ele büyük parça et ayrı kayniyacaq bu. Bu et burda kaynār itene bişer etler, **160** gemikler güzel bişeller, burda da tamatoz bekmezinnen suy kaynar bîrez yanı goylaşillar.**161** O kazanın etten o suyu o bekmezín üstüne ahtarırsın, bunnan da gene bîrez kaynār üstüne duz atarsın, qarabîber atarsın bişer, **162** kaynar. Biştikten kerí indírırsın üstüne de bîr kilo şey yarım kilo kıyruk dorğarsın, **163** tawada kızardırsın,6. üstüne ahtarırsın bu eşkínin. Eşki etli bes içinde bîr şey yok başqa, yanúsıra da pírínç aş **164** edersín işte bu pírínç aşınnan barabar yínir.

165 Kabaq eşkísí war kış kabağnı getírırsín soyarsın, aşık aşık dorğarsın gennerí, süzege yursün, bîr geçíye indírırsín. Gene bunun etíní bîrez kıyma edersín, **166** bunun etíní gene íster kawır íster haşla ya haşlarsın ya kawırırsın. **167** kímí kawırıy kímí haşlıy hē, kaynatma. Bîrez kazanda kawrursın, kızardırsın itene yağdan, kızardıktan kerí **168** üstüne o yuduğun kabağı, dorğadıgın kabağı şelē parça parça, aşık aşık dorğadıgın **169** kabağı üstüne atarsın, üstüne de suyunu ahtarırsın şelē bişecek suy yanı yüzüne ta itene yüzüne çıhar, içine de tamatoz salçası gorsun **170** tamatoz bekmezí biber bekmezí goman, samırsaq bîr baş döwersín, ne‘ne atarsın. Bu bîrez kaynadıktan kerí yarım se‘et sona **171** içine bîrez de sumağ suyu atarsın. Sumağa ıslarsın, şelē bîr tas sumağ suyu içine atarsın, **172** sumağın yoksa nar bekmezí olur. Suy gedehí nar bekmezí içine at gene olur bu tā bişenecek duzunu **173** atarsın itene goyulur, tamatoz bekmezíne bağarsın yetmez **174** mí? yeter mí? yanı goyuluğu güzel olur, duzuna, biştikten kerí bunun yanúsıra íster kífte tuwarlarsın, ayrı kaynadırsın, **175** kífte tuwarlaq olur şelē ístersen de yanúsıra burğul aş yanı şe‘re aş olur, bunun adı kabaq eşkísí.

Adı, soyadı: Ayşe Mustafa

Yaşı: 47

Derleme Yeri: Halep- Minbec köyü

Konu: Hatıralar

(XVI)

Ewliyım hē, Bunbuç'ta bostanda oturiym, on ikı tene, yeddı ğız, beş oğlan, yok dā oğıylar, ewlı deller oğıylar. Walla en büyüğü yirmı üç mü? **2** Yirmı beş diyek. Ben Bunbuç'ta oturiym, işte şehir. Bız bostandayık **3** şelē bır geçesindeyık Bunbuc'un bır geçede olmuşuk yaĥın yanı Bunbuc'a. Orda bostancıyık işte pamık ekiyk, buĝda ekiyk, **4** tarlamız war iki hekter tarlamız war orda, ewımız içinde olmuş tarlanın. Bır geçesını **5** buĝda ekerık her sene, bır geçiyı ĥudar ekerık, ĥudardan pamık. Hē, satarık pamık, işte ĥudar da fazlasını satarık, yımıye ekerık eh işte ĥudardan mıdardan. **6** Bız ekerık dırektorumuz war, dırektordan uşaklar sürür işte bız de ekerık, **7** kazmalarık, döşürük, sularık, ĥana indırıller eletır çarşıya ĥana **8** indırıller. Ĥanda satarık suĥ ul hēlē indırır, gelıller işte. Herıfım işte bostanda işler, ilkın oĥumuştı benı aldığında cemē oĥurdu, waĥıd gennı, **9** babası ölinçız tergedı, anasınnan barabar orda işte Bunbuç'talar. **10** Ben gettikten sona da işte bostān ekellēr, işte bostan da çalısr. Yok aķrebe del de Türkmen işte. **11** Gonşumuz emmısıgıl war, emmılerı war, işte ötede gene ele 'arap maraplar ya'ni şey gene war yanı gonşılar gene war. Üç ew bız orda tarlamız bırbırı yanda, **12** üç ew işte ikısı emmılerı bırı de bız, bırbımıze yaĥınık işte, **13** onlar da bostancı yanı bostan ekeller, pamık ekeller, işte orda otırıyk tarlamızın içinde çalışıyk.

14 Bayramlar işte wallā ewelı gelırdık, küçük bayramda bura gellik, büyükte orda allık. Ewde kımse yok bes küçük bayramda gelırdık. Ee büyükte kıurban boĝızlıyk, orda köĝde allık, gelmiyk **15** artık, uşaklar da büyüdü, külfet olduĥ, bayramları da orda ediyk. **16** Beēz gellik, gerı gıderık yanı bır bayramlaşır gerı gıderık. **17** Geldıgımızde gelırsək ilkın gelır küç gün alırdık, şındı gelırsək dewlısı gün gerı gıderık, fazla alamazzık. Yol bır buçuk se'et sürür burdan Bunbuc'a, mekınenen **18** gıderık. İlkın ele binek ya'ni karaca gıderdık, **19** şındı de mekınemız oldu mekınenen gelır, mekınemızden gıderık. Nemben... ? **20** Köĝler çok, ben köĝlerden de fazla bilmem şu Ĥarice mış işte nemben? Ney adı ? İrememiş yolların üstünde, Küçükmiş,

Bāb **21** işte çok, Medene, neblım ben? oraların köğlerini unuturum da ‘arap köğleri, çok yolumuzun üstünde köğler, bızım Gocalı’da da köğümüz **22** war iyi tarlamız war, on beş hektar de Gocalı’da tarlamız **23** war, on beş köy gıderik yolun üstünde saya saya Gocalı’ya orda tarlamız war. Gocalı’ya işte buğda **24** ektik, mecmek ektik, arpa ektik. Mecmek az iki çuval bes az hē, kemmunu da **25** ekicikdi yer goduk birez ekmedik dā. Eh işte bostancıyık, tarlamız war, çalışiyk tarlada marlada.

Adı, soyadı: Hatice Muhammed

Yaşı: 40

Derleme Yeri: Halep- Höllük Mahallesi

Konu: Hatıralar

(XVII)

Benim adım Hadice Mihemmed, köyde oturiydim, uşaklığım köğde geçti bütün. Şındı kırk 2 yaşıdayım kaç yaşında geldim bura? Tekriben otuz sene oldu Heleb'e geldiğimiziz, 3 her yaz giderdik köğde kalırdık. Helep'te Hölük'te oturiym. 4 Her sene giderik yazın günü köğde şey ederik işimiz olıncı işlerik, ederik, orda yolma yolurük, ezeli yanı davar da besledik, 5 davar da güdtük. Sona Heleb'e geldik, Helep'te bibim oğlunnan ewlendim. 6 İlkın yoldaştık gennen yoltaştık, gelirdi bağa ne derdi warsa sölerdi, kimi istiyse sdölerdi, ben de genne dayman 7 dırdım ewlen hılwiyetiyi yiyek. Gendi bağa sölerdi dayman dırdı 'Yağında yağında' her geçtikçe ordan yanınnan 'iyni 8 haradayık geçtikçe genne dırdım 'Hawağ ewlenecen hawağ ewlenecen?' 9 Genni bağa dırdı 'Yağında dayım ğızı yağında' dırdı. Ee sona benim nasibim oldu, beni aldı. Geri sona utanırdım genne bakmya utanırdım, beni istedikten kenı gene 10 utanırdım. Ee sona kahtılar beni istediler geldiler, işte ewlendik, 11 on sene oldu uşagımız yohtur. Tohturlara gidik idik yanı ben gettim gettim, gendi getmedi tohtura getmedi. Ee sona gendi kahti 12 tehilil etikten kenı gende birez 'uzur çıhtı, 13 ee mu'alece yapmadı. Ee genne nanca diyler ediyler mu'alece yapmy. Ee sona kahtık zer' edecektik Hımıs'a gettik, geldik gettik geldik, 14 yanı bize çok emel werdiler didiler yanı olur olur. Küç ay tekriben gettik, ondan sona didiler son wahtta ettikten kenı olmadı 15 didiler. Ee genne diym gocama ewlen diym. 16 Diy 'Yoğ ben ewlenmem' diy Mu gende de birez 'uzur çıhtı onun uçun ewlenmiy. İşte beklip yatık, işte on sene oldu işte yaşıp gidik. 17 Bir gün döğüşten, bir gün şeyden işte heyetimiz geçiy işte

18 Bizim ezeli köğde 'edetlerimizi düğün 'edetlerimizi size söliym. Ezel bir ğıza gider isterlerdi ilkin, kaç ay ele kalırdı cevap wermezlerdi. 19 Sona isterlerdi genni istedikten kenı cawap werirlerdi. kağardı toplanır gider, kalın werirlerdi. Birbine de erkeği şeye yanı 20 'eyeli göstertmezlerdi birbirine tā ewlenecek wahtı görürlermiş 21

bírbíríní. Ee bunlar alını werdıktan kení bunlar bazarıa ineller, bazarı edeller. Onnan sona getiríller bayraq dikeller. **22** Ezeli bayraq wardı dun bayraqı, bunu ellerínen dikellerdí, yapallardı stne ay resm edelerdí, yıldız edelerdí íte zeyínellerdí bayraqı, **23** damın başına dikellerdí, btn cahallar toplanıllardı erkek cahallar **24** toplanıllardı bunlar trk slellerdí, ‘kímín sesí gzelse ısın’ **25** díllerdí aallardı şey edellerdí trk slellerdí. Onnan sona bu bayraq a şeye yanı afta alırdı yanı şeyde damın başında dikíli alırdı. **26** Meselen kde br l olursa bu dn ecílellerdí be ay, altı **27** ay bu dn ecíllelerdí. Onnan sona bazarıı edellerdí şey edellerdí bitírírlerdí. **28** Bazarıa ezeli gelíllermí ellerínen meselen uma getirírlerdí, şeylere ewlere werílerdí. Ha ewde ız oksa, kím gzel dikiyse o asapları onlara diktíríllermí, **29** elden dikellermí. Ee mekíne yokmu elden dikellermí, bunları yapallar íte, **30** dikíp, bitírdíktan kení onnan sona ızlar şey edellermí ına yaallar. ına yaallar ızlar toplanıllar, edeller, bazarı **31** geldíktan kení te‘lile yapallardı. Te‘lile; oynallardı, cahallar **32** bríkíllerdí, şey edellerdí şey dírbeke alallardı, oynallardı íte şeyineek. Onnan sona ına edeller br gn ewwel ına edeller, **33** ee şey dawıl getirílermí, dawıl alınır mı, br afta dawıl alınır mı, yemek edellermí br afta bel. Yemek; u burul aı, **34** dawar boızlallarmı, uzu bouzlallarmı, bunları bıríllermí **35** burulu şeyí, ekí edellermí barabar, ee kelle bıríllermí. Bu kelliýí en byk adamın uruna indíríllermí yanı, **36** en zengín şeyín bunu uruna indíríllermí, weríllermí. Ee aallar íte dun bitíktan **37** kení dun olduktan kení gelíní baa kden getírmeye gídeller, díraktorlara bineller, **38** mekíneler yıgılıllar. Ee şey gídeller yolda onlar da şey edeller alır, gelíller şeyí ‘elem binr, ocuk, ualar btn hepsí bineller **39** şeye díraktora bineller, gíder gelíní alır, gelíller. Gelíní getírdíktan kení íte yemek ıardıllar, gene bel urban bouzlallr, **40** yemek edeller, aptal getiríller, dawıllar alır, zurnalar alır. Onnan **41** sona bu dun şeyí bitíktan kení gece gelíní eletíller ewe eletíller, gwegí ewne eletíller orda gelínnen gwegí **42** orda brbíríní grller, ilkín gstertmezlermí. **43** Onnan sona sabahıye gn aallar gerí şey dawarın arnı olur onları aar bıríllermí, bunu íne de etmek dorallarmı, bunu şey sebeıye díy gerí **44** bunu awratları gerí toplallar, bunu awratlara yemek indíríller gerí. **45** Gelín de şey edeller meefe daıdırmı bu şeylere bu gelenlere, bu awratlar da para weríller, **46** hedíye weríller gelíne hedíye weríller. Íte sona biter,

ewlilík belè başlar işte.

47 Anam küçük gelin çıkmış, babam yaşta büyükmüş otuz yaşındamış belè bir şey, ee anam da on yedí yaşındamış. 48 Ondan sona bíz olmuşşık ebemgilde oturullarmış ondan sona ayrılmışlar 49 bírez fiħaralık çekmişler babam işlemiş, anam işlemiş. 50 Bir gün de anam şey ediydî dolma yapıydı, kaħtıķ bíz içi artmıştı bennen bacım elimize aldık, damın başına çıħtıķ ora sülüm dayamışlardı. 51 Bacım elimnen alacaķtı ben de wermedim genne wermedim, kaçtım kaçtım бірден 52 біре damın başından düştüm, daşların üstüne düşmüşüm. 53 Ee бір şey olmadı, şelè baħtım kine ben бір gocanın ķucağındayım, bağa ħayal kímí geliy yanı ben бір 54 gocanın ķucağındayım. Eē sona gözümü açtım baħtım başħa біртенін 55 ķucağındayım. Ee sona бір şey olmadı yanı ne бір yerim қанады ne бір şey oldu, ondan sona getirdiler ewe 56 bení, бір şey olmadı gerі kaħtım oynadım bírez sona. 57 Ondan sona küçüktük bíz küçüktük beş yaşında altı yaşında, dawarımız wardı, şeyimiz wardı, anam dawarlara baħardı, ben de gıderdım şey көрпелері güderdım. 58 Көрпелер; şu goyun, қuzu taman onları güderdım oğlaқ bunları güderdım. 59 Gelirdim anam yannıķ yaymış, yağı ħazırlamış bağa yağı dürüm ederdim, 60 yırdık. Anam ekmek yapardı, ederdí şeyde ocaħta güzel ekmek ederdí, 61 yolma yolullardı anamgıl, şey bacım gene küçüktü belè yannıķ yayardı. İşte sona mektebe gettik oħuduk ikinci midim neydım 62 ondan sona Ĥeleb'e geldik. Ĥeleb'e geldik burda mektep zordu, 63 şey bíz 'arapça bilmezdik, kaķtıķ işte burda bírez bírez örgendik bes iyi oħurdum mektepte yanı, бірінсілігі alırdım mektepte 64 қардаşımnan ben. Orda бір сафта oħurduk, sona қардашım geldí, burda 65 ayırıttılar genní. Қардашım ағла́r 'Ben şeyden bacımnan бір сафа goyun bení, ikimiz бір oħuyaq' diy.66 Ee kaħtıķ sona bírez bírez luğalarınnan örgendik ye 'ni oħuduk. 67 İşte ben doħuzuncıyaçaқ oħudum gerі, қардашım da sekizinci oħudu. İşte şey doħuzuncu faħase olunçık bení kaħtılar köye 68 elettiler yolma yolduk yolma yolduk, ee faħsı oħıyamadım, geldik mektepte işte 69 bírez kırıldık. Küçük uşaқlar da şey ettiler anamgıl yolma yoliylardı, baħan 70 yoħtur diy kaħtılar benim yanıma saldılar Ĥeleb'e, anamgıl köğdelerdí. Ee 71 bunların da bütün dilleri arğımıştı, küçüktü birі iki yaşındadı, birі beş yaşındadı, birі on yaşındadı, bunlara ben baħardım. 72 Hem faħs ederdim hem baħardım yanı ulaştıramadım, köğden de yorğun geldim, dikış de dıkerdik

bır de **73** şey gondra yüzü getirillerdí, işlerdik ewde de işlerdik. İşte kazanamadım **74** onnan sona işte ewde oturdum kaldım. Onnan sona da işte bıbım oğluna **75** wardık işte yaşıq gidik şındık, işte bu yaşıa geldık.

SONUÇ

Suriye'nin ikinci büyük şehri olan Halep'teki dil yapısının Anadolu'nun birçok ağızlarıyla şekil ve ses bilgisi açısından benzer özellikleri taşıdığını görmekteyiz. Derlemeler sonucu oluşturduğumuz metinlerden yapılan çalışmalara dayanarak Halep Ağzının belirleyici sayılabilecek bazı özellikleri şu şekilde:

1. Halep Ağzı'nda Anadolu Ağızlarından olan Urfa ve Diyarbakır ağızlarında da olduğu gibi Arapçadan alınma kelimelerdeki **ع** sesine ve gırtlaksı biçimine karşılık olarak **‘a, ‘e, ‘i, ‘ı, ‘o, ‘ö, ‘u, ‘ü** ünlülerinin kullanıldığı görülmektedir.
2. **í** ünlüsü **ı – ı** arası bir sestir, yarı kalın ünlü olarak Anadolu'nun ve özellikle Güneydoğu ağızlarında geniş bir şekilde rastlanan bu ünlü Halep Ağzı'nda da yoğun bir şekilde görülmektedir.
3. **ه “ح”, ه “خ”, ك “ج”** gırtlaksı ünsüzlerdir ve bazı Anadolu ağızlarının önemli özelliklerindendir, Halep Ağzı'nda da ve özellikle Arapçanın etkisiyle vazgeçilmez bir özellik haline gelerek bu ağızda yer almaktadır.
4. Karahanlı, Harezmi ve günümüzde de bazı Anadolu ağızlarında yakın şekilde de olsa kullanılmakta olan çift dudak ünsüzü **w** Halep Ağzı'nda aynı şeklini koruduğu görülmektedir.
5. Halep Ağzı'nda tonlulaşma çok görülen ses hadiselerinden biridir.
6. Yazı dilinde çeşitli sebeplerle kalınlık- incelik uyumuna girmeyen bazı kelimeler Halep Ağzı'nda uyumu sağlamaktadır.
7. Halep Ağzı'nın karakteristik sayılan bir diğer özelliği de **v > w** değişimidir.
8. Ses hadiselerinin önemli unsuru olan **nl-> -nn-, -nd-> -nn-, rl-> -ll-, -zs-> -ss-, -rl-> -rr-** gibi ünsüzlerin benzeşmesi olayı Halep Ağzı'nda yaygın bir şekilde görülmektedir.
9. Anadolu'nun birçok ağızlarında görülen ve önemli özelliklerinden sayılan ünsüzlerin yer değiştirme olayı Halep Ağzı'nda da aynı öneme sahiptir.
10. Ünsüz İkizleşmesi olayı da Halep Ağzının en yaygın görülen ses hadiselerinden biridir.

SÖZLÜK

-A-

abu ke 'b	: Boğaz hastalığı (IV/158).
aç-	: Saçmak, dağıtmak (XV/146).
ādyā	: Aha işte (X/198).
ʿafwan	: Afedersin (II/123).
ağ	: Beyaz (II/31).
ağcıklı	: İşte (X/55)
aḥ-	: Akmak (I/39).
aḥıl	: Akıl (IV/66).
aḥşam	: Akşam (II/120).
aḥtar-	: Aktarmak (XV/44).
akrabe	: Akraba (III/2).
alla	: Allah (IV/157).
allā	: Aman Allah (III/3).
alma	: Elma (XV/93).
altıncı	: Altıncı sınıf ilk okul (VI/2).
am	: Ev (V/10), Evin damı (III/14).
amanat	: Emanet (II/69).
ʿamar cidid	: Köy adı (X/123).
ʿamar ol-	: Yapılmak (IV/654).
ʿammo	: Amca (X/23).
amnat	: Emanet (IV/481).
ana	: Anne (I/27).
aptal	: Çingene (IV/418).
aptaz	: Abdest (IV/240).
ʿaraba	: Araba (XI/20).
ʿarabi	: Arapça (VI/8).

arabı	: Rakı (IV/422).
Arap çördük	: Köy adı (II/100).
‘Arap ‘ezi	: Köy adı (XII/70).
arğı	: Ağrı (II/73).
arha	: Arka (IV/587).
arhadası	: Arkadaş (X/129).
arhasına düş-	: Arkasından gelmek (IV/302).
artı	: Artık (X/93).
artık	: Artık (XII/8).
artın	: Artık (III/103).
‘aslan-	: Sıkışmak (IV/580).
asli yağ	: Tereyağı (IV/162).
asli yımırta	: Köy yumurtası (II/37).
asli zeyt	: Zeytinyağı (IV/155).
aspap	: Çamaşır (II/86).
aş-	: Açmak (XII/2).
aşık aşık	: Küp Küp (XV/165).
aşır	: Karış (IV/535).
ataş	: Ateş (IV/201).
aţfal	: Çocuk (IV/358).
atrafımda dön-	: Gelip gitmek ve hatırını sormak (XII/25).
‘aun et-	: Yardım etmek (IV/646).
aw	: Veya (XV/59).
‘Awaş	: Kadın ismi (III/16).
awıt-	: Avutmak (IV/240).
awrat	: Eş (I/52).
ayak	: Ayak (XI/38).
ayrıdan	: Ayriyeten (XII/114).
azab	: İşçi (IV/522)

-B-

Bablelím	: Halep'te bir köy adı (III/109).
babuneç	: Papatya (IV/169).
bağa	: bana (III/103).
bağaç	: Baķaj (X/71).
baĥ-	: Bakmak (II/128).
Bahalı	: Pahalı (II/119).
baĥça	: Bahçe (IV/364).
baĥı	: Bakır (II/91).
baĥteníz	: Maydanoz (XV/4).
baķ-	: Bakmak (II/134).
balcan	: Patlıcan (XV/34).
Bap	: Halep'te bir köy adı (II/151).
barabar	: Beraber (III/67).
Barķıyanık	: Halep şehrinde bir mahalle adı (V/1).
barmaķ	: Parmak (X/46).
barrad	: Buzdolabı (I/15).
basta	: Pazar tahtası (IV/638).
başĥa	: Başka (II/13).
Başköylü	: Halepte bir köy adı (III/4).
başlık bağla-	: Başlık parası vermek (başlık parası kız babasına evlenen çifte ev eşyası almak için damat tarafından verilen paradır) (XI/30).
battarıye	: Pil (IV/540).
bayaĥtan	: Biraz önce (IV/559).
bayrak	: Bayrak (II/53).
bazar	: Pazar (II/125).
bazarlık	: Çeyiz (IV/404).
bazarlık	: Çeyiz (XI/48).
be'ez	: Bazen (II/131).
begen-	: Beğenmek (IV/655).
Beĥwerte	: Köy adı (IV/251).

bekmez çığar-	: Salça yapmak (II/17).
bekmez	: Salça (XV/19).
bèlè kí	: Öyle ki (II/117).
bèlè	: Böyle (II/10).
beleş	: Bedava (X/144).
belle-	: Öğrenmek (XII/2).
belle-	: Zan etmek (IV/463).
ben bağa	: Kendi kendime (IV/645).
benek benek	: Leke leke (IV/184).
berk	: 1. Çok, Fazla (XV/27) 2. Sert (XII/57).
bes	: Ancak (II/110).
besle-	: büyötmek (X/19).
beyen-	: beğenmek (V/5).
Beyt	: Kabe (II/113).
bıldır	: Geçen yıl (IV/578).
bí đatra	: Bir daha (IV/629).
biber bekmezi	: Biber salçası (XV/170).
biber	: Biber (XIII/29).
bíbí	: Hala (I/52).
bider ekme-	: Tohum ekmek (XI/10).
bíl 'ekís	: Aksine (IV/664).
bíl-	: Bilmek (I/57).
bıldık	: Tanıdık (II/122).
Bínbíđ	: Köy adı (XII/75).
bír küç	: Bir kaç (I/10).
bír	: Bir (I/7).
bırağ-	: Bırakmak (X/1).
bírer sürü	: Bir sürü (II/5).
bírez	: Biraz (I/8).
bírk-	: Toplanmak (IV/307).
bíрінсі	: Birinci sınıf ilk okul (VI/1).
biş-	: Pişmek (I/4).

bíyan	: Tarlada yapılan bir iş (III/26).
biyḥır	: Bölge adı (X/18).
bíz	: Biz (I/8).
boğızla-	: Kesmek (II/23).
bol	: Geniş (IV/566).
bostan	: Bölge adı, büyük bahçe (XVI/2).
boyrazdan get-	: Poyraz yönünden gitmek (X/41).
boyun	: Bugün (I/16).
boz boz	: Pembe pembe (XV/35).
börginde	: Yanında (III/84).
Börüt	: Lübnan'ın başkenti(Bölgede Lübnan için de bu kelime kullanılır) (II/107).
böyük bayram	: Kurban bayramı (XVI/14).
böyük	: Büyük (XII/53).
bu hawa	: Bu şekilde (XI/6).
budu	: buydu (II/22).
bula-	: Karıştırmak (IV/278).
bulamaç	: Lapa (II/136).
bunan	: Bundan (I/75).
Bunbuç	: Bölge adı (XVI/9).
bura	: Burası (II/13).
burada	: Burada (II/14).
burcaḳ	: Güzel koku (IV/325).
buḡul aşı	: Pilav (XV/175).
buḡul	: Bulgur (III/23).
buruḳma	: Biraz (II/135).
buruḳmacıḳ	: Birazcık (II/72).
bus kímí	: Bembeyaz(II/33).
butraḳ	: Bazı hastalıkların tedavisinde kullanılan bir çeşit yabani ot (IV/137).
buyu-	: Donmak (X/108).
buyuk	: Büyük (VIII/37).
buyz	: Şu taraf (IV/270).

buyzdan : Bu taraftan (IV/636).
 bürüm : Sarık (X/137).

-C-

cabbar : Cesaretli, güçlü (X/47).
 cacık : Ispanak ve pancar tarzı yeşil sebzeler (X/52) soğan, nane ve marul tarzı yeşil sebzeler anlamında da kullanılır (I/9).
 cahal : Bekar erkek (XVII/23).
 camı : Cami (IV/251).
 canımsın : Canım sana kurban (II/1).
 cara : Kova, helke (III/39).
 carablos : Köy adı (XII/70).
 carasim : Mikrop (IV/359).
 cedde : Sokak (IV/372).
 cehez : Çeyiz (XI/48).
 Cekke : Bölge adı (X/32).
 ceme : Üniversite (XVI/8).
 ceme'a : Millet (IV/517).
 cem'et : Bir topluluk, gurup (V/5).
 ceneze : Cenaze (XII/102).
 cercer döğme : Tarlada yapılan bir iş (II/106).
 cercer düw- : Tarlada yapılan bir iş (I/68).
 cewap : Cevap (XVII/18).
 cezwe : cezve (XV/59).
 cığara : Sigara (III/84).
 cıncık : Camdan yapılmış mutfak gereçleri (II/89).
 cıpsın : Alçı (IV/203).
 cızımız : Menemene benzeyen bir yemek (I/11).
 cıb : Çok (XV/102).
 cım'e : Cuma (IV/252).
 cısm : Vücut (IV/607).

cor	: Söz (IV/462).
cozulhind	: Hindistan cevizi (XV/106).
curunda	: Lavabo (IV/279).
cuwı-	: cıvımak (IV/142).
cümlecılık	: Toplu satış (XII/3).

-Ç-

çabıt	: Bez parçası (II/136).
çal-	: Sürmek (II/149).
çamır	: Çamur (II/33).
çat	: Bölge adı (X/114).
çatı	: Su taşımak için iki ucuna kova asılan tahta parçası (II/16).
çaydanık	: Çaydanlık, demlik (I/69).
çayır	: Bahar (IV/287).
çeltik	: Tarlada yapılan bir iş (X/83).
çente	: Çanta (VI/14).
çerçî	: Seyyar satıcı (II/13).
çeşeretsız	: Beceriksiz (X/121).
çetin	: Zor (II/117).
çığır-	: Çağırarak, davet etmek (VII/14).
çık-	: Çıkmak (IV/185).
çıkına	: Bohça (IV/129).
çıkış-	: Yeterli olmak (IV/540).
çık-	: Çıkmak (II/53).
çırak	: Çırak (XII/6).
çim-	: çimmek, yıkanmak (IV/354).
çip	: Fazla (IV/39).
çirpi	: Ağaç dallarından meydana gelen odun (IV/337).
Çobanbey	: Köy adı (XII/80).
çoğ	: Çok (II/115).
çok	: Çok (I/57).

çopur	: Yara izi, yüzdeki çöküntü (IV/184).
çökelek	: Çiğ süten yapılmış yağsız peynir (II/26).
çöp	: İnce dal (IV/284).
çuban	: Çıban (IV/189).
çuğur	: Çukur (II/96).
çuval	: Çuval (I/72).
çüt sür-	: Tarlada yapılan bir iş (V/9).

-D-

dad	: tad (I/64).
dağd-	: Dağıtmak (II/67).
dağ-	: Takmak (II/17).
dağım	: Takım (IV/624).
dağka	: Dakika (XV/38).
dal dal	: Yapraklarını çıkartıp sadece onları kullanmak (XV/118).
damağ	: Damak (IV/156).
damaça	: Silah (III/7).
dambaşı	: Müstakil evlerde olan dam üstü(I/8).
daniş-	: Sormak, Fikir almak (IV/358).
darçın	: Tarçın (XV/106).
darğın	: Dargın (X/201).
dartı	: Tartı (IV/103).
daş	: Taş (I/37).
daşı-	: Taşımak (II/62).
Daşkapı	: Köy adı (XII/68).
datlı	: Tatlı, güzel (IV/391).
datsızlık	: Tatsızlık (IV/651).
dawar	: Davar (II/23).
Dawarıyez	: Kadın ismi (III/4).
dawıl dōw-	: Davul çalmak (IV/416).
dawıl	: Davul (II/8).

dayıfla-	: İkrâm etmek (I/75).
dayım	: Sürekli (XV/101).
dayımı halda	: Sürekli, devamlı (XII/38).
dayımı üzere	: Uzun süre (XII/42).
dayman	: Sürekli (I/32).
def'e	: Defa (X/91).
değişil-	: yaranın içindeki iltihabın çıkması (IV/213).
dehwe	: Defa (XI/20).
del	: değil (II/9).
dengî	: Aynı seviyede, denk (IV/477).
dep-	: Doldurmak (VI/8).
depeden ayağa	: Baştan ayağa (II/149).
depele-	: Tepmek, üstüne basmak (X/100).
Dērît 'izze	: Halep'te bir köy adı (X/168).
dermen	: Değirmen (X/68).
dert yan-	: Derdini söylemek (IV/584).
dewam et-	: Devam etmek (XII/99).
dewe	: Deve (IV/469).
dêwet	: Davet (IV/411).
dewlîsî	: Ertesi, ertesi gün (II/18).
dewre	: Ters (XV/150).
dey'imen	: Sürekli (XII/38).
deyšîl-	: Yaranın içindeki iltihabın çıkması (IV/219).
dezze	: Teyze (IV/491).
dîḡ-	: Sokmak (IV/417).
dîbîne tut-	: Yanmak, dibine tutmak (XV/101).
dîktor	: Traktör (IV/358).
dingîlkara	: Bazı hastalıkların tedavisinde kullanılan bir çeşit yabani ot (IV/137).
dîrbekke	: Darbuka (II/50).
dîrek	: Direk (IV/209).
dîrektör	: Traktör (V/9).
Diyar 'eli	: Bir bölge adı (IV/118).

diyek	: Diyelim (V/3).
doğsan	: Doksan (XII/10).
doğja-	: Karıştırmak (XIII/22).
doğtur	: Doktor (IV/345).
doğju-	: 1. Dokumak (I/17), 2. Karıştırmak (XV/90).
doğuz	: Dokuz (I/2).
doğzuncı	: Dokuzuncu sınıf orta okul (VI/3).
dolandır-	: Çevirmek (I/37).
dolmalı kifte	: İçli köfte (II/24).
dorğa-	: Doğramak (I/13).
dorka-	: Doğramak (XV/2).
döğüş	: Kavga (III/1).
dönder-	: Çevirmek (XV/22).
dördüncüsü	: Dördüncü (I/42).
döw-	: Dövmek (II/140).
Duden	: Köy adı (IV/414).
dué	: Dua (II/113).
duldalık	: Gölgelek (IV/14).
duwağ	: Duvak (II/50).
duwar	: Duvar (I/20).
duz	: Tuz (XV/114).
düğünçü	: Görücü (II/56).
düwen	: 1. Bakkal, Manav (IV/365), 2. Dükkan (IV/540).
düz-	: Sıralamak (IV/329).
düzle-	: Düzeltmek (IV/190).

-E-

‘earap	: Arap (II/104).
‘ebdo	: İsim (IV/572).
ebe	: Anne anne, baba anne (XVII/48).
‘ebe	: Erkek kıyafeti, aba (IV/471).

Ebe	: Nine (I/53).
‘eceb	: Acaba (X/130).
‘ecen	: Çocuk (IV/636).
‘ecer	: Yeni (XII/16).
ecí	: Nine (IV/123).
ecílle-	: Ertelemek (XVII/26).
ede	: Ağabey (X/55).
‘edet	: Adet ve gelenek (XII/125).
‘edí	: Normal (XV/19).
‘efet-	: Affetmek (II/109).
ehbab	: Ahbap (XI/51).
ehemdílle	: Elhamdülillah (II/1).
ehít et-	: Ant içmek (IV/533).
ehlēn wa sehlēn	: hoş geldiniz sefa getirdiniz anlamında(X/118).
ehlet	: aile (IV/566).
ehziye	: Ayakkabı (XII/5).
ekele-	: Serpiştirmek (XV/107).
eklet	: Yemek çeşitleri (XIV/6).
El hēl	: Pazar isimi (XVI/8).
el muhum	: Velhasıl, doğrusu (X/39).
el werme-	: Bize göre değil, yapamayız (XII/43).
‘ele kuli hāl	: Şimdi bu durumda (XII/125).
‘ele werírsín	: Verir misin vermez misin anlamında kullanılan söz (X/161).
elē	: 1. Öyle (II/9), 2. Öylesine (II/110).
‘eleç	: İlaç (II/141).
‘elem	: İnsanlar (II/106).
elet-	: Götürmek (X/62).
‘eleyihi	: Aleyhi (IV/60).
elhōm	: Kıyamet (III/3).
‘Elí Mantar	: Bölge adı (XI/23).
‘elí	: Ali (II/109).
‘elím	: Büyük okumuş (IV/17).

elín artıǵı	: Evde bulunan malzeme (I/15).
elíní çemre-	: Kolunu katlamak (III/50).
elise	: Öyleyse (IV/56).
elisem	: Öyleyse (III/110).
emel	: Umut (XVII/14).
‘emeli	: Uygulamalı (VI/9).
‘emeliyet	: Ameliyat (III/78).
‘Emık	: Bölge adı (X/82).
emle-	: Pansuman (X/50).
emme	: Ancak (I/32).
‘emmi	: 1. Amca (X/144), 2 kayın baba (II/55).
emmi	: bkz., ‘emmi.
‘Emriye	: Köy adı (II/102).
emzír-	: Emzirmek (IV/165).
enište	: Enişte (IV/485).
enni	: Enli (X/94).
‘Entep	: Antep (XI/24).
er	: Erken (XI/13).
erce	: Erken (XI/12).
erçeden	: Erkenden (III/28).
eser	: İz (IV/489).
eses	: Asıl, Kök (XII/71).
‘esker	: Asker (III/11).
eşkí	: Ekşi (XIII/12).
eşkí	: Ekşi (XV/65), Sulu yemek (II/20).
‘eşret	: Aşiret, topluluk (IV/519).
Etrafi	: Etrafi (II/101).
ew se‘bí	: Ev sahibi, bey (I/4).
ew	: Ev (I/71).
ewel	: Önce (II/7).
ewelí	: Eskiden (IV/203).
ewer-	: Evermek (XI/62).

ewlen-	: Evlenmek (II/108).
ewlî	: Evli (II/3).
ewrak	: Resmi kağıt (X/175).
ewwel	: Önce (I/61).
‘eyel	: Eş (III/110), kadın (II/58).
‘eyerle-	: Ayarlamak (I/47).
‘eyîp	: Ayp (IV/301).
‘eyle	: Aile (XII/13).
‘eyne	: Ayna (II/33).
Eyubîye	: Halep’te bir köy adı (II/1).
Eyuş	: Kadın adı (I/52).
eywa	: Evet, efendim (XII/102).
Eyyeşe	: Köy adı (XII/69).
ezelî	: Eskiden (I/17).
ezen oğu-	: Ezan okumak (IV/254).
Ezez	: Halep’te bir köy adı (X/22).

-F-

faĥas	: Sınav (XVII/67).
fark	: Fark (XIII/16).
faruç	: Tavuk (XV/36).
fasuliye	: Fasulye (XV/134).
fawake	: Meyve (XII/119).
fe ‘el	: İşçi (X/134).
fe izen	: Öyleyse (XII/83).
feleĝfel	: Nohuttan yapılan bir yemek (I/9).
fenile	: Fanila (XV/80).
ferĥten	: Sevinçle (IV/106).
fetre	: Süre (X/104).
fettîşle-	: Aramak (IV/40).
fîĥara	: Fakir (V/13).

fıḥara	: Fakir (XVII/49).
filan ‘elen	: Falan filan (IV/618).
filan	: Falan (X/63).
filen	: Gerçekten de (IV/530).
fırkat	: Yalnızlık duygusu (X/101).
fırlan-	: Gezmek, dolaşmak (IV/243).
fırzet zeyít	: Sıvı yağ (fırzet adlı bir markanın ürettiği yağ) (XV/84).
fistan	: Elbise (I/29).
fıstık	: Fıstık (IV/431).
fırık	: Dövülmüş buğday (V/16).
funun	: Güzel Sanatlar Bölümü (VI/3).

-G-

geçe	: Taraf (IV/150).
geçí	: Keçi (I/33).
geçkın	: Yaşlı (IV/306).
gedeh	: Bardak (XV/58).
gelín çıḥ-	: Gelin gitmek (V/7).
gemik	: Kemik (XV/159).
gendí	: Kendisi (I/6).
gene	: Ona (I/5).
gene	: Yine (X/1).
gengír-	: Geçirmek (IV/131).
genner	: Onlar (II/107).
genní	: O, kendisi (I/2).
genzí	: Boğaz (IV/574).
gerbí	: Batı (X/82).
gerí	: Sonra (I/3).
gerítene	: Sonradan (XII/3).
getto	: Kek (XV/76).
gey-	: Giyinmek (IV/624).

gez-	: Aramak (III/15).
Gıdrış	: Halep'te bir köy adı (X/29).
Gılbe	: Kible (X/41).
gır gır	: Dır dır (IV/486).
gır-	: Girmek (IV/451).
gıt-	: Git (I/2).
go-	: Koymak (I/5).
goca	: 1.Eş (III/9). Yaşlı adam (XVII/53).
Gocalı	: Köy adı (XII/68).
goĥ-	: Kokmak (IV/286).
gol	: Kol (II/152).
golay	: Kolay (IV/367).
goltuk	: Koltuk (IV/446).
gon-	: Konmak (IV/470).
gondra	: Ayakkabı (V/11).
gonşu	: Komşu (IV/172).
gonuş-	: Konuşmak (X/65).
gonuşuğ	: Söz (IV/309).
gorĥ-	: Korkmak (III/79).
goru-	: Kurutmak (I/59).
goruk	: Üzümün yeşil hali ya da olmamış hali (IV/383).
goyu	: Koyu (XV/160).
goyun	: Koyun (I/31).
goz	: Ceviz (XV/106).
göğ ĥamire	: Kabartma tozu (XV/80).
göğ	: Yeşil (XV/54).
göğün	: Gönül (IV/429).
görüĥ-	: Gözükmek (IV/658).
görüm	: Görümce (III/4).
gözle-	: Beklemek (IV/384).
gün boyuna	: Bütün gün (II/68).
günebaĥan	: Ay çiçeği (XV/78).

günüz	: Gündüz (II/121).
gür'en	: Kuran (XII/99).
güwegí	: Damat (II/51).
güwen-	: Güvenmek (II/155).
güwertí	: Yeşillik (IV/116).
güwey	: Güvey (XII/137).

-Ğ-

ğabık	: Kabuk (X/91).
ğadeník	: Kadar (I/18).
ğal-	: Kalmak (II/140).
ğap	: Bulaşık (II/90).
ğar	: Kar (III/48).
ğara	: Siyah (III/27).
ğat-	: Katmak (VIII/6).
ğawım	: Akraba (VII/13).
ğazan	: Kazan (II/31).
ğazanç	: Kazanç (XII/44).
ğıramız	: Kenarımız (II/104).
ğırfa	: Oda (III/99).
ğız se bí	: Kızın ailesi (XII/119).
ğız	: Kız (II/3).
ğuyruk	: Kuyruk (XII/52).

-H-

hanı	: Hani (III/46).
hara	: Nereye (IV/42).
hardan	: Nerden (IV/484).
hası	: Hangisi (IV/390).
hawak	: Ne zaman (XVII/8).

hawan	: Havan (IV/206).
hawas ol-	: Beğenmek, hoşuna gitmek (VIII/3).
hayla	: Nasıl (I/66).
hec'ir	: Kadın ismi (IV/52).
heç	: Hiç (II/69).
hedebēt	: Köy adı (II/102).
hedíye	: Hediye (IV/535).
hekter	: Hektar (XI/58).
helek	: Helak (X/67).
heme	: Suriye'de bir şehir adı (IV/118).
hemín	: Hem (III/90).
henífi	: Erkek ismi (XI/24).
hep	: Bütün (VI/13).
hepsi	: Hepsi (II/3).
heríf	: Adam, herif (I/4).
herise	: Tatlı (IV/421).
herkíş	: Herkes (II/8).
horuz	: Horoz (IV/643).
Höllük	: Mahalle adı (II/133).
hüs-	: Susmak (III/10).

-h-

hacmí	: Hacmi (XV/8).
hafta	: Hafta (I/26).
hafuda	: Bebek bezi (IV/142).
hal	: Hal (IV/409).
hal	: Hal, maddi durum (IV/476).
halal	: Helal (III/7).
halı iyi	: Zengin (IV/451).
halına göre	: Maddi durumuna göre (VII/17).
hammal	: Hamal (X/90).

hara	: Sokak (III/33).
hara	: Sokak (III/33).
haraba	: Köy adı (XII/68).
haram	: Suudi Arabistanda bir bölge (IV/91).
harhal	: Galiba (III/59).
harhar	: Belki (IV/488).
hasar al-	: Ablukaya almak, ele geçirmek (X/42).
hassada	: hasat aleti (XII/27).
hawıç	: Havuç (XV/134).
hawış	: 1. Müstakil daire (II/3) 2. Müstakil evlerde odaların karşısında olan boş alan (IV/256).
hawla	: Helva (II/137).
haywan	: Hayvan (IV/578).
hazır	: Hazır (I/16).
heb	: Hap (IV/188).
hec	: Hac (II/112).
herem et-	: Hacta yapılan bir görev (VII/10).
heeret	: Vicdan (IV/565).

-b-

hayo	: Kardeş, ağabey, birader herhangi birine seslenirken kullanılan tabir (X/142).
haber	: Haber (III/2).
hağıt	: Lira (I/4).
halça	: Kalça (IV/153).
halha halha	: Halka halka (XV/13).
halı	: Halı (I/17).
halıl	: Erkek ismi (III/84).
hamır	: Hamur (II/59).
han	: Han (Pazara benzer bir yer) (XVI/7).

h�ndek	: Hendek (X/96).
hap-	: Kapatmak (XV/9).
hapat-	: Kapatmak (XIII/15).
harabat	: Köy adı (XII/68).
harap et-	: Bozmak (IV/173).
harap ol-	: Bozulmak (IV/654).
harbata	: Hemen (II/140).
harbıl	: Elek (II/62).
harice	: K�y adı (XVI/20).
harma	: Harman (IV/312).
harşlık	: Haşlık (X/111).
has	: Marul (XV/54).
hasa	: Patiska (kefen kumaşı) (IV/535).
hassatan	: �zellikle (XI/20).
haste	: Hasta (I/27).
haşıl	: Bir �eşit kumaş (IV/140).
haşla-	: Haşlamak (XV/16).
hatır al-	: Baş sağığına gitmek (XII/105).
hatır	: Hatır (IV/632).
hatlık	: Liralık (XV/82).
hına	: Ki (X/35).
hış	: ��p (IV/337).
hıtım	: Hatim (XII/123).
hıyar	: Salatalık (I/74).
hıyata	: Dikiş (VI/9).
hızmet et-	: Hizmet etmek (IV/626).
hoca	: Hoca (X/1), M�ezin (III/73).
hodar	: Sebze (II/125).
horuz	: Horoz (IV/643).
humar	: Kumar (X/9).

humaş	: Kumaş (VI/7).
hurma	: Haç hurması (VII/2).

-İ-

ıcbarı ol-	: Mecbur olmak (XII/8).
İçerí	: İçeriye (II/18)
ılt-	: Eritmek (IV/328).
ımre	: Umre (II/112).
ırak	: Uzak (IV/251).
ırbık	: İbrik(IV/116).
İreme	: Köy adı (XVI/20).
ıspahalar	: Millet adı (XII/70).
ıstafil ol-	: Sana kalmış, sen bilirsin (X/142).

-İ-

içíne	: İçine (I/13).
ıdlíp	: Suriye’de bir şehir adı (XII/74).
ıfrin	: Halep’te olan bir bölge (X/93).
ıhtıyar	: Yaşlı erkek(X/144).
ıkí hebbe	: Biraz (II/33).
ıkí	: iki (I/13).
ilen	: Fırın tepsisi (XV/76).
ilkín	: Önce (XV/56).
ilkínnen	: Önceden (I/62).
ine	: İğne (I/24).
ingílízí	: İngilizce (VI/8).
İnyara	: Köy adı (X/118).
ıplík	: İp (I/17).
İrel	: Köy adı (X/24).

isli	: Soba isi (IV/30).
istikbal et-	: Karşılamak (X/26).
iş tut-	: Temizlemek (II/132), her hengi bir işi bitirmek (I/7), iş çevirmek (X/22).
işle-	: Çalışmak (I/23).
işlet-	: çalıştırmak (XII/2).
İşleyen	: Çalışan (IV/1).
İtene	: İyice (IV/179).
‘iyini	: aynı (XV/86).

-İ-

ıftar	: Kahvaltı (IV/240).
ihıram et-	: Saygı göstermek (IV/625).
ılık	: ılık (IV/163).
ilkín	: Önce (XV/56).
ilkínnen	: Önceden (I/62).
ille	: İlla (IV/211).
iltiheb	: İltihap (IV/171).
ím	: Anne (IV/572).
inşalla	: İnşallah (IV/638).
ırhet ol-	: İyileşmek (II/138).
Írhet	: Rahat (III/49).
ırhetleştír-	: İyileştirmek (IV/228).
ísím	: Ad, isim (II/1).
ísti ‘mel	: Kullanmak (XII/81).
Ízn	: İzin (IV/161).

-K-

kağıd	: Lira (XII/127).
kağıt yerít-	: Resmi evrakları doldurmak (IV/35).

kahraba	: Elektrik (IV/540).
kalḥ-	: kalkmak (I/1).
kanar	: Kenar (IV/251).
karaba	: Elektirik (III/74).
karac	: Otogar (XVI/18).
kele	: Hele (IV/309).
kelestecí	: Ayakabı yapımında kullanılan malzemelerin satıldığı yer (XII/4).
kelle	: Defa (II/113).
kelle	: Kelle parça (XVII/35).
kemmun	: Kimyon (II/57).
ken et-	: İnat etmek (IV/457).
kenarı toparla-	: Düzeltmek (IV/247).
kení	: Sona (XVII/14).
képten	: Fransız Komutan (X/21).
kerc et-	: Şaka yapmak (IV/375).
kereyağı	: Tereyağı (IV/258).
kerí	: Sonra (I/14).
kert	: Davetiye (XII/83).
keş sıgmacı	: Kahvaltıda yenilen bir yemek (I/56).
keş	: Sütten yapılan bir yemek (II/30).
kewḥe	: Kahve (III/109).
keyf	: Keyif (IV/409).
keyíf	: keyif(IV/567).
kezzeb suyu	: Halı dokumak için iplerin renklendirilmesinde kullanılan madde (I/19)
küçük bayram	: Ramazan bayramı (XVI/14).
külek	: Demir kova (IV/10).
külfet	: Aile (II/59).
kün	: Gün (II/113).
küncü	: Çörek otu (I/44).
Künde	: Her gün (I/58).

-K-

ķab	: Kap kaçak (XV/48).
ķaba	: Kaba (XII/58).
ķabak	: Kabak (X/190).
ķaberen	: Köy adı (II/102).
ķabık	: Kabuk (II/72).
ķabıl	: Makbul (XII/58).
ķabıl et-	: Kabul etmek (IV/500).
ķaç	: Kaç (X/29).
ķaç	: Kaç (V/10).
ķaç-	: Koşmak (XVII/51).
ķadı	: Kadı (IV/476).
ķadın	: Kadın (X/86).
ķafa	: Kafa (IV/424).
ķafa	: Kafa (III/84).
ķafle	: Kafile (IV/65).
ķağ-	: Uyanmak, kalkmak (I/38).
ķağ-	: Kalkmak (IV/167).
ķaķ-	: Kalkmak (X/8).
ķah	: Kah (IV/381).
ķak-	: Kalkmak (IV/211).
ķal-	: Kalmak (I/35).
ķaldır-	: Uyandırmak (I/3).
ķalem	: Kalem (IV/476).
ķaleyle-	: Kalay (II/97).
ķalķ-	: kalkmak (I/1).
ķalķım	: K�y adı (II/102).
ķalın	: Başlık parası “damat evine eşya almak i�in” (V/5).
ķalıp	: Kalıp (XV/7).
ķalk-	: Kalkmak (II/28).
ķalon	: Naylon kova (IV/332).

kan	: Kan (II/36).kanat: Dilim (XV/12).
kanemet	: İftira (X/16).
Ƙanıkuy	: Köy adı (III/12).
kap	: Bulaşık (II/89).
kapı	: Kapı (IV/620).
kar-	: Karmak, kötü yanlarını söylemek (IV/566).
karabiber	: Karabiber (I/63).
karagöz	: Köy adı (X/29).
karaltı	: Eşya (IV/41).
karbí	: Batı (III/3).
kardaş	: Kardeş (I/27).
karın	: Karın (X/78).
karınça	: Karınca (IV/331).
karış-	: Karışmak (I/14).
karıştır-	: Karıştırmak (X/92).
karí	: Yaşlı teyze (III/39).
karíp	: Yabancı (II/66).
karışe	: Sütten yapılan bir kahvaltılık (XV/144).
karpız	: Karpuz (I/74).
karşabın	: Arap sabunu (IV/176).
karşı	: Karşı (V/15).
karşıla-	: Karşılamak (X/118).
kasap	: Kasap (I/13).
kaşık	: Kaşık (X/120).
kat	: Kat (XV/144).
kat-	: Katmak (X/53).
katlık	: Liralık (XV/82).
katremíz	: Cam kovanoz(IV/332).
kawım hısım	: Eş dost(VII/7).
kawır-	: Kavurmak (XV/2).
kawırka	: Kavurka, buğdaydan yapılan çerez (IV/22).
kaya	: Kaya (IV/63).

ķayın babam	: Kayın baba (IV/566).
ķayın	: Kayın birader hem erkek hem kadın tarafı (IV/495).
ķayna-	: Kaynamak (XV/12).
ķaynana	: Kayın valide, kaynana (V/8).
ķaz	: Doğalgaz (II/86).
ķazan-	: Kazanmak, sınavdan geçmek (XVII/73).
ķazma	: Kazma (XVI/7).
ķazoz	: Gazoz (XV/82).
ķazya	: Gaz Yağı (I/18).
ķazzık	: Kazık (IV/197).
kebab	: Kebap, ızgara (IV/424).
kefil	: Vekil (X/144).
kefin	: Kefen (IV/536).
keħke	: Bayrama özel Halep'te yapılan bir kurabiye çeşidi (IV/21).
keni	: Sona (XVII/14).
ķiç	: Ayak (IV/60).
ķıl-	: Kılmak (I/6).
ķılbe	: Kible (X/68).
ķımılda-	: Kımıldamak, hareket etmek (IV/198).
ķına	: Kına (II/10).
ķınaç1	: Geline kına yakmak için gelen damat tarafı (II/7).
ķıpkırmızı	: Kıpkırmızı (II/60).
ķır-	: Kırmak (IV/240).
ķır-	: Kırmak (X/45).
ķirebe	: Bir çeşit kurabiye (IV/432).
ķırık	: Kırık (II/76).
ķırıl-	: 1. Sınavda kalmak, dersten geçmemek (XVII/69).2. ķırıl-: Kırılmak (II/143).
ķırmızı	: Kırmızı (I/65).
ķısm	: Kısım (IV/201).
ķıssa	: Az (XI/19).
ķıstalan-	: Sıkışmak (IV/580).

kış	: Kış (I/48).
kış	: Kış (I/57).
kıt	: Kıt (XV/65).
kıyamət gop-	: Kıyamət kopmak (IV/422).
kıyma	: Kıyma (XV/1).
kıymat	: Kıymet (IV/632).
kıymat	: Kıymet (X/172).
kıymatlı	: kıymetli, değerli (X/100).
kız-	: Isıtmak (XV/149).
kızarmak-	: Kızarmak (XV/75).
kızardır-	: Kızartmak(XV/124), Isıtmak (IV/276).
kızıl	: Kızıl (IV/471).
kibar	: Güzel (I/60).
kifte	: 1. Etsiz çiğ köfte (II/127), 2. Köfte hamuru (XV/5).
kork-	: Korkmak (X/27).
köme	: Bir sürü (II/80).
kömele-	: Bir kenara yığmak (IV/317).
kör çiban	: İyileşmesi zor yara (IV/213).
körpeler	: Davar (XVII/57).
köynek	: Fistan (IV/657).
kucak	: Kucak (II/48).
kudret	: Kudret (XII/8).
kulak	: Kulak (IV/357, II/138).
kulunç	: Omuz (IV/152).
kum	: Kum (II/96).
kurban heyren	: Canım kurban (IV/225).
kurban	: Kurban (II/60).
kurbet	: Çingene (IV/201).
kurcuyük	: Köy adı (III/1).
Kurt	: Kurt (IV/210).
kurtul-	: Kurtulmak (IV/577).
kurtul-	: Kurtulmak (X/157).

ķuru-	: Kurumak (I/21).
ķurubíber	: Pulbíber (XV/18).
ķurul-	: Gururlanmak (IV/531).
ķurut-	: Kurutmak (II/147).
ķus-	: Kusmak (II/71).
ķusura bak-	: Kusura bakmak (IV/603).
ķuř	: Kuş (IV/66).
ķuřķana	: Tencere (III/21).
ķuřķana	: Tencere (VIII/52).
ķuwar-	: Bırakmak (IV/398).
ķuwart-	: Bırakmak (IV/180).
ķuy	: Kuy (II/87).
ķuymak	: Kuymak (IV/268).
ķuyruk	: Koyun Kuyruğu (XV/162).
ķuzla-	: Doğum yapmak (IV/665).
küç gün	: Birkaç gün (III/45).

-L-

laskā	: Bandaj (IV/194).
lawazem	: Malzeme (XII/5).
lebeníye	: Yemek adı(V/12).
leh	: Hayır (X/65).
lehme'ecín	: Lahmacun (XII/108).
lěymun	: Limon (XV/20).
lezetlí	: Tadı güzel (X/120).
lezzet	: Tad (I/64).
life	: Sünger (II/87).
liwa' iskenderon	: İskenderon (X/182).
lobat	: Sıra (IV/37).
loķum	: Lokum (II/80).
loķma	: Lokma (IV/595).

luğat : Dil (XII/81).

-M-

mabsut	: Mutlu (IV/390).
madam	: Hanım (XII/21).
mağaza	: Büyük dükkan (IV/638).
maḥatta	: İstasyon (XI/22).
maḥfar	: Karakol (IV/526).
maḥsara	: Üzüm, zeytin gibi ürünlerin sıkıldığı yer (IV/317).
maḥsat	: Hedef (XV/150).
maḥam	: Makam (XII/31).
maḥbul	: Makbul (XII/58).
Malcı	: Köy adı (III/13).
maṣur	: Meşhur (I/57).
Mantıka	: Bölge (X/185).
Marwa safı	: Merve ve Sefa (II/113).
maslaḥa	: Meslek (XII/38).
maşala	: Maşallah (II/5).
matar	: Hava alanı (VII/13).
mawad	: Ders (VI/13).
meḥed	: İki yıllık okul (VI/9).
mecene	: Tavuk üretim çiftliği (II/37).
mecmek	: Mercimek (II/57).
Medene	: Köy adı (XVI/21).
meḥel	: Dükkan (II/78).
meḥkerone	: Makarna (IX/5).
mekîne	: Makina (X/96).
mekîne	: Araba (II/106), dikiş makinası (VI/8), kıyma makinası (XV/6).
mekteb	: Okul (I/2).
Memîlî	: Köy adı (XII/68).
mer'eş	: Halep'te bir köy adı (X/17).

merhaba	: Merhaba (X/60).
merhebteğın	: Merhaba sözüne verilen karşılık (II/1).
merkeb	: Eşek (II/16).
mesele	: Mesela (IV/559), meselen: Mesela (IV/201).
meşefe	: Havlu (XVII/45).
mewcud	: Mevcut olan, var olan (XV/135).
mewlît	: mevlit(VII/14).
mē' zehîr	: Gül suyu (XV/103).
Mezere	: Köy adı (X/56).
mı 'edel	: Becerekli (IV/283).
mıceddere	: Yemek adı (II/126).
mıene	: muayane (III/71).
mıhbır	: Casus, ajan (X/15).
mıhemî	: Avukat (IV/477).
Mıhtat	: Erkek adı (III/80).
mırabba	: Reçel (IV/242).
mısa fır	: Mısafır (I/52).
mısecele	: Teyp, kasetçalar (VI/11).
mışka	: Üçgen şeklinde (XV/152).
mışamma	: 1.Üzerine bir şeyler sermek için kullanılan büyük torbalar veya poşetler (XV/119).
mışmış	: Kayısı (XII/121).
mıtırıp	: Sanatçı (XII/126).
Mıhey	: Erkek adı (III/10).
mıhtar	: Muhtar (IV/526).
mınesebe	: Özel anlar düğün ve bayramlar gibi (XII/117).
mısteşfe	: Hastane (IV/172).
mıtır	: Metre (IV/139).
mıtor	: Motor, dinamo (II/98).
mıtor	: Motorsiklet (IV/430).
moz	: muz (XII/121).
mu	: Hani (XVII/16).

mu'alece	: Tedavi (XVII/13).
mud el çıḥar-	: Model çizmek (VI/5).
muluḥiye	: İspanağa benzeyen bir çeşit sebze türü (XV/118).
munasebe	: Düğün ve bayram tarzı özel anlar (XII/26).
muni'ye	: Suudi Arabistanda bir bölge adı (IV/88).
muruet	: Mürüvet (IV/447).
muwasalat	: Ulaşım araçları (XI/19).

-N-

na fura	: Fıskiye (IV/116).
namaz kıl-	: Namaz kılmak (II/112).
namıs	: Namus (IV/401).
nanca	: Ne kadar (XVII/13) 2. Ne kadar bir zaman geçti (V/3).
nancaḥ	: Ne kadar (I/66).
nār bekmezí	: Nar ekşisi (XV/4).
nasıl et-	: Ne yapmak (IV/497).
nasib	: Kısmet, nasip (II/119).
nazari	: Teorik (VI/9).
ne dek	: Ne Yapalım (III/82).
ne 'met	: Nimet (IV/608).
ne şel	: Nasıl (X/3).
nebeti zeyt	: Bitkisel sıvıyağ (IV/327).
neçíye	: Ne kadar fiyatı (X/147).
nefes al-	: Dinlenmek (XV/48).
nefes çık-	: Nefes almak (IV/576).
nefesíne çek-	: İçine çekmek (IV/171).
neğedek	: Ne kadar (X/178).
neḥete	: alçı, beyaz çimento (II/31).
nemben	: Nerden bileyim, bilmiyorum (XVI/18).
ne'ne	: Nane (XV/24).
nere	: Nereye (X/36).

netice	: Sonuç olarak (X/67).
ney	: Ne (I/43).
neylon	: Naylon (I/67).
nezik	: Halı dokumasında kullanılan bir edat (I/21).
nezzet	: Tat (X/192).
nidiciz	: ne yapacaksınız (X/136).
nidır	: Adak (XII/11).
nikeh kıy-	: Nikah kıymak (II/56).
niye	: Neden (III/11).
nohut	: Nohut (XIII/1).
noksan	: Noksan (XII/51).
nüfus kağıdı	: Kimlik (II/134).

-O-

o waht	: O zaman (IV/320).
oba	: El, Alem (IV/303).
ocaht	: Ocak (II/86).
ohtu-	: okumak (I/2).
oldu bille	: Olduğunda (XII/118).
onda	: O zamanda (II/12).
onnan kerí	: Ondan sonra (VII/14).
onnan	: Ondan (I/47).
onuncu	: Onuncu sınıf lise bir (VI/4).
ora	: Oraya (I/7).
orda	: Orada (II/107).
ordahtan	: Orda iken (XIV/3).
ordan	: Oradan (III/13).
Ordun	: Ürdün (IV/118).
otur-	: Yaşamak (II/1).
oyızdan	: O taraftan (IV/637).
oyza	: Oraya (II/107).

-Ö-

öğün	: Yemek (II/86).
ömür	: Ömer (X/187).
öndüç	: Ödünç (XII/94).
örge-	: Öğrenmek (VI/9).
öte berí	: Lazım olanları (XI/30).
öte	: Uzak (II/116).
öteğí	: Başkası (III/55).
öteğē	: Öteki (X/98).
ötekí	: diğeri (III/32).
övlēn	: Öğlen (IV/288).
öw-	: Övmek (IV/619).
öze	: Başka (II/146).

-P-

pamık	: Pamuk (III/90).
pamıkyağı	: Vazelin (IV/155).
papır	: İspirto ocağı, Kaminato (I/18).
parpazla-	: Titremek (IV/221).
paryawşanı	: Bazı hastalıkların tedavisi için kullanılan bir ot çeşidi, yavşan otu (IV/129).
pas tut-	: Otobüs Kiralamak (III/63).
pas	: Dolmuş (X/159).
patağaz	: Ocak (XV/21).
patata	: Patates (VIII/24).
pek	: Temiz (II/31).
pēk	: Temiz (II/90).
pençe	: Avuç (II/135).
pendír	: Peynir (I/5).
peryawşanı	: Bkz peryavşanı (IV/354).

Peyğamber	: Peygamber (XII/31).
pıçak	: Bıçak (X/47).
pıpırım	: Semizotu (II/148).
pikap	: Üstü açık araba (XII/47).
pıpırım	: Semizotu (IV/137).
pırınç aşı	: Pilav (XV/163).
pırınç	: Pirinç (X/83).
pískilet	: Bisiklet (X/147).
píssık	: Kedi (IV/285).
postanpaşa	: Halep şehrinde bir mahalle adı (V/2).
pöl-	: Bölmek (XV/157).
pölüş-	: Bölüşmek (IV/662).
pula-	: Pul dikmek (I/29).

-R-

rahmatlık	: Rahmetli (I/17).
rapta	: Bağ (XV/26).
rehmet	: Rahmet (X/76).
reıye	: Köy adı (II/100).
rezıl ol-	: Perişan olmak (IV/423).
ríkét	: Rekat (XII/33).

-S-

saba	: Yarın (III/93).
sabaııye günü	: Evliliğin birinci gün sabahı (XVII/43).
sabın	: Sabun (IV/354).
sabını yon-	: sabunu rendeleriz(IV/232).
sabınkar	: Arap sabunu (IV/176).
sada	: Sade (IV/378).

saf	: Sınıf (XVII/64).
safiya	: Kadın ismi (III/74).
sağa ne dıyım	: Daha neler neler (I/76).
sağa	: sana (II/6)
sağımdan	: Davar sağıımı (IV/32).
saḥı	: Sanki (II/144).
saḥız	: Sakız (IV/194).
saḳla-	: Saklamak (IV/338).
sal-	: Haber göndermek (IV/497).
sala	: Düğün salonu (II/9).
salamat	: Selamet (IV/383).
sallama ekmek	: Köy ekmeği, yufka ekmek (XIV/6).
samandere	: Halep'te bir köy adı (X/4).
samandere	: Köy adı (IV/250).
samırsak	: Sarımsak (XV/23).
sandawış	: Dürüm (I/9).
sandı	: Köy adı (II/102).
sanḥına	: Sanki (X/116).
sara	: İsim (IV/54).
sarḥoş	: Sarhoş (X/200).
sarığı	: Sarıkı (IV/470).
sarıyağ	: Tereyağı (IV/257).
satıl	: Kova (XV/11).
saw-	: savmak (VII/17).
se' b í	: Sahibi (VII/18).
se' id	: Said (X/7).
se' u	: Hacta yapılan bir görev (VII/10).
sebeḥ	: Sabahleyin (I/1).
sebenık	: Ispanak (XV/135).
sēdaliye	: Eczane (IV/211).
se' ep	: Sahip (II/122).
se' et	: saat (I/1).

seh	: Doğru (III/81).
sehen	: Tabak (XII/120).
sehlepe	: Salep (XV/104).
sek-	: Halay çekmek (II/54).
seken	: Ev (VII/9).
sekíz	: sekiz (I/3).
sekízinci	: Sekizinci sınıf orta okul (VI/3).
selem'eleykum	: Selamun aleykum (IV/490).
selle	: Sepet (IV/284).
sellum	: Erkek ismi (III/86).
semmen düwen	: Bakkal (XI/17).
semmen	: Bakkal (III/33).
sen'et	: Meslek (XII/38).
seslen-	: Konuşmak (III/10).
sew-	: Sevmek (IV/593)
sewín-	: Sevinç, Mululuk (X/103).
shen	: Tabak (XV/66).
sıcah	: Sıcak (IV/286).
sıcaq	: Sıcak (I/15).
sıfra	: Sofra (IV/601).
sığa-	: Ovalamak (II/75).
sıh-	: Sıkma (IV/206).
sıhıl-	: Sıkılmak (IV/570).
sıhış-	: Sıkışmak (IV/582).
sıhmaç	: Sabah kahvaltısında yenilen ve süttten yapılmış bir ürün (IV/299).
sık sık	: Sıkı bir şekilde bastırmak (XV/142).
sık-	: Sıkma (IV/377).
sıkmaç	: Kahvaltıda yenilen ve süttten yapılan bir yemek (II/26).
siltat	: Hüküm (IV/547).
sır	: Fiyat (XII/51).
sırt	: Bel, üzerinde giydiği (IV/471).
sí'ir	: Fiyat (X/148).

sıh	: Kebap şışı (XIV/7).
sıl-	: Temizlemek, silmek (IV/178).
sıleḥ	: Silah (X/27).
sılemengül	: Süleymangül(İsim) (II/109).
sille	: Tokat (X/12).
sılsıle	: Köy adı (XII/68).
símít	: İnce bulgur (VIII/35).
sínek	: Sinek (IV/284).
sír	: Sır (IV/474).
sirom	: Serum (IV/179).
soğuk geç-	: Üşütmek (II/135).
soğuk	: Soğuk (IV/331).
soluk	: Bir süreliğine (III/19).
somur-	: İçine çekmek (IV/220).
sonadan	: Sonradan (I/62).
sonama	: Sonrasına (XII/4).
söḥür	: Sahur (XII/100).
söle-	: Söylemek (II/147).
suk	: Pazar (XVI/8).
sumak	: Sumak (XV/171).
supa	: Sıpa (IV/304).
suwal et-	: Soru sormak (XI/44).
suwau-	: Sıvamak (II/33).
suwel	: Soru (IV/603).
suya	: Su (I/15).
sübḥen	: Süphan (IV/157).
sülüm	: Merdiven (XVII/50).
sümsüm	: Çörek otu (I/44).
sümüt	: İnce bulgur (II/20).

-Ş-

şafaktan	: Erkenden (II/59).
şağbaş	: Takı takılırken takı takan (XII/90).
şahıt	: Şahid (IV/501).
şarḡ	: Doğu (X/116).
şaş-	: Şaşmak (IV/487).
Şawı	: Köy adı (XII/85).
şe'riye	: Tel şehriye (VIII/27).
şehir	: Şehir (IV/321).
şehre çekme	: Tarlada yapılan bir iş (II/106).
şehre	: Tarlada yapılan bir iş (XI/4).
şêlê	: Şöyle (II/27).
şendík	: Erkek (II/51).
Şerbe	: Sürahi (VIII/7).
şe're	: Tel şehriye (XV/145).
şeş	: Sargı bezi (IV/196).
şewke et-	: şikayat etmek (X/138).
şife ol-	: İyileşmek (IV/125).
şikíl	: Çeşit (II/116).
şíndí	: Şimdi (I/15).
şíndík	: Şimdi (III/48).
şíre	: Kaynamış şekerli su (XV/157).
şírín	: Şirin, tatlı (IV/385).
şiş-	: Kabartmak (XV/80).
şo	: Şu (II/75).
şora	: Şoraya (I/11).
şorba	: çorba (I/59).
şufer	: Şoför (X/94).
şura	: Şuraya (II/138).
şurda	: Şurada (II/64).
Şuwerin	: Köy adı (IV/251).

şümbül : Çuval (X/60).

-T-

tab'an : Tabiki (XII/87).

tabbaḥ : Aşçı (XII/130).

taḥıl : Tahıl (X/182).

taḥta : Tahta (XIII/20).

taḥdım et- : Sunmak (XII/110).

taḥsim et- : Bölüştürmek (XII/55).

taman : Hani (IV/370).

tamatoz bekmezı : Domates salçası. (I/65)

tamatoz : Domates (XV/19).

tancara : Tencere (I/54)

tapḥa : Yemek (XII/56).

tas : Bardak (XV/171).

tas : Bardak. (III/21)

tasur : Fotoğraf (X/167).

tatrız : El işi (VI/10).

tawa : Tava (XV/12).

tawıḵ kuru suyu : yemeklere katılan tavuk suyu tableti (XV/127).

tawıḵ : Tavuk (II/37).

tawuḵ suyu : Bulyon (XV/43).

tay : Eşit (IV/531).

tayyara : Uçak (II/114).

te'zib et- : Acı çektirmek (X/15).

tebelleş ol- : Sataşmak, bulaşmak (II/107).

tebet : Alışkanlık (IV/386).

tederık gör- : Hazırlık yapmak (IV/265).

teḥ : Kuru üzüm (II/34).

tehlil : Tahlil (III/96).

teḥmıl et- : Dayanmak (XV/94).

teklif et-	: Davet etmek (IV/413).
teklif	: Davet (XII/83).
tekmínle-	: Tamamlamak (IV/91).
tekríben	: Yaklaşık (X/85).
teḳwa	: Takva (IV/593).
Tel şî' er	: Köy adı (IV/251).
te' lile	: Toplu eğlenmek (XVII/31).
temeḥ	: Cimri (X/193).
tene	: Tane (IV/327).
teneke	: Demirden çöp kutusu (IV/457).
tepsí	: Sofra (I/5).
terge-	: Bırakmak (X/90).
tesellí ol-	: Vakit geçirmek (XI/30).
tesríḥ	: Terhis, tezkere (XI/62).
teşşíf	: El işi (IV/16).
teşt	: leğen (I/46).
teze	: Taze (IV/282).
te'ziye	: Taziye (XI/53).
tıb ' Arabi	: Bitkisel tedavi (IV/186).
Tıl'eşe	: Köy adı (XII/69).
tiken	: Diken (IV/221).
Til şî' ar	: Köy adı (X/30).
tílf	: Dem (IV/168).
tílvízon	: Televizyon (II/128).
Tir 'el	: Köy adı (X/29).
tíraktör	: Traktör (XII/41).
tírfízyon	: Televizyon (VI/11).
tiyek	: Küçük ağaç (X/189).
toğ	: seslenme (III/94).
toḥtur	: Doktor (XVII/11).
toklu	: Besili (XII/56).
topla-	: düzeltmek (II/132).

tozak	: süs (II/53).
tuwar-	: Yuvarlamak (XV/109).
tuwarak	: Yuvarlak (XV/13).
tüfenk	: Tüfek (X/29).
tüket-	: Bitirmek (XIV/2).
türkiyeler	: Türkler (II/115).

-U-

uçun	: İçin (I/42).
ufak	: Ufak, İnce (II/21).
‘ukke	: Kova (IV/324).
ulaştır-	: yetiştirmek (XVII/72).
‘umum	: Çoğu (XII/91).
‘umur	: Ömür (IV/547).
unud-	: Unutmak (II/116).
urğa-	: Uğramak (X/113).
urğu	: Uğru (II/128).
urğusura	: Uğruna (IV/5).
urup	: Çeyrek (IV/660).
usulladan	: Usluca, sessizce (IV/639).
uşak	: Çocuk. (II/135)
uşaklara bah-	: Çocuğa göz kulak olmak (IV/244).
uşaklık	: Çocukluk (XVII/1).
uyar-	: uyandırmak (I/2).
uyhu	: Uyku (IV/246).
‘uzur	: Kusur (XVII/12).

-Ü-

üç baş	: Üç defa (XV/6).
üç kelle	: Üç kere (XV/6).

üfele-	: Yoğurmak (IV/131).
üfûl	: Hindi (III/64).
ümer	: ömer (I/2).
üsküt ol-	: Susmak (IV/464).

-W-

wacib	: Gereken, Vacip (VII/9).
wāḥ	: Vah (IV/471).
waḥaça	: Zamana kadar (IV/264).
waḥıt	: Vakit (VII/15).
waḥid	: Tek (XVI/8).
waḥt	: Vakit. (III/27)
waḥwin	: Bölge adı (X/18).
wal ḥasıl	: Vel hâsıl (X/72).
waleken	: Ancak (XII/42).
walla	: Vallahi (II/1).
war	: var (I/2).
warsın	: Varsın (X/150).
warşe	: Ayakkbı imâlat yeri, atölye (XII/2).
wasta	: Torpil (X/50).
wasyat	: Vasiyet (IV/472).
watan	: Vatan (X/207).
wekıl	: Vekil (IV/526).
welî	: Veli (IV/612).
wer	: Vermek (I/26).
wılen	: Lan (X/99).
wır-	: Vurmak (IV/62).

-Y-

yaban	: Dışardaki bahçe (IV/165), dışarda (II/4).
-------	---

yağlık	: Tülbent (II/70).
yağ-	: Yakmak (I/18).
yağın	: Yakın (V/14).
yağus	: Ancak (XI/52).
yalanyetene	: Yalandan (IV/638).
yaliz	: Yalnız (IV/378).
yalla	: Haydi (IV/534).
yama-	: Yamalamak (IV/658).
yamaç	: Karşı (VIII/11).
yamalık	: Yama (IV/657).
yanda	: Yanında (II/113).
yanı yanan	: Baştan başa, herkes (I/75).
yanı	: Yani (I/16).
yanısura	: Yanısıra (XV/67).
yanıkl-	: Yanılmak (IV/309).
yarıya wırık	: Yarıya sürmek (IV/215).
yarıyı bişir-	: Yumuşatmak (IV/216).
yarıyı oldur-	: Yarıyı yumuşatmak (IV/216).
yarpak	: Yaprak (I/13).
yastık	: Yastık (II/47).
yavuz	: Becerikli (IV/283).
yaw:	: Yav (X/120).
yavaş	: Yavaş (IV/155).
yavaşleyin	: Yavaşlayın (XV/51).
yawız	: Yavuz, iyi, becerikli (IV/432).
yawral-	: Yalvarmak. (II/112)
ye	: Ey (IV/358).
yeddinci	: Yedinci sınıf ortaokul (VI/3).
ye'ni	: Yani (X/9).
yığıl-	: Toplanmak (IV/352).
yıgılı	: Bir sürü (II/82).
yımırta	: Yumurta (I/5)

yırak get-	: Uzak durmak (IV/467).
yırak	: Uzak (I/31).
yí-	: Yemek (I/37).
yílen	: Leğen (VIII/15).
yírmíbeş	: Yirmibeş (I/29).
yit-	: İtmek (XV/91).
ýní hawa	: Aynı şekil (XII/116).
yoh	: Yok (II/10).
yoḥsam	: Yoksa (III/112).
yoḥsul	: Yoksul (X/101).
yok	: Yok (I/1).
yoldaş	: Arkadaş (XII/12).
yorğan	: Yorgan (III/83, XII/4).
yu-	: Yıkamak (XV/26).
yuḥā	: İnce (XV/142).
yuḥarí	: Yukarı (II/135).
yumak	: Top (III/30).
yumşak	: Yumuşacık (IV/338).
yuwarla-	: Yuvarlamak (VIII/37).
ikíyüs	: İkiyüz (I/4).
yüssük	: Yüzük. (I/27)
yüzünü ağart	: Yüzümü kara çıkarmadı, mahcup etmemek (IV/642).
yüzünü salla-	: Yüzünü ekşitmek (IV/633).

-Z-

zabt et-	: Hakim olmak (X/3).
zalım	: Zalim (XII/75).
zar	: Belki (II/150).
zarf	: Tablet (III/111).
zatı	: Zaten (IV/305).
zatlan	: Zaten (I/64).

zeḥter	: Kahvaltıda zeytinyağı ile yenilen bir çeşit baharat (I/5).
Zelluḥ	: Kadın adı (II/1).
zen'et	: Meslek (VII/2).
zer'	: Tüp bebek (XVII/13).
zèrèr	: Zarar (IV/358).
zeyinle-	: Süslemek (XVII/22).
Zeyrat	: Köy adı (XII/68).
zeyt	: Sıvı yağ (XV/10).
Zibere	: İsim (III/85).
zılğıt	: Zılgıt (II/49).
zifırlı	: Etli ve yağlı (IV/615).
Zılíf	: Köy adı (V/1).
zım	: Toplan (IV/63).
Zirife	: Kadın ismi (I/52).
Ziyediye	: Köy adı (VII/11).
zuhuret	: Kurutulmuş faydalı çiçekler (IV/222).
zunup	: Günah, hata (IV/49).

KAYNAKLAR

- Bayatlı, H. (1996). *Irak Türkmen Türkçesi*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Buran, A. (1995). *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*. Ankara.
- Buran, A. (2003). *Elazığ İli, Ankara*, s. 43-137. Ankara.
- Buran, A.(1996). *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim(Hal) Ekleri*. Ankara
- Demirtaş, A. (2009). Türkiye Türkçesinde Mensubiyet Bildiren “-gil” Eki üzerine. *Karadeniz Araştırmaları*, Bahar, s.74.
- el-BEK, Müh. Ahmed. (1987). İslam Mimari Mirasının Korunması ve Halep Belediye Meclisinin deneyimleri. *Bildirir*, İstanbul: Numinr Basım ve Ciltevi, Şubat, s. 461- 463.
- Ercilasun, B. A. (2002). *Kars İli Ağızları*. s. 55-141 Ankara: Türk Dil Kurumu, AğızAraştırmaları Bilim ve Uygulama Kolu Yayınları.
- Ergin, M. (2004). *Türk Dil Bilgisi*, s.185-332 İstanbul: Bayrak, Basım, Tanıtım Yayınları.
- Ergin, M. (1990). *Türk Dili*, s.229 İstanbul: Bayrak, Basım, Tanıtım Yayınları.
- Ergin, M. (2001). Üniversiteler İçin *Türk Dili*, s.229 İstanbul: Bayrak, Basım, Tanıtım Yayınları.
- Ergin, M. (2002). *Türk Dil Bilgisi*, s.214-330 İstanbul: Bayrak, Basım, Tanıtım Yayınları.
- Eren, M. E. (1997). Zonguldak- Bartın- Karabük İlleri Ağızları. Ankara.
- Eredem, M.D. ,Esra, K. (2011). Kahramanmaraş ve Yöresi Ağızları. Ankara , Öncü Basımevi.

- Erten, M. (1994). *Diyarbakır Ağzı*, s.6-53 Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ersoy, F. (2007). + gil Eki Üzerine. *Dil Araştırmaları Dergisi*, Ankara: s.22.
- Gemalmaz, E. (1995). *Erzurum İli Ağızları I cilt*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi Yayınları.
- Gülensoy, T. (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, s.60-98 Ankara: Ankara Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları
- Gülseren, C. (2000). *Malatya İli Ağızları*, s.45-179. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Günşen, A. (2000). *Kırşehir ve Yöresi Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hacıeminoğlu, N. (1996). *Karahanlı Türkçesi Grameri*. Ankara.
- Haritani, M. (1997). Halep, *Türkiye DİA*. Cilt /15, s. 247-248 İstanbul.
- Heyet, C. (2008). *Türk Dilinin ve Lehçelerinin Tarihi Seyri*. Ankara.
- Kalay, E. (1998). *Edirne İli Ağızları*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1994). *Güney Batı Anadolu Ağızları- Ses Bilgisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Korkmaz, Z. (1963). *Nevşehir ve Yöresi Ağızları- Ses Bilgisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Özçelik, S. (1997). *Urfa Merkez Ağzı*, s. 13-117 Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özkan, F. (1997). *Osmaniye Tatar Ağzı*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öztürk E. (2009). *Silifke ve Mut'taki Sarıkeçili ve Bahşiş Yörükleri Ağzı*, s.53-180. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sağır, M. (1995). *Erzincan Ve Yöresi Ağızları*. Ankara. Türk Dil Kurummu Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Sev G. (2007). *Hal Ekler*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Tutar, A. (1991). (2010). XIX. yüzyılın ikinci yarısında Halep şehrinin kültürel yapısı. *İlahiyat fakültesi Dergisi*: s.81-82; el-Gazzi; Kamil Bali, el-Halebi, Nehru 'z-Zeheb fi Tarih Haleb II, nşr. Ş. Şa's-M. Fahuri, Dimeşk: s. 39.

Yazıcı, T. (1997). “Halep”. Türkiye DİA, Cilt /15, s.239-243. İstanbul.